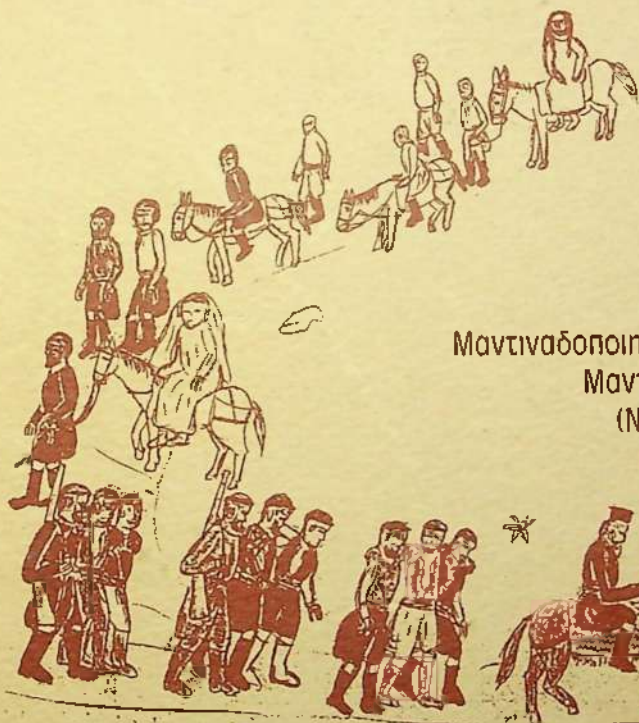

Κανάκη Ι. Γερωνυμάκη

Κρητική Λαϊκή Ποίηση

Μαντινάδες,
Ριζίτικα,
Ιστορικά,
αλληγορικά
κ.α.

Μαντιναδοποιημένες Παροιμίες
Μαντινάδες της ζωής
(Νότες και στοίχοι)

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Κανάκη Ι. Γερωνυμάκη

Κρητική Λαϊκή Ποίηση

Μαντινάδες,
Ριζίτικα,
Ιστορικά,
αλληγορικά
κ.α.

Μαντιναδοποιημένες Παροιμίες
Μαντινάδες της ζωής
(Νότες και στοίχοι)

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Κανάκης Ι. Γερωνυμάκη

ΚΡΗΤΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

- Ριζίτικα Ιστορικά, αλληγορικά κ.α.
- Μαντιναδοποιημένες Παροιμίες
 - Μαντινάδες της ζωής

*Οι μύλοι γυρίζουνε με ποταμούς, όι με ευκές
Τσοι μύλους τσοι γυρίζουνε ποτάμια που κυλούνε
δε τζοι γυρίζουν οι γι-ευκές, όσοι κι αν ευκηθούνε.*

*Η γι-ευκαιρία πχιάνεται στο φτερό
Η γι-ευκαιρία φτερουγά και στο φτερό την πχιάνεις,
αν δεν την πχιάσεις στο φτερό για πάντα τηνε χάνεις.*

*Απού κοπελομάθει δε γεροντοξεχνά.
Ποτές δε γεροντοξεχνά όπχοιος κοπελομάθει
κι όπχοιος σε λάθος δρόμο μπει έχει πολλά να πάθει.*

*Το πρώτο ζάλο είναι δύσκολο.
Σε δρόμο που χρειιάζεται πολλές χιλιάδες ζάλα
είναι το πρώτο δύσκολο κι εύκολα είναι τ' άλλα.*

*Η τύχη βοηθά τσοι τολμηρούς.
Η τύχη πάντα βοηθά τσ' άντρες τσ' αντρεϊμένους
δε συνηθά να βοηθά τσοι μεσοποθαμένους.*

*Όπχοιος δεν εγνωρίσε πλούτη γλεντίζε τη φτώχεια ν-του.
Απού ναι μια ζωή φτωχός και πλούτη δε γνωρίζε
τη φτώχεια δεν τηνε δευλιά μόνο τηνε γλεντίζε.*

*Χιλιάδες μέρες είναι η ζωή, μα λίγες μέρες σ' αυτή είναι μεγάλες.
Είναι τ' ανθρώπου η ζωή μέρες πολλές χιλιάδες
μα μόνο μέρες, γή στιγμές είναι σ' αυτή μεγάλες.*

Α' έκδοση

ΧΑΝΙΑ 2002

**ΛΟΓΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΡΗΤΗΣ**

**1) ΧΑΝΙΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Π.Κ. ΠΕΛΕΚΑΝΑΚΗ
Χάληδων 98
Τηλ.: 08210- 92512 - Fax: 08210-99875**

**2) ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Β.-Γ.-Δ.- ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ - Ο.Ε.
(Πανεπιστημίου 39
Στοά Πεσμαζόγλου)
Τηλ. 010/ 3232729
Fax: 010/ 3220991**

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. K. Pelikanaki', written over a horizontal line.

**Κάθε γνήσιο αντίτυπο
φέρει την υπογραφή
του συγγραφέα.**

**Το βιβλίο μου αυτό αφιερώνω στα 4 ανίψια μου
Σήφη Ζουλάκη, Κατίνα Ανδρεαδάκη
Ειρήνη και Κατίνα Μαροπάκη**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

Αθήνα, 23 Ιουνίου 1995
Α.Π., 42558

ΠΡΟΣ

Τον κ. Κανάκη Ι. Γερωνυμάκη
Βουβά Σφακίων Κρήτης

Κοινοποίηση

Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας

Σας πληροφορούμε, ότι η Σύγκλητος της Ακαδημίας Αθηνών στη συνεδρίαση της 18.4.1995 αποφάσισε να σας απονεμίσει Β' Έπαινο για την χειρόγραφη λαογραφική συλλογή, την οποία υποβάλατε στο Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας κατά το έτος 1992 και Α' Έπαινο για την άλλη χειρόγραφη λαογραφική εργασίας σας, την οποία υποβάλατε στο ίδιο Ερευνητικό Κέντρο κατά το έτος 1993. Οι δύο αυτές συλλογές συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αρχείου του Κέντρου και στη διάσωση των στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού της χώρας μας.

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. ΝΕΟΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΟΛΟΓΟΣ	1969
2. ΣΦΑΚΙΑΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	1992
3. ΤΑ ΝΑΚΛΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	1993
4. ΠΕΡΙΠΛΟΚΑΔΙΑ	1995
5. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΣΦΕΝΔΟΥ	1996
6. ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ	1997
7. Η ΚΡΗΤΗ ΣΤΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ	1998
8. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΦΑΚΙΑΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	1999

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ

- 1) ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΑΣ**
- 2) ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ**

**Η σύσταση του συγγραφέα είναι
Κανάκης Ι. Γερωνυμάκης
Βουβάς Σφακίων
Τηλ.: 0825 / 92031**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το πρώτο μου ερέθισμα στον χώρο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς ήτανε που κατόγραφα κάποιες παροιμίες, κάποιες φράσεις και ακόμα λέξεις που έβλεπα ότι σιγά - σιγά αποβάλλονταν από την καθομιλουμένη της κρητικής υπαίθρου. Εύκολα διέκρινα ότι ο παππούς μου εμιλούσε κάποιες λέξεις που δεν τις έλεγαν οι γονέοι μου (έχουσι, αντί έχουνε, ένα αντί είναι κ.α.) μα και οι γονέοι μου έλεγαν κάποιες λέξεις που δεν τις λέγαμε εμείς τα παιδιά που είχαμε πάει στο δημοτικό σχολείο (βοήθηξε αντί βοήθησε, ματσαοίς αντί μα τους Αγίους κ.α.). Παρά το ότι δεν διέθετα ούτε καν γυμνασιακές σπουδές άρχισα να καταγράφω αυτά που αργότερα έμαθα ότι λέγονται "λαογραφικό υλικό" και ότι αποτελούνε μέρος της "πολιτιστικής μας κληρονομιάς". Δεν φανταζόμουνα τότε ότι κάποτε θα τολμήσω να κάνω βιβλία, μα εκαταλάβαινα ότι κάποιος άλλος μπορεί να τα αξιοποιήσει, όπως πραγματικά εβοήθησα πολλούς ερευνητές και το όνομά μου αναφέρουνε σε πολλά βιβλία τους. Το 1961 εδιορίστικα γραμματέας στην Κοινότητα Ασφένδου και στην πορεία εβελτίωσα τον γραφικό και τον ορθογραφικό μου χαρακτήρα, αλλά και απέχτησα εμπειρία και αυτοπεποίθηση στον χώρο των γραμμάτων. Βέβαια δεν απέχτησα την ικανότητα να κάνω επιστημονικά συγγράματα, μα όμως στην λαογραφία δεν δυστάζω να υποθέσω ότι μπορώ να προσφέρω κάτι, επειδή 1) εγεννήθηκα σε τέτοια χρόνια που εγεύτηκα το μεταίχιμιο πριν και μετά τον πόλεμο. 2) Επέρσα μια ζωή ολόκληρη σε περιοχή με πλούσια πολιτιστική παράδοση. 3) Είχα άριστο μνημονικό. 4) Έχω ευαισθησία στο θέματο αυτά. 5) Καταφέρνω να γράφω και να σκιστάρω και, όπου χρειάζεται, με το σκίτσο και με το κείμενο βοηθώ τον αναγνώστη να δει με τη φαντασία του αυτό που είδα εγώ ζωντανό και μπορώ άριστα να παραστήσω την ζωή του χωρικού της Κρήτης εκείνου του καιρού, διότι παρουσιάζω προσωπικά μου βιώματα και εμπειρίες. Εργάστηκα σε μιτάτα, σε φόμπρικες, σε ζευγάρια, σε καμίνια, εργάστηκα σαν χτίστης ερασιτεχνικά έφτιαχνα σαμάρια, παπούτσια, ασκιά κοφίνια κλπ. Μα και σχετικά με το αντικείμενο του βιβλίου αυτού, και τα γλέντια του παλιού καιρού τα έζησα, και σαν στιχοουργός τα καταφέρνω.

Ιδιαίτερη αδυναμία είχα στη συλλογή παροιμιών. Στο παρόν βιβλίο μου περιλαμβάνονται πάνω από 1400 παροιμίες, όπου τις έκαμα μαντινάδες στην κρητική διάλεκτο. Όπου έτυχε να είναι δεκαπεντασύλλαβη η παροιμία, την άφησα αυτούσια και προσέθεσα τον δεύτερο στίχο, επίσης δεκαπεντασύλλαβο, σε σχετικό θέμα βέβαια, και έκανα την μαντινάδα. Όπου δεν βόλευε, την έγραψα αυτούσια την παροιμία και στη συνέχεια έφτιαξα μια μαντινάδα με το νόημα της. Μερικά περιστατικά με βοήθησαν και έκαμα μερικές δικές μου παροιμίες, όπου δεν εύρισκα αντίστοιχη παλιά

παροιμία. Όπως π.χ. "Τα αστεία έχουνε ώρες, και όρια", "Όποιος κερνά φαρμάκι πίνει και αυτός", "Η δουλειά γίνεται γρήγορα, γή όμορφα" κ.α. Στις δικές μου παροιμίες βάζω ένα αστερίσκο. Επίσης όπου η παροιμία χρησιμοποιείται ως μαντινάδα από παλιά, την γράφω όπως την έμαθα μα βάζω ένα π.μ. = παλιά μαντινάδα για να δείχεται ότι δεν την μαντιναδοποίησα εγώ. Όπως: "Ότι σκεπάζει ο ουρανός και σ' όσον κόσμο βρέχει παντού αξίζει η γι-αθρωπιά, όποιος τηνε κατέχει (π.μ.)".

Το 1969 έβγαλα ένα βιβλιαράκι με πάνω από 600 μαντινάδες δικές μου. Το θεώρησα σκόπιμο και τις περιέλαβα και αυτές στο παρόν βιβλίο μου.

Το ότι γράφω τις παροιμίες, όπως τις εύρηκα, δεν σημαίνει και ότι όλες με εκφράζουνε.

Τις μαντινάδες μου αυτές, από το βιβλίο "Νέος Μαντιναδολόγος" και όλες μαζί εγραφήκανε σε βιβλίο αλλονού με την άδειά μου, και σε μεταγενέστερες συλλογές είδα πολλές γραμμένες, και σε δίσκους τις έχουνε βάλει μερικές και είναι δυνατό να έχουνε ξανακουστεί μερικές, όμως εδώ είναι μόνο δικές μου μαντινάδες 5-6 μαντινάδες-παροιμίες που περιλαμβάνονται παλιές γράφω "π.μ.", όπως αναφέρω και παραπάνω.

Με άλλα δημοτικά τραγούδια της Κρήτης θα ασχοληθώ άλλη φορά, τώρα περιορίζομαι σε μαντινάδες, παροιμίες και ριζίτικα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρελθόν ενός λαού είναι το βάθρο επί του οποίου στηρίζεται το παρόν και το μέλλον του. Ο Παύλος Κρούγερ, αρχηγός των Μπόερς έλεγε στους οπαδούς του: "Ο θέλων να δημιουργήσει μέλλον δεν πρέπει να αποσύρει ουδ' επί στιγμήν το βλέμμα του από το παρελθόν ...". Το παρελθόν μας πρέπει να μας διδάσκει, να μας καθοδηγεί και να μας εμπνέει. Το παρελθόν μας, είναι οι ρίζες μας και, όπως ένα δέντρο, έτσι και έναν λαό, οι ρίζες του τον κρατούν όρθιο, και από τις ρίζες του αντλεί δυνάμεις για επιβίωση και για ανάπτυξη. Μα με τις ρίζες μας, μας κρατά δεμένους η ιστορική και πολιτιστική μας κληρονομιά, η γλώσσα μας, η θρησκεία μας, τα ήθη και τα έθιμά μας. Η λαϊκή μας σοφία υπό μορφήν ποίησης ή παροιμίας, δίνει οδηγίες, δίνει κατευθύνσεις, δίνει μηνύματα και μας παρέχει ιστορικά, λασογραφικά, λογοτεχνικά και γλωσσικά στοιχεία, αν και συχνά προέρχονται από τελείως αγράμματους, μα όμως σοφούς. Όλα αυτά είναι γνήσια καθρευτίσματα, ενός τόπου ή μιας εποχής, ηθών εθίμων, νοοτροπίας, σκέψης, χαρακτήρων μα και αποθανάτισματα γεγονότων. Όλα αυτά μαζί, παράλληλα με την ιστορική μας κληρονομιά αποτελούνε τον ομφάλιο λώρο που μας συνδέει με τις ρίζες μας. Μα ακόμα αυτά αποτελούνε τα αμυντικά μας όπλα με τα οποία αντιστεκόμαστε στις αρνητικές επιδράσεις που εισβάλουνε στον τόπο μας από πολλά παράθυρα. Ο τουρισμός και οι λαθρομετανάστες, επιδρούνε αρνητικά στα πολύτιμα δικά μας ήθη και έθιμα. Οι μεγάλοι της Ε.Ε. αποβλέπουνε στην παγκοσμιοποίηση και ευνοούνε την πολυπολιτισμικότητα, που ίσως συμφέρει αυτούς μα δεν συμφέρει εμάς. Οι πιο πολλοί Έλληνες πιστεύουνε ότι παγκοσμιοποίηση σημαίνει υποταγή του κόσμου στις εφτά οικονομικώς αναπτυγμένες χώρες και κυρίως στις ΗΠΑ. Η γλώσσα μας κακοποιείται. Τα ΜΜΕ και οι πνευματικοί μας άνθρωποι, κατά κόρον χρησιμοποιούνε ξένες λέξεις που δεν θά 'πρεπε, πρώτα - πρώτα, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του λαού δεν τις καταλαβαίνει και βέβαια, δεν αποτελούνται οι ακροατές και οι αναγνώστες τους μόνο από λόγιους. Συντελούνε όμως και οι νέοι μας που όλο και κατασκεβάζουνε λέξεις της "αργκό" για να φαίνονται μάγκες. Ακόμα ένας λόγος για τον οποίο χάνονται λέξεις και παροιμίες της γλώσσας μας είναι το γεγονός ότι άλλαξε ο τρόπος ζωής. Πολλά επαγγέλματα και πολλές ασχολίες ανήκουνε στο παρελθόν. Ο τσαγκάρης, ο σαμαράς, ο χτενιάς, ο σιδηρουργός, ο καμινάρης, ο ζευγάς και τόσοι άλλοι. Ακόμα η νοικοκυρά έκανε ζυμωτό, βάψιμο των ρούχων, κατασκευή σαπουνιού, έκανε μετάξι, επεξεργάζετο το μαλλί κλπ.

Σχετικά με αυτές τις ασχολίες ήτανε εργαλεία, έθιμα, παροιμίες, λέξεις, που όλα τα πήρανε μαζί τους και φύγανε. Ευτυχώς οι λαϊκές παροιμίες και η λαϊκή ποίηση διασώζουνε κάποιες λέξεις και καταγράφουνε κάποιες καταστάσεις. Επιβάλλεται να αποδώσωμε την δέουσα σημασία και σ' αυτούς τους τομείς της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Δυστυχώς η Πολιτεία δεν ανταποκρίνεται στο καθήκον της. Από τον λαό κάποιοι εθελοντές, προσφέρουνε ότι μπορούνε, και μπορώ να πώ ότι ποτέ δεν πληρώνονται υλικά τον κόπο τους, ίσως όμως αισθάνονται ηθική ικανοποίηση όταν σκέφτονται πως προσφέρουνε, κάτι ελάχιστο, στο πολύτιμο και τεράστιο οικοδόμημα αυτό που το λέμε πολιτιστική κληρονομιά του λαού μας. Εγώ νομίζω ότι κάθε λέξη που αποβάλλεται από τη γλώσσα μας, έστω και αν είναι ιδιοματική, είναι κρίμα, και κάθε παροιμία που χάνεται είναι απόλυτα.

Μια απόδειξη για την βαρύτητα που έχει η πολιτιστική μας κληρονομιά είναι το γεγονός ότι, τότε που υποδείκνυε ο μέγας ανθέλληνας Χένρυ Κίσινγκερ τρόπο για να ταπεινώσουνε και να πιθασεύσουνε τον Ελληνισμό, επρότεινε να τον χτυπήσουνε στις ρίζες του. Είπε λοιπόν αυτός ο κύριος στον Σύνδεσμο Αμερικανοτουρκικής Φιλίας το 1996: "Ενώ δηλαδή να πλήξομε, την γλώσσα, τη θρησκεία, τα πνευματικά και ιστορικά του αποθέματα, ώστε να εξουδετερώσωμε κάθε δυνατότητα του Ελληνισμού... να μη μας παρενοχλεί στα Βαλκάνια, στην Αν. Μεσόγειο..." (περιοδικό "Νέμεσις" τεύχος 35/20-2-1997.

Και η Ε.Ε. και ο τουρισμός βλαφτικά επιδρούνε στην πολιτιστική μας κληρονομιά, ήτανε πάντως αναγκαία κακά. Όμως η κατάχρηση σε αποδοχή λαθρομεταναστών, θα αποδειχθεί μακρόπνοα κακό και δεν ήτανε αναγκαίο να δεχτούμε περισσότερους από σόους θα αντέχαμε ανώδυνα. Όλοι αυτοί έχουνε διαφορετικά ήθη και έθιμα και διαφορετικά εθνικά συμφέροντα από τα δικά μας και θα τα υποστηρίζουνε από το εσωτερικό μας, συχνά εις βάρος μας.

Είναι φανερό ότι διάφοροι συντελεστές επιδρούνε βλαφτικά και έχουνε στόχο να συρηνώσουνε τις ρίζες μας. Είναι όμως βέβαιο και ότι ο Κρητικός την μαντινάδα του και το δημοτικό του τραγούδι δεν το είχε μόνο σαν μέσον διασκέδασης. Με το τραγούδι εδισκέδαζε, με το τραγούδι έκλαιγε, με το τραγούδι εξεδήλωνε τον έρωτα, τη χαρά και τη λύπη του, μα ακόμα με το τραγούδι έστελνε μηνύματα, έγραφε ιστορία και έκανε αντίσταση γιατί το θεωρούσε και όπλο. Ιδιαίτερα δε με το ριζίτικο, αυτό, το βαρύ του πυροβολικό.

Η επαρχία Σφακίων έχει συγκεκριμένα διοικητικά όρια στον πολιτικό χάρτη της Κρήτης. Όμως από ήθη, έθιμα, νοοτροπία των κατοίκων, ελαττώματα και προτερήματα, προεκτείνεται και αποτελεί μια ενότητα με τα ορεινά χωριά των ομόρων της επαρχιών και

ιδιαίτερα με το Ροδάκινο, τη Γωνιά και τα Κεραμιά. Σ' αυτή την ενότητα εγεννήθηκαν τα ριζίτικα τραγούδια, πριν από αρκετούς αιώνες, σ' αυτήν αναπτύχθηκαν και αποτελούνε σημαντικά ζωντανά μνημεία της ιστορικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Σαν ζωντανά στοιχεία επερπάτησαν, με τον καιρό, και πέραν από αυτή την ενότητα.

Το πραγματικό ριζίτικο συνηθέστατα είναι δεκαπεντασύλλαβο, έχει ισολαβισμό, τονίζεται η παραλήγουσα της τελευταίας λέξης του στίχου, και σε όλο τον στίχο, οι συλλαβές που ακούγονται έντονα, τονίζονται σε ζυγή συλλαβή. Επίσης δεν ενδείκνυται η ομοιοκαταληξία στο ριζίτικο, και δεν είναι μακροσκελές. Το ριζίτικο έχει τη δική του ταυτότητα. Δεν επιδέχεται εκμοντερνισμούς στη μουσική του ή στην κρητική του διάλεκτο και του πηγάζει το χρώμα της φωνής του ορεσίβιου της Δ.Κρήτης που αποτελεί κατάλοιπο των Δωρισίων. Ο Μ. Βλαζάκης στο βιβλίο του "ΡΙΖΙΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΡΗΤΗΣ", Στο κείμενο "Ανάλυσις κρητικής μελωδίας" γράφει: "Κλίμακα πάνω στην οποία είναι μελοποιημένο το ριζίτικο τραγούδι είναι δωρική...". Μα και ο Ν. Καβρουλόκης στο βιβλίο του "Οι ρίζες των ριζιτικών τραγουδιών" β' έκδοση σ. 12 γράφει "... Κανένα μέρος της Ελλάδας δεν διατήρησε τόσο καθαρίο το δωρικό τύπο ανθρώπου και τη λακωνική παρουσία τόσο ακέραια, όσο η περιφέρεια των Σφακιών και της Ρίζας γενικά...". Δεν ήξεραν αυτοί που δημιούργησαν τα ριζίτικα τραγούδια, ούτε ότι υπήρξε ο Αριστοτέλης, ούτε πως υπήρξε ο Δάντης, όμως εφαρμόζανε απόλυτη αρμονία στην ποίησή τους. Γράφει ο Πίνδαρος τον 5ο π.Χ. αιώνα ότι όπου δεν υπάρχει έμφυτη, δεν γίνεται επίκτητη η ποίηση. Ο Αριστοτέλης έλεγε ότι η ποίηση με λόγια κάνει ζωγραφικούς πίνακες και τους αποτελούνε σταθερές λεκτικές πινελιές. Ο Δάντης στο Κορινθίο γράφει: "Η ποίηση είναι φτιαγμένη από λέξεις εναρμονισμένες με μουσικό δεσμό", μα και το λεξικό του ηλίου στη λέξη "ποίηση" γράφει: "... Ο ποιητικός λόγος έχει ρυθμόν και μέτρον, ενώ ο πεζός γράφεται κατά λογάδιν...". Έτσι πολλές φορές "ποιητική σδεία" και στο ριζίτικο μετατοπίζεται ο τόνος για να επιτευχθεί καλύτερη αρμονία. "Ίντα 'χετε γυρού-γυρού...", αντί "Ίντά 'χετε γύρω-γύρω". Αλλά σε πολλούς ποιητές βλέπομε και θυσιάζουνε τους γραμματικούς κανόνες χάριν της αρμονίας. Ο Εθνικός μας Ποιητής, Δ. Σολωμός, στον Εθνικό μας Ύμνο μετατοπίζει, όταν το θέλει η αρμονία τον τόνο. Π.χ. στο 63 τετράστιχο

"..Τόση μόνιτα και ζάλη
και στοχάζεται μη πώς..." (αντί "μή πως")

Μα ακόμα χάριν της αρμονίας ο Δ. Σολωμός στο 50 τετράστιχο

κόβει τη λέξη θερισμένα σε "θερι-σμένα".

"... Τόσα πέφτουνε τα θερι-
σμένα στάχια στους αγρούς
Σχεδόν όλα εκεία τα μέρη
εσκεπάζοντο απ' αυτούς..."

Επίσης ο Β. Κορνάρος στον "Ερωτόκριτο" πολύ συχνά μετατοπίζει τον τόνο. π.χ. "ως το βραδύν εκράτει" αντί ως το βράδυ εκράτει. Μα ακόμα παρατηρούμε εδώ ότι έβαλε ο Κορνάρος ένα τελικό "ν" εκεί που δεν θα το ήθελε η γραμματική. Συχνά στην κρητική διάλεκτο βάζομε το τελικό "ν" όπου δεν το θέλει η γραμματική, όπως συμβαίνει και στην κυπριακή διάλεκτο. Άλλες φορές το υστερούμε από εκεί που χρειάζεται. Π.χ. "Τω Σφακιώ" αντί των Σφακιών". Ένα παραπάνω όμως στην ποίηση το βάζομε χάριν ευφωνίας και για να αποφευχθεί η χασμοδία. Το ριζίτικο θέλει απαραίτητως ισοσυλλαβισμό, μα όταν τελειώνει η μια λέξη σε φωνήεν και αρχίζει η άλλη επίσης με φωνήεν δημιουργείται χασμοδία και τα δύο φωνήεντα δεν κάνουνε δυο σωστές συλλαβές όταν είναι συνεχόμενα. Ένα "ν" λοιπόν στην αναστάδα τους διορθώνει την κατάσταση "Π.Χ. "Πουλάκιν είχα στο κλουβί...". "Αητός πέρδικαν έπισσε ...", "Σε ψηλό βουνό, σε ριζιμιό χαράκι, κάθεται η αητός...". Βλέπω και μερικοί γράφουνε συθαίρετα και επιπόλαια "... κάθεται εν' αητός...", το "ν" όμως δεν πάει για αριθμητικό μα εμπήκε χάριν ευφωνίας και για να εξαλείψει την χασμοδία.

Η Κρήτη από αρχαιοτάτων χρόνων διακρίνεται για επίδοση και για χρήση της ποίησης. Όταν έγινε ένας διαγωνισμός στους Δελφούς για να κάνουνε ύμνο προς τον Θεό Απόλλωνα, επήρνε το πρώτο βραβείο ο Χρυσόθεμης από την Τάρρα των Σφακιών. Επίσης ο Αιλιανός μας λέει ότι οι αρχαίοι Κρήτες με ύμνους εμάθαιναν τα παιδιά τους να σέβονται τους Θεούς και με ύμνους τα μάθαιναν να σέβονται και να τιμούνε τους μεγάλους άντρες. Όταν ο λόγος είναι σε έμμετρο, ούτε δεν ξεχνιέται ούτε δεν παραποιείται όπως λέει ο Νουστράδαμος, ο οποίος και έγραφε σε τετράστιχα. Η Κρήτη, μέσα στα πλαίσια του πολιτισμού που μετέδωσε στην άλλη Ελλάδα, ήτανε και η ποίηση. Όπως μας λέει ο Έφορος, οι παιάνες των Σπαρτιατών ονομάζονταν "κρητικοί" γιατί τους οφείλανε στον Κρητικό από την Γόρτυνα Θαλήτα. Ειδικά στην Κρήτη μα και σε όλη την Ελλάδα κυριαρχεί στην δημοτική μας ποίηση το δεκαπεντασύλλαβο, από την αρχαιότητα. Ο Αριστοφάνης π.χ. γράφει "Ως ήδομαι και χαίρομαι και βούλομαι χορεύσαι... "Μα και ο Κωνίνοσ ο Ζ' ο Πορφυρογέννητος γράφει μεταξύ άλλων" Τοις μαθηταίς συνέλθομεν εν όρει Γαλιλαίας". Ακόμα όταν η άλλη Ελλάδα ήτανε υπο τουρκική κατοχή, η Κρήτη, για δυο

αιώνες ακόμα, ήτανε υπό την κατοχή των Ενετών. Οι Ενετοί δεν ήτανε λιγότερο σκληροί από τους Τούρκους, μα οπωσδήποτε σε θέματα πολιτισμού έδειχναν μια κάποια ευαισθησία. Κάπου - κάπου εβοηθούσανε νέους να πάνε στο εξωτερικό για ανώτερες σπουδές. Επί Ενετοκρατίας ανασπύχθηκε η "Κρητική Σχολή" ζωγραφικής". Επί ενετοκρατίας επίσης αναπτύχθηκε η "Κρητική Άνθιση". Με τα θάνατα ποιητικά και λογοτεχνικά έργα του Χορτάτζη, του Κορνάρου κ.α. (Ερωτόκριτος, Βοσκοπούλα, Κατσούρμπος, θυσιά του Αβραάμ κ.α.). Επίσης αξιόλογο, προ πάντων από ιστορική πλευρά, είναι και το έργο του Μαρίνου Τζάνε Μπονιαλή "Κρητικός Πόλεμος". Ακόμα κατά τα τέλη του 18ου αιώνα, δυο επικά ποιήματα, του Δασκαλογιάννη και του Αληδάκη, προκαλούνε τον θαυμασμό μας. Αν ο Μπάρμπα Μπατζελιός δεν είχε την έμπνευση να ενσωματώσει την ταυτότητα του, κανείς δεν θα πίστευε πως ένας αγράμματος βοσκός εκατάφερε ένα τέτοιο ιστορικό λογοτεχνικό και ποιητικό έργο. Επίσης το ριζίτικο εμπνέει σεβασμό. Είναι αυστηρό, επιβλητική, περίφανη ποίηση.

Η λαϊκή ποίηση της Κρήτης μοιράζεται σε δυο κατηγορίες. Στις μαντινάδες και στα δημοτικά τραγούδια. Τα δημοτικά τραγούδια χωρίζονται και αυτά σε δυο υποκατηγορίες. Είναι τα μακροσκελή, συνήθως ομοιοκατάληκτα, που τα βγάζανε σε όλη την Κρήτη, και αυτά που τα λέμε ριζίτικα, και που τόπος γεννήσεώς τους είναι ο ορεινός όγκος της Δυτικής Κρήτης.

Οι μαντινάδες της Κρήτης απαιρητήτως πρέπει να είναι δεκαπεντασύλλαβες, να τονίζονται στην παραλήγουσα της λέξης που τελειώνει ο στίχος, να μπισίνουνε και οι άλλοι τόνοι σε ζυγή συλλαβή και να είναι ομοιοκατάληκτες. Εκτός από τις συνηθισμένες μαντινάδες είναι και αυτές που αυτοσχεδιάζονται επί τόπου για να επαινέσουνε, για να καυτηριάσουνε για να ευχαριστήσουνε, μα και για να ανακοινώσουνε ή να προτείνουνε κάτι, αλλά και για αντιπαράθεση ανάμεσα σε δυο ριμαδόρους. Ακόμα, όταν ψοφούσε ένα φορτηγό ζώο, όταν ένας νέος εζητούσε σε γάμο μια κοπέλα και του δίνανε "ντενεκέ" (αρνητική απάντηση), όταν ένας τυροκόμος έβγαζε κακό τυρί και σε κάτι ανάλογες περιπτώσεις έβγαζαν αυτοσχέδιες μαντινάδες και αυτές τις λέγαμε ρίμες. Όταν έγινε μια βίαια απαγωγή και η κοπελιά ήτανε μεγαλωπή, μια καλόγρια έβγαλε ρίμες. Θα πώ την πρώτη, διότι στη συνέχεια αναφέρονται ονόματα:

Μανούλα κόρην έβλεπε χρονώ τριάντα πέντε

Θέ μου και τέτοιες συφορές μόνο στον κόσμο πέμπε.

Οι απαγωγείς όμως εθιχτήκανε από τις ρίμες της καλόγριας και την εκδικήθηκαν και αυτοί με μια δική τους ρίμα:

Ένας πραματευτής πουλεί ένα τζουβάλι αγγούρια

και να τα πάει τση καλογρές που βγάνει τα τραγούδια.

Αρχή ρίμας όταν εψόφισε ένας γαΐδαρος:

Εψόφησε ν-του Σηφαιλιού η γαλανή γαΐδοῦρα
απού την καβαλήκευε κι έβγαινε στη Παπούρα.

Σε αντιπαράθεση δυο ριμαδόρων:

Ο ένας - Ρώτηξε και το Μανουσιό, που πήγε στην Κορέα
κι άμε να βρείς τσοι κουζουλούς να κάνετε παρέα.

Ο άλλος - Δεν το ρωτώ το Μανουσιό, και δε ρωτώ κιανένα
Μα 'γω σα θέλω κουζουλούς θά 'ρθώ να βρώ εσένα.

Σε άλλη περίπτωση:

Ο ένας - Εσύ που ξέρεις τα πολλά κι ο νούς σου κατεβάζει
'Ενα καντάρι σίντερο, πόσες βελόνες βγάζει;

Ο άλλος - Πάρε νερό δυο κυβικά και μέτρα το σταγόνες
Να βρείς τον ίδιο αριθμό που θά 'χουν κ' οι βελόνες.

Πολλές φορές "δημοσιογραφικά" εσχολίαζε ο ριμαδόρος το τραγούδι του αλλού. Όταν π.χ. ένας είπε μια μαντινάδα που αυτοπαρουσιάζετο σαν ερωτοχτυπημένος, ενώ η όλη του εμφάνιση επρόδινε παροπλισμένο από τον έρωτα άνθρωπο, ένας ριμαδόρος του είπε:

Όντε δεν έχεις πυρετό να μη ζητάς κινίνο
και σα δεν έχεις "απ' αυτό" μη θέλεις "από κείνο".

Όταν μια παρέα, υπήρχε λόγος να σηκωθούνε από το τραπέζι, ένας το είπε με τη ρίμα:

Επά που κάσαμεν εμείς εξανακάτσαν κι άλλοι
κι εφάγανε και ήπιανε μα εσηκωθήκαν πάλι.

Όταν ένας γάμος επήγε από μακρυνό χωριό να πάρει μια νύφη, για να σηκώσει τους γαμιλιώτες από το τραπέζι και να επισπεύσουνε ένας είπε:

Μεγάλο δρόμο έχομε, μόνο να σηκωθούμε
να γοργοστεφανώσαμε, γιατί θα βραδιστούμε.

Όταν η φιλοξενούμενη παρέα σε ένα γλέντι δεν καθότανε άνετα, ένας από την παρέα του οικοδεσπότη είπε:

Ο τόπος μας είναι στενός και δε βολευομέστα
Μα είν' η καρδιά μας ανοιχτή να σασε βάλει μέσα.

Όταν ένας είπε με μαντινάδα πως έχει πένθος:
Δε μου 'πρεπε να τραγουδώ μούδε κρασί να πίνω
σ' ένα σπηλιάρι σκοτεινό τα δάκρυα μου να χύνω.

Ένας ριμαδόρος με ρήμα του είπε ότι καλά έκαμε που τραγούδησε:
Τα φάδια όντεν τα βάφουνε, βάνουνε μέσα στύψη
Δική μας είναι κ' η χαρά, δική μας και η θλίψη.

Μα ακόμα κάποιες παλιές μαντινάδες έχουνε αποθανάτισει, τις αντιλήψεις και τον τρόπο σκέψεις κάποιων εποχών και κάποιων περιφερειών.

**1) Εφτά ασκημιές σβήνει η γι-ασπριά και δεκοχτώ τα πάχη
κ' είκοσι τα ξαθά μαλλιά. Σχαρά στην όποια τά'χει.**

Μας λέει αυτή η μαντινάδα, πως βλέπανε τότε την ιδανική ομορφιά, που είχε τότε διαφορετικά πρότυπα.

**2) Σαν τον αγά βολεύεται όποιος δεν έχει αμπέλια
κι όποιος δεν έχει λίγα ζά, γή θηλυκά κοπέλια.**

Εδώ βλέπομε α) Τα αμπέλια είχανε πολλές απαιτήσεις και μικρή απόδοση, στα πιο πολλά μέρη, και δεν μπορούσε κανείς να ζήσει καλά με αμπέλια. β) Όποιος είχε λίγα πρόβατα, δεν μπορούσε να επιδοθεί σε τίποτα πιο προσοδοφόρο, ενώ αυτά λίγα ήτανε, λίγα δίνανε. γ) Τα "θηλυκά κοπέλια". (όπως λέγανε στη Μεσαρά τα κορίτσια) Δεν αποδίδανε σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγικότητα του σπιτιού, ενώ συμμετείχανε έντονα στις δαπάνες διότι και το ντύσιμό τους ήτανε απαιτητικό, και για να τους φτιάξουνε την προίκα, απαιτούνταν έξοδα.

**3) Θέ μου και κάνε το πολύ, σήμερα τ' αεράκι
για να μπορέσω να το δώ το ποδαστραγκαλάκι.**

Εβάζανε τότε οι γυναίκες φορέματα που φτάνανε μέχρι το έδαφος. Θα ήτανε επιτυχία, αν ο νεαρός ετύχαινε να δει "το ποδοστράγκαλο" της νέας.

**4) Μέσα στο σαρανταήμερο τρώνε το μπακαλάρω
και νιούς κακόσειρου παιδί θα τροζαθώ να πάρω.**

Εδώ βλέπομε ότι ήτανε, σε ένα βαθμό (και περισσότερο στα Σφακιά), χωριστή κάστα όσοι ανήκανε σε διακεκριμένες οικογένειες.

Όπως εγλεντίζανε μια φορά οι άνθρωποι θα μπορούσε κανείς να πει πολλές μαντινάδες ώσπου να τελειώσει το γλέντι και δεν ήταν απαραίτητο να τον εκφράζει κάθε μαντινάδα που έλεγε. Οι μαντινάδες, όπως και οι ρίμες λέγονται με πολλούς σκοπούς, τα ριζίτικα τραγούδια όμως και με ορισμένο σκοπό λέγεται το καθ' ένα, μα και πολλά από αυτά λέγονται σε ορισμένες περιπτώσεις, ενώ του δρόμου τα τραγούδια, όλα λέγονται με τον σκοπό του δρόμου πάντα.

Από τις παραπάνω ρίμες πολλές είναι δικές μου που τις είπα σε γλέντια. Το θεώρησα όμως εγωιστικό να γράφω το όνομά μου αφού και τις άλλες γράφω ανώνυμα.

Η λέξη "μαντινάδα", κατά μίαν εκδοχή, ετυμολογικά παράγεται από το ξενόφερτο Matina, περισσότερο όμως πιστεύω εγώ ότι πρέπει να οφείλεται αυτή η λέξη στους αρχαίους μάντες που έδιναν σε έμμετρό τους χρησμούς τους.

ΜΕΡΟΣ Α'

Ριζίτικα τραγούδια. Εθιμικά, ιστορικά, αλληγορικά κ.α.

1) Της αρραβώνιασης

Στην αρραβώνιαση πολύ παλιότερα δεν πήγαινε ο γαμπρός. Έστελνε με δυο τρεις δικούς του το δαχτυλίδι, τα κουφέτα και τα δώρα. Τότε συχνά επαντρεύανε τα παιδιά οι δικοί τους με προξενειό και, αν δεν γνωρίζονταν, δεν είχανε το δικαίωμα ούτε φαισικά να ειδοθούνε παρά μόνο μετά το γάμο τους. Από τότε που εγώ ήμουν παιδί είχε πάρει μια "εξέλιξη" το πράμα. Θα μπορούσε δηλαδή, αν επροξενεύανε δυο παιδιά, που δεν γνωρίζονταν, να ορίσουνε σε ένα πανηγύρι ή σε ένα γάμο, να πάει και το ένα και το άλλο να ειδοθούνε από απόσταση, σε ουδέτερο μέρος που να θεωρηθεί τυχαία η συνάντηση. Αν φαισικά έμεναν ικανοποιημένα τα παιδιά, πάλι οι δικοί τους εουνέχζαν τις διαπραγματεύσεις και άμα όλα έβαιναν καλώς ετέλειωνε το προξενειό.

Πιο παλιά στο τελείωμα του προξενειού, ένας δικός της νύφης κρατούσε από την μια άκρη μια κλωστή, και από την άλλη την κρατούσε ένας δικός του γαμπρού και την τραβούσανε και σπούσε. Σαν υπογραφή συμβολαίου εθεωρείτο αυτό και στο τελειωμένο προξενειό λέγανε: "κομμένη κλωστή, παίρνει ο.... την " Από τότε ορίζανε πότε θα γίνει ο αρραβώνας και ίσως πότε θα γίνει ο γάμος. Τους γάμους τους ορίζανε συνήθως τα "καθαρομούστια" για να μην αγοράζουμε το κρασί στα δύσκολα εκείνα χρόνια. Ενδεδειγμένος καιρός από πρώτες μέχρι 14 Νοεμβρίου. Πρωτύτερα δεν ήτανε καλά καθαρισμένο το κρασί, μα και μετά, και σαρακοστή του σαρανταημέρου έπχιανε, μα και το μαζωχτό άρχιζε και η νυφούλα επραγματοποιούσε, τα "γαμήλια" ταξίδια στις ελιές καθημερινά, μετά την διάλυση του γάμου στα λαδοχώρια ειδικά.

Στον αρραβώνα έπαιρνε ο γαμπρός γύρω στα 15 άτομα που μπορεί να συμπεριλαμβάνονταν δυο - τρεις γυναίκες. Άμα

φτάνανε στο σπίτι της κοπελιάς και άμα πίνανε τη ρακή της υποδοχής, ο έχων το γενικό πρόσταγμα από την παρέα του γαμπρού εσηκώνετο και έλεγε στον κηδεμόνα της κοπελιάς: "Έλα 'πά συμπέθερε απού θέλω να σε ρωτήσω. Ετουτονιγέ τον αρραβώνα έφερενε το κοπέλι μας τση κοπελιάς σας, με τη βουλή σας είναι να τονε κρατήξει:". "Με τη βουλή μας και με την ευκή μας, συμπέθερε", έλεγε ο άλλος συμπέθερος.

Αμέσως επερνούσε ο αρραβώνας στο δάχτυλο της νέας και οι δικοί του γαμπρού επερνούσανε πρώτα και εχαιρετούσανε και βάζανε δώρο, συνήθως χρυσό, και μετά επερνούσανε οι δικοί της κοπελιάς. Όλοι αρχίζανε τις ευχές "Καλορίζικα". "Νά μασε ζήσετε, και σ' αλλωνώ χαρές". Επέφτανε και λίγες μπαλωτές για να μάθει ο κόσμος πως αυτή η στιγμή ήτανε σημαντική μα και να ξέρουμε όλοι πως κεντούνε τα τουφέκια τους. Άμα εστρώνονταν τα τραπέζια άρχιζε η παρέα του γαμπρού με το ενδεδειγμένο για κάθε καινουριοφερμένη παρέα τραγουδάκι.

Οι πρώτοι: Χίλιες καλώς το βρήκαμε του φίλου μας το σπίτι του φίλου του συμπέθερου. (Στην προκειμένη περίπτωση η παρέα του οικοδεσπότη λέει ανάλογη στροφή μα στα δικά της μέτρα).

Οι δεύτεροι: Χίλιες καλώς μας ήρθανε οι φίλοι οι γι-εδικοί μας. Οι φίλοι κ' οι συμπέθεροι.

Οι πρώτοι: Του φίλου του συμπέθερου του πλια καλού μας φίλου. Και του καιρού νά 'ναι καλά.

Οι δεύτεροι: Οι φίλοι, οι συμπέθεροι μας, οι πλια καλοί μας φίλοι. Και του καιρού νά 'νιε καλά .

Οι πρώτοι: Και του καιρού νά 'ναι καλά τ' αντίκαιρου και πάντα. Νά 'ρθομε πάλι με χαρά.

Οι δεύτεροι: Και του καιρού νά 'στε καλά τ' αντίκαιρου και πάντα. Νά 'ρθετε πάλι με χαρά.

Στα δεκαπεντασύλλαβα ριζίτικα, λέγεται πρώτα ένας στίχος και ένας ημίστιχος από τους πρώτους, και οι δεύτεροι επαναλαμβάνουνε τον ίδιο σκοπό και τα ίδια λόγια. (Δεν λένε ακριβώς τα ίδια λόγια οι μεν με τους δε, όταν η κάθε παρέα τραγουδεί από διαφορετική σκοπιά όπως συμβαίνει με το παραπάνω τραγούδι). Στη δεύτερη στροφή λένε οι πρώτοι τον ξαναειπωμένο ημίστιχο και ένα στίχο από την συνέχεια και συνεχίζουνε οι δεύτεροι. Συνήθως από τα ριζίτικα τραγούδια

λέγονται τρεις στροφές, έστω και αν το τραγούδι έχει και άλλα λόγια. Λίγα μόνο τραγούδια ριζίτικα τραγουδιούνται με πολλές στροφές. Παλιότερα, άμα φεύγανε από τις τρεις στροφές, έπρεπε να πάνε στις πέντε ή στις εφτά, να τελειώσει δηλαδή σε μονή στροφή. Τώρα δεν το προσέχουνε αυτό.

Τρεις μέρες εκάνανε οι αρραβωνιασάδες. Επηγαίνανε Σάββατο και φεύγανε Δευτέρα. Στα συγγενικά και στα γειτονικά σπίτια τους έστρωναν τάβλα των αρραβωνιασάδων. Άμα ήτανε μικρό το χωριό σε όλα τα σπίτια. Όταν εδιασχίζανε τους δρόμους του χωριού πηγαίνοντας από το ένα στο άλλο σπίτι λέγανε για την περίπτωση το παρακάτω τραγουδάκι του δρόμου:

Οι πρώτοι: Ο άρχοντας τσ' Ανατολής

Οι δεύτεροι: Ο άρχοντας τσ' Ανατολής

Οι πρώτοι: Ο άρχοντας τσ' Ανατολής κι ο πρίτζιπας τη Δύσης.

Οι δεύτεροι: Ο άρχοντας τσ' Ανατολής κι ο πρίτζιπας τη Δύσης.

Οι πρώτοι: Συμπεθεριόν εκάμασι.

Οι δεύτεροι: Συμπεθεριόν εκάμασι.

Οι πρώτοι: Συμπεθεριόν εκάμασι παντρεύουν τα παιδιά ν-τω.

Οι δεύτεροι: Συμπεθεριόν εκάμασι παντρεύουν τα παιδιά ν-

τω.

Οι πρώτοι: και παίρνει ο γιός του πρίτζιπα.

Οι δεύτεροι: και παίρνει ο γιός του πρίτζιπα.

Οι πρώτοι: και παίρνει ο γιός του πρίτζιπα του άρχοντα την κόρη.

Οι δεύτεροι: και παίρνει ο γιός του πρίτζιπα του άρχοντα την κόρη.

Οι πρώτοι: Η γής κι ο κόσμος χαίρεται

Οι δεύτεροι: Η γής κι ο κόσμος χαίρεται

Οι πρώτοι: Η γής κι ο κόσμος χαίρεται για την παντρειάν ετούτη

Οι δεύτεροι: Η γής κι ο κόσμος χαίρεται για την παντρειάν ετούτη.

Σε άλλη παραλλαγή το τραγούδι αυτό είναι μακροσκελές.

Του δρόμου το τραγούδι (που το λένε και τη στράτας). Είναι

πάντα δεκαπεντασύλλαβο. Τραγουδιούνται όλα τα τραγούδια του δρόμου με τον ίδιο σκοπό πάντα, ενώ τα τραγούδια της τάβλας τραγουδιούνται σε 36 σκοπούς. Επίσης στου δρόμου το τραγούδι, όπως βλέπομε και παραπάνω, λέγεται πρώτα ο μισός στίχος και στη δεύτερη στροφή ολόκληρος. Ενώ στης ταύλας λέγεται στην πρώτη στροφή ένας στίχος και στη δεύτερη ένας και μισός. Άλλη διαφορά ανάμεσα σε αυτό του δρόμου και σε αυτό της τάβλας είναι ότι του δρόμου μπορεί να λέγονται μακροσκελή τραγούδια, γιατί προσπαθούσανε να καλύψουνε περισσότερο δρόμο με το κάθε τραγούδι, αντίθετα σ' αυτό της τάβλας επειδή είναι βαρύ, αλλά και επειδή ευκολότερα μπορούνε και να περάσουνε στις μαντινάδες θεωρείται αρκετό άμα τραγουδιθούνε τρεις στροφές, άσχετα αν έχει και άλλα λόγια.

Τη Δευτέρα εφεύγανε οι αρραβωνιαστάδες. Σε καθένα εδίνανε από ένα πατητό (συμπλεγμα με ειδική ζύμη και που απαιτούσε πιτειδιοσύνη και αυτές που τα σιάζανε τις λέγανε "κουλουροκάμουσες") και μια πετσέτα. Στον γαμπρό επί πλεόν εδιναν και ένα σακκούλι με ένα μερό κρέας και άλλα καλολοΐδια.

Φεύγοντας αποχαιρετούσανε με το τραγούδι του δρόμου με το σκοπό που είπαμε και στο προηγούμενο του δρόμου. Οι αρραβωνιαστάδες λέγανε:

*Έχετε γειά ψηλά βουνά και βιόλες αθισμένες
και κοπελιές ανύπαντρες κι εσείς οι παντρεμένες.*

Οι παρέα του σπιτιού έλεγε:

*Αμέτε φίλοι στο καλό και στην καλή την ώρα
και να γεμίσει η στράτα σας γαρέφαλλα και ρόδα.*

2) Του γάμου

Οι μικροί γάμοι μια φορά εκρατούσανε τρεις μέρες. Οι μεγάλοι εκρατούσανε μια εβδομάδα. Ήτανε σχεδόν κανόνας και οι γάμοι εγίνονταν Κυριακή. Την Παρασκευή έφταναν από τα μακρὰ οι συγγενείς και οι φίλοι. Το Σάββατο έφταναν οι κουμπάροι και οι οργανοπαίχτες. Πολλές φορές την παίρνανε τη νύφη "σύμπρουκη" την Κυριακή. Άλλες φορές έστελνε ο γαμπρός γύρω στους δέκα άντρες με τα ζώα τους το Σάββατο

και φέρνανε τα προυκιά. Στο σπίτι της νύφης τους κάνανε τραπέζι των δίνανε κι από ένα πατητό και παίρνανε τα προυκιά και φεύγανε με το ειδικό για την περίπτωση τραγουδάκι του δρόμου:

*Επήραμέ ν-τα τα προυκιά τα μορφοπλουμισμένα
Εξήντα τα στολίσανε κι εκατό δυο τα φάνα
κι απάνω εζωγραφίσανε τον ουρανό με τ' άστρα
Τον ήλιο τον ολόχρυσο, τ' ασημωτό φεγγάρι
Χρυσά νά 'νιε τα χέρια ντων που τα 'μορφοπλουμισά
και νά 'νιε καλορίζικα στο σπίτι αφού θα πάνε.*

Στο σπίτι του γαμπρού είχανε κρεμασμένες δοκίδες από τα δοκάρια και απλώνανε τα προυκιά "για να φανούνε". Αυτός που τα άπλωνε έπρεπε να είναι "μανοκυρουδάτος", να ζεί δηλαδή και η μάνα του και ο πατέρας του για να είναι γουριλής.

Την Κυριακή εκάθιζαν στην τάβλα για φαΐ και μετά ετοιμάζονταν για να πάνε να φέρουνε τη νύφη. Για τους άντρες δεν υπήρχε πρόβλημα. Όσοι θέλανε πηγαίνανε. Γυναίκες όμως έπρεπε να πάνε 11-15. Έπρεπε να πάει μονός αριθμός και να γυρίσει ζυγός με τη νύφη. Τις γυναίκες που πηγαίνανε για να "συνοπάρουνε" τη νύφη τις λέγανε "συνοπάρτουσες". Κάθε συνοπάρτουσα απαραίτητως επήγαινε καβάλα. Απαραιτήτως επίσης έπρεπε να έχει τον "καβαλιέρο" της. Ένας δικός της που έσερνε το ζώο από το χαλινάρι. Ο γάμος ετοιμαζότανε για ξεκίνημα. Μπροστά ήτανε το παιδί με τη σημαία. Μετά ο παπάς. Στη συνέχεια οι τραγουδιστάδες, αγκαλιασμένοι τριάδες ή τετράδες. Οι πρώτοι λέγανε το τραγούδι και οι επόμενοι το παίρνανε. Εζητούσανε της μάνας την ευκή με το τραγούδι του δρόμου:

*Δώσε μας μάνα την ευκή να ξεκινήσ' ο γάμος
"Η γι-ευκή μου ομπρός κι οπίσω σας, ζερβά σας και δεξιά
σας.*

*Να πάτε να μου φέρεται τη νύφη του παιδιού μου.
Και νά 'ναι από καλή σειρά κι από καθαρίο γαίμα.*

Στην διαδρομή, στο χωριό του γαμπρού και στο χωριό της νύφης και αν υπήρχανε ενδιαμέσα χωριά, εβγαίνανε φίλοι και δικοί των δυο οικογενειών με πιοτά και μεζέδες και κερνούσανε όλο τον γάμο. Μέχρι να πάνε και να γυρίσουνε ελέγανε διάφορα

τραγούδια από αυτά που μπορούνε να τραγουδιούνται στο δρόμο σε κάθε περίπτωση μα όμως με τον συγκεκριμένο σκοπό. Θα αναφέρομε μερικά.

*Κοράσιο στην Ανατολή έφαινε κι ετραγούδιε
Μα ο συρισμός του μασουριού κι ο χτύπος του πετάλου
Κι ο αηδονισμός τση λυγερής εις τσ' ουρανούς εβγήκε
Καραβοκύρης το γροικά π' αναμεσείς πελάγους
"Στέξετε ναύτες τα κουπιά, ναύκληροι το τιμόνι
ν' ακούσομε τη λυγερή ίντα τραγούδι λέει
- Ιντά 'χεις κόρη και πονείς και τραγουδείς θλιμμένα;
- Εγώ και στο τραγούδι μου κι εκεία μοιρολογούμαι
Μάνα και κύρην έθαιφα κι αδέρφια και ξαδέρφια
Κι άντρας απού μου πήρανε εβγήκε βερεμιάρης
Ξαρωστικό μου ζήτηξεν απού δεν τό 'χει ο τόπος
Τσ' άγριας λαφίνας το τυρί και του λαγού το γάλα
Μήλο απού την Ανατολή, κυδώνι απού τη Δύση
Κι ώστε να πιάσω το λαγό, ν' αρμέξω τη λαφίνα
Να πάω στην Ανατολή και νά 'ρθω απού τη Δύση.
Αρρώστησε, ξαρώστησε, κι άλλη γυναίκα επήρε.*

Μαύρον εκαβαλίκειψε να πάει στην οδό ν-του.
Δεν είχε μετα ποιό μιλεί, με ποιό να κουβεδιάζει
κι εμίλιε με το μαύρο ν-του κι εροζονάριζε ν-του.
Μαύρε μου γοργογόνατε κι ανεμοκυκλοπόδι.
Πολλές φορές με γλύτωσης από πολλές φουρτίνες
κι α με γλυτώσεις μαύρε μου και τη φοράν ετούτη.
Τα τέσσερά σου πέταλα χρυσά θα σου κάμω.
Τα δαχτυλίδια τση ξαθής τσι μπρόκες των πετάλω.
Πουλάκιν είχα στο κλουβί κι εβαγιοκλάδιζά το.
Εταίζα το ζάχαρες, κι εταίζα το μόσκο.
Μα απού το μόσκο τον πολύ, τη ζάχαρη την τότη.
Εσκανταλίστην το πουλί κι έσπασεν το κλουβί ν-του.
κι επήγεν κι εκελάιδησεν σε ξένο περιβόλι.

*Κόρη γαϊτάνιν έπλεκε χρόνο και πέντε μήνες
και δέκα πέντε Παρασκές και δεκοχτώ Τετράδες
Μέσα πλέκε τον ουρανό τ' άστρα και το φεγγάρι*

Μέσα 'πλεκε ν-τη θάλασσα κι ούλα τζη τα καράβια
Μέσα 'πλεκεν τη Βενεθιά μ' ούλα τζη τα παλάθια
Μεσά 'πλεκε ν-τον άντρα τζη στη φούρκα κρεμασμένο
Μεσά 'πλεκε ν-το μπέλο τζη στ' άλογο καβαλάρη.

Κόρη και νιος επαίζανε σ' ώριο περιβολάκι
Κι απού το παίξε γέλαξε και το πολύ το νάζι
αποκοιμήθει ο νιος γλυκιά στη λυγερής τσ' αγκάλες
Σιγά - σιγά τονε ξυπνά και σιγανά του λέει
"Ξύπνα το τρυγονάκι μου, ξύπνα γλυκιά μ' αγάπη".

Κόρη συρικοκόκκινη, συρίκομαυρομάτα
Βλέπε τα πελιστέρια σου μην έρχονται στο' αυλές μου
Στάρι κι α ρίζω τρώσι ν-το, νερό και πίνουσίν το
και με τα ποδαράκια ντων σκορπούνε μου το χώμα.

Όταν ο γάμος επλησίαζε στο σπίτι της νύφης θα μπορούσαν να πούνε το παρακάτω τραγούδι:

Μηνάς μου κόρη κι έρχομε μα ίντα να βάλω νά 'ρθω
"Α βρέχει βάλε τσόχια και ανε χιονίζει τ' άσπρα
πάλι κι αν είναι συννεφιά βάλε τα βελουδένια
Μα να διαλέξεις τον καιρό άγγουρε όντε θά 'ρθεις
Νά'ναι ψιμοκαλόκαιρο εις του Σταυρού το μήνα
Απού 'νιε οι ποταμοί στεγνοί και καθαρές οι στράτες

Στην ώρα που πλησιάζανε στις νύφης το σπίτι θα μπορούσαν να πούνε και το παρακάτω τραγούδι (Είναι περιττό να πούμε ότι τα τραγούδια που λέγονται βαδίζοντας είναι τραγούδια του δρόμου και λέγονται με τον δικό τους σκοπό.)

Ο νιός γαμπρός εμήνυσε του πεθερού μαντάτο
"Να το κατέχεις πεθερέ την Κυριακή πως θά 'ρθω
Να παρασύρετε τσ' αυλές, ν' ασπρίσετε τσι στράτες
κι ο νιος γαμπρός σας έρχεται να τον αποδεχτείτε.

Όταν φτάνανε κάπως κοντά στο σπίτι της νύφης, 2-3 νεαροί μπαίνανε στο συναγωνισμό, καβάλα στα ζώα τους, ποιος θα φτάσει πρώτος. Όποιος έφτανε πρώτος είχε σαν

έπαθλο ένα μαντήλι από τη νύφη που το λέγανε "τζεβρέ" και το έδενε για επίδειξη στη χαίτη του ζώου του. Στην αυλή ήτανε οι δικοί της νύφης με πιοτά και μεζέδες για το κέρασμα της υποδοχής. Αν ο γάμος ήτανε από άλλο χωριό είχανε τάβλες στρωμένες για να τους περιποιηθούνε, αν ήτανε από το ίδιο χωριό δεν εστρώνανε τάβλες, μα εκερνούσανε συνέχεια. Θα πρέπει να εξηγήσομε ότι τάβλες βάζανε τότε για να κάθετε ο κόσμος, και τάβλες βάζανε για να θέσουνε τα φαγιά, για τον λόγο αυτό, και όταν κάθονταν για φαί λέγαμε πως κάθονταν στην τάβλα, και τα τραγούδια που λέγανε την ώρα του φαγιού τα λέγαμε "τση τάβλας τα τραγούδια".

Η στεφάνωση εγινότανε συνήθως στο σπίτι της νύφης. Σ' ένα πιάτο βάζανε μέλι και καρυδόψυχα και μετά τη στεφάνωση, έδιναν στους νέονυμφους στον κουμπάρο και μετά σε άλλους. Τώρα ο γάμος ήτανε έτοιμος για αναχώρηση. Επί πλέον είχανε τη νύφη και 2-3 δικούς της που την συνοδεύανε στο νέο της περιβάλλον. Τους λέγαμε "προυκιά". Εκάθιζαν λίγες ώρες και μετά φεύγανε. Η νύφη τους έδινε από μια πετσέτα σε αυτούς τους 2-3. Τώρα πάλι με το κατάλληλο για την περίπτωση τραγούδι του δρόμου ξεκινούσε ο γάμος:

**Αποχαιρέτα νύφη μου ούλους τσοι συγγενείς σου
Μα πρώτα τσοι γονέους σου και τα γλυκιά σ' αδέρφια
κι ούλες τσι φιλενάδες σου και τσι γειτόνισσες σου.**

Στη συνέχεια άλλο πάλι για την περίπτωση τραγούδι του δρόμου.

**Επήραμε την πέρδικα την πενταπλουτισμένη
κι αφήκαμε τη γειτονιά σα χώρα κουρσεμένη.**

Ο γάμος, άμα υπήρχανε δυο δρόμοι επροτιμούσε τον δεξιό και επειδή αυτός που ήτανε δεξιός όταν ήρθανε ήτανε αριστερός όταν φεύγανε απ' αλλού ήρχοντο και απ' αλλού φεύγανε και λέγαμε ότι κάνανε "τση νύφης την κουλούρα". Αν συναντιόνταν δυο γάμοι στο δρόμο, θα έπρεπε να αλληλομουτζωθούνε οι νύφες γιατί διαφορετικά ήτανε κακό γούρι. Όπως προχωρούσε ο γάμος ήτανε φαντασμαγορικό θέαμα να τον απολαμβάνει κανείς από μια απόσταση. Άσπρα κόκκινα, μαύρα ζώα. Διάφορα χρώματα από τα φορέματα των συνοπαρτουσών, μπλέ τα σαλβάρια, κόκκινες μεταξωτές ζώνες,

άσπρα κόκκινα, μαύρα στίβνια, των αντρών και να σκίζει τα βουνά και τα φαράγγια ο μακρόσυρτος ανδροπρεπής σκοπός του δρόμου. Δεν θα ξαναδεί κανείς ζωντανό ένα τέτοιο θέαμα. Όταν πλησιάζανε στου γαμπρού το σπίτι έλεγαν και πάλι το τραγούδι της περίπτωσης:

*Πρόβαλε μάνα του γαμπρού και πεθερά τη νύφη
να δείς τον ακριβό σου γιό και τη χρυσή σου νύφη
ν'αποδεχτείς τη νύφη σου του γιού σου τη γυναίκα.*

Η πεθερά εστεκότανε στην πόρτα. Αν ήτανε μαυροφορεμένη έβαζε στην κεφαλή της μια άσπρη πετσέτα για την περίπτωση. Νύφη και πεθερά, αγκαλιάζονταν και εφιλιώνταν. Στη νύφη έδιναν ένα μαυρομάνικο μαχαίρι και έκανε το σημείο του σταυρού στο ανώφλιο της πόρτας. Της έδιναν και ένα ρόδι και το πετούσε με δύναμη στο πάτωμα του σπιτιού να σκορπίσει. Ευχή να είναι καρπερή η νύφη όπως το ρόδι. Σε περίοπτον θέση είχανε στολισμένο με γυρλάντες από βάτο ή από τριανταφυλλιά το μέρος που καθίζανε οι νεόνυμφοι όπου και το λέγανε "παστό" (αρχ. ελληνικά παστός = νυφικός θάλαμος). Μόλις εκάθιζε η νύφη της δίνανε να πιάσει στην ποδιά της ένα αγοράκι. Ευχή να είναι αγόρι το πρώτο της παιδί. Είπαμε ότι οι μεγάλοι γάμοι κρατούσανε μια εβδομάδα. Άλλοι πήγαιναν για ύπνο και άλλοι ερχόντουσαν. Από τους νεόνυμφους, τουλάχιστον ο ένας έπρεπε να είναι στον παστό. Αν ετύχαινε να λείψουνε και οι δύο συγχρόνως, θα ήτανε ασέβια προς τους καλεσμένους τους. Αντίγαμο ή και αντιχαρά, λέγαμε όταν για πρώτη φορά ερχότανε παρέα οι δικοί της νύφης να την δούνε. Μπορούσε να γίνει και αργότερα. Μπορούσε όμως και την μέρα του γάμου να έρθουνε κάμποσοι δικοί της με ένα σφαμένο πρόβατο και μια νταμεζάνα κρασί, να καθίσουνε 2-3 ώρες και μετά να φύγουνε. Στην κάμερα που ήτανε οι νεόνυμφοι εκάθιζαν οι κουμπάροι και οι συνοπάртуσες και όσοι άλλοι εχορούσανε. Οι άλλοι σε άλλες κάμερες. Ακόμα και για τάβλες, αν δεν ήτανε ο καιρός βοηθητικός να καθίσουνε έξω, κάθιζαν σε διαφορετικές κάμαρες και συχνά σε γειτονικά σπίτια. Τραγούδια που άρχιζαν στο γλέντι του γάμου:

*Τρέχουν τα νερά τρέχουν οι βρύσες τρέχου
Τρέχου οι γι-άρχοντες, τρέχου να ειδούν το γάμο*

*κ' οι γι-αρχόντισσες τρέχου να ειδούν τη νύφη
πως τη λούγουνε και πώς τηνε χτενίζου.*

*Χριστέ και Παναγία μου μιαν όμορφη παρέα
Ο ήλιος είναι ο γαμπρός και το φεγγάρι η νύφη
και τ' αστεράκια τση πιλιάς είνιε πρωτοκουμπάροι
Και τ' άλλα αστέρια τ' ουρανού είνιε οι καλεσμένοι*

*Σήμερα ούλοι χαίρουνται κ' είναι γιορτή μεγάλη
Σήμερα στεφανώθηκεν αητός την πελιστέρα
να ζήσουν, να στεριώσουνε και νά 'νιε ευτυχημένοι
κι ας ειν καλά κ' η συντροφιά.*

Το γλέντι εσυνεχίζετο με τραγούδια της τάβλας από αυτά που λέγονται σε κάθε παρέα βέβαια και με μαντινάδες. Μερικά από τα τραγούδια αυτά θα αναφέρομε σε επόμενες σελίδες. Όταν τελειωνε ο γάμος, κάθε γαμιλιώτης έπαιρνε ένα πατητό. Στους στενούς συγγενείς έδινε η νύφη από μια πετσέτα. Επίσης στους κουμπάρους έδιναν πατητό και πετσέτα. Στον πρωτοκουμπάρο και ένα σακκούλι με ένα μερό κρέας και καλολοϊδια. Οι κουμπάροι, που φεύγανε οργανωμένη παρέα, αποχαιρετούσανε με τραγούδι του δρόμου. Μπορούσανε να πούνε το "Έχετε γειά ψηλά βουνά..." που αναφέραμε πιο πριν, όμως προσφέρεται και το επόμενο:

*Εδά στον εξεκινισμό τρεις ποταμοί κινούνε
Ο ένας πάει νοτικά κι ο άλλος εις τη δύση
κι ο άλλος ο καλύτερος περβόλι να ποτίσει
Ποτίζει δέντρα και μηλιές, μηλιές και κυπαρίσσια
Μα μια μηλιά γλυκομηλιά δε φτάνει να ποτίσει.*

3) Της βάφτισης

Η βάφτιση ήτανε και είναι ένας δεσμός ιερός και σεβαστός. Πολλές φορές δυο φίλοι σαν επισφράγιση της φιλίας τους εγίνονταν και συντέκνοι. Κάποιες φορές όμως δεν ελλείπανε οι υπολογισμοί και οι σκοπιμότητες. Συχνά, όπως και τώρα, επροτιμούσανε έναν πολιτικό παράγοντα για να έχουνε το μέσον

του. Πολλές φορές οι κτηνοτρόφοι εκύταζαν με την συντεκνιά να δημιουργήσουν πρόσβαση στα κλέφτικα κυκλώματα για να τους "αναγυρίζουνε" οι κλέφτες, μα και για να μπορούνε να "διαλαλήσουνε" τα πρόβατά τους, αν θα τους τα κλέβανε. Σχετικό είναι το ακόλουθο ριζίτικο:

*Σα θες να βγεις στον Ομαλό να' σ' αναγυρισμένος
Κάνε Λακκιώτη σύντεκνο και Σφακιανό κουμπάρο
Αγιορηνιώτη αδερφοχτό, Πανοχωρήτη φίλο
κετές να βγείς στον Ομαλό.*

Εκείνα τα χρόνια "έβραζε" η ζωκλοπή. Στον Ομαλό εδеспόζανε οι κλέφτες από τα χωριά που αναφέρει το τραγουδάκι και για να βγάξει κανείς πρόβατα στον Ομαλό έπρεπε να έχει κάποια "αναγύριση" από εκείνους τους κλέφτες. Όμως και πολλές φορές εγεφυρώνανε διαστάσεις και επρολαμβάνανε απρόβλεπτες συνέπειες με τις συντεκνίες. Ύστερα από πιέσεις και παρακλήσεις ειρηνοποιών παραγόντων, συχνά συνέβαινε με τη συντεκνιά να αντικαταστήσουνε μεγάλο μέρος από έναν ιερό δεσμό, όπως είναι η συντεκνιά.

Ο σύντεκνος έπαιρνε 15-20 άντρες και επήγαινε να κάνει τη βάφτιση. Εδιάλεγε μεταξύ των φίλων και δικών του, τους καλούς τραγουδιστές, τους πιάτες, χορευτές και γενικά αυτούς που θα τον έβγαζαν ασπροπρόσωπο, γιατί και στη βάφτιση είναι μια φιλική αναμέτρηση ανάμεσα στις δυο παρέες. Βραδιάσματα φτάνανε στην εκκλησία οι συντέκνοι. Εκεί τους φέρνανε το παιδί για να βαφτιστεί. Οι γονείς του παιδιού δεν πήγαιναν στην εκκλησία. Άμα τέλειωνε η βάφτιση και πηγαίνανε στο σπίτι, η μητέρα του παιδιού στεκότανε στην πόρτα και παραλάβαινε το παιδί από τα χέρια του νονού, όπου και του φιλούσε το χέρι. Άμα εστρώνετο το τραπέζι άρχιζε το τραγούδι η παρέα του συντέκνου:

*Σαν εβαφτίστην το παιδί κι εγίνει χριστιανάκι
Να το χαρού οι γονέοι ν-του και να το μεγαλώσου
και να το μπέψου στο σκολειό γράμματα να του μάθου
Να το χαρεί και ο νονός και να το στεφανώσει
Να του βαφτίσει και παιδί.*

Ήτανε παλιότερα έθιμο να στεφανώσει ο "σάντουλος" (νονός) το "φιλιότσο" (βαφτισιμιά) μα και να του βαφτίσει το

πρώτο του παιδί και το τραγούδι εύχεται να συμπληρωθεί ο κύκλος. Άλλο τραγούδι της βάφτισης είναι το ακόλουθο από την παρέα του νονού:

**Φιλιότσο μου στο γάμο σου και στην ξεφάντωσή σου
Τα χιόνια ελεύρια να γενού και τα βουνά κριγιάρια
κ' η θάλασσα γλυκιό κρασί και τα καράβια κούπτες
Να πιούνε οι καλεσμένοι σου.**

Σάββατο πηγαίνανε οι συντέκνοι και Δευτέρα φεύγανε. Στα συγγενικά και στα γειτονικά σπίτια τους παίρνανε τραπέζι. Στα μικρά χωριά σε όλα τα σπίτια. Όταν φεύγανε έδιναν σε καθένα μια πετσέτα και ένα πατητό. Στον πρωτοσύντεκνο και ένα σακκούλι με ένα μερό κρέας και άλλα καλολοϊδια. Αποχαιρετούσανε με ένα από τα δυο σχετικά τραγούδια που ήδη τα έχουμε αναφέρει. Στη συνέχεια θα αναφέρουμε τραγούδια της τάβλας που λέγονται σε κάθε παρέα. Μπορεί να αρχίσει το τραγούδι με το ακόλουθο, όταν πρωτοκάθονται στην τάβλα:

**Γή πέτε το γή να το πώ τη τάβλας το τραγούδι
γιατί κ' η τάβλα θέλει το, κ' η συντροφιά καλεί το
κι ο νοικοκύρης του σπιθχιού κρυφό καμάρι τό 'χει
να πουν τραγούδι του σκαμνιού.**

Όταν η παρέα είναι εννιαία, το ριζίτικο μπορεί να το λέει ένας η δυό, να το παίρνουνε οι άλλοι. Όταν είναι η παρέα του οικοδεσπότη από τη μιά, και η φιλοξενούμενοι από την άλλη, το λένε από τη μια παρέα και το παίρνουνε από την άλλη. Ενδείκνυται να αρχίσει κανείς με μισή μαντινάδα και μετά να πει το ριζίτικο και άμα τελειώσει πάλι να πει ο ίδιος μια μαντινάδα. Μια φιλοξενούμενη παρέα μπορεί να αρχίσει με το παρακάτω τραγούδι:

**Χίλιος καλώς το βρήκαμε του φίλου μας το σπίτι
Του φίλου του συντέκνου μας (του κουμπάρου ή του
συμπέθερου) του πλια καλού μας φίλου
και του καιρού νά 'ναι καλά, τ' αντίκαιρου και πάντα νά
'ρθομε πάλι με χαρά.**

Πως εναλλάσσεται γράφομε σε άλλο σημείο για το τραγούδι αυτό. Όταν το τραγούδι βρίσκεται σε ανάπαυλα μπορεί κάποιος για αναθέρμανση να πει:

*Ιντά 'χετε γυρού - γυρού κ' είναι βαρέ η καρδιά σας
Δεν τρώτε και δεν πίνετε και δε χαροκοπάτε
πρί νά 'ρθει ο Χάρος να μας βρεί να μασε διαγουμίσει
Να διαγουμίσει τσι γενές, να ξεδιαλέξει τσ' άντρες
να πάρει τσ' άντρες τσοι καλούς τσοι καστροπελεμάρχους.*

Ακόμα σε αρχή του γλεντιού όταν δεν είναι ειδική περίπτωση, όπου να θέλει το δικό της τραγούδι, άμα στρωθεί το τραπέζι μπορεί να ποθεί το παρακάτω τραγούδι:

*Εγώ θωρώ την τάβλα μας κ' είναι καλά στρωμένη
Με μόσκους και με ζάχαρες και με τα κυπαρίσσια
Η ζάχαρη είναι το κρασί και το ψωμί ο μόσκος
τα παλληκάρια του σκαμνιού είνιε τα κυπαρίσσια.*

Όταν κάποιος είχε πρόσφατο πένθος έλεγε το παρακάτω τραγούδι:

*Δε μού 'πρεπε να τραγουδώ, μούδε κρασί να πίνω
σ' ένα σπηλιάρι σκοτεινό να χύνω μαύρα δάκρυα
γιατ' έχω μαύρη την καρδιά, μαύρη σκοτεινιασμένη
Ο Χάρος μου τη μαύρισε.*

Από γέροντες τραγουδιέται το ακόλουθο:

*Χριστέ και να γιάερνανε τα νιάτα τρία ζάλα
Να ξαναγίνομουν κι εγώ σαν πρώτα παλληκάρι
Νά 'παιρνα το ντουφέκι μου νά 'βγαινα στη μαδάρα
Να κάνουν τόπο όπου περνώ.*

Επίσης από ηλικιωμένο και το επόμενο, και όχι μόνο.

*Κόσμε χρυσέ, κόσμε αργυρέ, κόσμε μαλαματένιε
Κόσμε και ποιός σε κέρδισε και ποιός θα σε κερδίσει
Κόσμε μα εγώ σε γλέντισα μα δε θα σε κερδίσω.*

Πεζός προπάθχιου στσι κορφές, στσι κάμπους καβαλάρης.

Στα παλιά τα χρόνια, άμα ετύχαινε να χηρέψει μια κοπελιά έπρεπε "να κρατά χατήρι" του πεθαμένου άντρα της και να μην ξαναπαντρευτεί. Ακόμα και η αρραβωνιάρα, άμα έχανε τον αρραβωνιαστικό της, συχνά "του κρατούσε χατήρι". Στην Επανάσταση του Δασκαλογιάννη εσκοτώθηκε ένας Παύλος

Ζαμπέτης από την Ανώπολη που ήτανε αρραβωνιασμένος με μια Πατακοπούλα. Η μητέρα της κοπελιάς με μοιρολόι υποσχότανε στο νεκρό πως δεν θα παντρέψει με άλλο γαμπρό την κόρη της:

"Εσένα την αμπόλιασα, σε άλλο δεν την δίνω

Και το νερό που σου 'ταξα σ' άλλο δεν τρι δε χύνω".

Σχετικό είναι το παρακάτω τραγούδι με το "χατήρι" που κρατούνε οι χήρες στους πεθαμένους άντρες τους.

Μωρέ 'σ' απού κατέβηκες απού τον πάνω κόσμο

Πέρασε να ξεκουραστείς, θέλω να σε ρωτήσω.

Είδες ανε γ-κρατεί ουρανόσ κι α(ν) στέκει ο πάνω κόσμος;

Κι ανε βαφτίζουνε παιδιά, κι αχτίζου μοναστήρια

Κι ανε γ-ξαναπαντρεύουνται παλληκαριώ οι γυναίκες.;

Η φιλοξενία ήτανε πιο σεβαστή παλιότερα από ότι είναι σήμερα:

Μάνα κι αν έρθου φίλοι μας κι αν έρθου οι γι-εδικοί μας

Μην τωνε πεις πως πόθανα να σοι βαροκαρδίσεις

Στρώσε των τάβλα να γευτού και κλίνη να πλαγιάσου

Στρώσε των παραπέζουλα να βάλουν τ'αρματά ν-των

Και το πρωί σα σηκωθού και σ' αποχαιρετούνε

πε τωνε πως επόθανα.

Σήμερα οι πιο πολλοί λένε "άμα φύγω εγώ ας μην ξαναβγει ο ήλιος", όμως τότε και μετά τον θάνατο είχε σε υπόληψη τη φιλοξενία ο ετοιμοθάνατος.

Ανάθεμα απού ζήλεψε σ'αμπέλια, σε περβόλια

Εγώ ζηλεύω στο' εδικούς όντε μονομεριούνε

Προπάντω νά 'νιε κι αδερφοί γή να 'ν' πρωτοξαδέρφοι

Γή νά 'ναι μπάρμπας κι ανηψιός.

Πάντα η συνοχή αξίζει στο συγγενολόι, όμως παλιότερα ήτανε τέτοιος ο τρόπος της ζωής που όλοι είχανε ανάγκη τη "συνοχή".

Τον αντρειωμένο μην τον κλαίς όσο κι αν αστοχήσει

Μ' αν αστοχήσει μια και δυο, πάντα αντρειωμένος είναι.

Πάντα είναι οι πόρτες τ' ανοιχτές κ' οι τάβλες του στρωμένες

και μπαινοβγαίνου οι φίλοι ν-του.

Αυτό το τραγούδι μας λέει ότι άμα είναι κανείς δυνατός και θαρραλέος δεν λυγίζει στις δυσκολίες της ζωής.

*Των αντρειωμένω τ' άρματα δεν πρέπει να πουλιούνται
μα πρέπει να γυαλίζουν στον τοίχο να κρεμούνται
Να τα θωρούνε οι γι- άλλοι νιοί να τ' αποκαμαρώνου
και να τωνε θυμίζονται.*

Όταν πεθαίνουνε τα παλληκάρια δεν πεθαίνει και το όνομά τους.

*Μυρίζουν οι βασιλικοί, μυρίζουν κ' οι βασάρμοι
Μα όσο μυρίζει οι φρόνιμος βασάρμοι δε μυρίζου
Βασάρμοι γή βασιλικοί μουδέ γαρεφαλλάκια
Μυρίζει εκείά απού κάθεται, μυρίζει εκείά απού στέκει
Μυρίζει εκείά απού προπατεί.*

Ανεκτίμητες είναι οι ηθικές αξίες, μας λέει το τραγουδάκι αυτό.
Άλλο πράμα δε ρέγομαι εις τον απάνω κόσμο
σαν τ' άλογο όντε μ-προπατεί, το κάτεργο όντεν τρέχει
και σαν τον άντρα απού κρατεί ψηλά την κεφαλή ν-του
και μπροσβολές δε δέχεται, μουδ' αδικίες δεν κάνει.
Και αυτό εννοεί ηθικές αξίες.

*Πέρα στην πέρα γειτονιά, πέρα στην πέρα ρούγα
κοιλιοπονού δυο λυγερές, μια πλούσια και μια φτώχια.
Στη πλούσιας μπαινοβγαίνανε εκατό δυο μαμίδες
μα στη καημένης τη φτωχιάς η Παναγιά κι ο γιός τη
Γεννά η πλούσια κι έκαμε όφη φαρμακωμένο
Γεννά κ' η φτώχια κι έκαμε παιδί καμαρωμένο
Παίρνουν τη φτώχιας το παιδί και πάνε ν-το τη πλούσιας
Μα το παιδίν εμπήσε πάνω σσι τρεις ημέρες
"Άμέτε με στη μάνας μου να με γλυκοβυζάξη".
Καφτηριάζεται η αδικία.*

Ακούστε μια συζήτηση ενιούς φτωχού με πλούσιο
απού συναπαντήξανε εις τα σκαλιά του Νάδη.
"Πλούσιε και πού ν' τα πλούτη σου και πού 'νιε τα καλά σου;
και πού 'νιε τα παλάθια σου;"

Ματαιότητες, ματαιοτήτων.

*Τούτες οι μέρες το καλιού, τούτες οι γι-εβδομάδες
κι απού 'χει φίλο τον καλεί, δικό τον περιμένει
Κι απού χει αγάπη αλάργο ν-του κάνει γραφεί και μπέμπει
και γράφει λόγια τση καρδιάς.*

Το τραγούδι αυτό εσυνηθίζετο σε γλέντια που εγίνονταν σε
χροινιάρες μέρες.

*Αφήστε τσι τσ' αθιβολές και τα ροζοναμέντα
κι ελάστε σα γ-κι εσμείξαμε να φάμε και να πιούμε
και να χαροκοπήσομε τσι μέρες απού ζιούμε
Πρι νά 'ρθει ο Χάρος να μας βρεί να μασε διαγουμίσει.*

Κάποιες φορές, σε ανάπαυλα του τραγουδιού στελιώνεται
συζήτηση. Κάποιος όμως από την παρέα, με το τραγουδάκι αυτό
"τους επαναφέρει στην τάξη".

Αλληγορικά ριζίτικα τραγούδια

Με τη μαντινάδα πολλές φορές στο γλέντι εδίδετο ένα μήνυμα. Ήταν σε ένα βαθμό Μ.Μ.Ε. σε ότι αφορούσε την παρέα, μα κάποιες φορές και για ευρύτερα μηνύματα τότε που δεν ήταν ούτε ραδιόφωνα και τηλεοράσεις μα ούτε διάβαζε ο κόσμος συχνά εφημερίδες ειδικά στην ύπαιθρο. Περισσότερο με το τραγούδι και ειδικά με το ριζίτικο, εστέλλοντο μηνύματα, εδίδοντο οδηγίες, εγράφετο ιστορία, μα και μια κατηγορία (τα λεγόμενα αλληγορικά) ήταν επί τούτου κατασκευασμένα για να τονώνουν το ηθικό και την ελπίδα του σκλαβωμένου γένους και περιείχαν στοιχεία για να καταλάβει ο αποδέχτης, μα και άλλα στοιχεία για να παραπλανήσουν τον ανεπιθύμητο ακροατή, γιατί οι Τούρκοι συχνά εισχωρούσανε ανάμεσα στις παρέες των Χριστιανών. Παραθέτω εδώ μερικά όπως μου τα εξήγησαν τότε που ζούσανε, ο Ανδρέας Μπολιώτης, δικηγόρος, ο Ανδρέας Ζερβός, δικηγόρος, ο Παναγιώτης Κλάδος αυτοκινητιστής μα και ο υπεργηρος τότε Μανούσος Καγιαυτάκης. Νομίζω ότι τα αλληγορικά τραγούδια αξίζουνε επισταμένη μελέτη και δεν είδα εγώ να τους δώσει κανείς προσοχή, μέχρι σήμερα.

*Χριστέ και να ξεδήλαινε τ' όνειρο απού 'δά απόψε
Το μπέλο μου είδα κυνηγό, τον άντρα μου είδα αγρίμι
Χριστέ και να το σκότωνεν ο κυνηγός τ' αγρίμι
Να πάρω απού το αίμα του να βάψω τα μαλλιά μου
να φάω απού το σκώτι ν-του να γιάνει το δικό μου.*

Ο λαϊκός ποιητής εδώ μας παρομοιάζει την Κρήτη σε μια κοπελιά που την έχει κάποιος βιαίως γυναίκα του (η Τουρκία) ενώ αυτή άλλον αγαπά (την Ελλάδα). Χριστέ και να σκότωνε ο "κυνηγός (η Ελλάδα) το "αγρίμι" (την Τουρκία). Τόσο καθαρά ζωγραφίζεται το θανάσιμο μίσος.

*Σε ψηλό βουνό, σε ριζιμιό χαράκι
κάθετεν απτός βρεμένος χιονισμένος
και παρακαλεί τον ήλιο ν' ανατείλει
"Ήλιε ανάτειλε, ήλιε λάψε και δώσε
Για να λυώσουνε χιόνια απού τα φτερά μου
Και τα κρούσταλλα απού τ' ακράνυχά μου.*

Στο τραγούδι αυτό καλεί την λευτεριά ο λαϊκός ποιητής μα την αποκαλεί "ήλιο" και όταν λέει χιόνια στα φτερά και κρούσταλλα στ' ακράνυχα εννοεί τα αβάσταχτα βάσανα της σκλαβιάς.

*Αγρίμια κι αγριμάκια μου, λάφια μου μερωμένα
πέστε μου πού ν' οι τόποι σας και πού ν' τα χειμάδιά σας
Γρεμνά 'νιε εμάς οι τόποι μας λέσκες τα χειμαδιά μας
Τα σπηλιάρικια του βουνού τα πατριγονικά μας.*
Το τραγουδάκι αυτό ζωγραφίζει καθαρά τους χαϊνηδες.

*Αητέ που κάθεσε ψηλά στ' όρος το χιονισμένο
Τρώεις το δρόσος του χιονιού, πίνεις νερό κατάκρυο
Λαγό κι αν πιάσεις γεύγεσαι, περδίκι και δειπνάς το
Φιλείς και κόρην όμορφη.*

Όπως έχουνε σήμερα τα πράματα, υπάρχουνε ίδιες προϋποθέσεις για να απολαμβάνει κανείς τα αγαθά της ζωής σε όλη την επικράτεια. Επί τουρκοκρατίας όμως, μόνο όσοι ζούσανε μακριά από την ύπαρξη των Τούρκων, απολαμβάνανε τα αγαθά, έστω μιας εύθραστης και αγχώδους ελευτερίας. "Τρώγανε το δρόσος του χιονιού, λαγό κι αν πιάνανε τον γεύγονταν" (απολαμβάνανε τους κόπους τους). Και όταν λέει "φιλείς και κόρην όμορφη" εννοεί ότι αναπνέεις ελεύθερο αέρα, απολαμβάνεις τα αγαθά της ελευθερίας.

*Αητός πέρδικαν έπιασε κετές την αναρώτα
- "Πέ μου να ζήσεις πέρδικα που χτίζεις τη φωλιά σου;
και πού γεννάς τ' αβγά σου και βγάνεις τα πουλιά σου;
- Αλαφροπιάσαμε αητέ και θα σου μολοήσω
Θωρείς εκείνο το βουνό, το πέρα το παρέκει;
Και το πιλιά παρέκει; Εκεία στη ρίζα του βουνού
στ' ένα χοντρό χαράκι, είναι ένα θυμαράκι.
Στη ρίζα του θυμαρακιού την είχα τη φωλιά μου
κι εγέννησα τ' αβγά μου, κι έβγαλα τα πουλιά μου
Μα εξεπησιάσαν τα πουλιά κι εξεπετάξαν κιόλας.*

Εδώ δίνεται το μήνυμα, ότι αν κάποτε υποστεί κανείς μεγάλη πίεση θα πρέπει να δίνει μερδεμένες πληροφορίες και πάντως μη αξιοποιήσιμες.

**Προβάλλετε φωνιάξετε σσοι Λάκκουσ και στ' Ορθούνι
νά 'ρθουν του Λάμπαθεν οι γιοι και του Μπιμποσταμάτη
κι ένα λαγόν ετόπωσα να των των ορμινέψω
Μα μη χαντούν πως ειν' λαγός να πρεμαζώνου σκύλους
Είναι θεριό τρικέφαλο κι έχει τριπλές τσι κεφαλές
και δυο σειρές αντόδια.
Μήνυμα ότι εφάνηκε μεγάλη εχθρική δύναμη.**

**Εξώρισέ με η μοίρα μου σε δάση δασωμένα
Κάτω στη Μαύρη θάλασσα στον ώριο Καλαμιώνα
Εκειά απού διάουν τα θεριά, κ' είναι κατοικημένα
Κ' είναι τα φίδια μαλλιάρα τ' αρκούδια φωλεμένα
κι έχουνε κεφαλές διπλές κι αμάθια δυο ζευγάρια.**

Πολλοί Κρήτες επολεμήσανε εκτός Κρήτης και ειδικά στις παραδουνάβιες χώρες. Στις αρχές της Επανάστασης του 1821 σε μάχη που δώθηκε στο Γαλάτσι της Βλαχιάς έλαβαν μέρος πάνω από 150 Κρήτες, επικεφαλής των οποίων ήτανε ο Γεώργιος Δαιμονάκης από τον Καλλικράτη εκεί έπεσαν πολλοί τους, όπου μεταξύ των νεκρών ήτανε και ο αρχηγός τους Το παραπάνω τραγουδάκι περιγράφει αλληγορικά τις τραγικές στιγμές και τους κινδύνους που αντιμετώπισανε εκεί.

**Μάνα κι αν είσαι μάνα μου, κ' είμαι κι εγώ παιδί σου
μπέψε μου τσοι σαΐτες μου, τσοι πλιά καλύτερές μου.
Για δε μπορώ, να κάμω αλλιώς κ' ησυχασμό δεν έχω,
α, δε χτυπήσω το θεριό.**

Είναι φανερό ότι το "θεριό" είναι ο κατακτητής. Είναι γνωστό ότι οι Κρητικοί στον "Κρητικό Πόλεμο" εχρησιμοποιούσανε τόξα και ακόμα σαν επεκράτησαν οι Τούρκοι, για αρκετά χρόνια. Μερικά αλληγορικά μπορεί να μην είχανε ορατά συγκεκριμένο θέμα, μα είχανε στόχο να διατηρούνε αναμμένη φλόγα.

Γενικά τα ριζίτικα τραγούδια, ύστερα από επεμβάσεις και παρεμβάσεις τα βρίσκομε, σχεδόν όλα, με 2,3, και 4 παραλλαγές το καθένα. Εγώ έγραψα στο καθένα μια παραλλαγή, αυτήν που θεώρησα πιο καλή και πιο γνήσια. Πολλά ριζίτικα λέγονται με δυο σκοπούς. Πολλά άλλα λέγονται με άλλο σκοπό στα Σφακιά και με άλλο στην ορεινή Κυδωνία.

Ιστορικά ριζίτικα τραγούδια

Πολλά οφείλει και η ιστορία μας στην λαϊκή μας ποίηση. Ειδικά στην περίοδο της τουρκοκρατίας, δεν βρέθηκε ο κόσμος επί χιλιετίες σε τόσο χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο. Ξέρομε π.χ. πολύ περισσότερα για τους μεγάλους άντρες που ζήσανε στην Ελλάδα πριν 2.500 χρόνια, από όσα ξέρομε για τους ήρωες μας που ζήσανε στην Κρήτη πριν δυο αιώνες. Για την Επανάσταση του Δασκαλογιάννη, αν δεν είχε την έμπνευση και βέβαια, και την ικανότητα, ο Μπάρμπα Μπατζελιός να μας αφήσει το σχετικό επικό ποίημα, θα είχε ανάλογη θολούρα αυτή η ιστορία με όση έχουνε τα έπη του Ομήρου. Παραθέτω εδώ μερικά ιστορικά τραγούδια, που κάποιες φορές προσθέτουμε στοιχεία στην ιστορία μας, μα όμως ετονώνανε και το ηθικό του σκλαβωμένου λαού.

*Πότες θα κάμει ξαστεριά, πότες θα φλεβαρίσει
Να πάρω τον ντουφέκι μου την όμορφη πατρώνα
να κατεβώ στον Ομαλό στη στράτα τω Μουσούρω
Να κάμω μάνες δίχως γιούς, γυναίκες δίχως άντρες.
Να κάμω και μωρά παιδιά κι αυτά δίχως μανάδες.*

Είναι το πιο διαδεδομένο δημοτικό τραγούδι της Κρήτης. Είναι αυτό με τις περισσότερες παραλλαγές. Είναι αυτό που χρησιμοποιήθηκε σαν εγερτήριο σάλπισμα κατά των Τούρκων, κατά των Γερμανών, μα και κατά της απριλιανής δικτατορίας. Το 1967 ήμουν φιλοξενούμενος στον Πύργο της Βασιλίσσης, στην "Εθνική Εστία" με άλλους 120 Κρήτες, και όταν, σε μια εκδρομή, αρχίσαμε να πούμε αυτό το τραγούδι, το Σεπτέμβριο του 1967 εδημιουργήθει πρόβλημα, από τον αρχηγό της εκδρομής, διορισμένο παράγοντα. Όπως φαίνεται, αρχικά το τραγούδι το βγάλανε όταν οι Μουσούροι έκαναν ένα φόνο και το τραγουδούσε η παθούσα οικογένεια. Αργότερα όμως εμετασχηματίστηκε και ιστορικοποιήθηκε.

*Ήλιε μου και φεγγάρι μου και κοσμογυρευτή μου
Σ' ούλο τον κόσμο ανάτειλε, σ' ούλο τον κόσμο δώσε
Στω Μπαρμπαρέζω τσι αυλές ήλιε μην ανατείλεις
κι αν ανατείλεις ήλιε μου να γοργοβασιλέψεις*

Για θα γραθού οι γι-αχτίνες σου 'που τω σκλαβώ τα δάκρυα.

Ο Χαϊρεδίν Βαρβαρόσα ήτανε ο μεγαλύτερος και ο σκληρότερος κουρσάρος όλων των εποχών. Μαζί με τον αδελφό του Χορούκ εκατάλαβαν την Αλγερία. Επροκάλεσε τεράστιες ζημιές στα παράλια της Ισπανίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας. Πάντα είχε σαν "εμπόρευμα" στα χέρια του χιλιάδες αιχμαλώτους. Ο σουλτάνος της Τουρκίας τον έκανε ναύαρχό του. Το παραπάνω τραγούδι αναφέρεται στον φόβο και τον τρόπο που προκαλούσε το απάισιο αυτό όνομα.

*Κάστρο και πού ν' οι πύργοι σου; Πού ν' τα καμπαναριά σου;
και πού 'ν' οι γι-αντρειωμένοι σου τά 'μορφα παλληκάρια;
Εμένα τσ' αντρειωμένος μου τά 'μορφα παλληκάρια.
Η μαύρη γής τα χαίρεται στο μαυρισμένο Νάδη.*

Το 1669 έπεσε το Κάστρο ύστερα από 22 χρόνια πολιορκία. Τους άντρες που χαθήκανε στα 22 αυτά χρόνια θρηνεί αυτό το τραγούδι.

*Ούλες οι χώρες χαίρουνται κι ούλες καλή καρδιά 'χου
μα η Ρόδος η βαρυόμοιρη ειν' αποσφαλισμένη.*

*Τρεις χρόνους τηνε πολεμού στεριάς κι από πελάγους
Οι πάρτες τσ' αραχνιάσανε και τα κλειδιά εσκουριάσα.*

Η Ρόδος επολιορκήθηκε από τους Τούρκους το 1480 από 120.000 στρατό μα ύστερα από μεγάλης διάρκειας πολιορκία έφυγαν για να ξαναγυρίσουν το 1522 που την πήγαν, πάλι ύστερα από εξάμηνη πολιορκία. Σ' αυτά τα περιστατικά αναφέρεται το τραγούδι:

*Χριστέ να σπούσαν οι φλακές να φύγω απού το Κάστρο
Να πάρω δίπλα τα βουνά να βγώ στον Ψηλορείτη
Να μου βγορίσουν τα Σφακιά τσ' Ανώπολης ο Κάμπος
Ν' ακούσω αρμάτων ταραχή.*

Πάνω από 70 συμπολεμιστές του Δασκαλογιάννη έπιασε ο πασάς με δόλο και τους έκλεισε στον κουλε του Ηρακλείου. Όταν ήτανε εκεί κλεισμένοι έλεγαν αυτό το τραγούδι. Μετά τρία χρόνια φυλακίες καταφέρανε να αποδράσουνε, μα άλλοι σκοτωθήκανε κατά την πτώση, άλλους πιάσανε και τους ξαναπέταξαν στον κουλε, άλλοι πέθαναν στην διαδρομή και λίγοι φτάσανε στα

Σφακιά. Τώρα τη "θα βγορίσει από τον Ψηλορείτη"; ο Πάρις Κελαϊδής στο βιβλίο του "Ριζίτικα για τα Σφακιά" τ. Α' σ. 58 γράφει "το' Ανώπολης ο κάμπος", πραγματικά η Ανώπολη ήτανε η καρδιά της Επανάστασης. Ο δίσκος που βγάλανε αργότερα λέει "Τ' αρμύ του Καλλικράτη" Πραγματικά από τον Ψηλορείτη φαίνεται τ' αρμύ του Καλλικράτη.

*Απού τον Πατσιανό κινού μια δεκαρέ νομάτοι
Μια δεκαρέ δωδεκαρέ, μπορεί και δέκα πέντε
Να πάνε στην Ανώπολη να βρούν τσοι καπετάνιους
Να βρούν το Δάσκαλο Γιαννιό και το Ζαμπετογιώργη
Να βρούν και τον Πρωτόπαπα.*

Αφορά προκαταρτικές διαβουλεύσεις για την επανάσταση του Δασκαλογιάννη.

*Γενές-γενές το παίρνουνε το καπεταναλίκι
Στσοι Λάκκουσ οι Γιαννάρηδες, Πρώιμοι και Μπολάνοι
Σαρρήδες και Παρασκιανοί, Μαντάκοι και Σκουλάδες
Παραλλαγή των Λάκκων.*

*Γενές γενές το παίρνουνε το καπεταναλίκι
Αγιά Ρουμέλη Τζατζιμοι Αγιάνη Μιχελιάκοι
Οι βλάχοι στην Ανώπολη και στα Σφακιά Στρατίκοι
Στ' Ασκύφου Μαυροπάτεροι και Πατακοί στη Νίμπρο
Στ' Ασφέντου Ντεληγιάννηδες.
Παραλαγή Σφακίων.*

*Παιδιά κ' ίντα να γίνηκεν ο πίσκοπος τη Πόλης
Μούδε στσι μέσες φαίνεται, μούδε στο' αναμεσάδες
Μούδε στα μοναστήρια ν-του, στα πάνω γη στα κάτω
να φάλει το χερουβικό.
Αφορά τον Γρηγόριο τον Ε'*

*Στον Πέραν Αποκόρωνα κλαίνε δυο αδερφήδες
Η μιά 'κλαιγε τον Κωνσταντή κ'η γι- άλλη το Μανώλη
Μανώλη μορφωμέμε μου Κώστα μου παλληκάρι
Απού επολέμας την Τουρκιά.*

Αφορά τουρκοπολεμάρχους.

*Εσιγανέφαν οι καιροί κι επάφαν οι γ-ανέμοι
Πάφαν κι εσένα οι στράτες σου σουλτάνε από την Κρήτη
Μπλειό σου στην Κρήτη δεν πατείς, στην Κρήτη δεν προβέρνηεις
Μόνο στην Κόκκινη Μηλιά.*

Το τραγούδι της ανακούφισης από την απελευθέρωση της Κρήτης.

*Άρχοντες του Σαλονικιού, ούλοι μικροί μεγάλοι
ο γιός μου εκαβαλίκεψε στον πόλεμο και πάει
Βαστά λαγούτα κι όργανα, πολλώ λογιά παιγνίδια
κι όπου σταθεί και παίξει τα ο γιός μου τα παιγνίδια
βροντά ο ουρανός και σειαίται η γής.*

Λέγεται ότι αυτό το τραγούδι το είπε ο Βενιζέλος όταν ο γιος του Σοφοκλής επήγε στους Βαλκανικούς πολέμους σαν αξιωματικός του πυροβολικού.

*Ο Διγενής ψυχομαχεί κ' η γής τονε τρομάσει
κ' η πλάκα τον ανατριχά πως να τονε σκεπάσει
Γιατ' από κειά απού κοίτεται λόγια αντρειωμένου λέει:
"Νά 'χεν η γής πατήματα κι ο ουρανός κερκέλια
Να πάθχιουν τα πατήματα, νά 'σερνα τα κερκέλια
Νά 'διδα σείσμα τ' ουρανού.*

Ο Διγενής λέγεται ότι εγεννήθηκε από πατέρα Άραβα εκχρισιανισμένο και από μητέρα Ελληνίδα (Διγενής = από δυο γένη) και λέγεται Ακρίτας επειδή έδρασε στις άκρες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (Συρία-Μεσοποταμία). Σύμφωνα με σχετικό επικό ποίημα έκαμε τεράστια κατορθώματα. Πολλά δημοτικά τραγούδια μιλούνε για τον Διγενή, μα και πολλοί θρύλοι.

*Βασιλιοπούλα εκάθεντον εις σε ψηλό παλάτι
Τση Κρήτης εθμηθήκε πως ήτον του κυρού τζη
Εννιά πασάδες έκραξε και τωνε ροζονάρει.
Πασάδες κι αν την πάρετε την παινεμένη Κρήτη
θα σασε ντύσω ολόχρυσα κι ολομαλαματένια.*

Αυτό το τραγούδι πρέπει να έχει ιστορική σημασία, δεν μπορούμε όμως ούτε να το χρονολογήσουμε, ούτε να το

αιτιολογίσαμε.

*Διάκος απόυ την Πισκοπή, ψηλογραμματισμένος
το καλαμάρι του πουλεί και πάει να τουρκέψει.
Μ' απόυ βρεθεί και πιάσει τον τση Πισκοπής 'το Διάκο
θα'χει αργαστήρι στα Χανιά, και καπηλιό στο Κάστρο
Σαπουναριό στο Ρέθεμνος.
Επικήρυξη για τον εξωμότη.*

*Εχαϊνέφαν τα Σφακιά κι ούλα τα κατωμέρια
Χαινεύουν και τα Κεραμιά, ως είνιε μαθημένα
Καραμουσάς καυκίστηκε την Κρήτη να μερώσει
Την Κρήτη και τη θάλασσα κι ούλο τον πάνω κόσμο
Στου Κεφαλά ξεβάρκαρε στου καπετάνιου Μπλάζιο
- Μπλάζιο και πού 'ν'ο Καρκανιάς και πού 'ν'ο Μπαλωμένος;
- Στο Μαδαρό χαροκοπά στου Φουσανά το σπίτι
Τρείς γάμους κάνει ο Φουσανάς τσοι δυο ντου γιους
παντρεύει.
Βαφτίζει και μικρό παιδί.*

Το 1692, δυο δεκαετίες μετά την οριστική κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους ήρθε ο Ενετός στρατηγός Μοτσενίγκο και επολιορκίσε για λίγο τα Χανιά, όπου εκινητοποιήθηκαν και πολλοί Κρήτες. Όταν όμως ο Μοτσενίγκο τα βρήκε με τους Τούρκους και τα μάζεψε και έφυγε τότε ο "Καραμουσάς καυκίστηκε την Κρήτη να μερώσει".

*Ο Γιώργης με τον άρχοντα εβγαίνα στο κυνήγι
κι έπαιρνε ο Γιώργης το τζιφτέ κι άρχοντας παίρνει σκύλες
Γ' άρχοντα οι σκύλες ήρθανε κι άρχοντας δεν εφάνει.
Μπαινόβγαينه η γι-αρχόντισσα το Γιώργη κι αναρώτα:
"Πάτερε Γιώργη Πάτερε, Γιώργη Πατερογιώργη
Ίντα κάμες τον άντρα μου, τον κύρη των παιδιώ μου;
- Στο Μπρόνιερον εστάθηκεν εις τση συντέκνισσας του
Γλυκίο κρασί τονε κερνά, λόγια γλυκιά του λέει:
"Όμορφος είσαι σύντεκνε μά 'χεις κακή γυναίκα
Εσένα πρέπει σύντεκνε γυναίκα σαν κι εμένα".
Στο Αοκύφου είχανε για κάποιο διάστημα εγκαταστήσει*

“άρχοντα για να εισπράτει φόρους. Το “Αρχοντικό” ήτανε στη συνοικία Καρές, όμως τον σκότωσε ο Πατερογιώργης, όπως σκοτώσανε και της Κανάκαινας τους γιούς όταν αναλάβανε να εισπράτουνε φόρους για λογαριασμό των Τούρκων. το αρχοντικό ήτανε εγκαταλελειμένο και, όπως μαθαίνουμε από το τραγούδι του Αληδάκη, μπροστά από το αρχοντικό, κάτω από ένα πρίνο αποφάσισαν να πάνε να σβήσουνε από τον χάρτη τον Αληδάκη οι Σφακιανοί.

*Σ' εκκλησιδάκιν όμορφο, μολυβοσκεπασμένο
Εκείά με βάλαν κι έμνοξα κι εμένα το καημένο
κι απού τον όρκο το βαρέ, απού 'δωκα το ξένο
Εγήραν τα κονίσματα κι εσβήσαν τα καντήλια
κι εράσιεν η γι- εκκλησία.*

Το τραγούδι αυτό λέγεται ότι αναφέρεται στον όρκο που παίρνανε οι μνημένοι στην Φιλική Εταιρεία και επισημαίνει την ευθύνη και το βάρος του όρκου. Σε νεότερη παραλλαγή το έχουνε κάνει ερωτικό “... εκείά με βάλαν κι έμνοξα κόρη ξαθή για σένα...”

*Όντεν εδικονίζεντον ο Κωσταντής στα ξένα
Τσι ρούγες - ρούγες προπατεί και τα στενά διαβαίνει
Τα ράσει βάνει κούντουρα κι εφάνην το σπαθί ν-του
κι εφάνειν τ' αργυρό σπαθί με το χρυσό θηκάρι
Βασιλιοπούλα το θωρεί από ψηλό παλάτι.
“Δεν ειν' αυτό φτωχόπαιδο, μουδε και διακονιάρης
Μονό 'ναι βασιλόπουλο, ρήγισσας είναι γέννα”.*

Το τραγούδι αυτό ζωγραφίζει την κατάσταση που επικρατούσε στο Βυζάντιο όταν ασφυγκτικά επιέζετο και απειλείτο από τους Τούρκους και ο Κων/νος Παλαιολόγος, μάταια επισκέφτετο τις αulές της χριστιανικής Ευρώπης και ζητούσε συμπαράσταση.

*Κάλεσμα κάνει ο Κων/ντής το γάμο του να κάμει
Εννιά μέρες εζύμωνε κι άλλες εννιά εκάλιε
Στο ύστερο του κάλεσμα ο Χάρος τ' απαντήχνει
“Αγάλια - γάλια Κων/ντή και μη βαροξοδιάζεις.
γιατ' έχομε λογαριασμό”.*

Όπως λέει και η παροιμία“, Όποιος πνίγεται και τα μαλλιά του σέρνει“. Ο Κων/νος Παλαιολόγος, ενώ είχε χηρέψει δυο φορές μέχρι

τον καιρό που η απειλή των Τούρκων των είχε φέρει σε απελπιστική κατάσταση. Λίγα χρόνια πριν από την άλωση αποφάσιζε να πραγματοποιήσει και τρίτο γάμο, ελπίζοντας σε συμπεθερική συμπαράσταση, και όταν έφτασε η αποφράδα μέρα, ήτανε σε εξέλιξη προξενειό για να παντρευφτεί με τη πριγκίπισσα θυγατέρα του ρήγα της Ιβηρίας και Τραπεζούντας. Τον πρόλαβαν όμως τα τραγικά γεγονότα, όπως μας λέει και το τραγουδάκι μας. Ο Κων/νος έλαβε αυτό τον σκληρό και ηρωικό θάνατο πριν από τα 50 του χρόνια.

*Τα χελιδόνια τση βλαχιάς και τα πουλιά τση Δύσης
Κλαΐσιν αργά, κλαΐνε ταχιά, κλαΐνε το μεσημέρι
Κλαΐνε την Αδριανούπολη τη μαυροκουρσεμένη
Απού την εκουρσέψανε τσι τρεις γιορτές του χρόνου
Τω Χριστογέννω για κερί και τω Βαγιώ για βάγιο
και την ημέρα τση Λαμπριής για το "Χριστός Ανέστη"*

Ο λαϊκός ποιητής της Κρήτης θρηνεί για τις περιπέτειες της Αδριανούπολης. Είναι το μόνο τραγούδι του δρόμου που έχει ιστορικό θέμα, από όσα έχω εγώ υπόψη μου. Τα άλλα ιστορικά είναι της τάβλας.

*Τρία βουνά μαλώνουνε κ' είνιε να σκοτωθούνε
Το κέντρο και το Σφακιανό κι ο γέρο Ψηλορείτης
Εγύρισε το Σφακιανό στ' άλλα βουνά και λέει:
Κάτσετ' εσείς τ' άλλα βουνά μα γώ 'μαι το θεριό σας.*

Θα πρέπει να έχει σχέση με διαφωνίες καπεταναίων, αυτό το τραγούδι.

*Ένα πουλί θαλασσινό κι ένα πουλί βουνίσιο
Τα δυο πουλιά μαλώνανε στου σταυραητού τον τόπο
Μη με μαλώνεις σταυραητέ στον εδικό σου τόπο
κι έλα κι εσύ στον τόπο μου.*

Από όλη την Κρήτη τα ζωηρά στοιχεία και οι άντρες που δεν θέλανε ούτε να δουλεύουνε στους Τούρκους, μα ούτε να τους βλέπουνε, εκαταφεύγανε στα Σφακιά που είχανε τη μεγάλη τύχη να μην έχουνε καταχτητές. Λέγεται ότι εγράφηκε το παραπάνω τραγούδι όταν δυο τέτοια παλληκάρια ήλθανε σε ρίξη μεταξύ τους,

όταν ήτανε φιλοξενούμενα στα Σφακιά.

*Όποιος στον Άδη κατεβεί να μην το λησμονήσει
Να πάει να βρεί τσοι αρχηγούς Κριάρη και Κορκίδη
Σκαλίδη από την Κίσαμο και το Γριφαναγνώστη
Να βρεί τσοι Πολιουδόβαρδες το γέρο και το νέο
να τωνε πεί τα νέικα που τά 'χανε πεθύμιο
πως ελευτερωθήκαμεν από την τυραννία
κι ο Τούρκος δε δικάζει μπλειό.*

Φαίνεται στο τραγούδι αυτό για ποιά πράγματα και σε ποιά εποχή αναφέρεται.

*Όποιος στον Άδη κατεβεί να μην το λησμονήσει
Να πα να βρεί τσοι αρχηγούς τσοι πρώτους καπετάνιους
να βρεί το Δάσκαλο Γιαννιό και το Μπουνατο Γιάννη
Να βρεί και τον Πρωτόπαπα να τσοι πληροφορήσει.
Όμοιο με το παραπάνω, σε σφακιανή παραλλαγή.*

*Δασκαλιανοί στον Πατσιανό και Παττακοί στη Νίμπρο
Οι βλάχοι στην Ανώπολη και στα Σφακιά Στρατίκοι
Στ' Ασφέντου Ντεληγιάννηδες Αη Γιάννη Μιχελιάκοι
Ελάστε στον Ομπρός Γιαλό.*

Ήτανε προσκλητήριο σάλπισμα του Δασκαλογιάννη που καλούσε τις ηγετικές οικογένειες των Σφακίων για να αποφασίσουνε για την Επανάσταση.

*Θέλεις να δεις και να χαρείς όμορφα παλληκάρια;
και φοβερά και δυνατά, ως είνιε τα λιοντάρια;
Άμε στο Φραγκοκάστελλο νά 'ναι τ' Αγίου Νικήτα
που κατεβαίνουν τα χωριά τα πάνω και τα κάτω
και δείχνουν την ευλάβια και τέχνη των αρμάτων
Ούλης τση Κρήτης οι γι-αητοί έρχονται για να ειδούσι
τσοι ξακουσμένους Σφακιανούς μαζί ν' αγωνιστούσι.*

Στη θέση του σημερινού Φραγκοκάστελλου ήτανε παλιότερα η πόλη Νικήτα. Εκεί ήτανε και ο ναός της Θεάς Νίκης προς τιμή της οποίας εγίνονταν αθλητικοί αγώνες. Όταν αλλάξανε θρησκεία εχτίστηκε εκεί ο ναός του Αγίου Νικήτα και πάλι εγίνονταν αγώνες.

Επί τουρκοκρατίας διακοπήκανε μα αναβίωσαν πριν λίγες δεκαετίες, το τραγούδι όμως είναι από την παλιά περίοδο των αγώνων.

**Παιδιά κ' ίντάναι η μάζωξη στω Σφακιανώ τον κάμπο
Στην Παναγιά τη Θυμιανή πού 'ναι σσοι Κομητάδες
Σύναξη κάνου οι γι-αρχηγοί, χιλιάδες οπλοφόροι
Ορκίζονται στην Παναγιά στον πόλεμο να μπουσι
φωθχιά να βάλουν τση Τουρκιάς.**

Αφορά στη παγκρήτια συνέλευση που κάμανε την 29-5-1821 για την κήρυξη της Επανάστασης.

**Ένα γεράκι εφάνηκεν απού το Πέρα Δάσος
Γεράκι αυτό δεν ήτονε, δεν ήτονε φαλκόνι
Ήτον ο Μόρος Αντρουλιός κι εκάλιε πολεμάρχους
γιατ' ο πασάς εμίνυσε πως θέλει κι άλλους φόρους
κι αναμαζώνει Σφακιανούς.**

Πιθανόν αφορά γεγονός πριν από την έκρηξη της επανάστασης, διότι τον Α. Μοράκη των απαγχόνισαν το 1833 και από το 1821 έως το 1833 είχανε άλλες διαφορές και όχι φορολογικές.

**Αρχόντους έχου στη φλακή σα χίλιους πεντακόσους
Έχουν το Ρούσιο τω Σφακιώ και τον Πωλογιωργάκη
και το Μιχελιουδόπαπα απού τον Άη Γιάννη
Έχουν και τον Πρωτόπαπα, το Δράκο απού τσοι Λάκκους
Μα έσπασε ο Ρούσιος τη Φλακή.**

Στα 1826 ήτανε ο Μουσταφά μπέης (ο αργότερα Μουσταφά πασάς Γκιριτλής) στρατοπεδευμένος στο Νίπος με 7.000 στρατό και εκάλεσε τους Σφακιανούς να πάει αντιπροσωπεΐα να τον βρεί για να του δώσουνε εξηγήσεις και υποσχέσεις για τις ενοχλήσεις που κάμανε οι Σφακιανοί στους Τούρκους. Επήγανε μερικοί Σφακιανοί και μαζί και λίγα από τα παλληκάρια άλλων επαρχιών που μένανε στα Σφακιά. Ο πασάς αφού δεν του δηλώσανε υποταγή, ούτε και δεν καταθέσανε όπλα, τους πήγε και τους φυλάκωσε στου Φιρκά και τους έδεσε στα πόδια χοντρά κουτσούρια με αλυσίδες για να μην μπορούνε να αποδράσουνε. Ένα χρόνο δεν επέτρεψε σε κανένα να τους επισκεφτεί. Μετά από ένα χρόνο επέτρεψε στη μητέρα του Ρούσσου Χούρδου από το

Ασκήσου να τους επισκευτεί. Αυτή τους κρατούσε μεταξύ των άλλων και κρασί, όπου μέσα στο κρασί είχε σιδεροπρίονο και κόβανε τα σίδηρα και τις αλυσίδες και καταφέρανε μερικοί τους να φύγουνε. Άλλη παραλλαγή του τραγουδιού αναφέρει το Γιώργακα από τις Πρασές Ρεθύμνου.

*Χίτλερ να μην το καφκιστείς πως πάτησες στην Κρήτη
Ξαρμάτωτη την εύρηκες κι ελείπαν τα παιδιά τζη
Στα ξένα επολερούσανε πάνω στην Αλβανία
μα πάλι επολεμήσαμε.*

Πραγματικά η μάχη της Κρήτης, αν εκράτησε δέκα μέρες οφείλεται κατά ένα μέρος στα γεωργικά εργαλεία που χρησιμοποιηθήκανε σαν όπλα από τους άμαχους της Κρήτης.

*Ούλες οι χώρες πέσανε κι ούλες εσκλαβωθήκα
Έμεινε η Κρήτη μοναχή και δυο θεριά απαλεύει
Χτυπούν τη από θάλασσα κι από στεριά κι αέρα
Οι μπόμπες τηνε σκάφτουνε, οι μπάλες την τρυπούνε
Το αίμα τρέχει ποταμός και σμείγει με τα δάκρυα
Συμπικνωμένη έννοια μιας τραγικής πραγματικότητας.*

*Φωνές και κλάηματα άκουσα όθε τζ' Αγιάς τον κάμπο
Ίντάνε αυτό το σύθρηνο κι αυτό το μοιρολόι;
Κλαίν οι μανάδες τα παιδιά και τσ' άντρες των οι χήρες
Κλαίνε τ' αδέρφια τσ' αδερφούς και τα παιδιά γονέους
για τ' άδικα που κάμανε οι βάρβαροι Ναζίδες.*

*Απού την Κάντανό 'ρχομαι κιαπού τ' Αποπηγάδι
Δε με ρωτάτε ιντά 'μαθα; Δε με ρωτάτε ιντά 'δα;
Είδα τα σπύθια τρόχαλο, τσ' αυλές χορταριασμένες
Και μέσα στα χαλάσματα κρίζουνε νυχτοπούλια
Οι Γερμανοί την κάψασι και την εκαταστρέψα
γιατ' έκαμε πολύ ζημιά στο' αλεξιπτωτιστάδες.*

*Κάτω στο Φραγκοκάστελλο τσοι Τούρκους πολεμούνε
Οι Τούρκοι εφάγα τζοι Ρωμιούς με το Χατζή Μιχάλη*

**Μα ο Ντεληγιάννης ο Στρατής μ' εξήντα παλληκάρια
τσι Τούρκους τσ' εσυγύρισε.**

Αναφέρεται στην πολύνεκρη μάχη του Φραγκοκαστέλλου (18-24/5/1828) που σε πρώτη φάση εσκοτώθηκαν 338 Έλληνες, μα στη συνέχεια πάνω από 2900 Τούρκοι.

**Παιδιά α γλεντίζου στα Χανιά, γη αν τραγουδού στσι
Λάκκουσ
γη αν κλαίνε στην Ανώπολη στο Μέγαν Άη Γιώργη
Για ένα νιο που πνίγηκε στου Δραπανιά το Ρούμα
Κλαίν τονε οι πάντες κλαίν τονε, κλαίν τον και λυπούνται.
Μα όσο τον κλαίνε στα Σφακιά αλλού δεν τονε κλαίνε
Δάσκαλε Γιώργη Δάσκαλε, Γιώργη Δασκαλογιώργη
Μα'ρφανεψες τα τα Σφακιά.**

Πρόκειται για τον διαέγγονό του Δασκαλογιάννη, γενικό αρχηγό των Σφακιών και βουλευτή, αρχικά της Κρητικής Πολιτείας και αργότερα βουλευτή Ελληνικού Κοινοβουλίου. Ήταν ο πρώτος που μέσα στο Ελληνικό κοινοβούλιο, εμίλησε για τα δικαιώματα της γυναίκας.

**Χριστέ και να κατέβαινε νερό απού την μαδάρα
Να κατεβεί σιγά - σιγά να τρέχει αγάλι-γάλι
Να βρεί τσι γούρνες όφκαιρες να μπει να τσι γεμίσει
Να πλύνουν οι γι-ανήπλυτοι, να πχιούν οι διψασμένοι
Να πλύνει κ' η Κανάκαινα τα ματωμένα ρούχα.**

Πριν ακόμα από την έκριξη της Επανάστασης του 1821, ο Ασκυφιώτης Κανάκης ανέλαβε να εισπράτει φόρους από τα Σφακιά για λογαριασμό των Τούρκων. Το θεώρησε εύκολη και προσοδοφόρη απασχόληση. Οι χωριανοί του όμως το θεωρήσανε αντεθνική δραστηριότητα και μια μέρα εσκοτώσαν αυτόν και τους τρεις γιους του και κάψανε το σπίτι του. Αν και δεν ήτανε θάνατοι παλληκαρίσιοι, επειδή το χτύπημα ήτανε μεγάλο τους έβγαλαν αυτό το τραγούδι.

**Αϊδάρετέ με οι φίλοι μου κι εσείς οι γι-εδικοί μου
να το συγγλίνω το δεντρί ν' ανέβω στην κορφή του
Ν' ακούσω γερακιού λαλιά και φάλκο να λαλήσει**

Ν' ακούσω και την πέρδικα.

Το περιλαμβάνω και αυτό το τραγουδάκι με τα ιστορικά, γιατί λέγεται πως το τραγούδησε ο Βενιζέλος στην επανάσταση του Θερίσσου, όταν ζητούσε συμπαράσταση.

*Σύναξη εκάμα στου Βουβά στου Μπολιωτοπροκόπη
Στου καπετάνιου τω Σφακιώ απόφαση να βγάλου
Τσοι βάρβαρους του Χίτλερ θέλουσι να χτυπήσου
Εκεία ν' Αντρέας Γιωργηλής και ο Μπολιωταντρέας
και ο Κοπασονικολής κι ο Μανουσελογιώργης
Και δυο θεριά που πέσανε στην Παναγιά στη μάχη
ο Μανουσελομανουσιός κι ο Μανουσακοσήφης
Στην Παναγιά επήγασι κι εδώκασινε μάχη
Τσοι Γερμανούς κολώνουνε και τωνε σπουν τα μούτρα
Επέσα Γερμανοί πολλοί μα επέσαν και δικοί μας
Εκεία ετραματίστηκε κι ο Μπολιωτοπροκόπη.*

Τον Νοέμβριο του 1944 εχτύπησαν οι Γερμανοί τους αντάρτες στο Κλεφτοπέραμα κοντά στο Θέρισσο. Έπεσαν στον Σφακιανό Λόχο. Ετραυματίστηκε ο διοικητής του λόχου Π. Μπολιώτης. Γερμανοί εσκοτωθήκανε πολλοί και υποχώρησαν νικημένοι. Στη μάχη έπεσε ο Κουτρούλης από τους Λάκκους, ο Μ. Μανουσήλης από τον Καλλικράτη και ο Ι. Μανούσακας από τη Νίμπρο.

*Τρεις αντρειωμένοι ξεκινού στο Θέρισσο να πάνε
Ο Βενιζέλος ήτονε και ο Φουμής και ο Μάνος
Να ξεσηκώσουν το λαό ολόκληρης τση Κρήτης
Τον πρίτζιπα να βγάλουνε.
Της επανάστασης του Θερίσσου.*

*Χριστέ κ' ίντα να γίνηκε στσι Σφακιανές Μαδύρες
και δε γροικούνται πέρδικες, και δε χτυπούνε λέρια
Τρεις Σφακιανοί επέσανε, τρεις διαλεχτοί λεβέντες
Ο Σαμαρίτης έπεσεν εις τω Σπετωώ τη μάχη
Ο Στελιανός στη Σιάτιστα, στη Τζουμαγιά ο Προκόπης.*

Και τα τρία Σφακιανόπουλα ήτανε φοιτητές ανωτάτων σχολών και άφησαν τις Σχολές τους και πήγανε και δώσανε τη ζωή τους για τη Μακεδονία μας, στους πολέμους 1912-1913.

Στην Παναγία στα Κεραμειά, κι α λιάζει κι α χιονίζει
Κάθα Νοέμπρη τα πουλιά λυπητερά λαλούνε.
Κλαίνε τρεις άντρες ήρωες που πέσανε στη μάχη
κ' ήσαν οι δυο απού τα Σφακιά κι άλλος απού τσοι Λάκκουσ
Μανούσακας ήτον ο γεις και Μανουσέλης άλλος
και απού τσοι Κουτρούληδες ήτονε ο Λακκιώτης
Κ' οι τρείς από ψηλές γενιές.
Επέσανε τον Νοέμβριο του 1944 στη μάχη της Παναγιάς.

Στο' Αλιάκες εις το Θέρισσο σε ριζιμιό χαράκι
Ένας αητός εκάθεντο με τσι χρυσές φτερούγιες
κι έγγραφε με τα νύχια του μήνυμα του σουλτάνο
"Την Κρήτη θέλω λεύτερη"

Εδώ ζωγραφίζεται ένας από τους κορυφαίους ήρωες και
φλογερούς πατριώτες των απελευθερωτικών αγώνων της Κρήτης,
ο Ιωάννης Χάλης.

Απάνω σε ψηλή κορφή στσι Σφακιανές Μαδάρες
Αητός κρατεί στ' ανύχια ν-του μια γκεφαλή τ'αθρώπου
Χτυπά, ξαναχτυπά τηνε, ρωτά κι αναρωτά τη.
- Ιντά 'καμες μωρέ Γερλή κ' ήρθες σ' αυτά τα χάλια;
- Ηρθ' απού την Ανατολή ραγιάδες να χαλάσω
Να κάμω χήρες κι ορφανά και να ρημάξω τόπους
Θεριό 'μουνε μα στα Σφακιά άλλα θεριά με φάγαν.
Άδοξα εχαθήκαμε στο' Άμπελος το λακούδι

Φανταστικό τραγουδάκι που στόχο είχε να τονώσει το ηθικό
του λαού. Όντως όμως ο Γερλή αγάς έπεσε στην Άμπελο με 960
άντρες. 20-7-1821.

Με το νηλιοβασιλεμα, στου φεγγαριού τη φέξη
μια λυγερή πηαινόρχεται σ' αντάρτικο λημέρι
Βαστά μπαρούθχια και φωμιά των ανταρτώ τα πάει
για θα χτυπήσου Γερμανούς.

Η γυναίκα της Κρήτης και στην αντίσταση κατά των Γερμανών
έλαβε μέρος έμεσα και άμεσα.

Μαύρο καπνό είδα κι έβγαине και κόκκινο ντουράνι

**Κι άκουσα κι αναστεναγμούς νιους βαροπληγωμένου
Ένα θεριό αναστέναζε στο μ-ψυχομαχισμό ν-του
Ετότεσας εγδέρνανε το Δάσκαλο το Γιάννη.**

Για το θάνατο του Δασκαλογιάννη.

**Εβγήκα νύχτα στο βουνό, πρίχου να ξημερώσει,
κι άκουσα πέτρες και κλαδιά να κλαίνε λυπημένα
κι εκλαίγανε τσοι Κρητικούς απού 'νιε σκοτωμένοι
Στην Ήπειρο στα Γιάννενα και στη Μακεδονία
εκλαίγαν κι εθρυνούσανε.**

Για Μακεδονομάχους και Ηπειρομάχους.

**Σ' ένα μεγάλο ποταμό με χίλια δυο γεφύρια
Ρωμιός στην άκρα κάθεται και με το νού ν-του λέει
"Νά μουνε ψάρι ογλήγορο στη θάλασσα να πέσω.
Να βγώ στη Μαύρη θάλασσα στη μπούκα του Βοσπόρου
Να ειδώ τη Βασιλεύουσα που χρόνια δεν την είδα
Να ειδώ και την Αγιά Σοφιά.**

Το αιώνιο μεράκι των Ελλήνων, η Κωσταντινούπολη με την Αγιά
Σοφιά.

Μερικά ωραία ριζίτικα που δεν έχουνε συγκεκριμένη ώρα και θέση

Τη συντροφιά σας ρέγομαι την αξιοτιμημένη
Την άξια και τη φρόνιμη και τη μπεγεντισμένη
Ζηλεύουσι τ'ζη οι γι-άρχοντες, ζηλεύει ο κόσμος ούλος
μα πλιά ζηλεύει μια ξαθή.

Σιγά - σιγά βρέχει ο Θεός, σιγά - σιγά χιονίζει
κι απου'χει στάρι και κρασί και ξύλα στην αυλή ν-του
Κι έχει και κόρην όμορφη και λάδι στα πιθάρια
Τρώει και πίνει και φιλεί και στη φωθιά καθίζει
κι α δε βαριέται κι ο βοριάς ας βρέχει κι ας χιονίζει.

Και με τσ' αγγέλους έκαμα και με τσοι αρχαγγέλους
Και με τον Άην Αστράτηγο είχα φιλιά μεγάλη
κι εχάρισέ μου Αστράτηγος ένα μεγάλο δώρο
Του παραδείσου τα κλειδιά.

Αυγή τσ' αυγής θα σηκωθώ που του βουνού τη ρίζα
Να σύρω να ξημερωθώ, βουνό μου στην κορφή σου
Να κάμω κύκλο στην κορφή, βόλιτα στη μαδάρα
να βρώ μιαν πέτρα ριζιμιά να διπλωθώ να κάτσω
Να σύρω κλέφτικη φωνή να πρεμαζώξω κλέφτες.

Δώδεκα βεργολυγερές, ξαθές και μαυρομάτες
Βασιλικούς ποτίζανε και τσ' εβαγιοκλαδίza
Μα εκείά που τσ' εποτίζανε και τσ' εβαγιοκλαδίza
Χριστέ και να προβαίρνανε δώδεκα κοπελιάροι
να πάρει κάθα εις τη μία και κάθα μια τον ένα.

Ήθελα και να κάτεχα πιο μήνα θα ποθάνω
ποια εβδομάδα του μηνού, ποια μέρα τσ' εβδομάδας
να πάρω τα πελέκια μου τα σκεπαρνόγλειφα μου
να μπώ στο περιβόλι μας να το ξεπασπατέψω
να βρώ τ' αφράτο μάρμαρο να το ξεμπελεκίσω
να σιάξω το κυβούρι μου.

Κόρη λυγερή ξαθή και μαυρομάτα
αναμπλέκετο εις αντρειωμένου μπνήμα
Τα μαλλάκια τζη τον τάφον εσκεπάζα
Τα ματάκια τζη στη γης πηλόν εκάνα.

Ήλιε που βγαίνεις το πρωί και βασιλεύεις βράδυ
ήλιε κι αν πάς στον τόπο μας κι αν δείς τα γονικά μου
Χαιρέτα μου τη μάνα μου και τα γλυκιά μ' αδέρφια
μ' άντρας απού μου πήρανε εβγήκε βερεμιάρης
Ψωμί του δίδω δεν το τρώει, νερό και δεν το πίνει
Σήκω βερέμι πλιάγιασε, σήκω βερέμι πέσε
Να γκίξεις και στον κόρφο μου.

Λάλησε κούκκε λάλησε, λάλιε γλυκίο μου αηδόνι
Λάλιε τον πρώτο σου σκοπό, ως είσαι μαθημένο
Στον εδικό μου το μπαξέ αηδόνι μη λαλήσεις
γιατ' έχω μαύρη την καρδιά, μαύρη σκοτεινιασμένη
Ο χάρος μου τη μαύρισε.

Μαύρο καπνό είδα κι έβγαινεν απ' ώριο καλαμιώνα
Ο καλαμιώνας ειν' πολλής κι ένα θεριό έχει μέσα
Τρία ρφανά εβαλθήκανε εις το θεριό να πάνε
μα παν' ομπρός στη μάνας τω να πάρουν την ευκή τζη.

Στον ουρανό γλεντίζουνε, στον Άδη γάμο κάνουν
κι ευγήκαν κι εκαλιούσανε ούλους τσοι πονεμένους
Χριστέ να μ' εκαλιούσανε κι εμέ τον πονεμένο
Να πάρω πράσινα κεριά κι αλεξινιές λαμπάδες
να τ' άναβα να γύριζα τον Άδη γύρου-γύρου.

Όνειρο τό 'δα λυγερή να μου το ξεδηλιάνεις.
Απόψε χώρες όριζα και πράσα επρασολόγου
και μοσκοκάρυα ετσάκιζα μικρή μου στην ποδιά σου
"Δεν το θωρείς βαρυόμοιρε, μόνια και μοναχός σου;
Οι χώρες είνιε χωρισμοί, τα πράσινά 'νιε πρίκες.
Τα μοσκοκάρυα μπαλωτές".

Ακούστε ίντα παράγγερνε γεις φρόνιμος του γιού ν-του

“Γιέ μου κι αν πάς στο καπιλιό και δείς τσοι καλεσμένους.
Τήρα διαντήρα το σκαμνί τον τόπο απού θα κάτσεις
Με τον καλλιιά σου κάθιζε και νηστικός σηκώνου”.

Τέσσερις είναι οι γι-αδερφοί κ’ οι τέσσερις πλανάτοι
κ’ οι τέσσερις πλανόματοι καλά κοπελιαράκια
Μα ο γεις απού τσοι τέσσερις εβγήκε χαροκόπος
κι αγάπαν το καλό κρασί τα ξέμορφα κοράσια.

Εκατό δυό αρχοντόπουλα μια λυγερή αγαπούσα
και νιούς ενιούς ετάσσαντο η σκύλα μιαν ημέρα.
Μα κείνα επαρακούσανε κι επήγαν ούλ’ αντάμα.
Γεμίζου οι στάβλοι άλογα τα παραθύρια σέλες.
Των εκατό έδωκε σκαμνιά των ιδιωνώ καρέκλες.

Μια λυγερή μ’ απάντηξεν εις τα σκαλιά του Νάδη
κ’ ήλεγα πως θα με ρωτά για μάνα και για κύρη.
Γή γι αδερφούς γή γι’ αδερφές, γή για πρωτοξαδέρφια
Μα κεί’νη μ’ αναρώτανε για τον απάνω κόσμο.

Παρακαλώ σε μοίρα μου να μη με ξενητέψεις.
Πάλι και ξενητέψεις με στα ξένα μην ποθάνω
γιατ’ είδα γώ στην ξενηθχιά τα ξένα πως τα θάφτου.
Δίχως λιβάνι και κερί.

Πουλάκιν εκελαΐδησε στου Γαλατά τον πύργο
στη ματζουράνας τον αθό στ’ αρουσμαριού την τρούλα
Δεν εκελάδιε σαν πουλί γή ως κελαΐδούν τ’ ηδόνια
μόνο εκελάδιε κ’ έλεγε για τα ξενιτεμένα.

Πουλάκια κελαΐδήσετε, ως είστε μαθημένα
γιατί πουλί ‘μουνε κι εγώ κι απού τ’ αηδόνια αηδόνι
κι απού τα φαλκογέρακα ήμουν κι εγώ πετρίτης
Πετρίτης αλλωνώ πουλιώ.

Ούλοι γλεντίζου τζι γιορτές κι ούλοι διασκεδάζου
μα μια ξαθή στο σπίτι τζη κάθετα μοναχή τζη.
Κάθετα και παρακαλεί Χριστό και Παναγία

Χριστέ να σπούσα τζι φλακές να βγούν οι φλακωμένοι.
Νά'ρθει και μένα ο άντρας μου.

Ο Γιάννης με τον ήλιο εσυνορίζουνταν
το ποιός θα πάει στη δύση το γληγορήτερο.
Ο ήλιος εδιασκέλα όρη και βουνά
κι ο Γιάννης ο καημένος χαμολάγκαδα.
Ο ήλιος εβραδυάστει στη μανούλας του
κι ο Γιάννης εβραδυάστει στα χαμολάγκαδα.

Σιγά - σιγά έβρεχεν ο Θιός κι ο Γιάννης ετραγούδιε.
Μα έπαιρν' αέρας τη λαλιά του δράκοντα την πάει
Ξυπνά του τη δρακόντισσα και τα δρακόπουλά τζι
Ξυπνά κι ο δράκος το θεριό.

Ο χάρος έκατσε ψηλά και τραγουδεί πανώρια.
Λέει τραγούδια θλιβερά και παραπονεμένα
"Για δεσ κρίματά τα κάμα κι άδικα που τα κάνω
για δεσ σπύθια τα ρήμαξα".

Γλυκά π' αποκοιμήθηκα εις την ξερομαδάρα
μα ήρθεν τ' αηδόνι τση αυγής κι αγγουροξύπνησέ με
- Ξύπνα βοσκέ, βοσκόπουλε και τα σφαχτά σου επήραν
- Πε μου βρ' αηδόνι τση αυγής πού τα λαλούν και πάντα
- Στον πόρο του φαραγκουλιού τά 'χουνε μαχωμένα.

Στο Θέρισο ψυχομαχεί όμορφος Αλιφιέρης
Κλαίν τονε οι πάντες, κλαίν τονε, κλαίν τονε κ' οι διαβάτες
Μα όσο τον κλαίει η γυναίκα του άλλος δεν τονε κλαίει
"Μισεύεις Αλιφιέρη μου κι εμένα πού μ' αφήνεις;
Κ' ίντα θα κάμω τα 'ρφανά;".

Εγώ 'μνοξα τσ' αγάπης μου βραδιά να μην τζι λείψω
Μα ξώμεινά τση μια βραδιά, μια νύχτα μιαν εσπέρα
Γεμίζουν τα λαγκά φωνές και και τα μουράκια δάκρυ
Και τα λαγκοπεράματα.

Εκειά που σμίγουν οι καιροί κι αποκατασταλάσσου

Εκειά πύργος εχτίστηκε, πύργος εθεμελιώθει
Πύργος και σιντερόπυργος και σιντεροζωσμένος
και μέσα κόρη κάθεται και στο καράβι γράφει
“Παρακαλώ σε ναύκληρε κι εσε γ-καραβοκύρη
Μη δώστε του πολυαγαπώ βαρέ κουπί να λάμνει”.

Του φεγγαριού θε ν’ ακλουθώ να πα να βασιλέψω
Να πα να βρώ τη μάνα ν-του να την αναρωτηξώ.
Πού κάνει ο γιός τση κολατσιό, πού κάνει ο γιός τση γιόμα.
Στο νότο κάνει κολατσιό, στη δύση κάνει γιόμα.

Ήθελα και να κάτεχα πώς βρέθηκεν ο κόσμος
Και πως ευρέθηκεν η γης και πώς εθεμελιώθει
Ο ήλιος εις τον ουρανό, τ’ αστρη και το φεγγάρι
Και τ’ αστεράκια τ’ ουρανού κ’η πλάση των αγγέλω.

Του Σερβογιάννη ο γιος ζητά του Διγενή την κόρη.
Δεν του τη δίδει ο Διγενής, πολλά προουκιά γυρεύει.
Ζητά του τ’ άστρα για οζά, τον ουρανό σταλίστρα
Τον Ιορδάνη τ. γαμό ποτίστρα των οζώ ν-του.

Για δεσ περβόλιν όμορφο, για ειδές κατάκρυσ βρύση
Όσα δεντρά έμπεψεν ο Θιός μέσα ‘νιε φυτεμένα.
Κι όσα πουλιά πετούμενα, μέσα ‘νιε φωλεμένα.
Μέσα σε κείνα τα πουλιά ευρέθει ένα παγώνι.

Αυγερινός θε’ να γενώ να ‘ρθω στην κάμερά σου
να δώ την τάβλα που δειπνάς την κλίνη απού κοιμάσαι.
Την κόρη απ’ αγκαλιάζεσαι αν ειν’ καλλιιά πο’μένα.
Γή αν είναι γοϊτανόφρυδη.

Σα δροσινιάσουν τα λαγκά και βασιλέψει ο ήλιος.
Βόσκεστε αγρίμια βόσκεστε, λαγοί δροσολογάστε
μα’ πόθανεν ο κυνηγός απού σας εκυνήγα
κι άφηκε και παραγγελιά των άλλω κυνηγάρω.
“Παιδιά κι αν πάτε στσι λαγούς, κι αν πάτε και στ’ αγρίμια.
Περάστε από το μπνήμα μου να σασε παραγγείλω.
Όντε με γέννα η μάνα μου κι όντε με κοιλιοπόννα.

Ήτον αντάρα και βροχή και καταχνιά μεγάλη.
Κ' ήσαν πηλά στην πόρτα μας και βούρκα στην αυλή μας
κ' ήρθεν η μοίρα μου να μπει να με χρυσομοιράνει.
Μα εγλύστρησεν εις την αυλή κι έπεσεν εις τα βούρκα.

Εις τσ' εβδομήντα δυο Κλησιές, στο' εκατοπέντε βρύσες
Εκειά πεζεύου οι γι-άρχοντες κι εκεία ξεχαλινώνου.
Του Σερβογιάννη, ο γιος περνά δε θέλει να πεζέψει.
Πέζεψε αφέντη, πέζεψε.

Έλεγα οι πίκρες δε γερού, τα δάκρυα δεν τυφλαίνου.
Έλεγα οι γι-αναστεναγμοί πως δεν κατηγορούνε.
Θωρώ τσι πίκρες πως γερνού, τα δάκρυα πως τυφλαίνου.
Θωρώ κ' οι γι-αναστεναγμοί πολλά κατηγορούνε.

Από λαγγάδι ανάσερνα κ' ήμουν και διψασμένοι
κι εγύρευα να βρώ νερό να πλώ να ξεδιψάσω
κι απάντηξέ μου μια γ-ξαθή, μιας χήρας θυγατέρα.
- Δώσ' μου ξαθή τα 'χειλη σου να τα γλυκοφιλιώσω.
- Σα θές εσύ τσ' χειλη μου να τα γλυκοφιλιήσεις.
Κρατώ σου κι εκατό φλουριά.

Δε σε θωρώ να σου μιλώ και να σου ροζονάρω.
Μπέμπω σου μήλα ψήγουνται, κυδώνια μαραγκιούνε.
Δαράσκινα με τα κλαδιά, κι εκείνα μου μαδιούνε.
Μα θα σου κάμω μια γραφή.

Το μήλον όσο κρέμμεται εις την γλυκομηλίτσα.
Ψήγεται γή μαραίνεται γή τα πουλιά το τρώσι
Γή πέφτει στο πεζόστρατο και τρώσι ν-το οι διαβάτες.
Ετσά 'ναι δα κ' η κοπελιά σαν έρθει του καιρού τζη.
Βρίχνει αφορμές τση μάνας τση και λόγια του κυρού τζη.
"Μάνα στη μέση δε χωρώ, στην άκρα τρων οι φύλλοι.
Στρώσε μου μάνα στην αυλή, όξω στο φεγγαράκι
ν' ακούσω τον ψηλοβοσκό, όντε διπλοσφυρίζε'".

Μια Μυλοποταμίτισσα, νιους μυλωνά γυναίκα
μετάξι κλώθει κι αναλεί, μετάξι μασουρίζει.

Εἰς τὸ οὐρανοῦς το διάζεται καὶ τ' ἀναλεί σσοὶ κάμπους.
Σε περιγιάλιν ὄμορφο ἔστεξε τ' ἀργαστήρι.
Ὁ μπῆλος τῆ ἐπέρνανε καὶ τῆ ρωτὰ ἴντα φαίνει
- Τ' ἀφέντη μου ποκάμισο κι ἐσένα γελεκάκι.

Εἰὼ πράμα δε ρέγομαι, πράμα δε μπεγεντίζω.
Σα τζὶ γυναῖκες τσι σεμνές τσοὶ ντομπρετζίδες ἀντρες.
Σαν τὴν καλὴν ἀναθροφή σ' ἀντρες καὶ σε γυναῖκες.
Καλλιὰ ν' ἀπού το μάλαμα.

Εἰὼ τὸν ὄφη ἐσκότῶσα τ' ἀγρίμι ἐμέρῳσά το
μα τῆ γυναῖκα τῆ γ-κακὴ δεν ξέρω να μερώσω.
Βρέχνω ἓνα δρόμο καθαρό καὶ προπατῶ καὶ πάω
καὶ μου μιλεῖ μα δε μιῶ.

Εἰζευγαρώσαν τα πουλιά, ταιριάξανε τ' ἀγρίμια.
Μα το δικό μου ριζικό μούδε πουλί δεν τό 'χει.
Μούδε τ' ἀγρίμι του βουνοῦ στὴ μοῖρα δε μου μοιάζει.
Ἀνάθεμά σε ριζικό.

Ὁ Κύριος εἰσαξε τῆ γῆ κι ἐστόλισε τὸν κόσμο.
Μόνο δυο-τρία πράματα δεν εἰσαξεν ὁ Κύριος.
Μιαν τρύπα εἰς τῆ θάλασσα, στὸν οὐρανό μιὰ σκάλα
κι ἀπού τὸν Ἄδη γιαερμούς.

Ἀνάθεμα πού 'χ' ἐδικούς καὶ προπατεῖ με ξένους.
Ὁ ξένος σ' ἔχει ἀπὸ κοντὰ ὥστε να σ' ἔχει ἀνάγκη.
Μ' ὄντε θα σου χρειιάζεται δε θα βρεθεῖ κοντὰ σου.
Μα στὸ καλὸ καὶ στὸ κακὸ θά 'ρθουν οἱ γι-εδικοί σου.

Για δε νεράτζι κόκκινο το παίζει ἡ μαυρομάτα.
Παίζει το συχνοπαίζει το, συχνομυρίζετέ το
Χριστέ καὶ νά 'μουνε κι ἐγὼ νεράτζι σαν κι ἐσένα
για να με παίζει ἡ λυγερή.
(Τὸ τραγούδι αὐτὸ τραγουδιέται καὶ στὸν δρόμο, με τὸν σκοπὸ
τοῦ δρόμου, μα τραγουδιέται καὶ στὴν ταῦλα.

Ἡ συντροφιά μας γεύγεται σ' ἀντρειωμένου σπίτι

Χρυσά 'νιε τα πυρούνια ν-του, τα πιάτα ν-τ' ασημένια.
Πάντα 'νιε οι πόρτες τ' ανοιχτές κ' οι τάβλες του στρωμένες
και μπαινοβγαίνουν άρχοντες.

Κάτω στου Νάδι τα σκαλιά στου Νάδη το σκοτειδί. Ήλιος ποτέ δε
δίδει.

Περβόλι εθεμελιώθηκε μ'αυτό δεντρά δεν έχει. Μούδε νερό δεν
τρέχει.

Πέντε χιλιάδες νεκρικά κορμάκια το φρουρούνε. Και το
παρατηρούνε.

Και με τα χίλια δυο κλειδιά τό 'χουνε κλειδωμένο.

**Ομάδες ριζίτικων τραγουδιών,
που λέγονται με ίδιο σκοπό**

1. (Βιβλίο Μ. Βλαζάκη, καθηγητού μουσικής
"ΡΙΖΙΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΡΗΤΗΣ")
2. Βιβλίο Γ. Χανταμπή, χοροδιδάσκου
ΤΟ ΡΙΖΙΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ
3. Εμπειρίες του συγγραφέα και άλλων

1.

Εξόρισέ με η μοίρα μου.....
Εκεία απόυ σμίγουν οι καιροί κι αποκατασταλάσσου...
Απόστειλέ μ' ο βασιλιάς.....

2.

Ο Διγενής ψυχομαχεί....
Χίτλερ να μην το καυκιστείς....

3.

Ο Γιώργης με τον άρχοντα....
Ούλες οι χώρες πέσανε.....

4.

Πότες θα κάμει ξαστεριά...
Άρχοντες του Σαλονικού....
Αυγή τσ' αυγής θα σηκωθώ....
Πουλάκια κελαϊδήσετε ως είστε μαθημένα...
Εβράδιασεν και ποιο θα δώ....

5.

Βασιλιοπούλα εκάθετο....
Κάλεσμα κάνει ο Κωσταντής....
Πουλάκι εβγήκε κι έκατσε στου Γαλατά τον πύργο...

6.

Σ' εκκλησιδάκιν όμορφο...
Ένα πουλί θαλασσινό....
Σαν εβαφτίστην το παιδί....
Γη πέτε το γη να το πώ

Και με τσ' αγγέλους έκαμα...
Εμήνυσεν ο σύντεκνος...
Εγώ θωρώ την τάβλα μας...
Ιντά 'χετε γυρού-γυρού...
Αφήστε τσι τσ' αθιβολές...
Εις τσ' εβδομήντα δυο' κλησιές...

7.
Μυρίζουν οι βασιλικοί...
Ούλες οι χώρες χαίρονται....

8.
Ένα πουλί θαλασσινό...
Αυγερινός θε να γεννώ...
Όντε με γέννα η μάνα μου...
Ανάθεμα πού 'χει εδικούς και προπατεί με ξένους...
Μια λυγερή μ' απάντηξε...
Σα δροριάσουν τα λαγγά...

9.
Κάστρο και πούν οι πύργοι σου...
Μάνα κι αν έρθου οι φίλοι μας...
Δυο άρχοντες κι ο Μαυριανός...
Τον αντρειωμένο μην τον κλαίς...

10.
Μια μάνα 'χε τρία παιδιά...
Δε στό 'πα μια και δε σ' τόπα δυό...

11.
Εκατό δυο αρχοντόπουλα...
Για ιδές περβόλιν όμορφο (διαφέρει από το προηγούμενο στο τέλος της Στροφής).

12.
Χίλιες καλώς το βρήκαμε...
Χαίρετ' ο πεύκος στο βουνό...
Χελιδονάκι μου γοργό...

Ο Κωσταντής στη φυλακή...
Θε μου και σα μου τὰ ἔμπεφες τση πέρδικας τα κάλλη...
Ο Κωσταντής εγεύγετο σε μια μηλιά από κάτω
Ὅντεν εδικονίζετο ο Κωσταντής στα ξένα.

13.
Σιγά σιγά βρεχεν ο Θιός κι ο Γιάννης ετραγούδιε...
Ο χάρος έκατσε ψηλά...
Οψές αργάς επέρνουνε στου Χάροντα την πόρτα...

14.
Το μήλον όσο κρέμεται εις τη γλυκομιλίτσα...
Πίνω το μάνα το κρασί...
Τρανταφυλλάκι κόκκινο...

15.
Σε ψηλό βουνό...
Μάνα λούγε με...
Κόρη λυγερή ξαθή και μαυρομάτα...
Τρέχουν τα νερά, τρέχουν οι βρύσες τρέχου...
Τρίτη σήμερα, Τρίτη τριάντα μέρες...
Κάτω στην Αξιά...
Πέτε το πουλιά, πέτε το χελιδόνια...

16.
Στο Θέρισσο ψυχομαχεί όμορφος Αλιφιέρης...
Φωνές και κληματ' άκουσα όθεν τσ' Αγιάς τον κάμπο...

17.
Μαύρο καπνό είδα κι έβγαينه...
Τον πλούσιο Γιώργην είδα γώ...
Λάλησε κούκε λάλησε...
Εχαίνεψαν τα Σφακιά κι ούλα τα κατωμέρια...

18.
Ὅνειρο τό ἔδα λυγερή να μου το ξεδηλιάνεις...
Ἦλιε μου και φεγγάρι μου και κοσμογυρευτή μου...

19.

Παιδιά κ' ίντα γινήκασι του κόσμου οι γι-αντρειωμένοι,...
Του φεγγαριού θε ν' ακλουθώ...
Προβαίρνω στο Θυμάρωπο...
Του Σερβογιάννη ο γιος ζητά...
Μωρέ σ' απού κατέβηκες...
Τέσσερις είνιε οι γι- αδερφοί ...
Προβάλλεται φωνιάξετε του Γιώργη του Τσουράκη...

20.

Κάτω στο Δάφνη Ποταμό...
Αητός περδίκαν έπιασε..

21.

Εγώ μνοξα τσ' αγάπης μου βραδιά να μην τση λείψω...
Σε νερουλάκι εκάθουμου...
Απόψε κρύος έριξε...
Δε σε θωρώ να σου μιλώ...
Θωρώ τον κόσμο και δειλιώ...

22.

Μάνα χιονίζει στα βουνά...
Εις του βασάρμου το νερό...
Απού την Κάντανό 'ρχομαι κι απού τ' αποπηγάδι...

23.

Πέρα στην πέρα γειτονιά, πέρα στην πέρα ρούγια...
Ήλιε που βγαινεις το ταχύ και βασιλεύεις βράδυ...
Βούλομαι μια βούλομαι δυο, βούλομαι τρεις και πέντε..

24.

Όποιος στον Άδη κατεβεί... (α)...
Όποιος στον Άδη κατεβεί (β)...
Δε μου 'πρεπε να τραγουδώ μουδε κρασί να πίνω...

25.

Τρία βουνά μαλώνανε...
Χριστέ να σπούσαν οι φλακές...

Μάνα χιονίζει στα βουνά...
Ήλιε μου και φεγγάρι μου...

26.

Τη συντροφιά σας χαίρομαι...
Με τσοι λεβέντες πάντα μου μ' αρέσει να καθίζω...
Με συντροφιάν εκάθουμου άξια και τιμημένη...
Εγώ θα φάω και θα πιώ...
Ανάθεμα που ζήλεψε...
Άλλο πράμα δε ρέγομαι εις τον απάνω κόσμο...
Χριστέ και Παναγία μου...
Φιλιότσο μου στο γάμο σου...

27.

Ούλοι γλεντίζου τσ' εορτές...
Στον ουρανό γλεντίζουνε στον Άδη γάμο κάνου...
Έλεγα η πίκρες δε γερού τα δάκρυα δεν τυφλαίνου...
Τρείς καπετάνιοι εκάθουντα εις το Προφήτη Ηλία...
(Αρχικά με αυτό τον σκοπό ετραγουδιαίτο αυτό τρο τραγούδι.
Στον δίσκο το βάλανε με άλλο σκοπό).
Ελεγά γω στα πετρωτά και στα κεραμιδάτα...

28.

Εις του Βασάρμου το νερό...
Από τον Πατσιανό κινού...
Διάκος από την Πισκοπή...
Ήθελα και να κάτεχα ποιό μήνα θα ποθάνω...

29.

Νά 'μουν πουλί τση Γένοβας...
Μια λυγερή μ' απάντηξεν εις τα σκαλιά του Νάδη.

30.

Από λαγγάδι ανάσερνα...
Και με τσ' αγγέλους έκαμα...
Παιδιά κ' ίντα να γίνηκεν ο Πίσκοπος τση Πόλης...
Στον Πέραν Αποκόρωνα κλαίνε δυο αδερφήδες...
Ποιός είναι απού το πέταξε το μήλο απού τον Άδη;...

31.

Κόσμε χρυσέ, κόσμε αργυρέ...
Χριστέ και να ξεδηλιαινε...

32.

Αρνάσαι πως με φίλησες...
Αντίκρυ στο καμπαναριό...

Πολλά τραγούδια λέγονται με δυο σκοπούς. Μερικά λέγονται, διαφορετικά στα Σφακιά και διαφορετικά στις βόρειες ρίζες των Λευκών Ορέων. Στον παραπάνω κατάλογο γράφω τα τραγούδια σε χωριστές ομάδες, ανάλογα με τον σκοπό που τραγουδιούνται. Αναφέρω τους σκοπούς αυτών που τραγουδιούνται πιο συχνότερα, τα πιο πολλά των οποίων γράφονται ολόκληρα σε άλλο σημείο του βιβλίου μας. (Αναφέρω και τραγούδια που δεν γράφονται στο βιβλίο μας, μα να φαίνεται με ποιο σκοπό τραγουδιούνται).

Για να κατατάξω τα τραγούδια σε κατηγορίες σκοπών, εζήτησα την γνώμη και άλλων ειδικών, μα και έλαβα υπόψη μου άλλα σχετικά βιβλία.

ΜΕΡΟΣ Β΄ ΠΑΡΟΙΜΙΑΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ

1) Παροιμιακές φράσεις

Ερέλισε τα ξερά μου. Η φράση λέγεται όταν θα ακούσει κανείς πάρα πολύ πικρά λόγια.

*Τα λόγια τα φαρμακερά, σα φτάξουσι στ' αφχιά σου
σαν του κασάπη το μπαλτά μελίζουν τα ξερά σου.*

Άστραφεν η μούρη μου. Το λέμε όταν θ' ακούσομε αιφνιδιαστικά κάτι που μας στεναχωρεί πολύ.

*Όντε θ' ακούσεις ξαφνικά, ότι πολύ σε βλάπτει
κι αφού δεν το περίμενες, η μούρη σου αστράφει.*

Πατεί και δε γκίζει. Το λέμε όταν δεν μπορεί κάποιος να κρύψει τη μεγάλη του χαρά.

*Όντεν πετύχει άνθρωπος πράμα που δεν ορπίζει
πατεί τα πόδια ν-του στη γή στο χώμα και δεν γκίζει.*

Δε βρίχεται στα τέσσερα καστέλια. Σχεδόν πάντα η Κρήτη είχε τέσσερις νομούς. Τέσσερα μεγάλα φρούρια. Δεν υπάρχει σε όλη την Κρήτη δηλαδή.

*Τα κάλλη τζη δε βρίχνονται στα τέσσερα καστέλια,
κι αφού τον νού ν-των έβγαλε του κόσμου τα κοπέλια.*

Δεν έχει ο Θεός αφέντη. Όσο είναι σίγουρο ότι ο Θεός δεν έχει αφέντη, τόσο είναι σίγουρο ότι θα κάνω αυτό που λέω.

*Δεν έχει αφέντη ο Θεός ότι είπα θα το κάνω
και θα τ' ακούσεις γλήγορα, όξω κι αν αποθάνω.*

Αποχοντραίνει ο νούς μου. Πολύ στεναχωρούμε, μου έρχεται υποχοντρία.

*Σα βρίχεται ο άνθρωπος σσοι τρομερούς καημούς του
και λύση δε μπορεί να βρεί αποχοντραίνει ο νούς του.*

Κάνει τ' αμούδιασμά ν-του. Το λένε όταν βρεθεί κανείς σε δυνατή έκπληξη.

Όπχιος θωρεί παράξενα που ο νούς του δεν τα βάνει κι απού δεν τα περίμενε, τ' αμούδιασμά ν-του κάνει.

Μαλλιά έβγαλεν η γλώσσα μου να σου το λέω. Το λέμε όταν επιμένομε σε κάτι που το θεωρούμε σωστό μα δεν εισακούεται.

Μαλλιά 'βγαλεν η γλώσσα μου για να σε συβουλεύω μα δεν το νιώθεις το σωστό, ως κι α σε συργουλεύω.

Μόνο ο σταυρός λείπει απού τ' αχειλία ν-του. Το λέμε όταν είναι κανείς πολύ καχεχτικός. Έβαζαν μια φορά στα χείλη του νεκρού, μόλις επέθανε ένα σταυρό από κερι. Ίσα - ίσα που αναπνέει, λέει η φράση.

Μόνο σταυρό στ' αχειλία ν-του δεν έχουνε βαρμένο και λίγο μ-πράμα είναι καλλιά απού τον ποθαμένο.

Εκειά 'χασεν το γάιδαρό ν-του. Ο γάιδαρος ήτανε μέχρι πρόσφατα, ένα σημαντικότερο ζωντανό εργαλείο και βέβαια φροντίδα είχε ο χωρικός για τον ωραίο αυτό "συνεργάτη" του. Η φράση λέγεται για κάποια αδιαφορία που έδειξε ο άλλος.

Μα δεν το έχασεν αυτός εκείά το γάιδαρό ν-του.

Για πράμα που δεν γνοιάζεται δε χάνει τον καιρό ν-του.

Βροντά η τσέπη ν-του. Όποιος είχε μια φορά, έστω και λίγα κέρματα στην τσέπη του "βροντούσανε" (χτυπούσανε) μεταξύ τους και ήτανε σε πλεονεχτική θέση από τους τελείως άφραγκους.

Όποιος βροντά η τσέπη ν-του σαλεύει και κορδίζει Ο άφραγκος πάει σκυφτός και δεν αναντρανίζει.

Θα κόψω χιόνι και νερό. Το λέμε εννοώντας ότι θα ξεπεράσομε κάθε εμπόδιο.

Χιόνι θα κόψω και νερό για να σ' ευχαριστήσω

Εγώ για το χατήρι σου ποτές δε θα ληγίσω.

Άξιο το μιστό σου. Μιστό λέμε την αγαθοεργία. Συχνά όμως τη

λέγαμε και από την ανάποδη για να καυτηριάσομε μια αδικία.
Πάντα αδικίζεις τσοι φτωχούς "άξιο το μιστό σου".
Άθρωπος δεν ευρέθηκε να λέει το καλό του.

Εγώγια ν-του του κοτσουφού όντε μαδεί η γι-ορά ν-του. Το λέμε όταν βλέπομε κάποιον που βρίσκεται σε κατήφορο και περιμένομε χειροτέρεψη.

Εγώγια ν-του του κοτσουφού όντε μαδεί η γι-ορά ν-του.
Είναι σημάδι πως γοργό χάνει και τα φτερά ν-του.

Κάθεται σε αφτούμενα κάρβουνα. Το λέμε όταν κάποιος βρίσκεται σε πολύ δύσκολη κατάσταση, και δεν ελπίζει σε εύκολη λύση.

Σε κάρβουνα αυτούμενα βρίχνεται καθισμένος
δεν περιμένει να σωθεί κ' είναι δυστυχημένος.

Σα χάσω 'γω το μαύρο μου μαύρος να μην πορείνει. Εδώ έχομε το αντίστοιχο. "Εμού θανόντος γαία πυρί μιχθητο".

Εγώ θωρώ το μαύρο μου και χάνεται και σβήνει,
σα χάσω γω το μαύρο μου μαύρος μην απομείνει.

Φέγγει και απού τον καφά. Το λέμε για τον άνθρωπο που διαθέτει διορατικότητα και εξυπνάδα.

Φέγγει κι απού τα μάθχια ν-του μα κι απού τον καφά ν-του
και δεν την έχει άλλος κιαείς την ικανότητά ν-του.

Είναι Θεού κομμάτι. Το λέμε για τον καλό άνθρωπο.

Σαν είναι ο άνθρωπος καλός είναι Θεού κομμάτι,
κ' είναι η καρδιά ν-του σπλαχνική και αθρωπιά γεμάτη.

Α δε φοβάσαι ντράψου κιάς. Το λέμε όταν κάποιος δεν έχει φόβο μα δεν έχει και φιλότιμο και γίνεται προκλητικός, έστω όπου έχει οικογενειακά.

Σα δε φοβάσαι αντίπαλους πως, θα σ' εκδικηθούνε
τουλάχιστο να ντρέπεσαι, κι ούλοι θα σε σκαθούνε.

Διάλε την τρίχα που έλειξε. Λίγο έλειψε

*Διάλε την τρίχα απόυ λειξε, διάλε το τριχαλάκι
να χάσω απόυ τα χέρια μου τέθοχοιο κοπελιδάκι.*

*Χοντροβούλιζε και κάνε μα δε σε ρωτούνε ιντά 'ναι. Το λέμε
όταν συνιστούμε σε κάποιιο να κάνει γρήγορα και να μη
φιλαφίζει.*

*Γλήγορα χοντροβούλιζε κι ότι μπορέσεις κάνε
μα δεν υπάρχει αφεντικό να σε ρωτήξει ιντα 'ναι.*

*Ορθά κοφτά. Το είπα σπαθάτα. Δεν έφαξα για εύσχημο τρόπο.
Ορθά κοφτά θα σου το πώ δε θέλω τη φιλιά σου,
μην έρχεσαι όπου με θωρείς και τράβα στη δουλειά σου.*

*Αζούροδεμένους τσ' έχουσι. Τότε που χρησιμοποιούσανε τα
ξόρκια για να εκδικηθούνε τους αντιπάλους τους "εδένανε"
(εκάνανε μάγια με αζόγουρο) ανάμεσα σε δυο ανθρώπους που
θέλανε να βάλουνε διχόνοια. Τώρα λέμε τη φράση σε
περιπτώσεις που βλέπομε δυνατό και αδικαιολόγητο μίσος.
'Ότι να δείς καλά δικούς, πολλά διχονισμένους
αυτούς μπορεί να τσ' έχουσι αζούροδεμένους.*

*'Έπεσεν ο ουρανός και με πλάκωσενε. Το λέμε όταν θα
ακούσομε πολύ ξαφνικά, κατί πολύ δυσύρεστο.
Αυτό δεν το περίμενα ποτές μου στη ζωή μου.
Σα νά 'πεσεν ο ουρανός πάνω στην κεφαλή μου.*

*Μην πιστεύεις ανθρώπου απόυ έει δυο αρθούνια. Σε κανένα
δηλαδή.
Αθρώπου μην πιστεύεσαι σαν έχει δυο αρθούνια
πίστευε μόνο σ' όποιο δείς πως έχει δυο πηγούνια.*

*Χορεύει με δίχως λύρα. Είναι σε πολύ δύσκολη θέση, χορεύει
από απόγνωση.
Πολλές βολές ο άνθρωπος χορεύει δίχως λύρα,
όντεν τον καταχτυπά σαν το χταπόδι η μοίρα.*

Πίνει το ζουμί ν-του. Το λέμε όταν ο άνθρωπος αιστάνεται πολύ

αδικημένος ή προσβαλμένος μα δεν μπορεί να αντιδράσει.
Σαν τύχει κι αδικίζεται κιανείς εις τη ζωή ν-του
και δε μπορεί ν'αντισταθεί το πίνει το ζουμί ν-του.

Απού τ' αρθούνια του βγήκενε. Το λέμε όταν κάποιος επέτυχε
μεν κάτι μα η επιτυχία αυτή αποδικνύεται επιζήμια (πύρειος
νίκη).

Ίντα το θέλεις πού 'φαιες με τα χρυσά πυρούνια
σα σε χαλάσει το φαϊ σου βγαίνει απού τ' αρθούνια.

Έκαμε σκώτι. Το λέμε όταν ευχαριστιέται κανείς και ειδικά όταν
ευχαριστιέται για τη ζημιά του άλλου χαιρέκακα.
Αρρώστησε κι ασκήμησε τη λεβεδιάς η πρώτη
κι όσες κι α τζη ζηλεύασιν εκάμασινε σκώτι.

Καταπιομένη έχει τη γλώσσα ν-του. Το λέμε όταν κάποιος
βρίσκεται σε απελπιστική κατάσταση.
Ο άνθρωπος τη γλώσσα ν-του έχει καταπιομένη
όντε θωρεί χοντρή ζημιά πως τονε περιμένει.

Στ' ανύχι στέκω. Είμαι πρόθυμος και πανέτοιμος.
Στ' ανύχι στέκω μάθχια μου κι ότι μου πείς το κάνω.
Εγώ για το χατήρι σου και τη ζωή μου χάνω.

Είναι ξαγκιστρωμένο ψάρι. Άμα θα διαφύγει κανείς από μια
παγίδα που του στήσανε γίνεται πιο προσεχτικός στο μέλλον.
Τη γλύτωσης κι εγίνηκες ξαγκιστρωμένο ψάρι
κι εδά κατέεις να γλιστράς του κάθε κατεργάρη.

Ώστε να πείς του σκύλου "ντό". Στα πολύ γρήγορα (με αυτή
τη μονοσύλλαβη λέξη αποδιώχνομε το σκύλο).
Ώστε να πείς του σκύλου "ντο" μπορείς να με τυλίξεις.
Ώστε μάθχια σου τα δυο να τ' ανοιγοσφαλίξεις.

Χάψου πιέ. Το λέμε όταν κάποιος χάσει κάτι που πολύ το ήθελε
μα και δεν φανταζότανε πως μπορεί να το χάσει.
Έκανα όνειρα γλυκιά για χάρη σου καλό μου

μα σ' έχασα και "χάψου πιέ" λέω στον απατό μου.

Στο άψε σβήσε. Στα πολύ γρήγορα.

Στο άψε σβήσε μ' έβγαλες εις τσ' ουρανούς μικρή μου

Στο άψε σβήσε μου 'καρες κόλαση τη ζωή μου.

Ντάι - ντάι. Συχνά συχνά.

Για να σε δούν τα μάθχια μου έρομαι ντάι-ντάι.

Ήθελα και να κάτεχα το πράμα που θα πάει.

Εύρικενο ο Φίλιππας το Ναθαναήλη. Εσμίζανε οι δυο όμοιοι.

Εσμίζανε ο Φίλιππας με το Ναθαναήλη

Μοιάζουσι και συμπροπατού κ' είναι και πρώτοι φίλοι.

Με μια μαναρέ το ξύλο δεν κόβεται. Η φράση λέγεται σε περιπτώσεις διαπραγματεύσεων. Ελέγето ιδιαίτερα στα προξενιά. Μαναρέ = τσεκουριά.

Ούλες οι μαναρές μαζί το κόβουν το κουτσούρι

η κάθε μια κι ούλες μαζί το κόβουσινε πούρι.

Κακά χορεύεις παπαδιά και φαίνονται τ' ατζιά σου. Λέγεται όταν κάποιος δεν τηρεί τους καθιερωμένους όρους και γίνεται προκλητικός.

Κακά χορεύεις παπαδιά και φαίνονται τ' ατζιά σου

καλλιιά 'τονε να κάθεσαι κλεισμένη στον οντά σου.

Επήγασινε σαν του ποθαμένου τα ρούχα. Στα δύσκολα χρόνια, όταν επέθαινε κανείς εδίνανε τα ρούχα του σε φτωχούς ανθρώπους. Επροτιμούσανε να τα δίνουνε σε ξένα χωριά για να μην τα βλέπουνε να συγκινούνται. Ότι σκορπιστεί και διαλυθεί χωρίς να ωφελήσει λέγανε αυτή τη φράση.

Σα νά 'χαν είναι οι κόποι μου ρούχα του ποθαμένου

ήσανιε χάκι τσ' αδικιάς και του καταραμένου.

Έβαλενε την ορά ν-του στ' ασκέλια ν-του.

Ο σκύλος με την ουρά του εκδηλώνει τα συναισθήματά του.

Όταν είναι ευχαριστημένος κουνά την ουρά του, όταν το

μαλώσομε βάζει την ουρά του στ' ασκέλια του. Το λέμε όταν κάποιος παραδέχεται την ήττα του.

*Όποιος κερδίζει πολεμά να δείξει τη χαρά ν-του
σα χάσει εις τ' ασκέλια ν-του τη βάνει την ορά ν-του.*

Κομμένη κλωστή. Όταν ετέλειωνε ένα προξενειό, ένας συγγενής της νύφης κρατούσε μια κλωστή από τη μια άκρη και ένας συγγενής του γαμπρού από την άλλη την τραβούσανε και κοβότανε και αυτό ήταν σαν υπογραφή του συμβολαίου. Κομμένη κλωστή λοιπόν σημαίνει τελειωμένη συμφωνία.

Η προξενιά τση κοπελιάς είναι τελειωμένη.

Ούλα τα συμφωνήσανε κ' είν' η κλωστή κομμένη.

Επήρασί ν-τονε κουντούρι. Τον εκυνηγήσανε.

Επήγασι να κλέψουσι του Σήφη το γαϊδούρι

μα τσ' είδε και τσοι χούβισε κι επήρε τζοι κουντούρι.

Τρώει τα ρωμανίσια του. Βρίσκεται πολύ θυμωμένος.

Αν τύχει και βρεθεί κιανείς και τσατιστεί περίσια

παίζει φωνές και βλασημιές και τρώει τα ρωμανίσια.

Βγάνει αφρούς απού τη μπούκα. Πραγματικά έτυχε να δώ άνθρωπο να βγάζει αφρούς από το στόμα. Τη φράση λέμε για τον πολύ θυμωμένο.

Του Γιάννη δεν τη δώκασιν ολόκληρη την προύκα

κι εμάνιζεν απού 'βγανεν αφρούς απού τη μπούκα.

Εκουλουμούντρισεν η καρδιά μου. Τη φράση λέμε όταν αιφνιδιαστούμε από πολύ κακή είδηση.

Σα μού 'παν πως επήρανε οι κλέφτες τα οζά μου

μεγάλο κουλουμούντρισμα έκαμεν η καρδιά μου.

Πάει πολύ στο εμιρί. Τη φορολογία των σιτιρών τη νοικιάζανε καμιά φορά Κρήτες Έλληνες. Αυτό που παίρνανε το λέγανε εμιρί. Η φράση είναι σαν να λέμε ότι είναι βαριά η φορολογία, όταν αυτό που μας ζητούνε το θεωρούμε υπέρογκο.

Πάει πολύ στο εμιρί, μ'αυτά που μου γυρεύεις

μούδε δειλιάς την αδικιά, μούδε Θεό πιστεύεις.

Εβγήκεν απού το ιμάνι ν-του. Ιμάνι τουρκικά σημείναι θρησκεία. Όπως λέμε Τούρκος εγίνηκε επειδή πολύ ήρθε σε δύσκολη θέση και πολύ εθύμωσε μα λέγεται και με την έννοια ότι κάποιος τον φέρανε στη θέση του, βρέθηκε ο μεγαλύτερός του. Ήταν ο Πέτρος κλεφταράς και λησισταρχος μεγάλος μα από το ιμάνι ν-του εβγήκεν ένας άλλος.

Επήγασινε ανέμου και καλέ μου. Το λέμε για κάτι που δεν πήγε στο στόχο του και δεν αξιοποιήθηκε.

*Επήγασιν οι κόποι μου ανέμου και καλέ μου
ετούτη την κακομοιριά δεν όρπιζα ποτέ μου.*

Μου ψήσανε το ψάρι στ' αχειλι. Το λέμε για καταπίεση και κακομεταχείριση.

*Στ' αχειλια μου του άζουδου μου ψήσανε το ψάρι
και τσοι καημούς που πήρα γω άλλος να μην τσοι πάρει.*

Εις του βουγιού το κέρατο να μπείς δε μου γλυτώνεις. Δεν υπάρχει περίπτωση να κρυφτείς μα ούτε και να κερδίσεις τις συνέπειες.

*Εις του βουγιού το κέρατο κι αν μπες δε μου γλυτώνεις
για το κακό που μου 'καμες πάντα σου θα πλερώνεις.*

Όπου κι α βαρείς του βουγιού στο πετσι του γκίζεις. Όπως και αν αντιμετωπίσεις ένα έξοδο, στο ίδιο πορτοφόρι θα πάνε οι επιπτώσεις.

*Όπου χτυπήσεις του βουγιού εις το πετσι του γκίζεις,
πλέρωνε όπου κι α χρωστείς μα πράμα δεν κερδίζεις.*

Δεν κάνει άθο η παρασχιά ν-του. Δεν σταθεροποιείται πουθενά και δεν δρομολογεί ποτέ.

*Ποτέ στ' ανθρώπου δε θα δεις άθο στην παρασχιά ν-του
α δεν αρχίζει μπιστικά να κάνει τη δουλειά ν-του.*

Εκαβαλίκεψενε το καλάμι. Το λέμε όταν κάποιος εξέφυγε από

τα σωστά και λογικά όρια.

Όποιος εκαβαλίκεψεν απάνω στο καλάμι.

Ούλος ο κόσμος έμαθε για το κακό ν-του νάμι.

Εβγάλασί ν-τωνε στην τρούλα του καλαμιού. Των αρπάξανε οι γλώσσες του κόσμου για λόγους ηθικής, που μπορεί να μην είναι έτσι τα πράματα.

Εβγάλασιν τον άνθρωπο στου καλαμιού την τρούλα

και λένε πως πατεί στραβά και πως τα κάνει ούλα.

Από 'πά αρδάχτι μου κι από κεί σφεντύλι μου. Το λέμε όταν ανακατεύουμε πράματα άσχετα μεταξύ τους.

Από 'παγε σφεντύλι μου κι από 'κειγέ αρδάχτι

πράματα που δε μοιάζουμε το ένα τ' άλλο βλάφτει.

Ο καιρός πουλεί τα ξύλα κ' η φουρτίνα τ' αγοράζει. Το λέμε όταν θέλομε να πούμε ότι μια κατάσταση επηρεάζεται από μια άλλη και η παρομοίωση είναι ότι τα κλαδιά τα λαλεί ο αέρας στην παραλία και τα παραλαμβάνει το κύμα.

Τα ξύλα τα πουλεί ο βοριάς, το κύμα τ' αγοράζει

και πάντα μια κατάσταση άλλες επηρεάζει.

Ανεμιστάκουσ έχει. Η κατσίκα καμιά φορά έχει στην κοιλότητα της μύτης ένα σκούληκα στο μέγεθος και στο σχήμα ενός φασολιού. Δεν είναι επικίνδυνος, πιστεύανε όμως ότι την διευκολύνει αυτός ο σκούληκας να "ανεμίζει" (να υποψιάζεται) τον κίνδυνο. το λέμε όταν κάποιος υποψιάζετε κάτι χωρίς να το βλέπει και που δεν πέφτει έξω.

Πολλές βολές κι ο άνθρωπος ανεμιστάκουσ έει

και δε θωρεί τα πράματα μα πάλι τα κατέει.

Καιρός και βουλή. Ανάλογα με την εξέλιξη των πραγμάτων θα ενεργήσομε.

Ίντα θα κάμω τελικά δεν το κατέχω ακόμη.

Γιατί μπορεί και ο καιρός να μασε πεί μια γνώμη.

Εγώ 'μπεμπα το σκύλο μου κι ο σκύλος την ορά ν-του.

Συμβαίνει καμιά φορά να αναθέσεις σε κάποιον να σου κάνει μια εξυπηρέτηση και εκείνος να αναθέσει σε άλλον και η δουλειά μπορεί να μην γίνει.

**Σα δεν την κάμει ο άθρωπος ο ίδιος τη δουλειά ν-του
μπέμπει αυτός το σκύλο ν-του κι ο σκύλος την ορά ν-του.**

Να κάμει θέλει έλεθρα και τ' άχερα κομμάθχια. Το λέμε όταν κάποιος φοβερίζει ή και λέει ότι θα κάμει κάποιες δραστηριότητες που όμως είναι φανερο πως δεν είναι ικανός να τα πραγματοποιήσει.

**Να κάμει θέλει έλεθρα και τ' άχερα κομμάθχια.
Με λόγια χτίζει και χαλά βασιλικά παλάθχια.**

Ζητά τη μάνα ν-του και τον αφέντη ν-του. Ζητά πολύ μεγάλες τιμές για κάτι που πουλά.

**Να συμφωνήσεις δε μπορείς με τούτο το λεβέντη.
Αυτός ζητά τη μάνα ν-του, ζητά και τον αφέντη.**

Σακκουλοτινάγματα, βαριναστενάγματα. Το αλεύρι συχνά το βάζανε σε πιθάρια, το βάζανε όμως και σε κάτι μεγάλα σακκιά που τα υφαίνανε οι γυναίκες από μαλλιά προβάτων όπου τα λέγανε "σακκούλες". Όταν άδειαζε η σακκούλα ήτανε τα "σακκουλοτινάγματα" και δεν ήτανε σπάνιο να μην έχουνε τη δυνατότητα να αγοράσουνε άλλο αλεύρι όπου είχαμε "βαριναστενάγματα".

**Σα φτάζει η νοικοκερά στον πάτο τη σακκούλα
έχει μεγάλο πρόβλημα αν τ' αγοράζει ούλα.**

Στον κира ψοφά ο γάϊδαρος. Το αγόι με φορτηγά ζώα το λέγανε "κира" και τον αγογιότη "κираτζή". Η φράση μας λέει ότι κάθε πράμα φθείρεται στην αποστολή του.

**Εψόφησεν ο γάϊδαρος απάνω στον κυρά ν-του
άλλη δροσιά δεν ένιωσεν όξω τα βάσανά ν-του.**

Κάθε κούκλης κράζει στη γειτονιά ν-του. Από την εντοπιότητα αντλεί κανείς θάρρος και δικαιώματα. Διαφορετικά, έστω και αν είναι σιόγαμπρος απακαλείται "πρεμαζοζιάρης" και του λείπει

αντίκρουσμα για πρωτοβουλίες.

*Ο κάθε κούκλης θαρρετά στη γειτονιά ν-του κράζει
σαν είναι σ' άλλη γειτονιά κατέει μα δειλιάζει.*

Αλλού βροντά. Το λέμε όταν ο συνομιλητής μας δεν δίνει
σημασία σ' αυτά που του λέμε.

*Μιλούνε σου μ' αλλού βροντά. Το νού σου αλλού τον έχει.
Μα όντε μιλούμε σοβαρά σε θέλω να προσέχεις.*

Φέγγει κι απού τ' αφχιά. Το λέμε για τον πολύ ξύπνιο.

Σαν είναι έξυπνος κιανείς δεν τονε λένε βούι.

Αυτός κι απού τ' αφχιά θωρεί κι απού τ' αμάθχια ακούει.

Δε νιώθει να μοιράσει δυο βουγιώ άχερα. Δεν έχει καμιά
ικανότητα κυρίως διανοητικά.

*Σε δύο μουσκάρια άχερα δε νιώθει να μοιράσει
όμως για έξυπνος κι αυτός ξανοίγει να περάσει.*

Επιχιάσανε το Θεό απού τον πόδα. Το λέμε όταν μικρό πράματα
μεγαλοποιούνται.

*Πρώτη βολά που τό 'λαχα, πρώτη βολά που τό 'δα
να πχιάνει για μικροδουλειές τον Πλάστη απού τον πόδα.*

Δεν καθίζει μύγια στο σπαθί ν-του. Το λέμε για κάποιον που
δεν δέχεται προσβολές και έχει υπεροψία.

Πάντα ν-του θέλει να κρατει ψηλά την κεφαλή ν-του.

Δε δέχεται να κάτσουνε οι μύγες στο σπαθί ν-του.

Α μ-πέσει η μύτη ν-του χάμες δε σκύφτει να την πχιάσει. Το
λέμε για κείνον που έχει πολύ υπεροψία.

Α μ-πέσει χάμε η μύτη ν-του δε σκύφτει να την πχιάσει.

Πολλά την περιφάνεια ν-του τη βλέπει μην τη χάσει.

Μάθε νέος γράμματα νά 'χεις καλά γεράματα. Το λέμε
συνιστώντας στον άλλο να βάζει εγκαίρως γερές βάσεις.

*Όποιος νογά, από μικρός τα γράμματα θα μάθει
και στη ζωή, υστερότερα κάνει πλιά λίγα λάθη.*

Με ούλα ν-του τα φτερά πετά το πουλί.
Με ούλα ν-τωνε τα φτερά και τα πουλιά πετούνε.
Το σπίτι για να πάει ομπρός ούλοι θα κουραστούνε.

Νερό κι αλάτσι ότi είπαμενε. Το λέμε για να μη μεταδιηγιθεί το θέμα που μιλήσαμε.
'Ότ' είπαμεν εμείς οι δυό νερό κι αλάτσι νάσαι
γιατ' αν το μάθει άλλος κιανείς ούλα κακά θα πάνε.

Εφάγαμε μαζί ψωμί κι αλάτσι. Το λέμε για άνθρωπό που ζήσαμε μαζί πολύ καιρό.
Εφάγαμεν εμείς μαζί αλάτσι και ψωμάκι.
κι αν σ' αγαπώ, κι αν μ' αγαπάς, μην γνοιιάζει το γ-κοσμάκι.

Αν τονε πιάσεις απού τη μύτη θα σκάσει. Τη φράση αυτή λέμε όταν είναι κανείς "φρουσκωμένος" από θυμό.
Αν τύχει και βρεθεί κιαιός τη μύτη του να πιάσει
απού την τόση μάνιτα που βρίχεται θα σκάσει.

Δε σμίγει τ' άστρο ν-τωνε. Το λέμε κυρίως όταν μεταξύ συγγενών, που δεν θα έπρεπε, να υπάρχει διχόνοια.
Πολλές βολές δυο συγγενώ, τ' άστρο ν-τωνε δε σμίγει
κι όπου προβάλλει ο γεις τωνε, ο άλλος πάει να φύγει.

Σαν το σιόγαμπρο τα βολεύει. Το λέμε όταν κάποιος εξαρτάται από άλλους και είναι υποχρεωμένος να ανέχεται.
Σε μια ζωή ο σιόγαμπρος, δύσκολα τα βολεύει.
Ανάθεμα, α βρεθεί κιαιός απού να του ζηλεύει.

Εγίνηκε Τούρκος. Το λέμε όταν κάποιος εθύμωσε πολύ.
Εμένα με το δίκιο μου εκάμετέ με Τούρκου
γιατί δε μου ξανάτυχε το πατριντί ετούτο.

Εδά έχει ο φούρνος την πυρά. Σε συγκεκριμένη πυρά εβάνανε το ψωμί στο φούρνο. Εκαταλαβαίνανε την κατάσταση του φούρνου γιατί ασπρίζανε από την πυρά τα μουζουδωμένα χείλια του. Την φράση λέμε πιο συχνά για να παρουσιάσομε το

αντίθετο.

*Εδώ χει ο φούρνος την πυρά σου μαζωχτού τη φούργια
να χάσομεν το μαζωχτρό από τα γεννητούρια.*

Αν ετύχανε γέννα στο μάζεμα τότε ήτανε μεγάλη χαλάστρα.
Ειδικά αν γεννιώτανε θηλυκό " δεν άξιζε να γίνει η χαλάστρα".

*Το κάθε αρνάκι πιάνεται από το ποδαράκι του. το λέμε
ενοιώντας ότι καθένας δεσμέυεται για διαφορετικούς λόγους.*

Απού το ποδαράκι του πιάνεται καθ' αρνάκι
και κάθε εις δεσμέυεται σε τούτο τον κοσμάκι.

2) Εμπειρίες

Οι μέρες φέγγουνε κ' οι νύχτες γροικούνε
Οι νύχτες με τ' αφχιά ν-τωνε κ' οι μέρες με τα μάθχια
όλο παρακατσεύουνε καλύβες και παλάθχια.

Του φτωχού το σκοινί, ούλο δε δικά και το μισό περισεύει
Μετρά ο φτωχος το φόρτωμα και ούλο δεν του φτάνει
μα το μισό του πάμεινε και τη δουλειά ν-του κάνει

Ο γάιδαρος ο μπροστινός τσαι πισινούς ορίζει
κ' οι γι- άλλοι του πιστεύουνται το δρόμο πως γνωρίζει
Πολλές φορές σε μια παρέα ακολουθούνε όλοι το παράδειγμα
αυτού που προηγήθηκε.

Όπχοιος καεί στην κολοκύθα φουσά και το γιαούρτι.
Στην κολοκύθα όποιος καεί δεν το ξεχνά ποτέ ν-του
και στο γιαούρτι ν-του φουσά την κάθε κουταλέ ν-του.

Όπχοιος σε γελάσει, δεύτερη φορά δε φταίει αυτός.
Που σε γελάσει μια βολά φωθχιά να τονε κάψει
Που σε γελάσει δυο και τρείς, Θεός να μην το βλάψει.
Είναι λάθος να εμπιστευτείς για δεύτερη φορά σε
ατομο που είδες πως δεν εμπνέει εμπιστοσύνη.

Έκαμα γώ και γούμενος, έκαμα και κελάρης
κι εύκολα δε με ξεγελά ο κάθε κατεργάρης.

Μια βολά τρώεις εις το κακό μαγέρικο
Εις το κακό μαγέρικο, α σ' έβγαλεν ο δρόμος,
Έδωκες μια βολά λεφτά, δεν ξαναδίδεις όμως.

Ότι φέρνει μια στιγμή δεν το φέρει μια ζωή.
Ότι γενεί σε μια στιγμή αλλάσσει τη ζωή σου
και φέρνει σου γη κόλαση, γη γέψη παραδείσου.

Όπχοιος ξανοίγει που πατεί, πατεί γερά

Όπχοιος ξανοίγει που πατεί με σιγουριά σαλεύει
κι απού την ξεγλιστρήματα αυτός δεν κιντυνεύει.
Προτού προχωρήσουμε πρέπει να ελέγξομε.

Το ξύλο απού ληγίζει δε σπά
Το ξύλο απού ληγίζεται δε γίνεται κορμάθχια
μα το σκληρό τσακίζεται, πλερώνει τα γινάθχια.

Καλλιά γαϊδουρόδενε παρά γαϊδουρογύρευε
Α θέλεις γαϊδουρόδενε να μην καμπογυρεύεις
Μη τζέλεσε με βάσανα άδικα ν' απαλεύεις.

Όντε μ' εύρεις στέρεψέ με κι όντε θα με χρειαστείς να μ' έχεις
Όντε θα τύχει να με βρείς καλά να με στερέψεις
για να κατέεις που θα με βρείς όντε θα με γυρέψεις.

Τον πλούσιο αρρωσάτρη δε βιάζεται ο γιατρός να τονε κάμει
καλά
Όντε θα πιάσει ο γιατρός τον πλούσιο αρρωσάτρη
δεν τονε γειαινεί γλήγορα, πολλά για να του πάρει.

Σα φτάξει η ψώρα στο χωριό ν' αγοράσεις γιατρικό
Σα μάθεις πως εσήμωσε ψώρα στη γειτονιά σου
να πάρεις ψωρογιατρικό να βρίχνεται κοντά σου.

Κάλλια ν' η μάνα του φονιά παρά του σκοτωμένου,
γιατί το σκοτωμένο μπλειό δεν τονε περιμένου.

Οι μύλοι με νερά κινούνται, όι με ευκές.
Τσοι μύλους τσοι γυρίζουνε ποτάμια που κυλούνε,
Δε τζοι γυρίζουνε οι γι-ευκές, όσοι κι αν ευκηθούνε.

Απού κρατεί καλά κρατει.
Απού κρατεί καλά κρατεί. Γλεντίζει και χορεύει.
Εκείνος απού δεν κρατεί ας πάει να γυρεύει.

Όντε συφέρνει καλλιά να κάνεις πίσω,

πρέπει να το αποφασίζεις
όσο γληγοριότερα, τόσο καλύτερα.
Α βρώ στο δρόμο δύσκολα καλά θα μελετήσω
κι α δε μπορώ να πάω μπρος, να πάω θέλω πίσω.

Από κακό αργόχερο δουλειά δε μένει ακάμωτη
Και με κακό αργόχερο την κάνεις τη δουλειά σου,
όπως και με κακό φαϊ βολεύεις την κοιλιά σου.

Τα λάθη ν-του ο άνθρωπος σε άλλους τα φορτώνει
'Όσο κι αν είναι άδικο χαντά πως αλαφρώνει. *
Ψυχολογικά ο άνθρωπος νομίζει ότι ελαφρώνει όταν φορτώσει
τις ευθύνες για το λάθος που έκαμε, σε κάποιον άλλο.

Σα σε ρίξει το μουλάρι με τα πόδια σου προπάθιε.
Σαν το μουλάρι σ' έριξε απού 'σουνε καβάλα
Συνέχισε το δρόμο σου με τα δικά σου ζάλα.

Μουδε δεντρό δίχως ξεράδι, μουδ' άνθρωπος δίχως ψεγάδι
Εδεσ' απού δε βρίχνεται δεντρό δίχως ξεράδι
ετσά δε βρίχνεις κι άνθρωπο νά 'ναι χωρίς ψεγάδι.

Όπως τονε βρείς τον καιρό να τον αρμενίζεις.
Ετσά που σου 'ρχεται ο καιρός α δεν τον αρμενίσεις
ότι να πάεις κόντρα του μπορεί και να γραντίσεις.

Απού το ξένο γάιδαρο δε γκατέεις πότες θα ξεκαβαλικέψεις.
Πάνω σε ξένο γάιδαρο, όποιος καβαλικέψει
Άλλοι σαν το θελήσουνε, αυτός θα ξεπεζέψει.
Όταν ακουμπά κανεί σε ξένες πλάτες δεν πρέπει να αιστάνεται
σταθερός και πρέπει να είναι προετοιμασμένος για να
αντιμετωπίσει την κατάσταση δια ιδίων δυνάμεων.

Ομπρός κι οπίσω ξάνοιγε κι ο κίντυνος παντού 'ναι
Όποιος ομπρός του δε θωρεί κι οπίσω δεν ξανοίγει
ωσά βρεθεί στον κίντυνο δε θα κατέει να φύγει.

Η γι-απομονή είναι ντουφέκι και νικά
Στον άνθρωπο η γι-απομονή έχει μεγάλη χάρη
Αξίζει σαν το μάλαμα, σαν το μαργαριτάρι.

Οι φουρτίνες απαλεύονται με την απομονή
Εισ τσι φουρτίνες τη ζωής απομονή να κάνεις
και μην το καταδέχεται το θάρρος σου να χάνεις.

Απού δε μπει φαμέγιος, φαμέγιους δε βάνει.
Για να γενείς αφεντικό θα μπείς ομπρός φαμέγιος
θα κουραστείς, θα στερηθείς για να γενεί ρεμέδιο.
Λίγοι είναι οι τυχεροί που βρήκανε "στρωμένο τραπέζι". Οι
αυτοδημιούργητοι ανεβήκανε σκαλί-σκαλί, αρχίζοντας από το
χαμηλότερο.

Η δύναμη του κάθε νιους δείχνει στη συφορά ν-του,
μα και με λίγη δύναμη αντέχει τη χαρά ν-του.
Η ικανότητα χρειάζεται στις δύσκολες καταστάσεις. Στις εύκολες
όλοι τα καταφέρνουνε.

Όπου δε χωρεί ζοριλίκι χωρεί συμβιβασμός
Τα χέρια αυτά που δε μπορείς κι α θέλεις να τα κόψεις,
πρέπει να τα συβηβαστείς, α θέλεις να προκόψεις.

Όντε μ-ποθαίνει ο παράωρος ποθαίνει και τ' όνομά ν-του
Τ' όνομα του παλληκαριού λεν' το κι απής ποθάνει
Μα όμως του παράωρου, μουδ' ήτο, μουδ' εφάνει.

Πολλές βολές είναι έξυπνο τον παλαβό να κάνεις*
και να πασαίρνεις αδειανές γεμάτες για να πιάνεις

Δεν είναι ούλοι ικανοί για να τα κάνουν ούλα.
Μουδ' ούλους δεν τσοι βάνουνε στην ίδια τη σακκούλα.

Πάει και ξαναπάει η στάμνα στο νερό μα μια βολά δε γιαέρνει
Η στάμνα πάει στο νερό, φέρνει και ξαναφέρνει
μα μια βολά απού τσι πολλές οπίσω δε γιαέρνει.

Άπιαστα πουλιά χίλια στον παρά.
Αν είναι γι' άπιαστα πουλιά χίλια θα βρείς στο φράγκο,
μα τα πιασμένα είναι 'ακριβά που τά 'χουνε στον πάγκο.
Μην ποντάρεις σε ότι δεν είναι εξασφαλισμένο.

Όντεν είναι κάψα το γαρπά σου βάστα, όντε βρέχει, ξιάσου
Σαν είναι κάψα, όπου πας να παίρνεις το γαρπά σου.
Σαν βρέχει κ' είναι χιονιστής, τότες εσένα ξιά σου.
Και όταν δεν είναι ορατές οι δυσκολίες, να είσαι έτοιμος να τις
αντιμετωπίσεις, γιατί πάντα είναι πιθανές.

Καλλιά να κάμεις νάμι παρά αξία.
Απ' ούλες τσ' ικανότητες είναι καλλιά το νάμι.
Άθρωπος με το νάμι ν-του πολλά μπορεί να κάμει.
Η καλή φήμη είναι κεφάλαιο.

Όντεν πολεμάς να φανείς μεγάλος δείχνεις πως είσαι μικρός
Άθρωπος όντεν πολεμά να φαίνεται μεγάλος,
Δείχνει πως είναι ταπεινός και τονε νιώθει ο άλλος. *

Η γι-ευκαιρία πιάνεται στο φτερό
Η γι-ευκαιρία φτερουγά και στο φτερό την πιάνεις
κι α δεν την πιάσεις στο φτερό για πάντα τηνε χάνεις.

Έχουνε ώρες κι όρια τ' αστεία των ανθρώπω
πρέπει να σκέφτεσαι στιγμή, περίσταση και τόπο.*

Τα γέρα κόβουν τον αέρα.
Ότι παλιώσει μια βολά δεν ξανακαινουργεύει
μα όσο πάει ο καιρός όλο και μπαταλεύει.

Όσοι ανήφοροι, τόσοι κατήφοροι.
Ότι θωρείς και προχωρά και παίρνει απάνω φόρα
αργά γη γλήγορα κι αυτό θα πάρει κατηφόρα.

Α δε γλακάς καλά, δε μένεις αυτός απού 'σαι
Για να πομείνει ο άθρωπος στη θέση απού έχει

στιγμή δεν πρέπει να ξεγνοιά μα ταχτικά να τρέχει.*

Το μέτριο είναι άριστο

Ότι κι αν είναι μέτριο είναι πετυχημένο

γι' αυτό, ότι κάνεις στη ζωή, ας είναι μετρημένο.

Το βουνό μπορεί ν' αλλάξει θέση, μα όι ο χαρακτήρας τ' ανθρώπου

Μπορεί να φύγει το βουνό να πάει σ' άλλο τόπο,

μα ο χαρακτήρας δε μπορεί ν' αλλάξει, των ανθρώπων.

Όποιος κάμει δυο βολές το ίδιο λάθος μην τονε λυπάσαι.

Εκείνος απού δυο βολές το ίδιο λάθος κάνει,

ποτέ μυαλό δεν έβαλε, ποτέ μυαλό δε βάνει.

Ο φτωχός κι ανήμπορος τέχνες κατεργιάζεται

Πολλές βολές τον άνθρωπο το ζόρε τονε κάνει,

και βρίχνει λύση δύσκολη που δεν εξαναφάνη.

Ο νιός με τα ονειράτα κι ο γέρος με τσι θύμησες.

Ο νιός με τα ονειράτα, γιατί η ζωή ειν' ομπρός του.

Του γέρο με τσι θύμησες βολεύεται ο καιρός του.

Μη βάνεις δρόμο ομπρός α δεν τονε κατέεις.

Το δρόμο να τον ερευνάς πρίχου να ξεκινήσεις.

Δε σε τιμά μεσόστρατα να τονε παραιτήσεις.

Πως θα χαθεί μια μάχη ο πόλεμος δε χάνεται.

Όποιος κι αν αγωνίζεται στο νού ν-του πρέπει νά 'χει,

δε χάνεται ένας πόλεμος πως θα χαθεί μια μάχη.

Κουφού μην παίζεις όργανα. Μέθυσο μην κεράσεις.

Στραβού μη δείχνεις ομορφιές. Τον κόπο σου θα χάσεις.

Όποιος μαύρος γεννηθεί, μαύρος θα ποθάνει.

Όποιος στον κόσμο γεννηθεί κι έχει το μαύρο χρώμα,

μαύρος θα ζήσει μια ζωή μαύρος θα πάει στο χύμα.

Ο χειρότερος κουφός είναι ο θεληματικός.
Όποιος δε θέλει, δε γροικά. Δε θέλει, δε θ' ακούσει,
Είναι "κουφός" ανάλογα μ' αυτό που θα του πούσι.

Το πρικό πιτό δε γλυκαίνει στη χρυσή κούπα
Σαν είναι το πιτό πρικό ποτές δε θα γλυκάνει
κι αν είναι καθαρό χρυσό η κούπα απού το βάνει.

Απού κοπελομάθει δε γερντοξεχνά.
Ποτές δε γερντοξεχνά όποιος κοπελομάθει,
κι όποιος σε λάθος δρόμο μπει έχει πολλά να πάθει.

Το ξύλο εβγήκε απού τον Παράδεισο.
το ξύλο τ' ονομάζουνε καρπό του παραδείσου,
για κείνο θα πολλές βολές δέρνεις και το παιδί σου.

Όποιος δειλιά τσι μέλισσες αυτός δεν τρώει μέλι,
κι όποιος δειλιάζει στη ζωή δεν κάνει αυτό που θέλει.

Εις το κορμί τη δύναμη έχουν και τα μουλάρια,
μα με καρδιά και με μυαλό νικούν τα παλικάρια.

Ότι φοβάται ο άνθρωπος, και ότι του αρέσει,
αυτά πιστεύει εύκολα, όντε θα του τα λείσι.*

Την αντοχή σου να μετράς κ' ύστερα να ξεκινάς.
Την αντοχή σου πλιά ομπρός καλά να τη ζυγιάζεις,
κ' ύστερα να τα ξεκινάς αυτά που λογαριάζεις.

Το έργο το ξεκίνησε αυτός απού το πρωτοσκεύτηκε.
Αυτά τα έργα τα καλά τα έργα τα σπουδαία,
τά 'καμε εκείνος πού 'ριξε ο πρώτος την ιδέα.*

Ανάμεσα σε δυο κακά διάλεγε το μικρότερο.
Ανάμεσα σε δυο κακά πρέπει να βρείς το θάρρος,
για να διαλέξεις το μικρό πού 'χει πλιά λίγο βάρος.

Δε διορθώνονται τα σφάλματα με τσοι μεταγνώμους
Δε σιάζουμε τα σφάλματα όσο κι αν μεταγνώσεις,
πρίχου να σφάλεις έπρεπε τον κίντυνο να νιώσεις.

Άλλα 'ν'τα μάθια του λαγού κι άλλα τση καρδερίνας.
Άλλα 'νιε τσ' Άννας τα φιλιά κι άλλη τση Κατερίνας.

Χαντάς πως τραγουδεί το πουλί στο κλουβί μ' αυτό
μοιρολογάται.

Πουλάκι απού 'ναι στο κλουβί κι όντε θα κελαϊδήσει,
είναι το μοιρολόι ν-του για την κακή του ζήση.

Απού 'χει την υπομονή ότι σκεφτεί το κάνει.
Όποιος δεν έχει υπομονή, όπου κι αν παίζει χάνει.
Ούλο το γάιδαρο 'φας και την ορά θ' αφήσεις;
Σαν επροχώρησε η δουλειά μην τηνε παραιτήσεις.

Σταλαματέ σταλαματέ τρυπά την πέτρα το νερό
Με τσι σταλιές του το νερό την πέτρα τηνε σκάφτει.
Υπομονή κ' επιμονή συφέρνει μα δε βλάφτει.

Πέντε μέτρα και μια κόβε.
Πέντε φορές το μέτρησε πρίχου το ψαλιδήσεις
για να κηδέψεις το πανί να μην το χαραμίσεις.
Πολλές φορές και από πολλές πλευρές πρέπει να μελετά κανείς
την κάθε δουλειά πρι να την αρχίσει.

Όποιος τη νύχτα προπατεί σε λάσπες και πηλά πατεί
Όποιος κι α νυχτοπροπατεί καλό σκοπό δεν έχει
και σε κακοποδόματα το δίχως άλλο τρέχει.

Όποιος ζυγώνει δυο λαγούς, αυτός λαγό δεν πιάνει
κι όποιος ζυγώνει δυο δουλειές κιαμιά σωστή δεν κάνει.

Και η ευγένεια έχει όρια.*

Και η περίσσια ευγένεια κουραστική ειν' κι εκείνη
κουράζει όποιον την δέχεται, μα κι όποιον τηνε δίνει

Σα δεν κατέχεις το χορό, εις το χορό μη μπαίνεις
για θα χορεύεις άταρα και ντροπιασμένους βγαίνεις.

Με το λίγο κομπώνεται ο ατζαμής.
Ότι κι αν κάμεις στη ζωή θέλει πιτειδιοσύνη
κι ότι κι αν κάμει ο ατζαμής πάντα στραβό θα μείνει.

Το καλό το παλικάρι βρίχνει κι άλλο μονοπάτι.
Το παλικάρι το καλό πόδια, μυαλό κι αμάτι,
σαν τ' απαντήξει εμπόδιο, παίρν' άλλο μονοπάτι.

Όποιος θέλει να ζυμώσει, από 'σπέρας θ' αναπίσει.
Για να ζυμώσεις αύριο, σήμερα θ' αναπίσεις.
Πρίχου ν' αρχίζεις τη δουλειά να την προγραμματίσεις.
Όταν ψήνανε στο φούρνο το χωριάτικο ψωμί "αναπίζανε" το
προηγούμενο βράδυ λίγο αλεύρι και την επόμενη συμπληρώνανε
το υπόλοιπο και ζυμώνανε. Έτσι για κάθε εργασία, πρέπει να
προηγηθεί η προεργασία.

Δεν πειράζει πως εγέρασες, α δεν εσκούριασες.
Πως θα γεράσεις, φυσικό είναι και δεν πειράζει.
Πάντα τονε θωρώ για νιό αυτόν που δεν σκουριάζει.

Μούδε παπάς, μούδε γιατρός, μούδε χωροφυλάκοι
καλλιιά σου να μη τζοι θωρείς μούδε και στο σοκάκι.

Απού φελά παντού φελά.
Απού φελά παντού φελά, πάντα 'ναι ωφελημένος,
απού τον ίδιο το Θεό είναι ευλογημένος.

Με τη σειρά αλέθονται τ' αλέσματα στο μύλο.
Δεν κάνει χάρη ο μυλωνάς σε συγγενή γή φίλο.

Στη βράση κολλά το σίντερο.
Δε σου κολλά το σίντερο α δε βρεθεί στη βράση.
Κάθε δουλειά στην ώρα τζη μπορεί σωστά να πιάσει.
Στην κατάλληλη ώρα όταν θα γίνει το κάθε πράμα έχει και χάρη

και αποτελεσματικότητα.

Τση νύχτας τα καρώματα τ' αναγελά η μέρα,
για δεν τα κάνει τέλεια η πλια πιτήδεια χέρα.

Χρόνου μελέθχιο, ώρας κάμωμα.
Αναβολή τσ' αναβολής, μήνες και χρόνια πάνε,
κ' είν' η δουλειά ακάμωτη, δέκα λεφτώ δουλειά 'ναι.

Απού 'ει μασά στην παρασιά τα χέρια ν-του δεν καίει,
κι' αυτός απού προμελετά στην υστεριά δεν κλαίει.

Όι ότι αρέσει μα μόνο ότι πρέπει
Σα θέλεις, όπου κι αν βρεθείς, για να κρατείς μια θέση
κάνε ότ' είναι λογικό και όι ότι σ'αρέσει.

Ότι θωρεί ο παπάς βλογά.
Ότι θωρεί ο παπάς βλογά, ότι θωρεί γνωρίζει.
Το πράμα που δεν φαίνεται ποιος το υπολογίζει;

Ότι θωρεί ο ήλιος το ζεσταίνει.
Του ήλιου ότι του φαίνεται μπορεί να το ζεσάνει,
σε ότι δεν του φαίνεται δεν έχει ίντα του κάνει.

Όποιος βιάζεται σκονταύτει.
Όσο πολύ κι α βιάζεται στο τέρμα σου να φτάξεις
δεν πρέπει να πολυγλακάς μην τύχει και κοντάψεις.

Κατά που είναι μάστορας είνιε κ' οι μαστορίες του.
Κατά που είναι ο δάσκαλος είνιε κ' οι μαθητές του.

Καλλιιά νιε δυο κακούτσικοι από 'ναν αντρειωμένο.
Απού την πράξη τό 'χουνε πολλοί ξακριβωμένο.

Η βάρκα θέλει δυο κουπιά κι ο άνθρωπος δυο πόδια
με έργα γίνονται οι δουλειές, δε γίνονται με λόγια.

Το ξελοξιάρι αρνί δε μεγαλώνει.
Το ξελοξιάρικο αρνί φεύγει απού το κουράδι.
Γή κλέφτες, γή άλλο αμπέρδουκλο θα βρεί κιανένα βράδυ.
Σε ορισμένα πλαίσια και όρια πρέπει να κινείται ο άνθρωπος,
διαφορετικά διατρέχει κινδύνους.

Ο στραβός κι ακάτεχος ίσια καταφέρνουνε.
Ποτέ σου έναν ακάτεχο για οδηγό μην πάρεις.
Πάρε καλλιά ένα στραβό μα νά 'ναι κατεχάρης.

Οι μύγες δε σημώνουνε εις το φαί που βράζει.
Όποιος θωρεί τον κίντυνο κατεύθυση αλλάζει.

Τσι μεγάλες πέτρες του τοίχου, οι μικρές τσι βαστούνε.
Μεγάλες πέτρες βάνουνε και χτίζεται ο τοίχος,
μα βάνουνε και τσι μικρές γιατί δε στέκει δίχως.

Τσοι τιμημένους να τιμάς. Είναι τιμή δική σου.
Να μην τιμάς τσοι άτιμους και χάνεις την τιμή σου.

Μην κάνεις λόγο για σκοινί σε σπίτι κρεμασμένου,
και μη σκαλίζεις τσι πληγές ανθρώπου πληγωμένου.

Απού την κεφαλή μυρίζει και απού την κεφαλή βρωμέζει το ψάρι.
Το ψάρι απού την κεφαλή βρωμέζει γή μυρίζει.
Ξεφτυλισμένος αρχηγός, ούλους τσοι ξευτυλίζει.

Λάθος που βγαίνει σε καλό παλικαριά το λένε
Η κοινωνία δε μετρά, τση πράξης τα στοιχεία.
Λάθος που βγήκε σε καλό το γράφει επιτυχία. *
Η κοινωνία δεν εμβαθύνει στα γεγονότα. Κρίνει από το
αποτέλεσμα και οι κρίσεις της είναι αυστηρές και επιπόλαιες.

Τα χρόνια φεύγουνε τα νιάτα παίρνουνε.
Ανάθεμα να έχουνε τα χρόνια που περνούνε,
γιατί τα μάθχια και τ' αφχιά και τα μυαλά φυρούνε.

Μιας μέρας χαρά πλερώνει νιους μήνα βάσανα.
Μια μέρα να φχαριστηθείς με τη χαρά που νιώθεις,
για νιούς μηνού τα βάσανα χαντάς πως επλερώθεις.

Άχρηστη είναι η χέρα απού δεν προστατεύει τη κεφαλή.
Η χέρα απού την κεφαλή δεν τηνε προστατεύει,
στη θέση απού βρέθηκε τον τόπο μπαταλεύει.

Ο σκύλος απού κυνηγά ανάρεξά ν-του δεν πχιάνει λαγούς.
Ο σκύλος που ανάρεξα πηγαίνει στο κυνήγι,
α δει κι ένα κουτσό λαγό, κι εκείνος θα του φύγει.
Όποια δουλειά κάνει κανείς πρέπει να την αγαπά. Διαφορετικά
την σκοτώνει.

Αυτός που σπέρνει αρετές, δόξες αυτός θερίζει
και χαίρεται τσι δόξες του και τσι πανηγυρίζει.

Η περιέργεια γεννά την αδιακρισία
ποτέ στα ξένα λήτηγα μη δίδεις σημασία.*

Να κάμεις μέρος στην οργή, στο μίσος δώσε τόπο
κι εσύ μη συνορίζεσαι ελεεινών ανθρώπω.

Απού έκανε ξένο καλό έκανε και δικό ν-του,
και μ'αθρωπχιά κι εχτίμηση επέρναν τον καιρό ν-του.

Τσοι σκύλους δε τζοι δένουνε με τ' άντερα.
Σκύλο δεμένο μ' άντερα κιαμιά βολά δεν είδες.
Οι σκύλοι δένουονται γερά μόνο με τσ' αλυσίδες.
Ότι κάνει κανείς πρέπει να το σιγουρεύει.

Τα έργα μιλούνε συνέχεια, τα λόγια μιλούνε μια στιγμή.
Τα έργα είνιε σταθερά και ταχτηκά μιλούνε.
Τα λόγια είνιε ζωντανά μόνο όντεν τα γροικούνε.

Η ζήλεια βρίχεται συχνά κοντά στην κουζουλάδα
βρίχεται κ η γι-υπομονή κοντά στην φρονιμάδα.

Μύγες σε τριγυρίζουν αν αλειφτείς με μέλια.
Μπελάδες θα σε βρούσιν αν είσαι με κοπέλια.

Δε βγαίνει νικητής κι ανείς με του κορμιού το βάρος,
μα με τη δυνατή ψυχή και τη καρδιάς το θάρρος.

Μόνο όπχοιοι είνιε παλικάρια πάνε για μαργαριτάρια.
Ίσοι καρχαρίες δε δειλιού όπχοιοι είνιε παληκάρια,
και μπαίνουνε στη θάλασσα για τα μαργαριτάρια.

Πολλές βολές δε λείπει η δύναμη μα λείπει το θάρρος.
Πολλές βολές για μια δουλειά, που δύνεσαι το βάρος,
εσύ δεν την ξεκινάς γιατί σου λείπει θάρρος.

Βουηθά σου ο τόπος Διγενή και βγαίνεις κερδεμένος
Δεν εβοήθηξεν τ' αλλού και φεύγει νικημένος.
Συχνά κάποια επιτυχία μας είναι αποτέλεσμα ευνοϊκών
περιστάσεων και όχι ικανοτήτων μας.

Ότι να σμίουνε το θάρρος με το θράσος είνιε παντοδύναμα.*
Μ' επιμονή κ' υπομονή, με θράσος και με θάρρος
αυτός απού σπλιίζεται είναι σωστός κουρσάρος.

Άντρας μανισμένος, σπαθί ακονισμένο.
Όντε μανίσει ο άνθρωπος τη μπούκα του ανοίγει,
κι ο λόγος δε ζυγιάζεται που ξεκινά να φύγει.

Και του ξερού βασιλικού γροικάται η μυρωδιά ν-του
κι όντε θα σβήσει ο άνθρωπος, δεν σβήνει η γι-αθρωπιά ν-του.

Θέλεις να γνωρίσεις τον κόσμο μα δεν γνωρίζεις τον απατό σου,
Θέλεις να μάθεις το ντουσιά και να τονε γυρίσεις,
τον απατό σου ξάνοιξε πλια πρώτας να γνωρίσεις.

Εις τσι φουρτίνες άνθρωπος θα πρέπει θάρρος νά 'χει
και να παλεύει όσο μπορεί να μη γυρίζει ράχη.

**Με φαρμακεία τη ψυχής μοιάζουνε τα βιβλία
και βοηθοί μας γίνονται στην κάθε δυσκολία.**

Όποιος δουλεύει τίμια χάνει τσοι φίλους του.
Εκείνος απού τίμια θέλει να πηρετήσει,
πολλές βολές τσοι φίλους του θα τσοι στενοχωρήσει.
Όποιος είναι σε μια υπεύθυνη θέση, αν δεν παρανομεί "είναι
κακός" λένε οι φίλοι του, που θέλανε παρανομώντας να τους
κάνει χάρες.

**Για να σ' υπολογίσουνε με έργα να μιλήσεις
κι αυτά τα λόγια τα πολλά να τα παραμερίσεις.**

Όσο δύσκολη ειν' η νίκη, τόσο δα πολλή ειν η δόξα.
Όσο είναι δύσκολη η δουλειά απού θα καταφέρεις,
τόσο είναι μεγαλύτερη η δόξα απού θα φέρεις.

Δύσκολα νικάς τον απατό σου.
Παλικαριά ειν' όποιος μπορεί να σφίγγει την οργή ν-του,
κι ωφελημένος θα βρεθεί, κ' είναι και σε τιμή ν-του.

Με την εκδίκηση το κακό δε διορθώνεται μα πλεισιαίνει.
Για μιαν εκδίκηση κιανείς μπορεί και να σκοτώσει,
μα τη ζημιά ν-του δε μπορεί να τηνε διορθώσει.

Άθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο.
Ο άθρωπος αγράμματος είναι σωστό κουτσούρι
ότι να μάθει γράμματα ν' αλλάξει θέλει πούρι.

Το πρώτο ζάλο είναι δύσκολο.
Σε δρόμο που χρειάζεται πολλές χιλιάδες ζάλα,
είναι το πρώτο δύσκολο κι εύκολα είνιε τ' άλλα.
Συχνά δεν είναι δύσκολο να βγάλομε μια δουλειά, μα είναι
δύσκολο να την αρχίσομε.

Καλλιά στολίζουνε τα καλά έργα απού τα καλά ρούχα.
Μετ' ακριβό σου ντύσιμο δεν είσαι στολισμένος

α δε βουηθούν τα έργα σου νά 'σαι και τιμημένος.

Ότι κατέεις λέγετο να το κατένε κι άλλοι
Όντε θα πάεις και ποθές ξάνοιγε να θυμάσαι,
όσα 'δες, και τ' αξίζουμε, σ' άλλους να τα διγύσαι.

Μηχανές, λεφτά, μπεγίρια, χέρια θέλουμε πιτήδεια.
Λεφτά, γυναίκες, μηχανές, ντουφέκια και μπεγίρια,
είν' άχριστα, αν πέσουνε σε χέρια μη πιτήδεια.

Ο χαρακτήρας ο καλός τον άθρωπο ομορφίζει,
και λεβεδιά κι εχτίμηση κι αξία του χαρίζει.

Για τον ψύλλο το πάπλωμα.
Για ένα ψύλλο μη σκεφτείς το πάπλωμα να κάψεις.
Ανε το κάψεις σήμερα, αύριο θα το κλάψεις.

Ότι γίνεται σε χίλια χρόνια χαλά σε λίγα λεφτά.
Το πράμα που για να γενεί αιώνες κάνει η φύση,
σε λίγα δευτερόλεφτα μπορεί να διαλύσει.

Οι σταγόνες κάνουνε τα πέλαγα.
Τα πέλαγα απού στη γη βρίχνονται απλωμένα,
με τσι σταγόνες του νερού τά 'χει ο Θεός σιασμένα.

Ο πόνος ο βαρύτερος τον πλιά αλαφρό σκολάζει,
όπως τον ήλιο απού όντε βγει τ' άστρα τα σκοτεινιάζει.

Όντα τη θέλεις μια χαρά πού 'χει ντροπές και πόνο,
κάθε χαρά που σε τιμά αυτή να θέλεις μόνο.

Τσοι πλιά καλύτερους καρπούς τσοι τρώνε οι κουρούνες,
άλλοι αξίες έχουνε, και άλλοι προχωρούνε.

Η γι-αθρωπιά τ' αθρώπου είναι η γι-αξία ντου.
Α γ-καταφέρει ο άθρωπος, άθρωπος να πομείνει,
έργο πλιά καλύτερο του Πλάστη δεν εγίνει.

Εύκολα καρβαλικεύεις το καλάμι μα δύσκολα ξεπεξεύεις
Είς το καλάμι ο άνθρωπος ωσάν καρβαλικέψει,
κιανείς δεν είναι ικανός να τονε λογικέψει.
Όταν χάσει κανείς την ισορροπία του, στη δουλειά του ή στην
κοινωνία δεν την ξαναβρίσκει εύκολα.

Η ζήλεια λίγο γη πολύ είναι στον κάθα ένα,
ντίμπις αζίλευτο στη γη δεν είδα γω κιανένα.
Και η η ζήλεια είναι είναι στους ανθρώπους, από σε λανθάνουσα
κατάσταση, μέχρι σε μεγάλη έκταση.

Το λάθος κάνει λιγότερο κακό ανέ γίνει μάθημα.
Τα περασμένα λάθη σου ανέ μπορείς να νιώσεις,
τιμή σου κι εξυπνάδα σου, α θα τα διορθώσεις.

Δύσκολο είναι νά 'σαι πρώτος, μα εύκολο να μην είσαι
τελευταίος.*

Για νά 'μαι πρώτος δε μπορώ κι απαίτηση δεν έχω
μα τελευταίος μη βρεθώ γιατί δεν το αντέχω.

Η συνείδηση είναι φρένο.

Όποιος με τη συνείδηση εδιάλεξε να ζήσει,
από πολλές κακοτοπιές θα τονε συγκρατήσει.

Ο ήλιος ούλους τσοι θωρεί ίδιους.

Ο ήλιος απού τσ' ουρανούς ούλους τσ' ανθρώπους λιάζει,
αν είσαι πλούσιος γη φτωχός, αυτό δεν τονε γνοιάζει.

Όλοι οι άνθρωποι από την φύση εγεννηθήκανε με ίσα
δικαιώματα απέναντι του νόμου, στην κοινωνία όμως έχουνε
άνιση μεταχείριση.

Την ηλικία μη μετράς με χρόνια των ανθρώπων.
γιατί καθ' ένας τη μετράμε το δικό του τρόπο.

Είνιε στον κάτω κόσμο ζωντανοί και στον απάνω ποθαμένοι.*
Και σαν ποθάνει ο καλός, ακόμη αυτός προσφέρνει,
κι άλλος απού 'ναι ζωντανός πράμα δεν καταφέρνει.

Πράγματι, πολλοί προσφέρουμε και μετά τον θάνατο, ενώ μεταξύ των ζωντανών πολλοί δεν παίζουν κανένα ρόλο, και άλλοι προσφέρουμε αρνητικά.

Η πεσματέ δεν έχει αντρεία μόνο το γοργοσήκωμα
Κι όντε θα πέσει ο άνθρωπος δεν είναι ξεγραμμένος,
όξω κιανε μ-πομείνει εκεία στη θέση ν-του πεσμένος.
Σε όλους τυχαίνουνε δύσκολες καταστάσεις, όμως μερικοί τις
αντιμετωπίζουνε ψύχραιμα και αποτελεσματικά, ενώ άλλοι
καταθέτουμε τα όπλα.

Στο σιγανό ποταμό μην έχεις εμπιστωσύνη.]
Ο ποταμός ο σιγανός μεγάλο βάθος έχει,
γι' αυτό δεν του θαρρεύεται όποιος τονε κατέχει.
Να τον σκέφτεσαι τον κίνδυνο και όπου δεν είναι ορατός.

Όποιος φοβάται τα πηλά πέφτει στη μέση και βουλά.
Εκείνος απού στα πηλά τρομάσσει να πατήσει,
μέσα σε κείνα τα πηλά θα μπει και θα βουλήσει.

Ότι να τό 'χει η κεφαλή ψείρες να κατεβάζει,
ούλου του κόσμου το νερό δεν τηνε ξεψειριάζει.

Η δύναμη σου θάλασσα, βουνό η θέλησή σου,
πολλά καλά θα τύχουνε στο δρόμο τη ζωής σου.

Κοκκινοτρίχης και σπανός για ούλα είναι ικανός.
Από σπανό, στερόπλουτο κι από κοκκινοτρίχη,
να σε φυλάει ο Θεός στο δρόμο σου μην τύχει.

Το συννεφάκι το μικρό ασκιάζει τη λιακάδα
και το ψεγάδι το μικρό βλάφτει την ομορφάδα.

Απού 'ει τα φρύδια του σμιχτά και τσοι κοράκους ρίχνει,
γι' αυτό αν είσαι για θαρμό, βλέπε μη σ' απαντήχνη.
Λένε πως μαθιάζουνε όσοι έχουνε σμιχτά φρύδια.

Όπου κι αν πάει η γι-αλεπού τη σέρνει την ορά τζη,
ετσά που σέρρνει κάθε μια τα ελαττώματά τζη.
Το κακό παρελθόν του ανθρώπου είναι κακό συστατικό γράμμα
για το μέλλον του, γιατί το συνήθειο δεν αλλάζει.

Μικρός κόπος, μεγάλη βοήθηξη.
Με μια μικρή βοήθεια απού μπορείς να δώσεις,
δύσκολη θέση τ' αλλονού μπορείς να διορθώσεις.

Όπου δεις πολύ αγάπη θά 'ρθει και μεγάλη αμάχη .
Όπου κι α δεις κιαμιά βολά καλά μεγάλη αγάπη,
μπορεί ν' αντικατασταθει' από μεγάλη αμάχη.

Μια ρουβαχταρέ αβάντα, και θα το θυμούμαι πάντα
και μόνο μια ρουβαχταρέ όποιος μου βοηθήσει
την ώρα που ζορίζομαι δεν το ξεχνώ μια ζήση.

Δίδουνε και ζωή και φώς του ήλιου οι αχτίδες
κι ας μη τσι καταδέχονται τση γής οι νυχτερίδες.

Ότι να ξεραθει η μηλιά μήλα δεν ξανακάνει.
Δεν ξαναζει ο άνθρωπος σαν τύχει κι αποθάνει.

Τ' απορπισμένο κάτεργο πρώτό 'ναι στο λιμάνι.
εις την απορπισία ν-του τα δυνατά ν-του βάνει.

Δεν κατεβαίνει ο Θεός σπίθια για να χαλάσει,
μόνο τσ' ανθρώπους οδηγά εις το γρεμνό και πάσι.

Λίγα νιε και τα εκατό, λίγα και τα ογδοήντα.
Ο γέρος όντεν ένιωσε την ώρα πως θα φύγει,
είπε πως και στα εκατό, πάλι η ζωή είναι λίγη.

Άφεις τα ξένα σφάλματα ξάνοιγε τα δικά σου
Ο κόσμος μη σ' απασχολεί μα μόνο η δουλειά σου.

Όποιος ομπρός του δε θωρεί κι οπίσω δεν ξανοίγει,

σα θα βρεθεί σε κίνδυνο δε θα κατέει να φύγει.
Οι κινήσεις του παρόντος πρέπει να συσχετίζονται με αυτές του παρελθόντος και με αυτές του μέλλοντος.

Σε σίντερο κρυγιά χτυπάς, ξερό δεντρό ποτίζεις,
μην αδικοκουράζεσαι εκείά που δεν ορπίζεις.

Θαμάσματα δε γίνονται. Σε μάγια μην ορπίζεις.
Κούραζε νου και γόνατα, α θέλεις να κερδίζεις.

Μέσα στ' ανάβαθα νερά είνιε πολλοί πνημένοι.
Συχνά ασκοντάφνει ο άνθρωπος όπου δεν περιμένει.

Η έλλειψη κάνει την τιμή στο κάθα πράμα.
Το πράμα όπου θα το δείς κι αρχίζει και πλεισιαίνει
τη χάνει την αξία του κι αζήτηχτο πομένει.

Απού τ' αμάθια δεν έφεξα κι απού τσι κουφάλες θα φέξω;
Τα μάθια δε μου φέγκανε σ' απόστασες μεγάλες
μα δα μουδε στα κοντινά δεν φέγκουνε οι κουφάλες.

Η αθρωπιά είναι καλλιά από περιουσία
κι έχει στ' αθρώπου τη ζωή μεγάλη σημασία.

Πρόθυμα με τσι συβουλές πολλοί σου βοηθούνε,
στην πράξη αν τσοι χρειαστείς, θα εξαφανιστούνε.

Μην το τανύζεις το σκοινί πού 'ναι κομποδεμένο,
πρέπει να βρείς τον τρόπο του για να το δείς λυμένο.

Απ' όσους πνήγει η θάλασσα πλιά πνίγει το ποτήρι,
κι όποιος το πίνει άγαρμπα πολλά 'χει να μπατήρει.

Όντε γλιστρούν τα πόδια σου πάλι θ' ανασηκώσεις.
Η γλώσσα σου να μη γλιστρά γιατί θα μεταγνώσεις.

Τ' αγκάθια μεγαλώνουνε δίχως να τα φροντίζεις,

μα τα λουλούδια θέλουνε να τα βαγιοκλαδίζεις.

Το κακό από μόνο του προχωρεί, το καλό είναι ευαίσθητο και θέλει ιδιαίτερη φροντίδα.

Σαν φοφήσουν τα μπεγίρια ακριβαίνουν, οι γαϊδάροι.

Αν τύχει να φοφίσουνε του κόσμου τα μπεγίρια.

Με τσοι γαϊδάρους θά 'ρχονται ούλοι στα πανηγύρια.

Η καταστροφή του ενός είναι σωτηρία για κάποιον άλλο.

Απού 'χει την εζηριά έχει και το καταδίκι.

Όποιος σκοντάψει και βαρεί πονεί κι αναστενάζει,

κι ο κόσμος βρίχνει τον καιρό να τον καταδικάζει.

Καλλιιά πουλίν εις το κλαδί παρά πουλί εις το κλουβί.

Κάθε πουλάκι στο κλαδί ότι τ' αρέσει λέει

μα το πουλάκι στο κλουβί κι αν κελαιΐδησει κλαίει.

Ποτές σου πράμα βιαστικά να μην αποφασίζεις

και δρόμο να μην ξεκινάς που δεν τονε γνωρίζεις.

Στο πολύ μίσος και στην πολλή αγάπη δεν κωλώνομε. *

Όπου 'ναι μίσος δυνατό κι όπου πολύ αγάπη,

φόβο ποτέ δε σκέφτεσαι και δε γυρίζεις πλάτη.

Έτσα που παν τα πράματα, ετσά κι εσύ να πχαίνεις,

να μην τα πολυσκαπουλάς και μην πισωπομένεις.

Μούδε του Θεού μη ζητάς πολλά.

Δεν πρέπει μούδε στο Θεό να γίνεσαι τσιμπούρι

Μην του ζητάς παράλογα για να ελπίζεις πούρι.

Οι αθρώποι που είνιε κοντά δεν είναι άσχετοι. Έχουνε γη καλές γή κακές σχέσεις.*

Αυτά που σμίγουνε συχνά, μισιούνται γή αγαπιούνται,

και μάθια που δε σμίγουνε ογλήγορα ξεχνιούνται.

Επά καράβια χάνουνται και βάρκες μη γυρεύεις

Όπου αμπερδέχνεις εύκολα δύσκολα ξεμπερδεύεις.
Όταν υπάρχουνε μεγάλα προβλήματα, δεν μετρούνε τα μικρά.

Αν έχασες το δρόμο σου, ανθρώπους να ρωτήσεις
γρήγορα μη σαλεύεις κουτουρού, μα οπίσω να γυρίσεις.

Τον όφην ότι να θωρείς σερμό να μη γυρεύεις
Εσύ δε θέλεις όφηνδες μόνο πως μασκαρεύεις.
Όταν υπάρχουνε αποδείξεις οι ενδείξεις περιττεύουνε.

Του ξένου, κήπου, α συχωράς αθίζει ο δικός σου
Ζημιές που κάνεις άλλωνώ βγαίνουνε σε κακό σου.

Απόυ βαρεί και γιατρευτεί έξοδα μη λυπάται,
τρεις μέρες θα περάσουνε και δε θα το θυμάται.

Ίντα θα κάμει ένας καλός σε μια κακή πατούλια
απόυ 'ναι εκείνος μοναχός κ' είνιε πολλά τα τσούλια.

Λίγες είναι οι στιγμές των αποφάσεων, μα αυτές κανονίζουνε
την πορεία ολόκληρης τη ζωής.*
Είναι τ' ανθρώπου η ζωή μέρες πολλές χιλιάδες
μα μόνο μέρες, γρήγορες, είνιε σ' αυτή μεγάλες.

Στο ζόρε μερικές βολές γίνεσαι παλικάρι*
κι ούλος ο κόσμος ύστερα σε θεωρεί λιοντάρι.

Καλλιά 'ναι μήνα ολόκληρο με πόδια να σαλεύεις
να μην περάσεις μια βολά απ' όπου κιντυνεύεις.

Όποιος γλακά χάνει τ' αβγά μαζί με το καλάθι.
Όποιος ξανοίγει που πατεί κάνει πλια λίγα λάθη.

Ότι δεν έχει ο άνθρωπος, αυτό υπολογίζει,
και ό,τι έχει μπόλικο χαντά πως δεν αξίζει.*

Ότι χρώμα κι αν έχει ο σκύλος απόυ σε δάκασε το ίδιο σου

κάνει.

Μαύρο σκουντί, γη κόκκινο, γη άσπρο σε δακάσει,
ο ίδιος είναι ο πόνος σου και πράμα δεν αλλάσει.

Και το καλύτερο κρασί στον πάτο ύλες βγάνει,
κ' η μεγαλύτερη χαρά κι αυτή μπελάδες κάνει.
"Όυδε εν κακόν αμιγές καλού" έλεγαν οι αρχαίοι.

Εις τη φωλιά του λιονταριού φόβος πολης φωλιάζει
αν είναι κι άδεια η φωλιά, όποιος περνά δειλιάζει.

Όποιος παίζει σωστά παίζει θαρρετά.
Όποιος σαλεύει στα σωστά σαλεύει κι έχει θάρρος,
μ' αυτός απού παρανομεί πάντα ν-του νιώθει βάρος.

Ο καπετάνιος ο καλός εις τη φουρτίνα δείχνει,
όποιος δεν κυβερνά καλά εις τη στεριά το ρίχνει.

Παντού και πάντα 'ν άξιος αυτός απού 'χει αξία,
α δεν του το γνωρίζουνε, δεν έχει σημασία.

Μάθχια απού δε σμίγουνε ξεχνιούνται.
Μάθχια που δεν ξανοίγονται, αθρώποι απού δε σμίγου,
ογλήγορα απού τσι καρδιές οι θύμισες θα φύγου.

Λάου - λάου πάει ο κάτης όντεν κυνηγά.
Ο κάτης όντεν κυνηγά δεν κάνει νιάου - νιάου,
μα σέρνεται σιγά σιγά και πάει λάου - λάου.

Μοναχή τζη το πελέκαν η γαιδούρα το σομάρι.
Μα καλό-κακό το κάνει, η γαιδάρα θα το βάνει. (π.μ.)
Ο γαΐδαρος το σιόθειεν ο ίδιος το σομάρι,
και τό 'βαλε στη ράχη ν-του κι εσήκωνεν τα βάρη.

Στον κάμπο σ' απαντήχνουνε γαιδάροι και μουλάρια.
Εις την κορφή θα ειδείς αητούς κι αθρώπους παλικάρια.

Αγγίστρι δίχως δόλωμα ποτές δεν πιάνει ψάρι.
Η κόρη με τα κάλλη τ'ζη πιάνει το παλληκάρι.

Με λόγια μερικές βολές σου στένουσι μπροσκάδα,
και "δείχνουνε" πως έχουνε του κόσμου τη γλυκάδα.

Η ευκαιρία εύκολα χάνεται, δύσκολα βρίχνεται.
Όσο τη βρίχνεις δύσκολα την κάθε ευκαιρία,
τόσο τη χάνεις εύκολα με λίγη αργοπορία.

Η γι-ευκαιρία γυρεύει αυτούς απού είνιε έτοιμοι να την
αρπάξουνε.

Όντεν αργά γη γλήγορα η γι-ευκαιρία φτάξει
έτοιμος πρέπει να βρεθεί κιανείς να την αρπάξει.

Συχνά παρουσιάζομε ανθρώπους για μεγάλους
μόνο για ν' αποδείξομε μικρότητα σε άλλους.*
Υπάρχουνε φορές που ο άνθρωπος επαινεί κάποιον με στόχο να
δείξει την μικρότητα του συνομιλητή του.

Δουλειά απού την κατένε τρεις είναι φανερωμένη
οξ' ανεν τύχει απού τσοι τρεις κ' οι δυο είνιε ποθαμένοι.

Σα μπει η γι-όρθα στο σωρό παρασκαλίζει κιόλας.

Σα μπει η γι-όρθα στο σωρό τσ' αρέσει να σκαλίζει.

Οι σπόροι είνιε μια λοής μ' αυτή το συνηθίζει.

Πραγματικά, η κότα αν βρεθεί σε ένα σωρό στάρι, σκαλίζει με
τα πόδια της, ενώ όλα τα σπειριά είναι ίδια. Έτσι και ο
άνθρωπος, στην αυθονία γίνεται περίσσια επιλεκτικός.

Χουμά πίνεις κι αν καλοβόσκεις, χουμά κι αν κακοβόσκεις.

Βόσκω δε βόσκω μπιστικά, περνώ με τσοι χουμάδες,

γι' αυτό δεν είμαι πρόθυμος να κάνω εμπασάδες.

Όταν ένας άνθρωπος προσφέρει περισσότερα απού άλλους
δικαιούται ηθική και υλική αναγνώριση για να συνεχίσει να
προσφέρει.

Με τσοι χοίρους αλωνεύεις, ίντα διάφορα ανημένεις.
΄Οτι να δείς τον άνθρωπο με χοίρους ν' αλωνεύει,
κουκκί κριθάρι τω χοιρώ δεν τωνα περισσεύει.

Νέους να βάνεις στο κουπί και γέρους στο τιμόνι.
Ο νιός τιμόνι σαν κρατά στην ξέρα το ξαμώνει.

Δύσκολη νίκη μεγάλη δόξα.
΄Οσο ειν' η νίκη δύσκολη η δόξα είναι μεγάλη
και τόσο τον ηρωισμό τονε θαυμάζουν άλλοι.

Για την αξία τ' ανθρώπου μιλούνε τα έργα του.
Άθρωπος με τα έργα του, με τα φερσίματά του,
δείχνει ποιά ν' η γι - αξία του και ποιά 'ν η γι-αθρωπιά του.

Εκειά που κράζει ο κόρακας δεν κρίζουνε αηδόνια.
Εκειά που κράζει ο κόρακας αηδόνια δε λαλούνε
γιατί είνιε διαφορετικοί οι δρόμοι απού τραβούνε.

Σε χίλια μίστατα νερό γαμαρισιά δεν πχιάνει,
κι αν πέσει μέσα μερική άχριστο δεν το κάνει.

Στον ύστερο λογαριασμό ο πρεφαδόρος δείχνει.
Αυτός που παίζει λογικά το κέρδος τονε βρίχνει.

Ο ξεμυστευτής τρώει τσ' εμισές.
Γίνεται μερικές βολές απάνω στσοι καβγάδες,
και πεύτουνε οι μισές ραβδές εις τσοι ξεμυστευτάδες.

Ο φόβος κι όντεν είναι λίγος πχιάνει πολύ τόπο.
Ο φόβος λίγος ήτονε μα εκράθχε πολύ τόπο
κι εφύλαε τα έρημα πράματα των ανθρώπω.

΄Οπου παλιό ραβδί σταθεί καινούργιο μην προβάλει.
Ο γέρος όσα επέρασε δεν τα περάσαν άλλοι.

Τα βούγια όντε μαλώνουνε τσοι βορθακούς πατούνε.

Μικροί πλερώνουνε ζημιές, μεγάλοι τσοι χρωστούνε.

Τα γράμματα έχουνε πρικές ρίζες μα κάνουνε γλυκιούς καρπούς.
Ρίζες πρικές στα γράμματα θωρεί όποιος διαβάζει.
Μα ύστερα γλυκιούς καρπούς για πάντα δοκιμάζει.

Άστονε, α θέλει να φυσά, αέρας που δε βλάφτει.
Φωθχιά απού δεν έβλαφτε να την αφήσεις ν' αύτει.

Απού είναι κούκληδες πολλοί αργεί να ξημερώσει
κι όπου είναι αφεντικά πολλά τη σερμαγιά την τρώσι.
Όπου κάνουνε πολλοί κουμάντο περιπλέκουνε την δουλειά.

Τη λύση απού 'ναι εύκολη μη θέλεις να διαλέξεις
διάλεξε την καλύτερη για να καλύτερέψεις.

Τα γράμματα εις την αρχή έχουν πολλή πρικόδα,
ταχιά λουλούδια και καρπούς σου δίνουσιν αράδα.

Να κάνεις το καθήκο σου, ποτές σου μην αργήσεις
όμως ποτές να μη βιαστείς να κάνεις εκδικήσεις.

Από πανεπιστήμια βγαίνουνε σπουδασμένοι,
κι από καλή ανατροφή οι καλλιεργημένοι. *

Πάρα πολλά γροικά κιανείς λιγότερα μαθαίνει.
Ακόμη πλια λιγότερα όσα καταλαβαίνει. *

Όποιος είδε είναι μάρτυρας, όποιος άκουσε είναι
ψευτομάρτυρας.

Μαρτύρους να παραδεχτείς όσοι είδανε και λένε,
εκείνοι απού ακούσανε, μην πούνε πως κατένε.

Συμπαθούμε όσους λένε αυτά που μας αρέσουνε.*
Αυτά που μας αρέσουνε αυτούς που θα τα πούνε
τσοι θεωρούμε φίλους μας γι' αυτό και τσ' αγαπούμε.

Ότι κι αν κάμουνε οι νιοί, γέροι τσοι κατατρέχου.
Σαν την αντιπολίτευση οι νιοί τσοι γέρους έχου.

Απού τη μπούκα βγαίνουνε πολλές βολές τα λάθη
κι απού τη μπούκας τα στραβά μπορεί να βγεί ακάθι.

Ότι δε μπορεί κιανείς να το νιώσει, μπορεί να τ' αναγελά. *
Όποιος δεν είναι ικανός τον έξυπνο να νιώσει
χασκογελά και πολεμά να τονε ταπεινώσει.

Ο λαγός στολίδια εφόριε, κι αν τα φόριε ποιός τα θώριε.
Μεγάλες ικανότητες ο άνθρωπος κι αν έχει,
σα δε τσι χρησιμοποιιά κιανείς δεν το κατέχει.

Το νόμο τονε θέλομε όντε μασε συμφέρνει
κιανιούς να δώσει μην του πείς, μ' αρέσει του να παίρνει.

Απού τα μικροπράματα φυτρώνουνε μεγάλα.*
Πολλές βολές μικροδουλειές χαράζουνε πορεία
σ' άλλα μεγάλα πράματα που γράφουν ιστορία.

Ότι δεν περιμένεις να μην το αποκλείς.
Κι όπου είναι λίγος κίντυνος όποιος τονε λογιάζει,
σ' ότι έρθει είναι έτοιμος και δεν τονε ξαφνιάζει.

Ότι να πιάσει η φάκα το μποντικό, αυτός δεν τρώει το δόλωμα.
Για δόλωμα το μποντικό η φάκα τονε πιάνει,
μα σαν πιαστεί την όρεξη για το φαί τη χάνει.
Πραγματικά ο ποντικός μπαίνει στη φάκα για το δόλωμα, όταν
όμως αντιληφτεί ότι επιάστηκε του κόβεται η όρεξη και δεν το
τρώει. Έτσι και ο άνθρωπος, συμβαίνει καμιά φορά, στην πορεία
για τον στόχο του να μεσολαβήσουνε γεγονότα, που να του
προξενήσουνε αδιαφορία για το στόχο.

Οι άδικοι αναθεμοί κ' οι ψεύτικοι παράδες
πάντα ξαναγιαέρνουνε στσοι πρώτους αφεντάδες.

Δεν είναι ο χρόνος δανειστής.
Αυτά που μασε παίρνουσι τα χρόνια που περνούνε
δεν τ'ά 'χουνε για δανεικά. Δεν τα ξαναγυρνούνε.

Τα πάθη σου πολέμησε εσύ να τα νικήσεις,
γιατί α σε νικήσουνε κακή ζωή θα ζήσεις.

Άλλο να θωρείς κι άλλο να γροικάς.
Άλλο 'ναι να θωρεί κιανείς κι άλλο να του τα λέσι.
Σαν είναι η γι-εζημιά πολλή όσοι θωρούσι κλαίσι.

Η θάλασσα απού τα νερά ποτές δεν ξεχειλίζει.
Και δε χορταίνει ο αχάριστος, και χάρη δε γνωρίζει.

Όποιος δείχνει δύναμη, δε θέλει να δώσει δύναμη.
Τη δύναμη όποιος πολεμά να τη διαφημίσει,
αυτός δε θέλει δύναμη να χρησιμοποιήσει.

Α θέλεις νά 'χεις τη χέρα σου μη δώσεις το δαχτύλι σου.
Να μη σκεφτείς κιαμιά βολά να δώσεις το δαχτυλί
κι ολόκληρη τη χέρα σου θα σου τη φάνε οι "φίλοι".

Εκεία απού 'σαι ήμουνε, εκεία απού 'μαι θάρθεις.
Αυτά που μού 'μαθε η ζωή, αυτά και συ θα μάθεις.

Τυχαίνει και η βαθέ πληγή με τον καιρό να κλείσει
μα στο κορμί και στην καρδιά σαρμάδια θα σ' αφήση.

Μιαν αμελεία σου μικρή μπορεί να σου στιχίσει
Μπορεί μεγάλες εζημιές να σου δημιουργήσει.

Ο δυναμικός γη πολλά καλός, γη πολλά κακός.*
Αυτός απού γεννήθηκε με δύναμη μεγάλη
πολύ στον κόσμο γή καλό, γή και κακό θα βγάλει.
Ο δάσκαλος του Θεμιστοκλή έλεγε ότι αυτό το παιδί θα
κάμει, ή πολύ καλό, ή πολύ κακό, γιατί ήτανε δυναμικό παιδί.

Το χρυσάφι κι αν ξεπέσει, πάλι μάλαμα το λέσι.
Πάντα αξίζει το χρυσό κι ακόμη κι αν ξεπέσει
δε χάνει την αξία του και μάλαμα το λέσι.

Πιλιό κακό σου κάνει η κεφαλή σου απαύ τσ' οχθρούς σου.
Μπορεί να μη σου κάμασι τόσο κακό οι γι-οχθροί σου
όσο κακό τση μπάντας σου έκαμε η κεφαλή σου.

Γή φόριε όπως μιλείς, γή μίλιε όπως φορείς.
Ακόμη και το ντύσιμο πρέπει να το προσέχεις
και πρέπει νά 'ναι ανάλογο με όποια θέση έχεις.

Καινούριο καλαθάκι μου και που να σε κρεμάσω
μα θα βρεθείς στα άχριστα ότι να σε χορτάσω.

Αλλα μην τα ξεχνάς, κι άλλα μην τα θυμάσαι.
Να τα ξεχάσεις μερικά, μα άλλα να θυμάσαι.
Κάνε σωστό διαχωρισμό κι ωφελημένος θά 'σαι.

Την καλύτερη αξία έχει ότι ατομικά το δημιουργήσαμε.
Αξία κληρονομική με ξένα ρούχα μοιάζει.
Μόνο αξία ατομική σωστά σε προηβάζει.

Όυλοι οι χοίροι έχουνε ίδια μούρη.
Είνιε και χοίροι καστανοί και γαλανοί και σκούροι,
κι έχουνε χρώμα αλλιιώτικο μα έχουν ίδια μούρη.

Ανεν κολώσεις, σίγουρα καλλιιά μην ξεκινήσεις,
γιατί κιανείς δε σε παινά που θα πισωγυρίσεις.

Καινούρια ντουφέκια, καινούργιο θάρρος.
Καινούριο το ντουφέκι σου, με θάρρος αντικρύζεις.
Καινούρια είν' η σκούπα σου, καλύτερα σκουπίζεις.

Του κόσμου να του συμπαθάς μα όι τ' απατού σου,
πως πρέπει να γινείς σωστός να βάνεις εις το νού σου.

Τα δυο σου μάθια τέσσερα στο διάβασμα να κάνεις,
και τα θεμέλια τση ζωής με γράμματα να βάνεις.

Ο άνθρωπος δεν τα θωρεί τα ελαττώματά του,
μα ελαττώματα θωρεί σ' ύποιο βρεθεί κοντά του.

Δε μπεγεντούνε το φτωχό και τον κακοντυμένο
κι αν έχει στην καρδιά χρυσό, ποιός τό 'χει θωρεμένο;

Οι καλοί στον πάτο και οι κακοί στην κορφή.
Πολλές βολές οι πλια κακοί κρατούν την εξουσία,
και κυβερνούνε τσοι καλούς και γίνεται αδικία.

Του κόσμου ο καλύτερος σε ούλους δεν αρέσει.
Ζηλεύουν του, του μάχονται και το κακό ν-του λέσι.

Ομπρός τ' ανθρώπου μούδε παινέματα, μούδε σουρέματα.
Ποτές δεν πρέπει να παινάς τον άνθρωπο μπροστά του,
μούδε μπροστά του μην του πείς τα ελαττώματά του.

Με μια προτίμηση κάνεις ένα φίλο και πολλούς οχθρούς.
Σα δείξεις σ' έναν άνθρωπο την υποστήριξή σου,
άλλοι που δεν τσ' εστήριξες γίνονται ούλοι οχθροί σου.

Η αποφασιστικότητα κερδίζει τη μάχη.
Όποιος αποφασιστικά τη μάχη τηνε δίδει,
εκείνος σιγουρότερα κερδίζει το παιγνίδι.

Τα λόγια δευτερόλεφτα μόνο που τα γροικούνε.
Τα έργα όμως μένουνε χρόνια και τα θωρούνε.

Εύκολο το χάλασμα, δύσκολο το χτίσιμο.
Είναι ευκολότερο να πείς πως θα χαλάσεις κάστρα
παρά να κάνεις χτίσιμο σε μια μικρή χαλάστρα.

Η αφηβολία φαρμακεύει.
Σαν αφηβάλει ο άνθρωπος κι ότι να μην πιστεύει,

αυτή η γι-αφηβολία του ούλα τα φαρμακεύει.

Είναι η ανάγκη δύναμη μεγάλη και σπουδαία.
Αυτή μας καθοδηγά σε δράση και ιδέα.

Ικανότητα και χαρακτήρας μαζί νικούνε.
Ο άνθρωπος πολλές βολές την ικανότητά του
τη συμπληρώνει αρκετά με τα φεροίματά του.

Όντε σου ξαμώνουνε με το ντουκρέκι μη βοηθήσεις να το
κεντήσουμε.*

Όποιος θωρεί και στην ψυχή ντουκρέκι του ξαμώνει
θα κάμει και συβηβασμό, αλλιώς δεν την γλυτώνει.

Με τα γλυκά το πασέρνουνε το δηλητήριο.
Το δηλητήριο με γλυκά, συχνά τ' ανακατεύου,
και δίδουν το στοσ' ανύποφτους για να τσοι φαρμακεύου.

“Αντί του ύδατος όξος”.

Όντεν προσφέρνει ο άνθρωπος το γάλα και το μέλι
ας μην του πούνε “ευχαριστώ”. Το ξύδι δεν το θέλει.

Όπου πολλοί φτύξουνε, πηλός γίνεται.
Όπου θα φτύξουνε πολλοί κάνει πηλό στο χώμα,
μα κιαουλιάς δε φαίνεται οπ' έφτυξε ένα στόμα.

Όπου σου πεί τ' αφεντικό δέσε το γάιδαρό ν-του,
κι αν του φοφήσει ο γάιδαρος είναι κακό δικό ντου.

Απού 'χει ανάγκη προσκυνά ποδιές κατουρημένες,
για να βολέψει τσι δουλειές απού 'χει αμπερδεμένες.

Ο πολλής λαός δε φοβάται μούδε Θεού κατάρα.
Όπου είναι κόσμος και λαός, μεγάλη χλουχλουμπάρα,
μούδε τσ' οχθρούς δε σκέφτεται, μούδε Θεού κατάρα.

Καλλιά να σου ζηλεύουνε παρά να σε λυπούνται,

καλλιὰ 'ναι να σε σέβονται παρά να σε φοβούνται.

Όντεν είναι μικρή η τρύπα σιάζει εύκολα.

Σαν είναι η τρύπα στο σακκί μικρή τηνε μπροκάνεις,
μούδ' ώρα θέλει να σιαχτεί, μούδε κριθάρι χάνεις.

Το προκομένο αρνί τρώει τση μάνας του το γάλα και τρώει
και το γάλα του ξένου αρνιού.

Τρώνε τα προκομένα αρνιά τση μάνας των το γάλα,
και τρώνε κι αλλωνών αρνιώ και γίνονται μεγάλα.

Το συνήθειο κατέει νά 'ρθει, μα δεν κατέει να φύγει.

Είναι καλό, είναι κακό, είναι συνήθειό μου,
και να τ'αλλάξω δε μπορώ κι ας βγεί και σε κακό μου.

Ποτέ στο ξένο φαητό αλάτσι να μη βάνεις,
γιατί θα παραξηγηθεί η κίνηση που κάνεις.

Ο σκύλος γλακά αναλόγως το ζόρε απού θωρεί.

Το σκύλο ερωτήξανε την ώρα πόσο πάει,
κ' είπεν αυτός ανάλογα το πόσο ζώρε θά ει.

Τη δύναμή ν-του ο άνθρωπος δεν την υπολογίζει,
μα σε μεγάλα βάσανα βαστά και δε ληγίζει.

Το καλό πάντα του είναι πίζηλο.

Απού το λίγο το κακό πλησιαίνει και θεριεύει,
μα το καλό 'ναι πίζηλο. Στηρίγματα γυρευεί.

Στω στραβώ ν-τη χώρα βασιλεύουν οι γι-αλλοιθωροι.

Εκειά, στη χώρα τω στραβώ, όποιος αλλοιθωρίζει,
μπορεί να βγεί και βασιλιάς τσοι άλλους να τσ' ορίζει.

Ποτέ μη θέλεις βιαστικά απόφαση να βγάλεις,
γιατί με τη βιασύνη σου μπορεί κι εσύ να σφάλεις.

Να σέβεσαι τα έθιμα και τσ' άρχοντες του τόπου.

Ετσά το λέει η λογική κ' η γι - αθρωπιά τ' αθρώπου.

Πρίχου να τηνε πάθει η γρέ να σφιχτομανταλώνει,
γιατί κι αν κλάψει ύστερα πράμα δε διορθώνει.

Δίχως να σπάσουνε αβγά δεν γίνεται σφουγκάτο
ο άνθρωπος με επιμονή το δύσκολο νικά το.

Όπως παίζει η λύρα χόρευε.
Πάντα να πχαιίνεις το χορό ετσά που παίζει η λύρα
και πάντα κάνε υπομονή σε όσα φέρνει η μοίρα.

Ποτές δεν εκουτσάθηκε απόυ τ' αυτί η καμήλα
και δεν ξεραίνεται η ελιά κι α χάσει δέκα φύλλα.

Να παίρνεις γέρου συβουλή και παιδεμένου γνώση.
Όποιος των αφουρκάζεται δε θα το μεταγνώσει.

Το καλό παπούτσι κάνει καλό χλαμπούτσι.
Σαν πάεις στο τσαγκάρικο, πάρε καλό πατούτσι.
Η γι-ομορφιά ν-του φαίνεται και σα γενεί χλαμπούτσι.

Τα ξένα ρούχα δε ζεσταίνουνε.
Δεν το ζεσταίνει το κορμί το δανεισμένο ρούχο,
μούδε μπορείς με ξένα αφχιά εσύ ν' ακούσεις βρούχο.

Πολλοί ποντικοί τρώνε τ' αλεύρι μα όποιος πιαστεί πλερώνει
Τ' αλεύρι μερικές βολές οι ποντικοί το τρώσει,
όποιος στη φάκα θα πιαστεί για ούλους θα πλερώσει.

Ως στρώσει το κρεββάτι του ο κάθα εις κοιμάται.
Ως στρώσει το κρεββάτι του καθ' ένας χουζουρεύει,
λύση καλή, όι εύκολη, όποιος νογά γυρεύει.

Η αθρωπιά είναι πλούτος.
Τα πλούτη πάνε κι έρχονται κ' η λεβεδιά τελεύει
Την αθρωπιά, αν την σέβεσαι ποτές δεν μπαταλεύει.

Τον κολυμπητή τονε παινούνε όντε βγαίνει απού τη θάλασσα.
Σα θέλεις τον κολυμπητή για να τονε παινέσεις.
Μην τον παινέσεις πρίχου βγεί, κι όξω μπορεί να πέσεις.

Δε βγάνουνε οι μπουμπούροι μέλι.
Αν ήτονε να βγάνουνε και οι μπουμπούροι μέλι,
ήθελα βρίχνεται φτηνό να παίρνει όποιος κι α θέλει.
Για να υπάρχουνε ελπίδες περι επιτυχίας, πρέπει να υπάρχουνε
και σχετικές προϋποθέσεις.

Δε γροικά ο Θεός των κοράκω.
Νά 'χεν ακούει ο Θεός τη γνώμη των κοράκω,
δε θελ' αφήσει ζωντανό μουδ' ένα γαιδαράκο.

Ότι αρέσει είναι το καλύτερο.
Ότι αρέσει κι απαντά στην όρεξη τ' ανθρώπου,
αυτό 'ναι τ' ομορφύτερο, το πλιά καλό του τύπου.

Κι α βγεί ο γύφτος βασιλιάς τσαντήρι θα γυρέψει.
Μέσ' από το τσαντήρι του θέλει να βασιλέψει.

Η μπάλα μπορεί να μη βρεί το σημάδι μα τα κοτσάκια το
βρίχνουνε.
Η μπάλα μερικές βολές δε βρίχνει το σημάδι
μα το κοτσάκι στην καρδιά σε βρίχνει το ρημάδι.

Ότι λάμπει δεν είναι πάντα χρυσό.
Μην τό 'χεις πάντα για χρυσό ότι κι αν έχει λάψη.
Όποιος στη λάψη τα πετά γλήγορα θα τα κλάψει.

Η ευγένεια υποχρεώνει. (Γαλλική παροιμία).
Με τ' άγκριγιο τον άνθρωπο να μην τονε ζορίζεις.
Καλλιά με την ευγένεια μπορείς να τον ορίζεις.

Κάθα πόρτα τα κλειδιά τζη, κάθα μια τα βάσανά τζη.
Ότι σκεπάζει ο ουρανός και σ' όσον τόπο βρέχει
άθρωπος δεν ευρέθηκε βάσανα να μην έχει.

Έχει κι ο καλός ψεγάδι κιάς η μύτη του μεγάλη.
Εγώ χαντώ το τέλειο στον κόσμο δεν υπάρχει,
κι ο λεβεντότερος τση γής ένα ψεγάδι θά 'χει.

Όποιος πονεί πάει στο γιατρό.
Όποιος πονεί ζητά γιατρό για να τονε γιατρέψει,
μα δε θα πάει ο γιατρός για να τονε γυρέψει.

Να μην πιστεύεις γυναικώ μούδε χωροφυλάκω,
κι α θέλεις να περνάς καλά μη σκάφτεις ξένο λάκκο.

Ποτέ τη μπουμπουροφωλιά μην τηνε ξεσιμλώσεις,
γιατί θα σε κεντρώσουνε και θα το μεταγνώσεις.
Όπου δεν υπάρχουνε πιθανότητες για βελτίωση μιας
κατάστασης από τις ενέργειές σου μην επιμένεις γιατί μπορεί να
προκείψει χειροτέρευση.

Όπου χαλάσει ένα σπίτι, έναν άλλο χτίζεται.
Πολλές βολές οι συφορές χαλούσινε τα σπίθια,
μα άλλα σπίθια χτίζονται στον ίδιο τόπο αλήθχεια.

Σα δεν πέσει ο ένας δε σηκώνεται ο άλλος.
Μόλις γλιστρήξει και ξεβγεί ο γεις απού τη μέση
θα πάει άλλος να σταθεί στην αδειασμένη θέση.

Ο χρόνος σβήνει την οργή, τσοι πληγωμένους γιαίνει,
και φανερώνει τα κρυφά και προπατεί και πχιαίνει.

Ο χρόνος παίρνει κι αφήνει.
Ο χρόνος είναι stroγγυλός και πάντα κύκλο φέρνει.
Στο πέρασμά του συνηθά ν' αφήνει και να παίρνει.

Η κακή συνήθεια εύκολα έρχεται, δύσκολα φεύγει.
Κάθε κακή συνήθεια στα εύκολα σε πιάνει
μα για να την ξεφορτωθείς μήνες και χρόνους κάνει.

Πάντα πλερώνει το κορμί τση κεφαλής τα λάθη.

Κορμί με κεφαλή κακή έχει πολλά να πάθει.

Μην το πολυτανύξεις το σκοινί.

**Όποιος τανύζει το σκοινί μην το πολυτραβήξει,
γιατί, αν σπάσει το σκοινί, άλλες δουλειές θ' ανοίξει.**

**Ο χρόνος γειαίνει τσι πληγές, πολλές αρρώσχιες γειαίνει,
όποιες δεν του γιαιτρεύουντα, κι αυτές τσι παγουριαίνει.**

Ο κακός δρόμος έχει κακή άκρα.

**Ο δρόμος πού 'ναι σίγουρο πως στο γρεμνό σε βγάνει.
Αυτόν δε πρέπει όποιος νογά ομπρός του να τον βάνει.**

Το γινάτι βγάνει αμάτι.

**Σε δρόμο εμπήκες άσκημο και όμως το γινάτι,
σε συγκρατεί και δεν μπορείς ν' αλλάξεις μονοπάτι.**

Αν είχαν είνιε κόκκαλα θελα βρεθούν και σκύλοι.

Μην τα γροικάς τα ψύματα σπού σου λένε οι "φιλοι".

Χωράφι κακοκάμωτο, καλόθερο σπαρμένο.

Πράμα που σιάζει δύσκολα βγαίνει πετυχεμένο.

Στο ανηφορικό χωράφι ήτανε δύσκολο το όργωμα, μα το θέρισμα ήτανε ευκολότερο. Μεταφορικά το λέγαμε ειδικά και για τα ζωηρά παιδιά που είναι ζόρικα στην ανατροφή τους, μα πιο ελπιδοφόρα από τα μαλθακά.

Τον αράπη σαπουνίζεις, μόνο το σαπούνι χάνεις.

**Στ' αράπη το σαπούνισμα άδικο κόπο κάνεις,
όσο πολύ κι αν προσπαθείς άσπρο δεν τονε βγάνεις.**

**Στου σκύλου τη δακαματέ μαλλιά του σκύλου βάνεις,
για να γίνουνε γιατρικό τον πόνο σου να γειάνεις.**

Πιο παλιά, πραγματικά εβάζανε μαλλί του σκύλου στη δαγκαματιά. Μεταφορικά λέγεται, όπου ταιριάζει.

Όπου πονεί τ' αντόντι σου η γλώσσα σου αμπερδεύει

πάντα κρατείς στη σκέψη σου αυτό που σε παιδεύει.

Το κακό κυνήγι μόνο δίγημα.

Πολλά 'χει ο κυνηγός να πεί για το κακό κυνήγι,

για το κυνήγι το καλό κάνει κουβέντα λίγη.

Στις αποτυχίες λέμε πολλά για δικαιολογίες.

Οι επιτυχίες μιλούνε από μόνες τους.

Βρέξε Θε μου στ' αμπέλι μας (εγωκεντρισμός)

τ' ανθρώπου είναι φυσικό και κάθε ένας θέλει

να βρέξει περισσότερο εις το δικό του αμπέλι.

Κάθα εμπόδιο για πλιά καλύτερο.

Αν τύχει καθυστέρηση μπορεί να ωφελήσει,

και σε πηλιά καλύτερο τυχαίνει να γυρίσει.

Κάθε παπάς κ' η χάρτα ν-του.

Κάθε παπάς εδιάβαζεν εις τη δική ν-του χάρτα,

και τα χαρτιά των άλλων τά 'βγανεν ούλα σκάρτα.

Εγώγια ν-του απού δεν έχει ανύχια να ξυστεί.

Εγώγια ν-του, όποιος άνθρωπος με ξένα νύχια ξυέται.

Δεν τονε ξιούσινε σωστά και δεν ευχαρισχίεται.

Απού δεν έει χαμοθεό ποθέξ Θεό δεν έει.

Πάντα θα δυσκολεύεται μόνο να το κατέει.

Όποιος έχει υποστηρικτές καταφέρνει καλύτερα τις δουλειές

του και υπακούονται και οι προσευχές του.

Μικρό φυτρώνει το κακό μα γλήγορα θεριεύει

και κάνει ρίζες και κλαδιά και κατακυριεύει.

Να μη γροικάς των κοπελιώ να μη γενείς κοπέλι.

Όποιος γροικά των κοπελιώ και τα συννοοάται,

κοπέλι στο μυαλό κι αυτός θα πρέπει να λογάται.

Ο μύγες καθίζουνε στο αδύνατο κρέας.

Το κρέας το αδύνατο οι μύγες προτιμούνε

Τσ' αθρώπους τσοι αδύνατους, οι δυνατοί τρυγούνε.

Πράγματι η μύγα προτιμά το αδύναμο κρέας. Μεταφορικά λέμε την παροιμία, γιατί και οι θύτες προτιμούνε τα αδύναμα θύματα.

Καιρό θωρείς, καιρό μη χάνεις.

Σαν τονε βρίχνεις τον καιρό βλέπε μην τονε χάνεις.

Σαν και τα φράγκα τον καιρό δύσκολα τονε πιάνεις.

Μη διαλέξεις τη στράτα απού δεν έει γαϊδουροκαβαλίνες.

Πάρε τη στράτα απού θα δεις γαϊδουροκαβαλίνα.

Εκείνηδά 'ναι σίγουρη, κι ας κάμεις ένα μήνα.

Από τους ίσιους δρόμους πηγαίνανε οι γαϊδάροι. Οι ίσιοι δρόμοι είναι ακίνδυνοι και για τους ανθρώπους. Μεταφορικά, ίσιος δρόμος = νόμιμη ζωή.

Μαθημένο 'ναι τ' αρνί και κουρεύεται και ζεί.

Τ' οζό το συνηθήσανε και κόβουν τα μαλλιά ν-του.

Μούδε παραξενεύεται, μούδε χαλά η καρδιά ντου.

Θέλομέν τα εμείς τα χρόνια, μαδε θέλομεν τα γέρα.

Θέλει καθ' ένας τση χαρές ούλες να τσι περάσει

και να γενεί πολλώ χρονώ, μα όι να γεράσει.

Ο ένας ξίζει τσ' εκατό κ'οι γι - εκατό τονένα.

Ο ένας πλιά απού τσ' εκατό έχει καταφερμένα.

Καβρός σε τρύπα δε χωρει μα κολοκύθια σέρνει.

Πράμα που δεν το δύνεσαι άστο για δε συμφέρνει.

Όποιος δεν είναι ικανός σωστή δουλειά να κάνει

σαν το βαρέλι τ' αδειανό άρβαλο μόνο βγάνει.

Οι ανίκανοι για δράση, είναι ικανοί για φωνές.

Όπου σκεπάζει ο ουρανός και σ' όσον κόσμο βρέχει

παντού αξίζει η αθρωπιά, όποιος τηνε κατέχει (π.μ.)

Εδώ στα γεροντάματα μαθαίνει ο γέρος γράμματα.
Στα εκατό του στο σκολειό πηγαίνει ο καημένος.
Θέλει στην άλλη του ζωή νά 'ναι γραμματισμένος.

Καλλιά αργά παρά ποτέ.
Παρά να μείνει ανύπαντρος σε ούλη τη ζωή ν-του
πάλι καλλιά κι άς άργησε, που ήυρε την καλή ν-του.

Ο κασιδης ώστε να λουστεί είναι και χτενισμένος.
Σαν κασιδιάσει ο άνθρωπος λυπάται τα μαλλιά του
μα μπάρε μου για χτένισμα δε χάνει τη δουλειά του.

Στο τέρμα του εύκολου δρόμου δε θα βρείς μούδε δόξα, μούδε
πλούτη .
Εύκολο δρόμο όπου δείς στον ψεύτη κόσμο ετούτο
στον τελειωμό του δε θα δείς τη δόξα γη τον πλούτο.

Όποιος έχει ανύχια δεν είναι λιοντάρι.
Μόνο με όπλα δε μπορείς να λέγεσαι λιοντάρι
όποιος δεν έχει και καρδιά δεν είναι παλικάρι.

Δουλειά απού εστράβωσε, καλλιά ήτο μην αρχίξει
γιατί κι ακόμη πλιά στραβά μπορεί να καταλήξει.

Καλλιά ν' η δυνατή ψυχή απού το δυνατό κορμί.
Απού 'χει δυνατό κορμί, μα δε βαστά η ψυχή ν-του
σε μια ζωή δε θα τη δείς ποτές την προκοπή ν-του.

Μην προτιμάς το βολικό μα τ' αποτελεσματικό.
Όντε διαλέει ο άνθρωπος τη λύση απού παίρνει
μη θέλει την πλια εύκολη μα όποια πλια συμφέρνει.

Πρέπει πρίχου ξεκινήσεις, πώς θα φτάξεις να ρωτήσεις.
Όντε θα κάμεις μια δουλειά, πρίχου την αρχινήεις
πχιό θά 'ναι τ'αποτέλεσμα πρέπει να ξεψιχαχίσεις.

Όποιος δε βγεί εις την κορφή δε βλέπει πεδιάδα

και για να νιώσεις τη ζωή χρειιάζεται εξυπνάδα.

Τον άνθρωπο πολλές βολές τ' αφχιά τονε γελούνε.
Τα μάθχια δε γελοούσινε και πίστεψε ότι πούνε.

Η καρδιά με το μυαλό κάνουν ήρωα καλό.
Εκείνοι απού βγαίνουνε στον κόσμο παληκάρια
είνι' αλεπούδες εις το νού και στην καρδιά λοντάρια.

Ο κάθε κούκλης γίνεται στη γειτονιά ν-του κράχτης
γιατί στην ξένη γειτονιά η δειλία είναι φράχτης.

Ο ξένος και ο ποταμός πάνε στη βολά ν-τωνε.
Ο ξένος και ο ποταμός με πρόγραμμα τραβούνε
και πάνε στη βολά ν-τωνε να καταλαγιαστούνε.

Νεκρού μη δίδεις γιατρικά και συμβουλές γερόντου
γιατί ο γέρος συμβουλές έχει από δικό ν-του.

Φωνή λαού οργή Θεού.
Φωνή λαού οργή Θεού και ακοή Κυρίου.
Βρίχνει ο λαός εξήγηση του κάθε μυστηρίου.

Τα περασμένα δείχνουνε το δρόμο στα απέραστα.
Τα περασμένα πράματα ρίχνουνε μιαν αχτίνα
και φέγκουνε στ' απέραστα για να διαβούν κι εκείνα.

Η νύχτα έχει ονειράτα και η μέρα έχει μπελάδες.
Ο μεγαλύτερος μπελάς είναι για τσοι παράδες.

Θέλει ν' ανοίξει το κλαδί, λουλούδια να πετάξει
μά 'ναι το γιάτσο δυνατό, φοβάται μην το κάψει.

Ο πλιά μεγάλος παλαβός είναι αυτός που θέλει
με παιδικά φερσίματα να φαίνεται κοπέλι.

Η γι- ευκαιρία μη χαντάς πως θά 'ρθει μοναχή τζη.

Να τη γυρέψεις και θα βρείς την αναβάστηξή τ'η.

Καθήκο είναι αυτό που θέλομε από τσ' άλλους.
Εκείνο απού θέλομε να κάνουνε οι άλλοι
εμείς το παραβλέπομε με άνεση μεγάλη.

Το θάρρος βρίχνεται στην ορπίδα.
Εις την ορπίδα βρίχνεται και δύναμη και θάρρος.
Όσάν ορπίζεις πλια αλαφρό γίνεται κάθε βάρος.

Το μυριστικό λεμόνι νοστιμίζει και μυρώνει.
Σαν το λεμόνι άλλος καρπός στον κόσμο δε μυρίζει
κι ο τιμημένος άνθρωπος την πιάτσα νοστιμίζει.

Επήγε για μαμμή κι έκατσε για λουχούνα.
Επήγε για μαστόρισσα κι έκατσε για λουχούνα
γιατ' είναι πάντα αράβουλη σαν την καβρομαμούνα.

Από δήμαρχος κλητήρας.
Πολλές βολές είναι κακό το γράψιμο τση μοίρας
και γίνεται από δήμαρχος ο άνθρωπος κλητήρας.

Σε μίαν αμέλεια μικρή η άκρα βρίχνεται πικρή.
Για μία αμέλεια μικρή πολύ κακό φυτρώνει
κι αυτός απού αμέλησε μυριάκριβα πλερώνει.

Ο μύλος είναι χάρβαλο και το νερό κομμένο
μην περιμένεις τ' άλεσμα να πάρεις αλεσμένο.

Στο γαΐδαρο τον χαμηλό καβαλικεύουν ούλο
μα για να κάτσουν στον ψηλό χρειιάζεται πεζούλι.
Για να πετύχεις τα δύσκολα θέλεις έμφυχα και άψυχα μέσα.

Θελομε ν' αλλάξει ο σκοπός, όι ο βιολιτζής.
Όντεν αλλάσσει ο βιολιτζής μα ο σκοπός πομένει
αυτοί που τον ακούγανε δεν είνι' οφελημένοι.

Η ευκαιρία δυο βολές δεν πάει στον ίδιο τόπο
μα σα φανεί να την αρπάζεσσύ με κάθε τρόπο.

Ο κάθε εις τη μπάντας του κατέχει την πρικήδα
δεν την κατέχει άλλος κιανείς σε ούλη την Ελλάδα.

Κι α δε μιλούν τα στόματα τα πράματα μιλούνε
και βγάνου συμπεράσματα εκείνοι απού νογούνε.

Όποιος ποτές του δεν τολμά ποτές του δεν κερδίζει
γιατί και η τύχη τολμηρούς θέλει κ' υποστηρίζει.

Ραβδίζομε ν-το το δεντρό μ' αυτό μασε δροσιάζει.
Δε μασε συνορίζεται μούδε δε μασε μοιάζει.

Ένα καλό όνομα κερδίζεται με χίλιες καλές πράξεις.
Με χίλιες πράξεις σου καλές καλό όνομα κερδίζεις.
Κι άλλες καλές χρειιάζονται, αλλιώς δεν το κρατίζεις.

Σαν δεν αρχίξεις στο κουπί δεν πιάνεις το τιμόνι.
Σκαλί - σκαλί βγαίνει κιανείς και φτάνει όπου ξαμώνει.

Τα περαζούμενα λένε για τα ερχούμενα.
Τον άνθρωπο τον κρίνουνε απού τα περασμένα
γιατί και τα ερχούμενα το ίδιο είναι γραμμένα.

Απού φυτρώνει επιτυχία ξεραίνονται τα σφάλματα.
Ότι να πάσινε καλά τα σκέδια τ' ανθρώπου
αν έκαμε και σφάλματα σβήνουνται επί τόπου.
Η κοινωνία κρίνει αυστηρά και επιπόλαια και, άμα στην πορεία
θα πάνε ευνοικά τα πράματα, δεν βλέπει κακούς χειρισμούς,
έστω και αν υπάρξανε.

Για έναν Αράπη δε θα κάψομε ούλη την Αραπιά.
Για έναν Αράπη δεν μπορείς την Αραπιά να κάψεις
κι αν έκαμε κακό, ο κακός άλλους καλούς μη βλάψει.

Με στερήσεις και με κόπους βγάνει η μοίρα τσοι ανθρώπους.
Για να γινείς για πάρτη σου χρήσιμος, και στο' ανθρώπους
το πετυχαίνεις μ' έξοδα, με στερήσεις, με κόπους.

Α σε πληγώνει το στιβάνι σου εσύ μόνο το κατέεις.*
Κάνει κιαμιά βολά πληγή στον πόδα το στιβάνι.
Δεν το κατέει άλλος κινανείς μα μόνο όποιος το βάνει.
Πολλά δράματα της καρδιάς τα κρατούμε εκεί κλεισμένα.

Καλλιιά σκύλος ελεύτερος παρά σκλαβωμένο λιοντάρι.
Ένα λιοντάρι στο κλουβί έκλαιγε το καημένο.
Καλλιιά σκυλάκι νά 'τανε απελευτερωμένο.

Ένας στρατός γαΐδουρινος με αρχηγό λιοντάρι
νικά λιονταρινό στρατό που 'νιε αρχηγοί γαϊδάροι.

Όντε σκοτώνεται ο στρατός δοξάζεται ο βασιλιάς.
Όντε σκοτώνεται ο στρατός, σαν κερδιθεί η μάχη
οι αρχηγοί του γίνονται μεγάλοι πολεμάρχοι.

Η φωθχιά από κοντά καίει κι απ' αλάργο δε ζεσταίνει.
Αν είσαι στη φωθχιά κοντά μπορεί και να σε κάψει
στ' αλάργο δε ζεσταίνεσαι, μόνο θωρείς τη λάψη.

Αν είναι γράμματα στο κουτελό μας άλλοι τα διαβάζουνε.
Τα γράμματα που θά 'σανε πάνω στο κούτελό μας.
Εμείς να τα διαβάσομε δε θά 'ταν εύκολό μας.

Μην κιντυνέφεις όξω μόνο, για υπόληψη γη για συφέρο.
Μη βάλεις εις τον κίντυνο ποτέ σου το κορμί σου
όξω κι α σου χτυπήσουνε συφέρο γη τιμή σου.

Κι αν ξεπροβέρνει κίντυνος μη σε τρομοκρατήσει
με λογική κ'υπομονή πάλι θα βρείς τη λύση.

Μούδε καλό, μούδε κακό αυτός.απού δεν κάνει
κινανείς δε διαφέρεται, αν ζει γι' αν αποθάνει.

Την τιμή σου δε σου την παίρνουνε, α δε τζη γυρίσεις ράχη.
Δε θα τη χάσεις τη τιμή α δεν την σπαταλήσεις
και θα την έχεις πάντα σου όσο καιρό κι αν ζήσεις.

Η χρυσή και η σιντερένια αλυσίδα το ίδιο πληγώνουνε.
Η αλυσίδα η χρυσή κι αυτή η σκουριασμένη
το ίδιο την πληγώνουνε τη χέρα τη δεμένη.

Όποιος στον όχλο ακλουθά στον όχλο πελαγώνει.
Γραμμή δική ν-του δεν μπορεί καθόλου να δρομώνει.

Ακόμη το πολύ το φώς, κι αυτό στα μάθια βλάγει
το μέτριο είναι άριστο, σαν το διαμάντι αστράφτει.

3) Τύχη

Ο άτυχος με βάσαν και πόνους απαλεύει.
Έρχονται ώρες και φορές που τσοι νεκρούς ζηλεύει.

Όντε θα κλαίω 'γώ χαντώ κι ούλος ο κόσμος κλαίει.
Χαντώ πως είναι μια φωθχιά σ' ούλη τη γή και καίει.

Τον άτυχο η μοίρα του πάντα τονε μπερδεύει,
αν πάει και για να πνιγεί, η θάλασσα στειρεύει.

Απού του γράφει να πνιγεί ποτές του δεν ποθαίνει,
κι αν πέσει μέσα στη φωθχιά όπως εμπήκε βγαίνει.

Τα γράφει η μοίρα στο χαρτί μανάρι δεν τα κόβει,
κι απού 'ναι καλορίζικος ανέκοπα προκόβει.

Κάθε καημός απού την τρίτη μέρα αρχινά και λιγοστεύει.*
Κι ο μεγαλύτερος καημός από την τρίτη μέρα,
φυρά κι αυτός σιγά σιγά κι άθρωπος παίρνει αέρα.

Άλλοι τα σβήνουν τα γραφτά μα η μοίρα δεν τα σβήνει.
Μπορεί να σβήσει με καιρό ότι γραφτεί με γράμμα,
όμως τση μοίρας το γραφτό δε σου το σβήνει πράμα.

Στη μοιρασιά η λύπη μικραίνει μα η χαρά μεγαλώνει.
Η λύπη όσο μοιράζεται στη μοιρασιά μικραίνει
μα η χαρά όσο μοιραστεί σε πλια πολλούς, πλεισιαίνει.

Τσοι πόνους τσοι γιατρεύουνε οι χρόνοι απού περνούνε,
κι ας έχουνε παρηγοριά εκείνοι απού πονούνε.

Του φαφούτη τυχαίνει το παξιμάδι.
Εις του φαφούτη τη μεριά πάει το παξιμάδι.
Θέλει το μα χρειγιάζεται αντόδια το ρημάδι.
Ειρωνία της τύχης είναι όταν μας έρχεται κα'τι τότε που δεν
μπορούμε να το απολαύσομε.

Για ται θανατερές πληγές δε βρίχνεται βοτάνι
μ' αυτός απού 'χει την πληγή "ελπίζει" πως θα γειάνει.
Ελπίζει και αυτός που βρίσκεται σε απελπιστική κατάσταση.

Όλα τα παραπόταμα τον ποταμό κινούνε.
Όλοι οι πόνοι σμίγουνε και στην καρδιά χτυπούνε.

Πηγαίνει για μαλλιά κιανείς και φεύγει κουρεμένος.
Τα όνειρά του σβήνουνε και καίγεται ο καημένος.

Δεν αποκάνουν οι καημοί δε λιγοστεύου οι πόνοι,
μον' αποκάνει ο άνθρωπος ύσο περνούνε οι χρόνοι.

Απού πονεί πάντα πονεί και πάντα το θυμάται.
Εκείνος απού δεν πονεί καλού καιρού κοιμάται.

Καθ' ένας κλαίει τον παύλο του.
Σαράντα παύλοι χάνουνται, ο φούρναρης τσοι καίει,
ο κάθε ένας χωριστά τον εδικόν του κλαίει.

Όποιος έχει ευτυχία, νιώθει το ότι να τη χάσει.
Την ευτυχία του κιανείς δεν τηνε διακρίνει,
σαν τηνε χάσει το θωρεί μα είναι φευγάτη εκείνη.

Σχαρά στονε τον άνθρωπο όντεν ανηφορίζει.
Αλλοίμονος κι εγώγια ν-του όντεν κατηφορίζει.

Απού 'ναι απόξω στο χορό πολλούς χορούς κατέχει,
μα ότι να πιάσει στο χόρο μικρή ιδέα έχει.

Το σπίτι εκάηκε, τα κάρβουνα τα σβήνανε.
Το σπίτι εσιοκάηκε κι έκαμε μαύρα χάλη,
μα ήρθαν ούλοι πρόθυμοι κι έσβησαν την αθάλη.

Καρκίνος δε μ' έπχιασε, η γρίππη με θέρισε.
Ίντα το θέλω πως εγώ δεν έβγαλα καρκίνο,
εμένα γρίππη μ' έπχιασε και με τη γρίππη σβήνω.

Στο κορμί βοτάνια, στην καρδιά ορμήνιες.
Για κάθε πόνο του κορμιού τση γής βοτάνια είνιε,
για κάθε πόνο τση καρδιάς του λογικού οι ορμήνιες.

Καλλιιά που δεν τα κατέει κιανείς τα κάκα ν-του γραφιβια.
Όσα τράβα ο άνθρωπος στο μπνήμα ώστε να φτάξει
καλλιιά που δεν τα κάτεχε γιατί θελά πλαντάξει.

Στα χίλια μύρια βάσανα πάλι η ζωή γλυκιά 'ναι
Για να την κάνεις πλια γλυκιά, αυτά που πρέπει κάνε.

Στον κόσμο βρίχνονται πολλές πάνω και κάτω σκάλες,
και κατεβαίνουν οι μισές και βγαίνουνε οι άλλες.

Η τύχη βοηθά τσοι τολμηρούς.
Η τύχη πάντα βοηθά τσ' άντρες τσ' αντρειωμένους
δε συνηθά να βοηθά τσοι μεσοποθαμένους.

Άλλος από γεμνό σώνεται, κι άλλος από χάμε χάνεται.
Άλλος τσουρά από γεμνό κι άγγελος τονε σώνει,
κι άλλος στον πάτο του σπιθχιού πέφτει και δε γλυτώνει.

Αν έχεις τύχη διάβαινε και ριζικό προχώρα.
Αν έχεις τυχερό καλό παίρνεις την ανηφόρα.

Απού δουλεύει η τύχη ν-του για πράμα μη φοβάται
πολλά καλά θα τού 'ρθουνε και κείνος, ας κοιμάται.

Καλλιιά από πέντε οκάδες νού, τύχη τριάντα δράμια
αν έχεις τύχη γίνονται χρυσάφια τα καλάμια.

Ο άτυχος θα σκοτωθεί κι αν πέσει στο μπαμπάκι,
γιατ' έχει πάντα η μοίρα του γραμμένο το χαρτάκι.

Απού 'ναι καλορίζικος κ' οι τράοι ντου γεννούνε,
κι απού 'ναι κακορίζικος κ' οι γι - αίγες του ψοφούνε.

Του κακομοίρη το κερδί κι αν άψει πάλι σβήνει,
γιατί του καλορίζικου, η τύχη δεν τ' αφήνει. (π.μ.)

Καλλιιά 'ναι ένας τυχερός από 'ναν αντρεκωμένο.
Τον τυχερό θα τονε δείς πάντοτε κερδισμένο.

Δε σβήνου, δεν παράχουνται τση μοίρας τα γραψίδια,
κι όποιος δεν είναι τυχερός θα πάει στα τσακίδια.

Άλλα τα βούγια σκέφτονται κι άλλα ο ζευγολάτης.
Άλλα θωρεί ο έμπορος και άλλα ο πελάτης.

Έχομε μια ψευτοζωή κι αυτή τηνε χρωστούμε
και θα την παραδώσουμε και θα ξεκουραστούμε.

Εδά που ζω θέλω να δώ ότι παθεί η καρδιά μου.
Σαν κλείσουνε τα μάθγια μου ιντάν τα διάφορά μου.

Η τύχη το κακό μεγαλώνει και το καλό μπλοκαίρνει.
Λίγο είναι πρώτας το κακό μα γοργομεγαλώνει.
Η τύχη το καλλιεργά κι όλο το δυναμώνει.

Κυνήγησε την τύχη σου κι αυτή σε περιμένει,
δίχως να παρακινηθεί στο σπίτι σου δε μπαίνει.

Άλλοι την τύχη έχουνε και άλλοι την αξία.
Αν έχεις προτερήματα δεν έχει σημασία.

Η γι-άσκημη και άδουλη ευρέθη χρυσομοίρα.
Η γι-όμορφη και ικανή έτυχε κακομοίρα.

Του άτυχου στον ουρανό δε φτάνει η φωνή του
μούδε θα βρεί το δίκιο του σε ούλη τη ζωή του.

Εγώγια ντου του άτυχου, ως και στο φαητό ν-του,
α φάει και ρυζόγαλο θα κάτσει στο λαιμόν του.

Με μίαν ασπαραθότοιτα ο άτυχος ποθαίνει.
Ο τυχερός εις τη φωθιά πέφτει και ξαναβγαίνει.

Σκεπάζει ο ουρανόσ τη γή, τον τυχερό η μοίρα.
Σκεπάζει ο ουρανόσ τη γή και τηνε προστατεύει
τον τυχερό η μοίρα του τον κάνει και πρωτεύει.

Αποκάνει και η τύχη.
Κι αυτόσ απού στηρίζεται στοη μοίρασ του το θάρροσ,
να μη χαντά πως μερικούσ θα τσοι ξεχάσει ο χάροσ.

Αν είχα γίνουνται πολλοί σκαλιά να τσοι πατήσω
ήθελα βγώ στον ουρανό τον κόσμο να φωτίσω.

Ο χρόνοσ είναι γιατρικό κι ο θάνατοσ σωτήρασ
και διορθώνουν τσ' εζημιέσ και τα κακά τση μοίρασ.

Ποτέ ορφανό μη χαίρεσαι, χήρα μην καμαρώνεις.
Δείχνει τση μέρασ τση καλήσ απ' όντεν ξημερώνει.

Απ' ασκοντάψει το πρωί πάντα 'ναι ασκονταμένοσ,
και πάντα από τη μοίρα ν-του είναι κυνηγημένοσ.

Ούλα τα "Κύργιε ελέησον" πάντα στα "νι" αποσώνου.
Ούλα τα πάθη στην καρδιά πάσι και την πληγώνου.

Και στην απελπισία σου πολέμα να ελπίζεις.
Σ' ούλεσ τσι δύσκολεσ στιγμέσ αυτό να συνηθίζεις.

Συχνά ένας πόνοσ είναι βαρύτεροσ απ' ούλεσ τσι χαρέσ.
Ο πόνοσ μερικέσ βολέσ, τόσο πολύ πληγώνει,
απού χαρά δε βρίχεται να σ' αποζημιώνει.

Άλλα των άλλω θα θελε συχνά ο πονεμένοσ.
Πολλέσ βολέσ έχει καλλιá να' ν' απομονωμένοσ.

Ο άτυχοσ στο πέσιμο βαρίχνει και ποθαίνει,

ο τυχερός στο πέσιμο μέσα σε πλούτη μπαίνει.
Συχνά κάτι που το βλέπομε για ζημιά αποδεικνύεται σωτήριο,
άμα είναι κανείς τυχαίος.

Και τα καλά και τα κακά τα κανονίζει η μοίρα
τη μια την κάνει ρήγισσα την άλλη κακομοίρα.

Σ' ένα καρφί να μην κρεμάς τα θάρρη τση ζωής σου.
και νά'χεις λύση εφεδρική σε κάθε υπόθεσή σου.

Η όρεξή μου θάλασσα βουνό η δύναμή μου
μα η μοίρα μόνο βάσανα έμπεψε στο κορμί μου.

Ότι εμαύρισε η μοίρα, δεν το ξεμαυρίζει ο ήλιος.
Η μοίρα ότι εμαύρισε ποτές δεν ξεμαυρίζει
γιατ' είναι παντοδύναμη κι ούλα τα διορίζει.

Η άδεια χούφτη τση ζυγαριάς βγαίνει πλια ψηλά.
Πάντα ψηλά τση ζυγαριάς πάει η άδεια χούφτη.
Πολλές βολές στο' ανίκανους η μοίρα μπέμπει πλούτη.
Συχνά επιπλέουνε αυτοί που δεν αξίζουνε.

4) Θρησκεία

Αρνί που βλέπει ο Θεός τσοι λύκους δε φοβάται.
Απού 'χει φίλους δυνατούς ανέγνοιαστος κοιμάται.

Βλέπει ο Θεός και τσοι φτωχούς όπως και το Δεσπότη.
Κατά τα ρούχα κάθε νιούς του μπέμπει τη κρυγιότη.

Απού 'χει ορπίδες στο Θεό πάντα παρηγοράται,
γιατί τον έχει βοηθό και πράμα δε φοβάται.

Με τον καιρό κρίν' ο Θεός, με τον καιρό δικάζει.
Απού 'χει δίκιο θα το βρεί κ' η γι-εζηριά του σιάζει.

Αυτό που θέλει ο Θεός να ξεβγάλει τονε πρωτοτροζαίνει.
Σαν το θελήσει ο Θεός το σπίτι να χαλάσει,
βάνει βουλή τ' αφεντικού εις το κακό και ράσει.

Αργεί ο Θεός, ξεχνά ο φτωχός μα νά 'ρθει θέλει η κρίση,
κι εκείνον απού του χρωστεί θα τονε τιμωρήσει.

Αγιού μην τάξεις τάσιμο και κουζουλού κουλούρι,
το κάθε χρέος που χρωστείς θα το πλερώσεις πούρι.

Ότι σκεφτεί ο Δέσποτας, κι ας μην το θέλει ο διάκος.
Ότι ζητά τ' αφεντικό θα κάμει ο αθρωπάκος.

Το πετραχήλι του παπά πάντα 'ναι βλοημένο.
Αρμέγει κάθε ζωντανό και κάθε ποθαμένο.

Α δε σ' αρέσει ο παπάς, να σέβεσαι τα ράσα.
Όποιος δε θέλει τον παπά, μην τονε καμαρώνει.
Όμως να τονε σέβεται για τ' άγια που σηκώνει.
Συχνά ένα πρόσωπο δεν εμπνεύει προσωπικά σεβασμό, εμπνέει
όμως σεβασμό ο τίτλος του.

Δεν τονε κάνουν τον παπά τα ρούχα και τα ράσα,

μόνο τα έργα που κάμε στα χρόνια που πέρασα.
Αν δεν έχει κανείς ατομική αξία, δεν του δίνουνε αξία οι τίτλοι.

Πάντα στσι δύσκολες στιγμές θυμάσαι το Θεό σου.
Την ώρα που ζορίζεσε κάνεις και το σταυρό σου.

Το χωριό παπά θα κάμει μα ο παπάς χωριό δεν κάνει.
Θα κάμει το χωριό παπά θα κάμει κι εκκλησία.
Δεν κάνει ο παπάς χωριό, όση κι αν έχει αξία.
Άμα έχει κανείς μια εξουσία δεν σημαίνει ότι μπορεί να
εργάζεται αυταρχικά, γιατί αυτός είναι της κοινωνίας, όχι η
κοινωνία δική του.

Θέλει ο παπάς ν' αγιάσει μα ο διάλος δεν αφήνει.
Ο κακομοίρης ο παπάς, θέλει αυτός ν' αγιάσει,
μα δεν αφήνει ο διάλος απού τονε πατάσσει.

Ο άνθρωπος απού δε φοβάται Θεό είναι επικίντνος.
Ο άνθρωπος απού θωρείς Θεό πως δε φοβάται,
δεν είναι επικίντνος την ώρα που κοιμάται.

Όντε μπορείς, κι όσο μπορείς καλό πρέπει να κάνεις.
Από ανθρώπους χάνεις το, μα απ' το Θεό δε χάνεις.

Πολλοί πιστεύουνε Θεό σα έχουσινε πόνο.
Εφεδρικό τον έχουνε για τέθοιες ώρες μόνο.

Τσοι πλια βολές ο διάλος έρχεται καλεσμένος
ο άνθρωπος τονε καλεί σαν είναι μανισμένος.

Ο διάλος τσοι βοηθά τσ' ανθρώπους τσ' εδικούς του
μα τσ' αμολέρνει από ψηλά όντεν του πεί ο νούς του.

Πολλά φτερά έχει ο διάλος και άλλα τόσα πόδια
και ξεφυτρώνει μονομιάς σ' ανώγεια και κατώγεια.

Όσα σου δίδει ο διάλος τα θεωρεί δικά του

κι έρχεται όντεν του φανεί και παίρνει τα κοντά του.

Ο διάλος παίρνει τα μισά τα καλοδουλεμένα
μα τ' αδικομαζώματα τα παίρνει μαζωμένα.

Ο διάλος έκαμε γαμπρό στη Μάνη και στην Κρήτη
και τη μικρή την πάντρεψε μ' ένα Κεφαλωνήτη. (π.μ.)

Μούδε το διάολο να δεις, μούδε κερί να τ' άψεις
μούδε να μην τ' αφουρκαστείς γιατί πολύ θα κλάψεις.

Την ώρα που τσουρά κιανείς τση Παναγιός φωνιάζει
και σαν περάσει ο κίντυνος βλαστήμιες αραδιάζει.

Δεν έχει ο Θεός μπαμπά, τέλος κι αρχή δεν έχει
μα έχει μάθχια και αυχιά και ούλα τα κατέχει.

Οσά γεράσει ο διάολος πάει σε μοναστήρι
εις το λιβάνι, το κερί και το προσκυνητήρι.

Του καλογέρου οι γι-εδικοί, τ' ανήψια του δεσπότη
εις τον παράδεισο τση γής βρίχνονται πάντα πρώτοι.

Τσ' Αγίους να τσοι σέβεσαι και την ορθοδοξία
μα τσοι φτωχούς να βοηθάς έχει μεγάλη αξία.
Είναι εγωιστικό που πολλοί θέλουνε να χτίζουνε εκκλησίες για να
ακούγεται το όνομά τους, θα ήτανε χριστιανικότερο να βοηθούνε
δυστυχείς, μα και να ενδιαφέρεται για την συντήρηση των
παλιών εκκλησιών. Θέλουνε όμως να ακούγεται ότι αυτή την
εκκλησία, ο τάδε την έχτισε.

5) Κλεψιές - ψεφχιές - αδικίες

Απού 'ναι ψεύτης φαίνεται κι ο άτιμος γροικάται,
εδέτσι απού δε χώνεται το κύμα που βρουχάται.

Δεν είναι ο κόσμος ψεύτικος και τελειωμό δεν έχει.
Μα είναι ψεύτρα η ζωή κι όθεν τον Άδη τρέχει.

Όπως πλέει το λάδι στο νερό απάνω - πάνω, έτσα πλέει κ' η γι-αλήθεια.

Όπως το λάδι στο νερό, απάνω - πάνω πλέει,
πλέει η γι-αλήθεια πάντα τζη και πρόβλημα δεν έει.

Ο καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται.

Ο καθαρός ο ουρανός δε ρίχνει κουκκοσάλι.

Η φρονιμάδα κ' η τιμή καλλιιά 'ναι απού τα κάλλη.

Όποιος να δώσει σκέφτεται, αυτός πολλά δεν τάσσει,
αυτός που τάσσει τα πολλά, δεκάρα δε θα χάσει.

Ψεύτες και κλέφτες χαίρουνται μόνο ώστε να τσοι μάθου
μα ότι να τσοι μάθουσι πολλά 'χουσι να πάθου.

Ο ψεύτης στο θυμητικό μεγάλο θάρρος έει,
πρέπει το ίδιο την ψευθχιά να τηνε ξαναλέει.

Ο ψεύτης με το ψόμα του εκέρδισε ένα τάσι.
Τόση είναι η αξία του κι ας βλέπει μην την χάσει.

Τάσσει ο κάτης τση κατσούλας ώστε να του πεί το "ναι".
Έτασσαν κι εξανάτασσαν ο κάτης στην κατσούλα,
ώστ'απού την εγέλασε και τση τα πήρεν ούλα.

Α γ-κατέεις να κλέψεις, μα δε γ-κατέεις να χώσεις γύρευε τη δουλειά σου.

Όποιος να κλέψει ειν' ικανός μ' ανίκανος να χώσει,
αυτός θα ξεφανερωθει πρίχου να ξημερώσει.

Μη θεμελιώνεις σπιτικό με άδικα θεμέλια
για' δε θα δείς εις την αυλή να παίζουνε κοπέλια.

Τ' άδικο το μισά ο Θεός και δεν το θέλει ο νόμος,
και δύσκολο 'ναι να το βρεί δεύτερος κληρονόμος.

Όποιος δειπνά με τσ' αδικιές αυτός ξυπνά με πόνους,
και θα περάσει συφορές και μαυρισμένους χρόνους.

Η αμαρτία φαίνεται. Το φονικό φωνιάζει.
Η αδικία θα γενεί φαρμάκι και μαράζι.

Κιανένας να μη βιάζεται εκδίκηση να κάνει,
νιείς τό 'καμε τραντάχρονο κι ογλήγορα του φάνει.

Όποιος κι α δώσει μαχαιρέ κι αυτός θα τηνε πάρει,
κι όποιος κι α ζεί με τσ'αδικιές ποτές του δεν εχάρει.

Απού τον κλέφτη ο Θεός καλλιά 'ει το νοικοκύρη,
κι απ' αδικίζει τσοι φτωχούς έχει πολλά να σύρει.

Αυτός που ζει με την κλεισιά δεν ηύρε καλή τέχνη,
γιατί αργά γη γλήγορα μα σίγουρα αμπερδέχνει.

Που σκάφτει λάκκο αλλουνού αυτός εκειά θα πέσει,
"καλά-καλά που τό παθε" οι χωριανοί θα λείσι.

Εύκολα τρώεις τ' άδικο δύσκολα το χωνεύεις.
Ποτέ σου με την αδικιά βόλεψη μη γυρεύεις.

Άλλοι μπαίνουνε στσοι κήπους κι' άλλοι τρώσινε τσοι χτύπους.
Άλλοι τη νύχτα μπαίνουνσι και κλέφτουσι τσοι κήπους,
κι άλλους ονοματίζουνε και τρώσινε τσοι χτύπους.

Τα βούγια βγάνου ν-το ψωμί μ' άχερα τρων και ζιούνε.
Άλλους πλουτίζουν οι φτωχοί κι όμως αυτοί πεινούνε.

Πρέπει να 'κούσεις και τσοι δυο που τσοι χωρίζει μίσος,
α ρίξεις τσ' αφορμές του νιούς, όξω θα πέσεις, ίσως.

Δε δικαιώνεται ο φτωχός, όσα κι αν έχει δίκια,
άχρηστα του τα βγάνουνε ούλα τα μαρτυρίκια.

Του σκύλου τη μουρίδα ν-του με χάδια την περνούνε.
Σε σκέψη να σε βάνουνε αυτοί που σε κερνούνε.

Με το δαχτύλι ν-του κιανείς τα μούτρα ν-του δε χώνει,
ούλα ν-του τα τρεχάματα κατέσι ν-τα οι γειτόνοι.

Σα δε θα κλάψει το παιδί μπορεί να μη βυζάσει.
Σαν δεν αγωνιστεί κιανείς το δίκιο ν-του θα χάσει.

Όποιος ρωτά του λέσινε. Όποιος γυρεύει βρίχνει.
Όποιος δεν αγωνίζεται, η μοίρα τονε ρίχνει.

Οι καμήλες γονατίζουν, κ' οι γι-άθρωποι τσι καθίζουν.
Μια κ' οι καμήλες θέλουνσι αυτές και γονατίζουν,
δε φταίνε οι καμηλιέρηδες που βγαίνουν και καθίζουν.

Αρνί μη θέλεις να γενείς οι λύκοι να σε φάνε,
μα μούδε λύκος μη γενείς γιατί κ' ετσά κακά 'ναι.

Σα δε μιλεί ο άνθρωπος οι γι-άλλοι τονε θάφτου
κι όποιος δε φαίνεται πως ζεί μπορούν και τονε βλάφτου.

Σαν ειν' τ' οζό πολλά πραγιά ο κλέφτης θα το πχιάσει,
τσ' ανθρώπους τσοι πολλά πραγιούς ο κόσμος τσοι ρημάσει.

Όποιος ακούσει μια ψεφχιά, ούλη μην την πιστέψει,
μα πώς και γιάντα επόθηκε, πρέπει να κάμει σκέψη.

Όποιος κι αν ψήνει ψώματα στο πχιάτο ν-του τα βρίχνει,
πάντα το ψόμα ψήγεται μα η γι-αλήθεια δείχνει.

Πολλές βολές είναι καλλιά τ' αρνί παρά το ρίφι,
κι ο Πέτρος εις το ζόρε ν-του το Δάσκαλό ν-του αρνήθη.
Υπάρχουνε φορές που συμφέρει το ψέμα, αλλά και φορές που
επιβάλλεται. (αρνί- άρνηση).

Βάνουν τη χέρα του τροζού εις του καβρού την τρύπα,
κι αυτοίνοι από απόσταση καπνίζουνε την πίπα.

Ο άναντρος είναι σκανταλοποιός.
Ο άναντρος με σκάνταλα άναντρα πάει να βλάψει
και να μαυρίσει πολεμά σα δε μπορεί να κάψει.

Όντεν φοφά η όχεντρα φοφά και το φαρμάκι.
Όντεν ποθάνουν οι κακοί αρέσει στον κοσμάκι.

Όποιος έχει το δίκιο δεν κολώνει.
Ο άθρωπος το δίκιο του όντεν υποστηρίζει
ντουφέκια του ξαμώνουνε μα κείνος δε γυρίζει.

Πολλοί αθρώποι μοιάζουνε χάπιου ζαχαρωμένου,
κι έχουν αγγελική μορφή, ψυχή καταραμένου.

Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννούν οι γι-όρθες,
για να σε ξεγελάσουνε λένε ψεφχιές ολόρθες.

Κάνουν τσ' αλήθειας πόλεμο μα κείνη δεν τρομάσσει.
Δε βλάφτεται. Δε ντρέπεται και θέση δεν αλλάσσει.

Ψόμα που πολύ λέγεται με χρόνια ρίζες πχιάνει,
αλήθεια που δε λέγεται τη λάψη τζη τη χάνει.

Πάντα το ψόμα ψήγεται και πράμα δε στηρίζει,
γιατ' η γι-αλήθεια γλήγορα φτάνει και λαμπηρίζει.

Τα λόγια είναι υλικό που σιάζει παραμύθια.
Μόνο τα έργα λέσινε την καθαρή αλήθεια.*

Ανάμεσα σε δυο ψευχές βρίχεται μιαν αλήθεια,
ετσά που βρίχεται η καρδιά ανάμεσα στα στήθια.

Σα δεν το κάμεις το καλό που εμπόριες να το κάνεις,
είναι και κείνο αδικιά και την ψυχή του χάνεις.

Γή ούλοι θά 'νιε στον οντά, γή ούλοι στο κατώι,
όι ο ένας να πεινά κι άλλος να καλοτρώνει.

Παίρνει ο ψεύτης με ψευχιές την ελεημοσύνη,
και με την τέχνη τση ψευχιάς τρώει αυτός και πίνει.

Το δίκιο μη ρωτάς εσύ πού είναι και ποιος τό 'ει,
αυτός απού 'ναι δυνατός τσ' αδύνατους τσοι τρώει.

Και το σκεπάρνι τα τραβά ούλα εις τη μεριά ν-του,
το ίδιο κι ο αγάριστος τα θέλει ούλα δικά ν-του.

Ούλοι το θέλουν το καλό μα λίγοι το θωρούνε,
λιγότεροι το νιώθουνε, μα ούλοι το μπορούνε. *

Του πάνω κόσμου τσ' αδικιές ο κάτω δικαιώνει,
κι ο βασιλιάς κι ο δούλος του με ίδιο τρόπο λυώνει.

Η χαρά του κακού, η καταστροφή των αλλωνώ.
Ο άνθρωπος πού 'ναι κακός πολλά ευχαρισχιέται,
όντε θα δει του γείτονα το σπίτι να χαλιέται.

Το ένα ψόμα που θα πείς για να το προστατέψεις.
θα πρέπει κι άλλα ψόματα κοντά του να φυτέψεις.

Τ' αφχιά σου τσι πολλές βολές γροικούνε παραμύθια,
μόνο με μάθια τη θωρείς την καθαρή αλήθεια.

Ο νόμος πρέπει να αφήνει τη δικαιοσύνη να περνά.
Ο νόμος όντε χρειγιαστεί, πρέπει να κάνει τόπο,
να πχαιίνει εις τη θέση του το δίκιο των αθρώπω.

Απού τ' αφχιά μπαίνει η ψευχιά κι απού τη μπούκα βγαίνει
και κάνει κύκλο στο χωριό κι ογλήγορα πλεισιαινει.

Όσο μπορείς κι όπως μπορείς να θέλεις την ειρήνη
μ'ακόμη περισσότερο θέλε δικαιωσύνη.

Ούλοι θέλουνε την αλήθεια όντεν τσοι συμφέρνει.
Ούλοι τσ' αλήθειες τσ' αγαπού μα μόνο όντεν τυχαίνει
κ' ειν' η γι-αλήθεια σύφωνη με ότι τσοι συμφέρνει.

Τσ' αλήθειες δε τζι καίει φωθχιά μούδε νερό τσι πνίγει,
και τσι κατέχουνε πολλοί μα τσ' αγαπούνε λίγοι.

Δεν είν' το ψόμα σταθερό και σύνορα δεν έει.
Έχει η γι-αλήθεια σύνορα κι ο κόσμος τα κατέει.

Πάρα πολλά εποηθήκασι απού δεν εγινήκα,
κι άλλα πολλά εγινήκασι κι όμως δεν ακουστήκα.

Τα σύνορα τση αθρωπιάς αλλάζουσινε θέση.
Καθ' ένας τα τοποθετεί στον τόπο απού τ' αρέσει. *

Η γι-αλήθεια είναι μαλώτρα.
Πάντα η γι-αλήθεια είναι σκληρή κι άπονη και μαλώτρα,
δίκαιη και περίφανη και κοσμοφωτοδότρα.

Λίγο αλάτσι νοστιμίζει το φαητό, λίγο ψόμα νοστιμίζει την
αλήθεια.

Λίγο αλάτσι το φαϊ καλά το νοστιμίζει,
λίγη ψευχιά μα νόστιμη τσ' αλήθειες τσι ομορφίζει.

Το προξενιό θέλει ψευχιά και μαστοριά μεγάλη,
και ικανό προξενητή πέρα για να τα βγάλει.

Ετσά απού σπούσινε τ' αβγά, ετσά κ' οι γι-όρκοι σπούνε,
και μην πιστεύεις εύκολα σε ότι σ' ορκιστούνε.

Το κλεψίμιμο κρέας το τρώει ο διάολος.

Το κρέας του κλεψίμιου οζού το τρώνε οι δαιμόνοι,
κι ότι κι αν έρθει μ' αδικιά, στην αδικιά ξαμώνει.

Ο κλέφτης θα σφάξει το πρόβατο και θα πετάξει τα εντόσθια,
θα πετάξει το κεφάλι, θα πετάξει το δέρμα, μα και το κρέας δεν
το εκτιμά και δεν το οικονομά. Πέραν του ότι λέμε ότι "το
άδικον ουκ ευλογείται", και στην πράξη το ένα πρόβατο πιάνει
τόπο σαν μισό, άμα είναι κλεμένο.

Μισή αλήθεια, ολόκληρο ψόμα.

Σαν η γι-αλήθεια είναι μισή, ολόκληρο ν' το ψόμα
κ' ήτο γ-καλλιά να κρατηθείς νά 'χεις κλειστό το στόμα.

Όταν βλέπεις ότι η αλήθεια είναι "νοθευμένη" την θεωρείς
ολόκληρο ψέμα.

Ο κλέφτης σέρνει τη φωνή να φύγει ο νοικοκύρης
ετούτος θέλει σκότωμα, όι να των δείρεις.

Όποιος κι α σπέρνει αδικιές πρικιούς καρπούς θα βγάλει.
Φαρμακερή ζωή θα ζεί όπως το πάθαν οι άλλοι.

Άλλοι βγαίνουνε με την αδικιά κι άλλοι κατεβαίνουνε με την
αρετή.

Είνιε πολλοί που τσ' έβγαλε ψηλά η αμαρτία
και άλλοι που βουλιάξανε και η αρετή είν' αιτία.

Όποιος κολυμπά στην αμαρτία πνίγεται στη θλίψη.

Εκείνος απού κολυμπά μέσα στην αμαρτία
μέσα στη θλίψη πνίγεται, μέσα στην ασωτία.

Το ψόμα μπορεί να αθήσει μα δεν μπορεί να δέσει.
Κάνουν αθούς τα ψόματα μα δεν καρποφορούνε
μα παίζουνε πολλές βολές εκείά που δε χωρούνε.

Το πράμα κάνει τον κλέφτη

Πράμα που δε φυλάγεται, κλέφτη τον άλλο κάνει
μα φταίει περισσότερο αυτός απού το χάνει

Τα κακοφυλαμένα, και χάνονται, και προβλήματα δημιουργούνε,
και αυτός που τα άφησε εκτεθημένα φταίει.

Όποιος πάει ντρέτα πάει γλήγορα και σίγουρα.
Ντρέτα το δρόμο όποιος τραβά ποτές δεν αμπερδέχνει
μα όποιος, κι α λοξοδρομά, να σφάλει θέλει η τέχνη.

Καλοχώνευτο είναι το ψωμί απού εβγήκε με τον ιδρο σου.
Μόνο εκείνο το ψωμί απού με ιδρο βγαίνει
αυτό χωνεύεται εύκολα και θρέφει και χορταίνει.

Ο δουλευτής μισό ψωμί και ο ντεμπέλης ένα.
Στον κόσμο τέθιοια άδικα πολλά 'νιε γινομένα.

Όποιος δε βγαίνει αληθινός τσι πόρτες του τσι κλειούνε
δε θέλουνε όπου πέρασε να τονε ξαναδούνε.

Μεγάλος όρκος, μεγάλο ψόμα
Όποιος ορκίζεται βαρέ λέει μεγάλο ψόμα
γιατί χαντά με την ψεφχιά θα σκεπαστεί η βρώμα.

Και σαν ποθάνει ο καλός αφήνει καλωσύνη.
Και ο καλός και ο κακός με τον καιρό ποθαίνει
μα τ' όνομα του κάθε νιούς στσι ζωντανούς πομένει.

Εύκολα πέφτει το καλό δύσκολα το σηκώνεις.
Εύκολα απλώνει το κακό, δύσκολα το μαζώνεις.

Από το σπόρο τσ' αδικίας καρπό μην περιμένεις
κι αν κάνει φύτρα και βλαστούς καρπό ποτές δεν παίρνεις.

Μη βγαίνουνε τα πόδια σου από το πάπλωμά σου.
Μάθε πως έχει σύνορα και το δικαίωμά σου.

Άλλος το κάνει το κακό και άλλος το πλερώνει
γιατί'ειν' ο κόσμος άδικος και άδικα χρεώνει.

Αλλά ν'ιε τα πρεπούμενα κι αλλά νιε τ' αρεσούμενα.
Πρέπει να κάνει κάθε νιείς, όι ότι τ' αρέσει,
μα μόνο το πρεπούμενο να κάνει όσο μπορέσει.

Μπορεί να φάεις τ' άδικο μα δε θα το χωνέψεις
σιγά - σιγά με τον καιρό θα δεις και θα πιστέψεις.

Το ψόμα για προσωρινά μπορεί και να περάσει
μα σίγουρα και δε μπορεί ν' αντέξει να γεράσει.

Με γέλασες και δειπνησες μα δε θα κολατσίσεις.
Δε θέλω περισσότερο σε βάρος μου να ζήσεις.

Μόνο ότι κερδίζεται με ιδρο και με κόπο
θρέφει και σώμα και ψυχή των δίκαιων ανθρώπω.

6) Αγροτικά

Το πρόιμο είναι πρόθυμο να σε κανοποιήσει,
δεν προλαβαίνει τ' όψημο ν' αθίσει να καρπίσει.

Ότι κάνεις το Γενάρη μην ξανοίγεις το φεγγάρι.

Κλάδευε, δοκαρόκοβε, χωμάτιζε Γενάρη,
και μη ρωτάς αν άρχιζε λήγωση το φεγγάρι.

Για το κλάδεμα των δένδρων, το κόψιμο των δοκαριών, το χωμάτισμα των σπιτιών (τότε που είχανε χωμάτινες στέγες) και για άλλες δραστηριότητες επαρακολουθούσανε παλιότερα τις φάσεις του φεγγαριού. Ειδικά όμως τον Γενάρη πιστεύανε ότι δεν είναι ανάγκη να κοιτάζουνε φεγγάρι.

Καλλιιά 'ναι η πρώτη γέμωση παρά την πρώτη λήγωση.

Ότι να πχιάσει λήγωση ας τηνε να "μεστώσει",
αποτελέσματα καλά α θέλεις να σου δώσει.

Το 40ήμερο φιλεί τη θάλασσα η πουλιά κι ο τράος τη σανάδα.

Μέσα στο σαρανταήμερο, μέσα σται βροχεράδες,
φιλεί τη θάλασσα η πουλιά κ' οι τράοι τσι σανάδες.

Τα αγρίμια έχουνε τους έρωτές τους το Σαρανταήμερο.

Α δε χιονίσει ο Γενάρης φτώχεια θά 'χει ο αλωνάρης.

Δε μασε καλοφαίνονται τα χιόνια του Γενάρη,
μα κείνα δα το κάνουνε το λάδι και το στάρι.

Τζίτζικας ελάλησε, μαύρη ρώγα εγυάλισε.

Όντε θ' ακούσεις στην καρέ τζίτζικα να λαλήσει,
θα δεις και στην κουρμούλα σου τη ρώγα να γυαλίσει.

Ως τ' Αγιού Ηλιά σταφύλι κι ως τ' Αγιάς Μαρίνας σύκο.

Σταφύλια ως τ' Αγιού Ηλιά, τσ' Αγιάς Μαρίνας σύκα,
κι ότι να μπει ο Αύγουστος ούλα τα κάνει γλύκα.

Άγουστε καλέ μου μήνα, νά σουν δυο βολές το χρόνο.

Άγουστε και να σ' είχαμε πολλές βολές το χρόνο,

Νά 'χαν τα κάνουνε τα ζά ούλοι μικροί μεγάλοι,
θελά 'ναι το τυρί φτηνό να τρώνει κ' οι γι-αρκάλοι.

Τσ' ελιάς τση κάνουνε καλό του γεωργού τα χνώτα,
μαζί και με την αματέ, μα και με τον ιδρώτα.

Τον Πρωτογούλη ειν' η ελιά απάνω στ' ασκημάδια,
κι αν έχει και πολλές ελιές χαντάς πως είναι άδεια.

Σελάτο βούι αγόραζε και γάιδαρο καμπούρη,
γυναίκα ληγνοκάμωτη και χοίρο μακρομούρη (π.μ.)

Απού τη μπούκα βγάνουσι τα πρόβατα το γάλα,
ότι να καλοβόσκουνται κάνου βυζιά μεγάλα.

Το λίγο πράμα πολύ ανάγκη κάνει.
Η γι-αίγα μας απού θωρείς και λίγο γάλα βγάνει,
κι αν είναι λίγο είναι καλό κι ανάγκη μαςε κάνει.

Μαρθιανό πουλί αγουσιανό αβγό.
Το Μάρτη κάτσε την κλωσσού, αν τύχει και κλωσιάσει,
και το πουλί τον Άγουστο μπορεί αβγό να πιάσει.

Η μαύρη όρθα στην αυλή λένε πως φέρνει γούρι,
τ' αβγό τζη σαν τη γαλανή κι αυτή το κάνει πούρι.

Ο ύπνος θρέφει το παιδί κι ήλιος το μουσκάρι,
Ο χοίρος στα πηλά γλακά, στον πάσπαλο οι γαϊδάροι.

Ο χοίρος θέλει τέσσερις, οζό και αίγα πέντε,
οι σκύλοι με τσοι κάτηδες εξήντα πέντε μέρες. (π.μ.)
Οι μήνε διάρκειας της κύησης σ' αυτά τα ζώα.

Η γι-όρθα δίχως πότοκο τ' αβγό το ξενοκάνει.
Κι όποια δε βάνει πότοκο τ' αβγό τση κότας χάνει.
"Πότοκο" λένε το αβγό που πρέπει να είναι στη φωλιά για να
κάνει η κότα και άλλο αβγό εκεί.

Οι μαρθχιανές καλωσίνες "κακοσυνεύουνε".
Καλλιὰ το Μάρτη στη φωθχιά νά 'σαι στην καμινάδα,
για δε συμφέρνει το ζευγά η μαρθχιανή λιακάδα.

Απρίλης άρχιξε νερά, ποτές του μη βιδιάσει,
απού τα Απριλιανά νερά πολλοί ψωμί θα φάσι.

Στων αμαρτολώ τη χώρα βρέχει ο Μάης.
Στη χώρα των αμαρτολώ το Μάη μήνα βρέχει,
και τα μαλλιὰ ν-του τα τραβά σπαρμένα όποιος έχει.

Του Απρίλη το νερό είναι χρυσάφι καθαρό.
Τ' Απρίλη το νερό στη γη μοιάζει με το χρυσάφι
σε κήπο, σε βοσκότοπο, σ' αμπέλι, σε χωράφι.

Του Μαγιού τα βάσανα, ο ζαερές του χρόνου.
Το Μάη ούλη η φαμελιά θερίζει κι αλωνεύει,
κι ούλο το χρόνο από ψωμί ύστερα τα βολεύει.

Όποιος σπέρνει το Γενάρη πάντα βγάνει λίγο στάρι.
Εκείνος απού σκέφτεται να σπέρνει το Γενάρη,
δε θα κουράζεται ταχιά να κουβαλεί το στάρι.

Σαν κάμει ο Μάρτης δυο νερά κι Απρίλης άλλον ένα,
σαρά σ' εκείνο το ζευγά πού 'χει πολλά σπαρμένα (π.μ.)

Η γη θέλει νερό μα θέλει και ιδρο.
Το πότισμα του ουρανού τη γη δεν τηνε φτάνει.
Με ιδρο σα δε μποτιστεί λίγο καρπό θα κάνει.

Μονομερές τ' αμπέλι σου, παντού παντού η σπορά σου,
κοντά σου τα κοπέλια σου, κι αλάργο η πεθερά σου.

Τ' αμάτι του νοικοκυρού κροπίζει το χωράφι.
Μιαν αματέ πολλές βολές είναι σωστό χρυσάφι.
Ο γεωργός που αγαπά την περιουσία του πρέπει να περιοδεύει
συχνά και όταν δεν υπάρχει ειδικός λόγος, πάντα θα δει κάποια

ανάγκη και θα την θεραπεύσει.

Πέντε μήνες ένα γρόθο, ένα μήνα πέντε γρόθους.

**Τσοι πέντε μήνες το σπαρτό στο χώμα δε βγορίζει,
και σ' ένα μήνα μοναχό το στάχι κυματίζει.**

Μέχρι τον Απρίλιο τα σιτηρά είναι χαρωπά. Μέσα στον Απρίλιο
σηκώνονται, μεστώνουνε και Μάιο, Ιούνιο θερίζονται.

Στου βουγιού την πατηχιά δυο και τρία τα κουκκιά.

Να ξέρει την πυκνότητα όποιος λαλεί ζευγάρι.

Εις του βουγιού την πατηχιά τρία κουκκιά κριθάρι.

Ισχύει για φτωχά χώματα, σε πλούσια πάνε και οχτώ στου
"βουγιού την πατηχιά", γιατί δεν φυτρώνουνε και όλα.

Το Μάη βγαίνει η πίττα κ' είναι κ' η μαύρη πείνα.

Το Μάη τα περισυνά ειν' αποκαρωμένα,

και τα καινούργια μας σπαρτά δεν είνιε σοδεμένα.

Ο Μάης ήτανε "άκρα καιρού" για τα εισοδήματα του
πρηγούμενου χρόνου, μα δεν είχανε βγεί ακόμα αυτά του νέου
και εδημιουργείτο κενό. Συχνά εθερίζανε και αλωνεύανε λίγο
σπαρτό για να κάνουνε ψωμί και να μην έρθουνε στην ανάγκη
να αγοράσουνε ή να δανειστούνε.

7) Απού τον πεινασμένο στο χορτασμένο

Για νά 'χω σύντροφο φαγά, καλλιιά τζιγκούνη νά 'χω,
δεν περισσεύει θρούβαλο από κοιλιδομάχο.

Το καλό το φαητό, κάνει τον άλλο βιαστικό.
Σαν είναι στο τραπέζι μας καλό φαϊ βαρμένο,
δεν νταγιαντώ να κάθομαι άλλο να περιμένω.

Το ταϊσμένο σκουντί τσοι πιάνει τσοι λαγούς.
Τάισε το σκουντί καλά κι άμε το στο κυνήγι,
μόνο να βγάλει το λαγό κι αυτός δε θα του φύγει.

Απ' ούλα τα λαλούμενα καλλιιά λαλεί η κανάτα,
βγάνει αυτή στην όρεξη και γεραθχειά και νιάτα.

Ότι να φάω και να πχιώ τη δουλειά δεν τη δειλικό.
Ότι να φάω και να πχιώ να σιάξω την κοιλιά μου,
και γλήγορα και όμορφα την κάνω τη δουλειά μου.

Καλό 'ναι το παλιό κρασί και το καινούργιο λάδι.
Καλά 'ναι αλαφρό φαϊ να τρώεις κάθε βράδυ.

Ούλα 'νιε φάδια τη κοιλιάς και το φωμί στιμόνι,
μα το παντέρμο το κρασί ούλα τ'αντιστηλώνει. (π.μ.)

Αν θέλεις νά 'χεις την αθρωπιά σου μην περισσεύεις το κρασί.
Αν θέλεις να τη σέβειςαι την αθρωπιά που έχεις,
να μην το πίνεις το κρασί πάνω απ' αυτό π' αντέχεις.

Σε όποιο μήνα είναι "ρο" μη βάνεις στο κρασί νερό.

Σε όποιοι μήνα τ' όνομα υπάρχει και το "ρο" ν-του,
μη βάνεις στο κρασί νερό. Δικά το το νερό ν-του.

Οι μήνες που έχουνε "ρ", από Σ/μβριο ως Απρίλιο, έχουνε
δροσεράδα και χρειάζεται "άκρατος οίνος" που να έχει
θερμίδες.

Δεν είναι η φαμελιά φτωχή σαν έει φωμί και λάδι.
Δεν πάνε αυτοί να θέσουνε αδείπητοι το βράδυ.
Η παραπάνω παροιμία μας καθρευτίζει τις απαιτήσεις και τα
δεδομένα εκείνων των καιρών.

Κρατούν τον τοίχο οι γωνιές και οι χαλικωσιές του.
Το γέρο τον αναβαστά που πίνει τσι κρασές του.

Ρούχα άλλασσε συχνά μα το κρασί καθόλου.
Ο άνθρωπος πρέπει συχνά τα ρούχα του ν' αλλάσσει,
μα μην αλλάξει το κρασί για θα τονε χαλάσει.
Στην ίδια ώρα αν θα αλλάξεις το κρασί μπορεί να σε χαλάσει.

Αρνί και ρίφι 3μερό, γουρουνι 12μερο, μουσκάρι 40μερο.
Αρνί και ρίφι τρίμερο σαράντα το μουσκάρι,
γουρουνι δωδεκάμερο, μην τονε κάμεις χάρη.
Άμα συμπλήρωνε τόσες μέρες το νεογέννητο ζώο ήτανε ώριμο για
φάγωμα το κρέας του. Αν ήτανε μικρότερο ήτανε "αβάφτιστο"
και δεν το τρώγανε.

Το φάρι, όσο φρέσκο, τόσο καλό.
Το φάρι δεν είναι καλό ότι να μπαγιαντέψει
όποιος το βρεί, μόλις το βρεί και να το μαγερέψει.

Απ' ούλα τα θαλασσινά καλλιά 'ναι το φαγράκι
δεν έβγαλεν η θάλασσα καλύτερο φαγάκι.

Άλλοι πάνε πεινασμένοι κι άλλοι από φαϊ σκασμένοι.
Πολλοί ανθρώποι πάσινε στον Άδη πεινασμένοι
μα πάνε κι άλλοι μερικοί από φαϊ σκασμένοι.

Το πολύ φαϊ χαλά και το λίγο βερεμιά μα το συχνομπουκουνάτο
κάνει το κορμί δροσάτο.
Συχνά συχνά κολάτσιζε μα τρώε λιγατάρι,
να πχιάσεις εκατό χρονώ και νά 'σαι παλικάρι.

Ο κούκλης για το σφύξιμο καλά 'ναι το Γενάρη,

ούλο το χρόνο ο λαγός, το Μάη το κριγιάρι.

**Μόνο εκείνο το φαί που ψήνει η παρασιά σου σε χορταίνει.
Μόνο εκείνο το φαί που ψήνει η παρασιά σου,
πάει στον τύπο απού πεινάς και εφραίνεται η κοιλιά σου.**

**Καημός του απού γδέχεται απού τη ρούγα δείπνο,
αυτός πηγαίνει νηστικός τσι πλια βολές για ύπνο.**

**Ο μπακαλάρος κ'οι χοχλιοί θέλουνε πολύ ψωμί.
Με μπακαλάρο και χοχλιούς αυτοί που θα γευτούνε,
πολύ ψωμί θα φάσινε πολύ κρασί θα πχισούνε.**

**Στιφάδο πάει το βουινό, ψητό 'ναι το γουρούνι
πλακί να κάνεις το φαγγρί, τηγανιστό μπαρμπούνι.**

**Με ψάρια και με κρέατα μπορεί να κάμεις αίμα,
μα με τα φρισσοσάρδελα δεν κάνεις όζω φλέμα.**

**Κορφή λάδι, πάτο μέλι, μέση κρασί.
Το λάδι από την κορφή, κρασί από τη μέση
κι απού τον πάτο του βρασκιού το μέλι απού μ' αρέσει.**

**Κρασί απού τον Αργουλέ κι απού τ' Ασκύφου λάδι.
Στάρι χωρασφακιώτικο, δεν έχουνε ψεγάδι.
Το λέμε όταν δεν πιστεύομε αυτά που μας λένε, γιατί αυτά τα
χωριά δεν παράγουνε τα αντίστοιχα προϊόντα.**

**Το λάδι θρέφει το σκουντί, το κρέας το λιοντάρι
η γι-όρθα θέλει σκύβαλα κι ο κάτης θέλει ψάρι.**

**'Εφερεν η σαρακοστή τα σαρακοστινά τζη,
τον ταραμά, το χαλιβά και τα λαχανικά τζη.**

**Να τρώεις των οζώ τυρί και γιτσικιά μυζήθρα.
Σα να ξαναβαφτίζεται μέσα στην κολυμπήθρα.**

Καηρός του απού σκέφτεται με βρούβες να δειπνήσει,
και να χαφτεί λαδόψωμο αύριο σαν ξυπνήσει.

Το κρομμυδάκι απού θωρείς επτά αρρώσιες γειαίνει,
κι α θέλεις να το προτιμάς μ' απού τον κήπο βγαίνει.

Το κολοκύθι πάει ζεστό στη χωρά.
Το κολοκύθι εφήσανε κι επήγαν το στη χώρα,
κι εφάγασιν το κι έκαιγε σαν και την πρώτην ώρα.

Σαν είναι άδειο το σακκί ορθό δε στελιαρώνει,
μα και σαν παραγεμιστεί καθόλου δε διπλώνει.
Ο πεινασμένος δεν μπορεί να δουλέψει, μα και ο
πολυφαγωμένος πάλι δεν μπορεί να αποδώσει.

Απού δεν κουραστεί και δεν πεινάσει δε νιώθει τη ζωή.
Άθρωπος σαν δεν κουραστεί κι ακόμη αν δεν πεινάσει,
δεν τηνε νιώθει τη ζωή πως θα τηνε περάσει.

Η κακοπέραση δείχνει και στα μούτρα.
Και στο κανάλι να τη δείς την κακοπορεμένη,
φαίνεται η κακοπέραση στα μούτρα τζη γραμμένη.

Η έγνοια τση πείνας ζυγώνει τσι μικρότερες έγνοιες.
Σαν είναι νηστικός κιανείς μόνο φαϊ γυρεύει,
ότι να φάει και να πχειί σα θέλεις σου χορεύει.

Κοιλιά παιδιού, κοιλιά τροζού μοιάζει με κοφινίδι,
δε φταίει όμως ο τροζός μα φταίει όποιος τα δίδει.

Για έρωντα, για φαϊ και για νερό, το έχνος και ο άνθρωπος
κιντυνέουνε τη ζωή τωνε.

Για έρωντα και για φαϊ κι ακόμη σα διψούνε,
ούλα τση γης τα ζωντανά, κιντύνους αψηφούνε. *

Κι από την πείνα πάσινε κι από πολυφαγία,
μα ούλοι καταλήγουνε εις τα νεκροταφεία.

Όποιος πολυπεινάσει, η πείνα διατάσσει.
Ωσάν πεινάσει άνθρωπος και σαν παραπεινάσει,
η πείνα είναι ανώτερη και τονε διατάσσει.

Σαν είν'τ' αρκούδι νηστικό καθόλου δε χορεύει,
μούδε δεν κάνει νούμερα μόνο φαϊ γυρεύει.

Η πείνα κάνει αντόδια κι ο φόβος κάνει πόδια.
Γλήγορα τρώει όποιος πεινά έχει δεν έχει αντόδια,
κι απόυ φοβάται, τέσσερα κάνει τα δυο του πόδια.

Όποιοι πεινούνε, το ψωμί το λέςινε "ψωμάκι".
Ότι να φάνε δίδουνε να φάει και το σκυλάκι.

Ο πεινασμένος δε νυστάζει.
Ότι να τύχει ο άνθρωπος και δυνατά πεινάσει
σα δε βολέψει την κοιλιά δύσκολα θα νυστάξει.

Ο πεινασμένος άνθρωπος δεν έχει απαιτήσεις,
δώσε του και ξερό ψωμί να τον ευχαριστήσεις.

Ο πεινασμένος, σα σε δεί, τα χέρια σου ξανοίγει,
κι α δεν κρατείς φαώσιμο θα σηκωθεί να φύγει.

Και το χταπόδι όντεν πεινά τρώει τσοι πλοκαρούς του,
κι ο άνθρωπος όντεν πεινά, πολλά του λέει ο νούς του.

Όντεν αδειάζει η κοιλιά τότες ο νούς δουλεύει,
γιατ' έχει υποχρέωση τη λύση να γυρεύει.

Τα λόγια τρέφουν το μυαλό, τρώει τα και μαθαίνει
όμως με λόγια η κόιλιά καθόλου δε χορταίνει.

Την πείνα, όσοι τη ζήσανε τηνε γνωρίσανε.
Όσοι την επεράσανε, αυτοί τηνε κατένε.
Είναι κακή και άσκημη και πείνα τηνε λένε.

Η μαύρη πίττα ζυγώνει τη μαύρη πείνα.
Και με τα χόρτα τα ξερά λιγάκι τα βολεύεις
μα δε βολεύεσαι καλά κι άλλο φαΐ γυρεύεις.

Σαν δεν κουράσεις γόνατα κοιλιά δε θεραπεύεις,
α θέλεις να περνάς καλά πρέπει και να δουλεύεις.

Μύλοι να μη γυρίσουνι, στάρι να μη φυτρώσι,
μόνο ψωμί να βρίχνουνε οι γι-άδουλοι να τρώσι.

Ωσάν πεινάσει το θεριό με μύγες δε χορταίνει
ωσά δε βρεί χοντρή μπουκιά η πείνα ν-του δε γειαίνει.

Ο παπάς για την κοιλιά ν-του έχασε τη λουτρουγιά ν-του.
Ένας παπάς μια Κυριακή, μόνο για την κοιλιά ν-του
σ' ένα τραπέζι επήγε κι όι στη λουτρουγιά ν-του.

Εφήστηνε η μιά, φάτηνε για μιάς, εφήστηνε κι άλλη φάτηνε
πάλι.

Η μυζηθρόφτα είναι καλή να τηνε βρείς να καίει
ότι να τηνε βρείς κρυγιά αξία μπλειό δεν έχει.

Υπάρχει μια κατάσταση που τηνε λένε πείνα
όμπρος χτυπά στα γόνατα κι απόης στην κατίνα. (π.μ.)

Τα φάη μου τα κάλλη μου, τα ρούχα η γι-ομορφιά μου.
Πάντοτε καλοπέραση θέλω για την κοιλιά μου.

8) Επαγγέλματα - ασχολείες

Τον κόπο και το χρήμα σου δεν πρέπει να λυπάσαι,
σωστά να τα χειρίζεσαι ήσυχος να κοιμάσαι.

Κάθε ντεμπέλης θεριστής λίγη δουλειά τη βγάνει,
ούλη την ώρα κατουρεί κι αλλάσσει και δραπάνι.

Γή γλήγορα γή όμορφα την κάνεις τη δουλειά σου,
Σιγά - σιγά και όμορφα είναι καλύτερά σου. *

Με τη σειρά εις το κουτί τσ' έχουνε τσι σαρδέλες,
με τη σειρά και τσι δουλειές τσι κάνουν οι κοπέλες.

Πράμα δεν είναι δύσκολο σαν την επιτυχία,
και πράμα ευκολότερο σαν την αποτυχία.

Το νόστιμο φαϊ απού τα χέρια σου είναι δουλεμένο.
Το νοστιμότερο φαϊ απού 'χεις φωμένο,
από τα χέρια σου τα δυό ήτνε δουλεμένο.

Να κάνεις το καθήκο σου, να σέβεσαι το νόμο,
περήφανος κι ανέγνοιστος να προπατείς στο δρόμο.

Ο Οβραίος σα φτωχάνει τα παλιά δευτέρια πχιάνει.
Πολλές βολές ο άνθρωπος, σαν τύχει και φτωχάνει,
για να παλέψει τη ζωή παλιά δευτέρα πχιάνει.

Μάθε τέχνη κι ας τηνε κι α φτωχάνεις πιάστηνε.
Μάθε την τέχνη κι ας τηνε κι αν τύχει και φτωχάνεις,
θα τη δουλέψεις για να ζείς και πέρα να τα βγάνεις.

Ποτέ στο' αυλές του δουλευτή η πείνα δεν αράσσει
κι ανεν περάσει από κοντά πάλι το δρόμο αλλάσσει.

Στην τσέπη του πολυτεχνά δραχμή δεν του στεριώνει.
Μια τέχνη μάθαινε σωστά κι αυτή δικά και σώνει.

Ο βαρελάς κι ο κοφινάς πλουτίζουν ένα μήνα,
ταχιά στο τέλος του καρού, συχνά τσοι πιάνει·η πείνα.

Ούλοι γυρεύουνε βροχή μα ο πιθαράς δε θέλει.
Α βρέξει, τα πιθάρια του, θά 'χουνε κακά τέλη.

Κιανένας δεν κουράζεται όπως τον καρινάρη,
μ' αυτός τσοι κόπους δε δειλιά γιατ' είναι παλικάρι.

Με βάσανα μεγάλα το βγάνουνε το γάλα.
Καλό 'ν ' αυτό και το τυρί καλό 'ναι και το γάλα,
μ' αυτά τα βγάνουν οι βοσκοί με βάσανα μεγάλα.

Το αργαστήρι είναι φλακή, η ρόκα είναι παιγνίδι.
Το θέρος και το μαζωχτό τσι νιές κακοποδίδει.

Το βούι α δε αλώνευε, γυναίκα, α δεν εγέννα.
κόρη που δεν εθέριζε ποτές τση δεν εγέννα. (π.μ.)

Η ρόκα είναι παίξιμο, το κέντημα σεργιάνει.
Το θέρος και το μαζωχτό πολλές φαράδες βγάνει.

Με βάσανα μαζώνουνε οι μέλισσες το μέλι.
Με βάσανα κι ο άνθρωπος το βγάνει το καρβέλι.

Το καμίνι και τ' αμπέλι δυνατούς εργάτες θέλει.
Απού δεν κάμει κάρβουνα κι αμπέλι δε φυτέψει,
ίντά 'ναι ο κόπος δε μπορεί ποτές του να πιστέψει.

Ο τεχνίτης τα βολεύει, οπραματευτής θεριεύει.
Σαν πολεμάς την τέχνη σου μπορείς μ' αυτή να ζήσεις,
μα να γενείςπραματευτής α θέλεις να πλουτίσεις.

Βάσανά 'χει το ρημάδι το γιαπί και το πηγάδι.
Απού δεν έκαμε γιαπί, δεν έσκαψε πηγάδι,
εκείνος πόνο στα νεφρά δεν ένιωσε το βράδι.

Στον πάγκο μαθαίνει ο τεχνίτης.

Όυλα τα πρώτα δύσκολα κι' ούλα δρομολογούνται,
ότι να πχιάσουνε δουλειά εκείά τελειοποιούνται.

Με τη δουλειά ο άνθρωπος κερδίζει το ψωμί του.
Τη φαρμελιά του συντηρά αλλά και την τιμή του.

Το νοστιμότερο φαϊ απού μπορείς να φάεις,
είν' ότι με τον κόπο σου στο σπίτι σου το πάεις.

Όποιος περνά κακή ζωή από τη ντεμπελιά του,
κιανείς μην τονε λυπηθεί, κι' αν υποφέρει ξιά του.

Όποιος δουλεύει ταχτικά έχει καλοφαγία,
συχνά έχουν οι ντεμπέληδες και στο φαϊ αργία.

Σαν είναι άδουλος κιανείς δεν πάει στη δουλειά του,
μα καθα νιείς θα τονε βρεί για την καμπαλαριά του.

Όποια δε θέλει ζυμωτό τρείς μέρες αναπίζει.
Ανάρεξά του τη δουλειά κιανείς μην την αρχίζει.

Λένε πως η πολλή δουλειά σκοτώνει τον αφέντη.
Λίγη δουλειά δε μας δικά. Η μέτρια είναι γλέντι.

Ο ντεμπέλης θέλει τη βροχή για να ξαργεί.
Ένας ντεμπέλης έκανε σταυρό στην Παναγία,
να βρέχει ούλο τον καιρό για νά 'χει αυτός αργία.

Ντεμπέλης έχει αμύγδαλα μα ποιός θα του τα σπάσει;
μα αφάωτα δε μένουνε γιατί άλλοι θα τα φάσι.

Η ακαμάτρα τη δουλειά δειλιά και δεν αρχίζει.
Η μεθουκλού την αρχινά μα δεν τη συνεχίζει.

Όποιος στα νιάτα ντεμπελιά, στα γέρα διακονάται,
κιανείς δεν πρέπει να βρεθεί να τον ψυχοπονάται.

Ο τζίτζικας το καλοκαίρι τραγουδεί μα το χειμώνα ψοφά.
Καλά να πάθει να πεινά κάθε χειμώνα ο γέρος,
γιατί, σαν και το τζίτζικα, εγλέντιζεν το θέρος.

Ο κάτης με τον ύπνο ν-του τσοι μποντικούς δεν πχιάνει,
κι άνθρωπος με τον ύπνο του ποτέ ψωμί δε βγάνει.

Η ντεμπελιά 'ναι ένα δεντρό που είν' οι καρποί τζη ψιάκα,
εις την ψεφχιά και στην κλεισιά σε πάει και στην τράκα.

Η φτώχεια πάει στο καθισιό.
Ερμήνυσε το καθισιό τη φτώχειας πως τη θέλει,
να πά να ζήσουνε μαζί στο σπίτι του ντεμπέλη.

Βοήθα τω φτωχώ μα όι τω ντεμπέλιδω.
Τσ' ανήμπορους και τσοι φτωχούς να τσοι υποστηρίζεις.
Όπου θωρείς ντεμπελίδες εσύ ν' απογυρίζεις.

Όποιος γλακά στα βάσανα το ζάλο του μυρίζει.
Άλλος βρωμέζει κάθοντας και δεν αναντρανίζει.

Ότινος δεν πονέζουνε τα νεφρά ν-του πεινάζει η κοιλιά ν-του.
Ο κόσμος είναι όμορφος μα νόμος διατάσσει,
όποιος δεν πχιαίνει στη δουλειά ψωμί να μη χορτάσει.

Του ακαμάτη νηστικά μένουνε τα παιδιά ν-του,
κι ακλάδευτο τ'αρπέλι του κι απότιστα τα ζά ν-του.

Ποτέ τη σημερινή δουλειά να μην τηνε φυλάεις,
μα αν μείνει σημερινό φαϊ αύριο θα το φάεις.

Βουηθά σου η νύχτα κ' η γι-αυτή σα νά 'χεις μάνα κι αδερφή.
Βουηθά σου πάντα η νύχτα σου βουηθά σου κ' η γι-αυγή σου,
καλλιά κι απού τη μάνα σου κι απού την αδερφή σου.

Η γι-έγνοια βγάνει τη δουλειά, η ξεγνοιασιά νυστάζει.
Η ξεγνοιασιά κ' η ντεμπελιά κιαριά δουλειά δε σιάζει.

Ο δουλευτής στο σπίτι ν-του έχει ψωμί και λάδι.
Ο ακαμάτης νηστικός κοιμάται που και βράδυ.

Το μελιγκούνι, μοιάζει του τζιγκούνη.
Δεν έχει γλώσσα να μιλεί τση γης το μελιγκούνι,
μα λέει με τα έργα του πως μοιάζει του τζιγκούνη.

Με τσ' όρθες γνώθε το πρωί με τσ' όρθες να κοιμάσαι
νά 'σαι σωστός και τίμιος και πράμα μη φοβάσαι.

Είναι στραβό το πέταλο στραβό και τ' αργαστήρι.
Καημένη η γι-ανυφαντού ίντα 'χει να μπατείρει.

Ο λύκος ούλες ται δουλειές τσι κάνει μοναχός του
για κείνο δα ετσά χοντρός εγίνειν ο λαιμός του.

Αυτός που θέλει μια δουλειά να τηνε ξετέλειπει,
ν' αφήσει τα μηνύματα κι ας πάει να τη δουλέψει.
Οι σωστές δουλειές γίνονται υπό το άγρυπνο βλέμμα του
εργοδότη, με μηνύματα και με αντιπροσώπους, γίνονται μισερές
δουλειές.

Ωσάν το σκλάβο δούλευε και σαν το άρχο πέρνα.
Για να περνάς αρχοντικά, σα σκλάβος να δουλεύεις,
πράμα δε θα σου λείπεται, κιανιούς δε θα ζηλεύεις.

Μην περιμένεις το καλό από την τύχη μόνο,
μα πρέπει να αγωνιστείς για να τ'ανοίξεις δρόμο.

Του κυνηγού το τέτζερι και του ψαρά το πιάτο,
εφτά βολές ειν' αδειανό και μια βολά γεμάτο. (π.μ.)

Άδουλος και περήφανος, φτωχός και πεινασμένος,
γδούρικός και ξυπόλυτος και πάντα στερημένος.

Η ντεμπελιά, κι ανέχεια, κι άλλα κακά σου φέρνει.
Τάξη κι εργατικότητα τον άνθρωπο συμφέρνει.

Θρέφει ο Θεός τα πουλιά μα σκουλήκους δεν τωνε πάει.
Θρέφει ο Θεός και βοηθά και τα' αγγρίγια πουλάκια,
μα στη φωλιά δε συνηθά να πχιαίνει σκουληκάκια.

Δούλευε, καλλιμέντευε εδά που είσαι νέος,
απού να μη ζορίζεσαι ταχιά που θά 'σαι γέρος.

Όποιος δουλεύει, καθ' αργά πονούνε τα νεφρά ν-του,
μα όντε μαζώνει τη σοδειά αναγαλιά η καρδιά ν-του.

Όποιος δουλεύει δεν πεινά, κι α ακροδυστυχήσει,
με την εργατικότητα θα ξαναρθοποδήσει.

Δουλειά 'κάνεις, λεφτά ανειμένεις.
Ο δουλευτής απού 'δωκε δουλειά τελειωμένη,
αυτός για να ξεκουραστεί παράδες περιμένει.

Όσα λεφτά θα δώσεις, τόση δουλειά θα γίνει.
Ανάλογα με τα λεφτά που δίδει ο αφέντης,
ανάλογα βγάνει δουλειά κι ο σκάφτης ο λεβέντης.

Όποιος νέος δε δουλεύει, εις τα γέρα διακονάται.
Αυτός απού στα νιάτα του δε θέλει να δουλεύει,
στα γεραθχιά ν-του διακονιά γυρίζει και γυρεύει.

Του δουλευτή την πλερωμή μην την καθυστερήσεις,
αυτός δεν ξεκουράζεται α δεν του τα μετρήσεις.

Όποιος δουλεύει στο Ναό εκεία θα κάμει δείπνο.
δεν αποχτά δικαίωμα κιανένας με τον ύπνο.

Για το χατήρι του κρασιού καλλιεργάς τ'αμπέλι,
μ'αγάλι γάλι γίνεται η αγγουρίδα μέλι.

Δεν έκαμε του άδουλου άθο η παρασιά ν-του,
και πάντα είναι λείψουργος και καίγεται η καρδιά ν-του.

Α δεν το βρέξεις το πετσί δύσκολα το δουλεύεις,
για να το κάτσεις το φαρί, ομπρός το συργουλεύεις.

Η βιάση ψήνει το ψωμί μα δεν το καλοψήνει
μούδε ποτέ καλή δουλειά δεν κάνεις με βιασύνη.

Ποτέ σου για το αύριο δεν πρέπει ν' αναβάνεις,
κάθε δουλειά που θά 'πρεπε σήμερα να την κάνεις.

Ότι προσωρινά αναβάνεις μπορεί ποτέ να μην το κάνεις.
Εκείνο αφού σκέφτεσαι προσωρινά ν' αφήσεις,
μπορεί ποτέ να μη γενεί όσον καιρό θα ζήσεις.

Όποιος δειλιά τον κόπο άδικα κρατεί τον τόπο.
Ο άθρωπος αφού δειλιά να κάμει κάθε κόπο,
χαράμι τρώει το ψωμί κι άδικα πχιάνει τόπο.

Του παπουτσή η μουζάκωση πάντ' 'ναι μπαλωμένη,
πρωτ' αναρράφτει των ξενώ γι' αυτό δεν προλαβαίνει.

Κάθε τεχνίτης στο χωριό σε ούλους χρησιμεύει,
όποια στιγμή σου χρειαστεί θά 'ρθεί να σου δουλεύει.*

Άλλοι σπέρνουν και θερίζου κι άλλοι τρών και μακαρίζου.
Άλλοι είν' αφού κουράζονται και σπέρνου γ-και θερίζου,
κι άλλοι τα βρίχνουν έτοιμα και τρών και μακαρίζου.

Καρφήχτισμα και χτένισμα και πούντρες και κραγιόνια
αρδάχτσια δε γεμίζουσι, με φάδια και στιμόνια.

Πρι κουραστεί ο άδουλος ξεκούραση γυρεύει,
και πρίχου πάει για δουλειά, και δίχως να δουλεύει.

Πολύ ψωμί έχει η θάλασσα μα και πολλού κιντύνους,
μα όποιος δεν την έζησε δε τζοι κατέχει εκείνους.

Σε ούλες τσι κακοτοπιές η ντεμπελιά σ' αμψώθει,

μα ο ντεμπέλης, φαίνεται, καθόλου δεν το νιώθει.

Όποιος με τρόπο τίμιο το βγάνει το ψωμί του,
αυτός μπορεί να την κρατά ψηλά την κεφαλή του.

Πάντα η δουλειά είναι παρηγοριά.
Στη φτώχεια και στη μοναξιά και στην απελπισιά,
ο άνθρωπος παρηγοριά βρίχνει στην εργασία.

Πολλά κακά τη ρίζα ν-των έχουνε στην αργία,
σσοι άεργους δε βοηθά μούδε η Παναγία.

Τα μάθχια τη δουλειά δειλιού, τα χέρια δε δειλιούνε,
ότι να την αρχίζουνε να δεις πως τη μπορούνε.

Για να κάμεις μια δουλειά πρέπει και να μπορείς και να θέλεις.
Για να την κάμει τη δουλειά, ως πρέπει το κοπέλι,
δε φτάνει μόνο να μπορεί, μα πρέπει και να θέλει.

Κι όποια ζυμώσει ντέλεται κι όποια παραζυμώσει.
Κι αναπιτό, και ζυμωτό, και φούρνο θα πυρώσει.

Στων κουζουλώ τσι κεφαλές μαθαίνουν οι μπαρμπέροι.
Δεν πάνε όμως λογικοί σ' όποιο δεν καλοξέρι.

Κάνε την κάθε σου δουλειά, η γι-έγνοια τζη να φύγει,
το "αύριο" και το "ταχιά", καθόλου καταλήγει.

Δεν αποκάνουν οι δουλειές. Άθρωπος αποκάνει,
και θά 'χει ακάμωτες δουλειές όντεν κι αν αποθάνει.

Τ' αφεντικού τα σφάλματα πρέπει να τα παινέσεις,
να λείεις πως είναι λογικά, α θέλεις να τ' αρέσεις.

Όπου είναι δυο φούρνοι κ' οι δυο κάνουνε καλό ψωμί.
Εις το χωριό σαν κάνουνσι δυο φούρνοι παξιμάδι,
μούδε στου νιούς, μούδε στ' αλλού δε βρίχνεις ασκημάδι.

Όπου υπάρχει ανταγωνισμός γίνεται σωστή δουλειά.

Κακά δουλεύει ο άνθρωπος σαν είναι ανάρξξά ν-του,
και άγαρμπα και άτσαλα την κάνει τη δουλειά ν-του.

Αξίζουν ότι έκαμες με ικανότητά σου,
πιλιά 'που τσι κλερονομίες π' άφηκεν ο μπαμπάς σου.

Ο άδουλος ειν' άχρηστος και μεσοποθαμένος,
μόνο πως είναι άθαφτος, μα παραπετασμένος.

Κάνει τον άντρα η ντεμπελιά ρολόι δίχως δείχτη.
Ψεύτη και κλέφτη κι άφραγκο και τρακατζή και γλείφτη.

Δουλεύει για να ζεί κιανείς, δε ζεί για να δουλεύει.
Τα έξοδά του ν'απαντά, όι ν' αποθηκεύει.

Η πέτρα απού τσουροβολά ποτές τη οβρυά δεν πχιάνει
όποιος στεριώσει στη δουλειά λεφτά μπορεί να κάνει.

9) Γλώσσα

Λόγια που λείεις για καλό σου τα παραξηγούνε.
Εσύ 'σαι κύριος κι αυτοί, ας πάνε να πνιγούνε.

Απού κρατεί στόμα κλειστό δε λείει παλαβάδες,
αυτός απού πολυμιλεί μπορεί να βρεί μπελάδες.

Θέλω βοήθεια χεριώ. Δε μ' ωφελεί η γλώσσα.
Το λόγια δε με ωφελού α γ-κούσω κι άλλα τόσα.

Για μια ευγενική μιλιά παράδες δεν ξεοδεύεις,
πάντα σου νά 'σαι ευγενής και πάντα θα κερδεύεις.

Η γλώσσα μοιάζει με πηγή κι ούλη την ώρα τρέχει,
μέλια, γή φαρμακώματα, σταματημούς δεν έχει.

Μ' ένα λόγο φίλο κάνεις, μ' έναν άλλο τονε χάνεις.
Μ' ένα σου λόγο μοναχό φίλο μπορείς να κάνεις.
Με λόγια δύσκολες δουλειές στον ίσιο δρόμο βάνεις.

Δεν έχει η γλώσσα κόκκαλα μα κόκκαλα τσακίζει,
κι ο κάθε εις τη γλώσσα ν-του να την περιορίζει.

Η χήρα στην αυλή τζη, στο χωριό η αθηβολή τζη.
Η χήρα η κακορίζικη κάθεσαι στην αυλή τζη
μα το χωριό ήυρε δουλειά με την αθηβολή τζη.

Ο μεθυσμένος κι ο τροζός τσ' οδηγά ο πειρασμός.
Ο μεθυσμένος κι ο τροζός και ο καταβαρμένος,
δε τζ'οδηγά ο Κύριος μα ο καταραμένος.

Καλλιιά ας σε φάει το θεριό παρά τ' ανθρώπου η γλώσσα,
γιατί με τη γλωσσοφαγιά σπίθχια ξεθεμελιώσα.
Επιστεύανε ότι άμα θαυμάζει ο κόσμος τις επιτυχίες κάποιου,
και μιλούνε όλοι για τις επιτυχίες αυτές, θα τις καταστρέψει η
"γλωσσοφαγιά". Για τον λόγο αυτό όσοι φοβόνταν τη

γλωσσοφαγιά, κρύβανε τις επιτυχίες τους.

Βλέπε από σκύλου δακανέ και τσαφουνέ του κάτι.
Απού τη γλώσσα τση γλωσσούς του θαρμιστή τ' αράτι.

Χοντρή μπουκιά μην καταπχιείς, λόγια χοντρά μη λείεις,
γιατί τ' αποτελέσματα πχιοιά θά 'νιε δεν κατέεις.

Τα λόγια τα φαρμακερά τρυπούνε σαν τσι μπάλες,
και στσι καρδιές ανοίγουνε πληγές καλά μεγάλες.

Όποιος κρατά τη γλώσσα του βλέπει την κεφαλή ν-του,
και βοηθά τη μοίρα του να σιάξει τη ζωή ν-του.

Τα αντόδια έχουνε σκοπό να βλέπουνε τη γλώσσα,
γιατί οι γλώσσες φαμελιές πολλές εξεσπιτώσα.

Τα λόγια πρίχου να τα πείς τη σκέψη σου να κάνεις.
Είνιε πουλιά και φεύγουνε και δεν τα ξαναπχιάνεις.

Παντού και πάντα τσ' ενοχλεί ούλους η φλιαριά
σαν τη χιονιά, σαν το βοριά, σαν τη κακοκαιρία.

Νά 'χεν η πόρτα εμιλιά κι ο παραστάτης γλώσσα
να φανερώσει πράματα που τά 'δε, μα τα χώσα.

Το μυστικό απού εσύ δεν το κράτηξες, μουδε οι γι-άλλοι δεν σου
το κρατούνε.

Το μυστικό που δε μπορείς εσύ να το βαστάξεις,
οι ξένοι δε σου το βαστού και μην των το πετάξεις.

Τα μυστικά ο άνθρωπος δεν πρέπει να διγάται.
Μπορεί να κάμουνε κακό πρέπει να συλλογάται.

Τα σέρνει η γλώσσα τση γλωσσούς το κάρρο δεν τα σέρνει,
κουτσομπολεύει, βλαστημά και δυστυχίες φέρνει.

Όσα δεν κάνει ο διάολος γλώσσα γλωσσούς τα κάνει,
και με τη γλώσσα τ'ζη μπορεί ανθρώπους να ποθάνει.

Γλώσσα γλυκιά κι ευγενικιά μεγάλο χάρισμά 'ναι.
Στα λόγια του προσεχτικός καθ' ένας πρέπει νά 'ναι.

Καθ' ένας με τη γλώσσα του βγαίνει και κατεβαίνει.
Όσοι μιλούν ευγενικά είνε ωφελημένοι.

Όποιος κατέχει να μιλεί, κατέει και να σωπαίνει
μπορεί με λίγα που θα πεί πολύ ζουμί να βγαίνει.

Η γλώσσα η ευγενική μέλι και γάλα τρέχει,
για λέξη μερικές βολές μεγάλο βάρος έχει.

Να μιλείς όντεν είναι καλλιά να μιλήσεις παρά να λαγάσεις.*
Όντε μιλείς πρωτύτερα θα πρέπει να κατέεις,
πως θά 'νιε από τη σιωπή καλλιά αυτά που λέεις.

Στα λόγια δίδει βάρος το στόμα απού τα λέει.
Τα λόγια απού βγαίνουνε από "μεγάλο" στόμα,
εις το αυτί του κάθε νιούσ παίρνουνε άλλο χρώμα.*
Τα ίδια λόγια αντλούνε βαρύτητα ανάλογα με το ποιός τα είπε.

Έχει χρώμα η γ-εμιλιά, όντε μιλεί για μια δουλειά.
Τα λόγια που ακούγονται απού τ' αλλού το στόμα,
μιλούν τα λόγια μα μιλεί και τη μιλιάς το χρώμα.*
Τα ίδια λόγια από το ίδιο στόμα αντλούνε βαρύτητα και από το
ύφος της μιλιάς.

Άλλοι με μπράτσα μάχονται και άλλοι με τη γλώσσα.
Οι γλώσσες σπίθχια εκλείσασι κι ανθρώπους εσκοτώσα.

Ο λόγος φεύγει από δυο αχειλία μα πάει σε χίλια αφχιά.
Ο λόγος όντεν ξεκινά φεύγει από δυο αχειλία,
τ' αφχιά που τονε δέχουνται μπορεί και νά 'νιε χίλια.

Μεταχειρίζονται τηνε πολλώ λογιώ τη γλώσσα.
Κάνει καλά, καλά πολλά, μα και κακά άλλα τόσα.

Καλλιά να γλιστρίξουνε τα πόδια σου παρά η γλώσσα σου.
Καλλιά ας γλιστρήξει ο πόδας σου χάμε στη γης να πρέσεις
παρά να σφάλει η γλώσσα σου στον κόσμο να ξεπέσεις.

Μπορεί να μεταγνώσεις για όσα είπες, μα όι για όσα εκράτηξες.
Πολλές βολές σε πότισε φαρμάκι η γι-εμιλιά σου
να τα κρατείς τα λόγια σου χίλιες βολές καλλιά σου.

Πολλές βολές μιλεί κιανείς χωρίς να λξει πράμα
και μόνο με την αματέ μπορεί να γράψει γράμμα.

Νά 'χεις το στόμα σου κλειστό μιαν εξυπνάδα κάνεις,
και με την σιωπή συχνά κερδίζεις μα δεν χάνεις.

Με λόγια κάνεις γιατρικό πληγές να μαλακώνεις
μα με τα λόγια σου μπορείς κι ανθρώπους να σκοτώνεις.

Λίγα λόγια μετρημένα, ακριβά και τιμημένα.
Με λίγα λόγια, καρπερά κερδίζεται η δίκη
ματ' άκαρπα τα παίρνουνε εις το μασκαραλίκι.

Εκείνα απού σκέφτεσαι ούλα να μην τα λξεις
και μην τα λξεις ουλωνώ, εκείνα απού κατέεις.

Δε μολογά το μυστικό όποιος δεν το κατέει
μα 'κείνος απού τό 'μαθε σσαι φίλους του το λξει.

Το μυστικό βαστά ώστε να το κατέεις μοναχός σου.
Σα θέλεις να μη μάθουνε ποθές το μυστικό σου
κιανιούς να μην το θαρρευτείς, κράθχιε το μοναχός σου.

Και τα καλά και τα κακά οι γλώσσες τα μιλούνε
μα ούλα τα μιλούμενα απού τον νού κινούνε.

10) Νοικοκυριό

Στην τρύπα του είναι κι ο καβρός μεγάλος καπετάνιος,
μα μέσα στα θαλασσινά δεν είναι παρά τάνιο.

Σπίτι μόνο να χωρείς, και πράμα όσο να μπορείς.
Να κάμεις σπίτι να χωρεί να μπαίνει η κεφαλή σου,
και πράμα κάμε όσο μπορείς, ποτέ δε θά 'ν 'πολύ σου.
Ήτανε το πνεύμα παλαιότερων εποχών.

Ας έχω σπίτι βολικό και μίαν αυλή πητήδεια,
κι ας είναι να σκεπάζεται με πέντε κεραμίδια.

Τ' αφεντικό πρώτος σηκώνεται και τελευταίος θέτει.
Ο νοικοκύρης του σπιθιού πάντα 'χει αυτό τ' αντέτι,
πάντα πρωτοσηκώνεται και τελευταίος θέτει.

Ο νοικοκύρης του σπιθιού είναι ο αρχηγός του.
Είναι και ο προστάτης του. Είναι κι ο γάιδαρός του.
Ο αρχηγός του σπιτιού είναι διαθέσιμος και υπόχρεως για κάθε
ανάγκη και αυτός σηκώνει τα βάρη, όπως ο γάιδαρος.

Όσα κατέει ο νοικοκύρης δεν κατέχει ο μουσαφίρης.
Όσα κατέει ο παλαβός απού 'ναι νοικοκύρης,
δεν τα κατέχει ο έξυπνος απού 'ρθε μουσαφίρης.

Εις το σπίτι είναι δούλα στο' εκκλησιές πριγκιποπούλα.
Κάθε καλή νοικοκερά είναι στο σπίτι δούλα.
Στο γλέντι και στην εκκλησιά είναι πριγκιποπούλα.

Τ' αμπέλι θέλει απελουργό, το σπίτι νοικοκύρη,
θέλει και το πλεούμενο καλό караβοκύρη.

Απού 'χει φούρνο και τηγάνι δεν κατέχει η γειτονιά ίντα κάνει.
Απού 'χει εις το σπίτι του και φούρνο και τηγάνι,
δε θα κατέχει η γειτονιά κάθε φορά ίντα κάνει.

Όξω μέλι μέσα ξύδι.

Τυχαίνει νά 'ναι άθρωπος καλός στην κοινωνία,
και μόλις μπει στο σπίτι ν-του μπαίνει και τρικυμία.

Οι καλές νοικοκεράδες φαίνονται από τσι μπουγάδες.
Φαίνονται απού 'νιε στο χωριό καλές νοικοκεράδες.
Απού τσι καθαρές αυλές, τσι καθαρές μπουγάδες.

Σα δε βουηθάς το σπίτι σου πέφτει και σε πλακώνει,
και πρέπει να το βοηθάς απάνω να δρομώνει.

Νοικοκερά π' αναρωτά πως διάχνουν οι γειτόνοι,
αδιαφορεί το σπίτι τζη, το φαητό τσουκνώνει.

11) Οικονομία

Ο πλούσιος μ' ούλα τα καλά γεμίζει την κοιλιά ν-του
κι ότi φωνιάζουνε οι φτωχοί δε φτάνουνε στ' αφχιά ν-του.

Ός κι α φωνιάζει ο φτωχός κι ανείς δεν τον ακούει.
Σαν να γκανίζει γάιδαρος, σαν να μουγκρίζει βούι.

Όποιος κρατεί πολλά λεφτά φίλους σα θέλει κάνει,
ότi να χάσει τα λεφτά και τσι φιλίες χάνει.

Με τ' άσπρα διορθώνονται ούλα τα κατιμέρια,
με τ' άσπρα σου θα βρεις βοσκούς, θα βρείς οζά και λέρια.

Με τ' άσπρα κάνεις αδελφή τη κάθε συμπεθέρα,
μα με τη φτώχεια και δικούς και φίλους κάνεις πέρα.

Τα σπορικά και τα λεφτά, α δε σπαρθούνε δε γεννούνε.
Τα σπορικά και τα λεφτά, ότi, να μη σπαρθούνε,
δε θα καρποφορήσουνε μόνο θ' αχρηστευτούνε.

Ο πλούσιος είναι γνωριστός. Όντε σαλεύει σειέται,
ο κακομοίρης ο φτωχός απού δεν έχει ξυέται.
Ο λεφτάς επιδεικτικά σειέται και καμαρώνεται, μα ο άφραγκος,
από άγχος, ασυναίσθητα ξύνει το κεφάλι του.

Έναν αιώνα δεν κρατά ο πλούτος μούδ' η φτώχεια,
και κάθε τόσο αλλάζουνε χέρια και τα μετόχια.

Ξαφνικά έρχεται η ανάγκη.
Πάντα σου νά 'σαι έτοιμος κι όντε στη φαμελιά σου,
ανάγκες θα σου τύχουνε, να μη καεί η καρδιά σου.

Μια, μιά μαζώνονται οι ελιές, κουκκάκι και κουκκάκι
και με μεγάλα βάσανα το βγάνουν το λαδάκι.

Απού τον πρώτο σου καιρό με τάξη να δουλεύεις,

στα γεραθχειά μη λείπεσαι μούδε μη ζηθχιανεύεις.

Μη σπαταλός από θέληση, να μη τζιγκουνευτείς από ανάγκη.
Καλλιιά 'ναι να οικονομός με θέληση δική σου,
γιατί, αν ληφτείς, θα κονομάς δίχως τη θέλησή σου.

Όποιος αγοράζει τα περιττά υστερείται τα απαραίτητα.
Αυτός απού στα περιττά τα δίδει τα λεφτά του,
ο γλήγορα θα στερηθεί τα απαραίτητά του.

Εκειά που φτάνει η χέρα σου το κρέμα το καλάθι.
Αυτός που δεν προμελετά πολλά μπορεί να πάθει.

Όποιος δεν έχει να ντυθεί ρούχα μην του γυρεύεις.
Κι αυτός θα στενοχωρηθεί κι εσύ δεν τα βολεύεις.

Όξω νερό να μην πετάς, όντε διψά η γι-αυλή σου
να βλέπεις και τα φράγκα σου, και την υπόληψή σου.

Αν έεις λεφτά στην τράπεζα κιανείς δεν το κατέει.
Ο κόσμος ότι φαίνεται κι ότι θωρεί το λέει.

Όπου βγάνεις και δε βάνεις, γλήγορα τον πάτο πχιάνεις.
Εκειά που βγάνεις ταχτικά και δεν ανανεώνεις
τον πάτο βρίχνεις γλήγορα και ντίμπις τελειώνεις.

Στον κάμπο γίνεται η γι-εζημιά μα στα σερτάρια μπαίνει.
Στον κάμπο γίνεται η ζημιά στ' αρπέλια και στα στάρια.
Το σπίτι βρίχνει κι έρχεται και μπαίνει στα σερτάρια.

Όποιος λυπάται το καρφί το πέταλο θα χάσει,
κι όποιος δεν ενεργά σωστά δε θα καλοπεράσει.

Πολλές βολές ο σπάταλος διάλε το φράγκα τό 'ει.
Και ο τζιγκούνης λείπεται, γιατ' έχει μα δεν τρώει.

Θέλουνε οι πολλοί πολλά κι ο ένας από ούλα,
μόνο τα βάνει ο μοναχός σε πλια μικρή σακκούλα.

Των ακριβώ τα πράματα να τρώνε οι χαροκόποι.
Όπχιοι έχουνε και λείπουνται είνιε λειψοί ανθρώποι.

Ανάθεμα που λείπεται κι έχει και τα στερεύει,
κι ανάθεμα, α βρεθεί κιανείς απού να του ζηλεύει.

Από 'να πχιάτο φαητό το σπίτι δε φτωχαίνει.
Σπιτέ που ξένοι τρώσινε, είνιε ευλογημένη.

Και με τα χίλια στη φλακή και με τα πεντακόσια.
Ούλα τα κανονίζουνε ο πλούτος με τη φτώχεια.

Ανάθεμά τα τα λεφτά πως έχουνε μαγεία
Σαν έχεις να μετράς λεφτά βουηθά η Παναγία.

Δεν αγαπώ δυο πράματα, γεράματα και φτώχεια,
μα 'πιάσανέ με και τα δυο στα μαύρα ν-των απόχια.

Η μοναξιά είναι καημός κ' η φτώχεια καταφρόνια.
Σαν τύχουσι στον άνθρωπο του κόβουσινε χρόνια.

Η φτώχεια είναι ικανή άνθρωπο να τροζάνει,
όμως και λογικότερο μπορεί να τονε κάνει.

Η φτώχεια φέρνει διγαβρέ και φέρνει και μουργούρα.
Απού τα λόγια ξεκινά και πάει στη μαγκούρα.

Κάθε φτωχός το δίκιο ν-του κλαίει πως δεν το βρίχνει,
η μοίρα τονε κυνηγά και πάντα τονε ρίχνει.

Από τ' αβγό του ο φτωχός ένα πουλί δε βγάνει,
κυνήγια δεν του τρέχουνε και πάει μα δεν πχιάνει.

Δε λογαριάζεται φτωχός όποιος δεν έχει χρέη

τη φτώχεια του τηνε γλεντά, δεν κάθεται να κλαίει.

**Του πλούσιου και τα λάθη του καλά κι ευλογημένα,
του κακομοίρη του φτωχού πλερώνονται ένα ένα.**

Αυτό που είναι μικρό για τσοι πλούσιους, είναι μεγάλο για τσοι φτωχούς.

**Όπως θωρεί ο πλούσιος τη λίρα τη στερλίνα.
Ετσά θωρεί και τη δραχμή αυτός που ζεί στην πείνα.**

**Ο πλούσιος με τσι λίρες του ότι σκεφτεί το κάνει
μα του φτωχού η χέρα ν-του μια πήχη τόπο φτάνει.**

**Ο πλούσιος πλούσια περνά. Σε φτώχεια δεν πιστεύει.
Ο κακομοίρης ο φτωχός ξανοίγει και ζηλεύει.**

**Η φτώχεια καλοπέραση θέλει για να κρατήσει,
μην τύχει και τη χάσομε και ποιός θα το βαστήσει.**

**Βάλε ομπρός - ομπρός λεφτά να βρείς τα πάντα ανοιχτά.
Αν βρίχνονται στο δρόμο σου εμπόδια στον τόπο
με τσι παράδες σίγουρα, να κάμεις θέλει τρόπο.**

**Μούδ' ο φτωχός λίρες, μούδ' ο κασίδης ψείρες.
Ποτέ στην τσέπη του φτωχού δε μπαίνουνε οι λίρες.
και του κασίδη η κεφαλή ποτές δεν κάνει ψείρες.**

**Όπχοιος δεν εγνώρισε πλούτο τη γλεντά τη φτώχεια ν-του.
Απού 'ναι μια ζωή φτωχός και πλούτο δε γνωρίζει,
τη φτώχεια δεν τηνε δειλιά μόνο τηνε γλεντίζει.**

**Των πλούσιων οι τροζάδες και τω φτωχών ο θάνατος δε
γροικούνται.
Ο πλούσιος δεν ακούγεται όσες τροζάδες κάνει,
ετσά που δεν ακούγεται φτωχός πως θα ποθάνει.**

Απού 'χε ν-τα πολλά 'κλαιγε κι απού 'χε και τα λίγα.

Απού 'χεν τα πολλά 'κλαιγε κι απού 'χε λίγα κλαίει,
κι απού δεν είχε κιαουλιάς ένα τραγούδι λέει.

Ίντα τα θέλεις τα χρυσά τασάκια απού φτείς αίμα μέσα.
Ίντα τα θέλεις τα καλά και το χρυσό το στέμα,
και το τασάκι το χρυσό μέσα να φτείς το αίμα.
Ο μεγάλος πλούτος είναι η υγεία.

Πλούσιος του φτωχού σημώνει, αγγαρεία του σκαρώνει.
Ο πλούσιος τη φιλιά φτωχού όντε θα τη γυρέψει,
είναι που του χρειιάζεται για να τον αγγαρέψει.

Δεν πάει κιανείς κόντρα στην ασημένια λόχη.
Ότι να πχιάσει ο άνθρωπος την "ασημένια" λόχη,
ότι ζητήξη δε γροικά από κιανένα "όχι".

Κέρδος και τιμιότητα βρίχνονται μαλωμένα,
μέσα στο ίδιο μαγατζί χωρεί μόνο το ένα.

Για το συφέρο, ο άνθρωπος τα μάθχια ν-του τ' ανοίγει.
Πάλι για το συφέρο ν-του σ' άλλη μεριά ξανοίγει.

Η ντεμπελιά δεν ένιωσε ποτέ μελιού γλυκάδα
μα νιώθει μερικές βολές άσκημη νηστικάδα.

Α δεν πετάξεις σκύβαλα δε τζιπραγαίνεις τσ' όρθες.
Το λάδωμα είναι κλειδί κι ανοίγει ούλες τσι πόρτες.

Με δόλωμα τα πχιάνουνε στη θάλασσα τα ψάρια.
Πχιάνουνται δίχως δόλωμα μόνο τα σαλιγκάρια.

Στον κόσμο μας το σημερινό πράμα δεν είναι αντρείκιο.
με λίγο-λίγο λάδωμα τ' άδικο κάνεις δίκιο.

Σαν είχα πλούτη έβριχνα και φίλους και κουμπάρους .
Εδά μασε θωρούσινε όπως και τσοι γαιδάρους.

Τ' αγόι ξυπνά τον αγογιάτη.
Τ' αγόι είναι απού ξυπνά του κόσμου τσ' αγογιάτες,
γι' αυτό νυχτοσηκώνονται και βρίχνονται στσι στράτες.

Δώσε κόκκαλα στο σκύλο και θα τονε κάμεις φίλο.
Οι σκύλοι απού λέσινε πως είνιε δακανιάροι,
σαν 'τωνε δώσεις κόκκαλλο σου κάνουσινε χάρη.
Δεν έχει ο σκύλος την αχαριστία των ανθρώπω.

Πρέπει να ρίξεις δόλωμα για να σημώσει ψάρι
κι άνθρωπος θέλει λάδωμα για να σου κάμει χάρη.

Η φτήνια τρώει τον παρά.
Η φτήνια τρώει τον παρά, η φτήνια κέρδη βγάνει,
μα η ακρίβεια πάντα τζη τον κόσμο πέρα κάνει.

Απού το βερεσέ κρασί καλλιιά 'ναι τζάμπα ξύδι,
μα τζάμπα ο κόσμος σήμερα μόνο φαρκάκια δίδει.

Σαν είν' το κρέας οφτινό, μούδε ζουμί δε βγάνει,
μούδε καλά δεν τρώεται, μούδε πιλάβι κάνει.

Ο φτωχός κιανεν πλουτίσει τσαρουχόμπροκες θα βάλει.
Ο κακομοίρης ο φτωχός λαχεία κι αν κερδίσει
με δίχως τσαρουχόμπροκες στη γή δε θα πατήσει.

Ο δανειστής κι ο τρακατζής θέλουνε τη φιλιά σου
κάμε τσοι πέρα και τσοι δυο, μην κάψουν την καρδιά σου.

'Έχει καλό θυμητικό αυτός απού δανείζει.
'Όποιος δανείζεται "ξεχνά" για κείνο απογουρίζει.

Πάρει δεν πάρει όποιος ζητά είναι ταπεινωμένος.
Αν τύχει και του δώσουνε είναι και σκλαβωμένος.
Η οικονομική εξυπηρέτηση, είναι οικονομική υποδούλωση.

Θάματα κάνει ο Θεός μα κάνει και το χρήμα

γιατί 'ναι δεύτερος Θεός στη γή, σε κάθε βήμα.

**Όποιος χορταίνει ύπνο δε χορταίνει φαΐ.
Αυτός απού στα νιάτα του αγάπανε τον ύπνο,
πολλές βολές στα γεραθχειά κοιμάται δίχως δείπνο.**

**Όποιος διακονάται δε ντρέπεται.
Εκείνος απού στα χωριά εβγήκε διακονιάρης,
πρέπει να παίζει θέατρο και μην είναι ντροπιάρης.**

**Χαραμπατοσύνη και ατζιγκανιά έχουνε στη μέση ντωνε τη λογική
οικονομία.**

**Ανάμεσα σ' ατζιγκανιά και χαραμπατωσύνη,
οικονομία λογική, καρπούς γλυκιούς σου δίνει.**

**Άθρωπος ζει με τα λεφτά, για τα λεφτά ποθαίνει
και συφορές και μπροσβολές για τα λεφτά παθαίνει.**

**Δύσκολα αφέντης γίνεσαι. Εύκολα δούλος θά 'σαι
μια κι εγεννήθηκες φτωχός πάντα θα τυραννάσαι.**

**Α δεν κόψεις τη μια σου ποδιά δε ράφεις την άλλη σου.
Σαν κόψεις μια παλιοποδιά, μπάλωμα θα σου δώσει
άλλη ποδιά το μπάλωμα μπορεί να σου τζεργκώσει.**

**Ότι σου φαίNET' άχρηστο μπορεί να χρησιμέψει,
για κείνο πράμα μην πετάς οξ' ότι να βρωμέσει.**

**Τον αραγό πολλές βολές δένουν κι απού τη μέση.
Όπως μπορείς τα βόλευε, και όι όπως σ' αρέσει.
Το γάλα παλιότερα το βάζανε σε δοχεία από δέρμα αρνιού και
το δένανε ως εκεί που είχε γάλα. Μεταφορικά λέγαμε την
παροιμία, τότε που σηκωνόμαστε από το τραπέζι πεινασμένοι.**

**Μη θέλεις πίσω τα λεφτά σπάταλο οντέ δανείζεις.
Μα γιάντα τον εδάνεισες αφού τονε γνωρίζεις;**

Απού τον κακοπλερωτή ας είνιε κι άχερα.
Απού τον κακοπλερωτή δύσκολα θα τα πάρεις,
ότι μπορέσεις πάρε του να τονε ξεσκουδάρεις.

Από φτωχό μη δανειστείς και πάρει σε κουντούρη.
Όλο τυχαίνει η τσέπη ν-του κ' είν' άδεια του καψούρη.

Καλότυχος απού χρωστεί μα να πλερώσει θέλει,
σα βγάλει λάδι απού τσ' ελιές, σταφύλια απού τ' αμπέλι.

Δανείζου, καλοπλέρωνε για θα ξαναζητήξεις
κι ούλη σου την ευγένεια στσοι δανειστές να δείξεις.

Πολλοί με δανεικά λεφτά κάνουν τσοι χουβαρντάδες
και κάνουνε κι επίδειξη να φαίνονται λεφτάδες.

Δεν έχει νου στην κεφαλή αυτός που ζει με χρέη.
Σαν του τα δίδουνε γελά, σαν τα ζητούνε κλαίει.

Όποιος χρωστεί πολλά λεφτά θέτει και δεν κοιμάται,
θωρεί τον κόσμο και δειλιά και τρέμει και φοβάται.

Καλλιά να δίδεις χάρισμα παρά να εγγυάσαι,
εγγυητής και πλερωτής εσύ τυχαίνει νά 'σαι.

Ετσά που δε μπορείς να δείς τη θάλασσα το βάθος,
το ίδιο δεν μπορείς να δείς του δανεισμού το λάθος.

Τα ρούχα απού 'νιε δανεικά άθρωπο δε ζεσταίνου,
μούδε τα δανεικά ψωμιά στομάχι δε χορταίνου.

Σαν τα μικρά κοπέλια σκληρίζουνε τα μικρά χρέη.
Σαν τα κοπέλια τα μικρά που όλο και σληρίζω,
είνιε τα χρέη τα μικρά κι ανθρώπους ξεφτυλίζου.

Μη μπουσουνίζεις βιαστικά, νύχτα μη δώσεις χέρα.
Μπορεί να σε γελάσουνε, μα θα το δείς τη μέρα.

Εγώ στραβώνω και πουλώ, εσύ φέγγε ν' αγοράζεις.
Εγώ στραβώνω και πουλώ, μα 'σύ που θ' αγοράσεις,
νά 'χεις τα μάθχια σ' ανοιχτά τα φράγκα σου μη χάσεις.

Μην απογοητεύεσαι κι αν χάσεις τα λεφτά σου
αν έχεις την υγεία σου, κι έχεις την αθρωπιά σου.
Άμα βρεθεί κανείς σε οικονομική κρίση, αν έχει υγεία και
αξιοπρέπεια, αυτό θα ξεπεραστεί και θα ξεχαστεί.

Η αυγή τσοι προκομένους, στο κρεββάτι δεν τσοι βρίχνει.
Εκείνος όπου την αυγή δεν είναι στο κρεββάτι
είναι το σπίτι του καλά κ' η τσέπη του γεμάτη.

Σα θέλεις πούλιε ακριβά μα δίκια να ζυγιάζεις,
κι ακόμη δυο και τρεις βολές πρέπει να λογαριάζεις.

Όντε ν κι α μετράς λεφτά, μάθχια νά 'χεις ανοιχτά.
Καλά τα μέτρα τα λεφτά αν πάρεις κι ανε δώσεις,
το λάθος, κιαν το δείς μετά, δε θα το διορθώσεις.

Καλλιιά να θέσω νηστικός, παρά να φάω δανειστικό.
Καλλιιά να θέσω νηστικός και κακοπορεμένος,
παρά με το καλό φαϊ και καταχρεωμένος.

Ποτέ στ' ανάβαθα νερά δεν πλένε τα καράβια.
Ποτέ δε νιώθεις βολικά σαν έχει τσέπη άδεια.

Και τ' άδικα με λάδωμα κι αυτά τα κάνεις δίκια.
Ο κόσμος σήμερα δε ζεί αθρώπινα κι αντρίκια.

Όντε θα πείς "ευχαριστώ", κι όντε θα πείς "συγγνώμη";*
δεν ξεχρεώνεις μετ' αυτά μόνο χρωστείς ακόμη.
Το ευχαριστώ αν το είπες επειδή σ' εξυπηρετήσανε, και το
συγγνώμη, αν το είπες επειδή έκανες ένα λάθος, εξακολουθείς
να είσαι υπόχρεως.

Σα θέλεις με τον άθρωπο να κόψεις τη φιλιά ν-του,

δως του παράδες δανεικούς να κάμει τη δουλειά ν-του.

Στα χαριστίκια ανοιχτός, στα δανειστικά κλειστός.
Στα χαριστίκια, α μπορείς, να είσαι γαλατόμος,
μα κείνα δα τα δανεικά, να μην τα δίδεις όμως. *

Όποιος γκίζει στο μέλι γλείφει τα δαχτύλια ν-του.
Όποιος μεταχειρίζεται τη μέλισσας το μέλι,
εις τα δαχτύλια ν-του κολλά και να τα γλείψει θέλει.

Δουλειά που σιάζει με λεφτά μη σ' απογοητεύει.
Ότι δε σιάζει με λεφτά υπομονή γυρεύει.

Νάχαν εξαγοράζεται ο θάνατος με μάλι,
θελά 'ναι αυτό για τσοι φτωχούς μιαν αδικιά μεγάλη (π.μ.)

Ο σπάταλος κι ο ατζίγκανος κ' οι δυο ειν' αδικημένοι.
Ο γείς τα σφίγκει και πεινά, τ' αλλού δεν του πομένει.

Ότι δε θέλεις να το δώσεις, μη δώσεις δικαίωμα να σου το
γυρέψουνε.*
Α δεν αντέχει η τσέπη σου, γή α δεν είναι βουλή σου
Εισ τ' ακριβά τα μαγατζιά μην πχιαίνεις την καλή σου.

Στην αγορά να μη ρωτάς ίντα ζητά η καρδιά σου
ρώτα το πορτοφόρι σου, που φτάνουν τα λεφτά σου.

Είναι η τεμπελιά μαγνήτης και τραβά κακά στο σπίτι.
Η ντεμπελιά η έρημη είν' ένα μονοπάτι.
Φτώχεια και πείνα οδηγά στο σπít τ' ακαμάτη.

Τα πλούτη ξανεμίζονται. Η νιότη πάει στα γερά.
Από μια πλούσια καρδιά δεν πάει παραπέρα.

Ούλα του κόσμου τα κακά η ντεμπελιά τα σέρνει.
Στα σπίθχια τω ντεμπέλιδω κανίσκια των τα φέρνει.

Όποιος αγαπά τον άσσο, μούδο κάπα, μούδε ράσο.
Αυτός απού συχνοκρατεί τον άσσο και τη ντάμα
τσι πλιά βολές στην τσέπη του δεν απομένει πράμα.

Του νέου ούλα δώστουτα, κουμάντο μην του δώσεις
αυτός θα κάμει σφάλματα κι εσύ θα τα πλερώσεις.

Τα φράγκα σου μη σπαταλές μούδε και τον καιρό σου
με σύστημα εις τη ζωή, σιάζεις το τυχερό σου.

~~Από την τρύπα τη μικρή καράβι κιντουνεύει.
Μικρή φυτρώνει η γι-εζημιά μα εύκολα θεριεύει.~~

Τα φτηνά πράματα ακριβά στιχίζουνε.
Ποτέ κιανείς στην αγορά να μην το συνηθίζει
να παίρνει ότι βρεί φτηνό γιατί ακριβά στοιχίζει.

Όποιος ντρέπεται κακά ζεί.
Μη ντρέπεται να τα ζητάς τα δικαιώματά σου
γιατί αλλιώς θά 'νιε κακά και τ' αποτελέσματά σου.

Με τ' άσπρα ν-του βγάνει κιανείς και στα βουνά τα ψάρια.
Με τα λεφτά ο άνθρωπος, φαίνεται παλικάρι
στη θάλασσα πχιαίνει λαγούς και στο βουνό το ψάρι.

Με τα λεφτά ο άνθρωπος έχει φτερά μεγάλη
και δύναμη κ' εχτίμηση και του λαγού το γάλα.

Όπου φυτρώνει η ντεμπελιά κάνει καρπό τη φτώχεια
και διαλεί νοικοκυριά και ξεπουλεί μετόχια.

Για την κάθε κλειδωνιά, αντικλείδι τα λεφτά.
Ειν' οι παράδες και φτερά και θάρρος και στολίδι
και για την κάθε κλειδωνιά γίνονται αντικλείδι.

Τ' άσπρα κατεβάζουν τ' άσπρα.
Ω τα παντέρμα δύναμη απού την έχουν τ' άσπρα.

Αυτά και πύργους χτίζουνε και κατεβάζουν τ' άστρα.

**Το πλιά καλό και το πλιά εύκολο δεν πάνε μαζί.
Το εύκολο και το καλό ποτέ μαζί δεν πάνε.
Εκείνο που 'ναι δύσκολο χρήσιμο πάντα θά 'ναι.**

**Μην περιμένεις κέρδιτα δίχως να κάνεις κόπο
γιατί αυτό δεν γίνεται εις σε κιανένα τόπο.**

**Όποιος θέλει ευτυχία θα τη βρει στην εργασία.
Α θέλεις νά 'χεις δύναμη μα και να ευτυχήσεις
με την εργατικότητα πολλά 'χεις να κερδίσεις.**

**Το λίγο μην το λυπηθείς να προστατέψεις το πολύ.
Όντε θα λυπηθεί κιανείς να κάμει ένα ζάλο
μπορεί να χρειγιαστεί ταχιά δρόμο καλά μεγάλο.**

**Τα δανεικά γελαστά έρχονται μα κλήμενα φεύγουνε.
Τα δανεικά χαρούμενος στα χέρια σου τα βάνεις
μα όντε θα τα εξοφλείς χαντάς ότι τα χάνεις.**

**Στα χαρθιά και στο κρασί καταστρέφονται οι μισοί
Εις το κρασί και τη ρακίη, την πόκα και τα ζάρια
εσικοκαταστραφήκανε χιλιάδες παλικάρια.**

**Σ' ότι δε γκίζει στη ζωή προσωρινά πονούμε.
Με τα λεφτά το σιάζομε και γλήγορα ξεχνούμε.**

**Το χρυσάφι χωσμένο τ' αφεντικό πεινασμένο.
Ότι να το κουκλώνουνε στο χώμα το χρυσάφι
στερείται το τ' αφεντικό μα τό 'χει το χωράφι.**

**Οι φτωχοί έχουνε ανάγκες πλιά απού τσ' αγίους.
Το χρέος σου εις το Θεό σα θέλεις να πλερώσεις
σσοι πεινασμένους βούθηξε και στσ' εκκλησιές μη δώσεις.
Η βοήθεια στους δυστυχισμένους είναι χριστιανική και
ανθρωπιστική πράξη. Το χτίσιμο μιας εκκλησίας για να**

ακούγεται το όνομά μας είναι εγωιστικό.

Με τα λεφτά αγοράζεις γη κόλαση γη παράδεισο.
Απού 'χει μπόλικά λεφτά θα πρέπει να λογιάζει.
Με τα λεφτά παράδεισο γη κόλαση αγοράζει.

Το δοσούδι πως το δίδεις, πού το δίδεις και γιάντα το δίδεις;
Α δώσει και κιαμιά βολά ο άνθρωπος δοσούδι
υπολογίζεται πολύ ο τρόπος που το δούδι.

12) Έρωντας - Οικογένεια

Όποιος πεινά θωρεί ψωμιά κι όποιος διψά χειμώνες,
κ' η κοπελιά στον ύπνο τ'ζη στεφάνια κι αρραβώνες.

Τα νιάτα, όντεν τά 'χομε δεν τα εχτιμούμε.
Τα νιάτα μην τα σπαταλός για θ' αδικογεράσεις,
κάνε μια λογική ζωή όμορφα να περάσεις.

Απού βρίχνει και φιλεί, φιού ντου ανε μ-παντρευτεί.
Όποιος με δίχως πλερωμή την κάνει τη δουλειά ντου,
πάλι καλλιά στην τσέπη ν-του που μένουν τα λεφτά ν-του.

Η γι-αγάπη θέλει γινάτι.
Όποιος κι α θέλει ν' αγαπά γινάτι πρέπει νά 'χει.
Μ' επιμονή κ' υπομονή κερδίζεις κάθε μάχη.

Απού τ' αβγά του κόρακα δε βγαίνουνε αηδόνια.
Απού τ' αβγά του κόρακα δε βγαίνουν αηδονάκια,
μα σαν και τσοι γονιούς τωνε γίνονται κορακάκια.

Τα νιάτα πόσο αξίζουνε ο γέρος το κατέει.
Είχεν τα και του φύγασι και ταχτικά τα κλαίει.

Οι ζαρούκλες κ' οι ψαράδες έχουσι πολλά να πούσι.
Όποιος γεράσει και θωρεί ψαράδες και ζαρούκλες,
χαντά πως τονε σέρνουνε του Χάρου οι χερούκλες.

Εγώ ν-του απού τό 'χει ένα στο κουράδι.
Εγώ ν-του του μοναχού απού 'ναι με μια πάρτη
που τονε παίρνει μια φυσέ και σβήνει απού το χάρτη.
Άμα έχει κανείς ένα παιδί εύκολα μπορεί να μείνει δίχως παιδί.

Το γέρο τ' άσπρο ν-του μαλλί δεν τονε βασανίζει.
Το φοβερό ν-του βάσανο είναι πως δεν ελπίζει.

Η κοπελιά η γι-ανύπαντρη γράμμα είναι βουλωμένο.

Σαν παντρευτεί διαβάζουνε ίντά 'χει αυτή γραμμένο.

Τα κάλλη και το φρόνα τση κοπελιάς είνιε η προύκα τζη.
Σαν είναι η κοπελιά καλή και φρόνιμη και νέα,
δεν τζη χρειγιάζονται προουκιά, αυτά 'νιε τα σπουδαία.

Πάρε γυναίκα σύντροφο μα όι αφεντικίνα,
κι αν κάνεις βάσανα γι' αυτή θά 'νιε γλυκιά κι εκείνα.

Ας έχουν τύχη τα προουκιά κι ας είνιε και κουρέλια.
Η τύχη για τσι τυχερές φέρνει καλά κοπέλια.

Ας μπέφει η μοίρα μου λεφτά κι εγώ τα κάνω κάλλη,
να με γυρέφουνε γαμπροί με λεβεδιά μεγάλη.

Το γ-καλό γαμπρό τονε πιάνεις στο φτερό.
'Όποιος κι α βρεί καλό γαμπρό ποτέσ δε ντονε χάνει,
για ζάλα γή για έξοδα, για μπένα γή μελάني.
Η παροιμία ελέγετο τότε που ήτανε κρίση στους γαμπρούς.

Πολλά προουκιά, γλώσσα πρικιά.
Η προύκα μερικέσ βολές τη γλώσσα μεγαλώνει,
και με την προύκα, η προουκαρέ, τον άντρα τση πληγώνει.

Φρόνιμο δεν πρεζάρουνε, φτωχό δε μπεγεντούνε.
Την έξυπνη ζηλεύουνε, την όμορφη αγαπούνε.

Ψηλή γυναίκα κι όμορφη είναι σωστή κολώνα,
όπως αυτές τσ' Ακρόπολης πού 'νιε στον Παρθενώνα.

Η γι-όμορφιά τση κοπελιάς κάνει το τυχερό τζη,
και βοηθά τηνε να βρεί άντρα καλύτερό τζη.

Κοντή γυναίκα πέρδικα. Άντρας ψηλός λιοντάρι,
σχαρά στηνε την κοπελιά απού θα τονε πάρει.

Τα προβλήματα τση καρδιάς η λογική δεν τα λύνει.

Εἰς τὴν καρδιάς τὸ πρόβλημα ἡ λογικὴ δε μπαίνει.
Μοῦδε κατέει να τὴν βρεῖ τὸ γιατρικὸ που γειαίνει.

Τὴ γ-κοπελιά μην τὴ θεωρεῖς στὴν ἐκκλησιά βαμένη,
πρῶι-πρῶι να τὴνε δεῖς που δε σε περιμένει.

Τὸ αἷμα νερό δε γίνεται.
Τὸ αἷμα δε μπορεῖ ποτές με τὸ νερό να μοιάζει,
γιατί εἶναι πράμα ζωντανό και χοχλακά και βράζει.

Ἡ λογικὴ στὸν ἄθρωπο καλὸ κουμάντο κάνει,
μα ὅπου σημάσει ὁ ἔρωντας, στὸ μπατελέ τὴ βγάνει.

Σε κάθε τόπο βγαίνουνσι τὸ Μάη ἄλλες βιόλεις.
Σε κάθε τόπο οἱ κοπελιές, ἀλλῆς λοῆς μαριόλεις.

Σιγά - σιγά με τὸν καιρὸ γινώνουνται τ' ἀχλάδια,
πολλά, ἀπὸ γρίνιες ξεκινού, και ξετελεύου χάδια.

Εἶναι τὸ πλια καλύτερο γυναίκα δίχως ἄλλο,
μα ἡ γυναίκα και κακό, εἶναι πολλά μεγάλο.

Σκεπάζει ὁ ουρανός τὴ γῆ, τὸ ψόμα τὴν ἀλήθεια.
Με ἀγάπη και ὁμόνοια προκόβουνε τὰ σπῖθια.

Ἀνάθεμα ἀπού ζήλεψε σε πλούτη γῆ σε κάλλη,
μόνο σε στέρεο κορμί σε γνωστικὸ κεφάλι. (π.μ.)

Εἶναι ἡ γι-ἀγάπη πίζιλη κ' εἶναι και ντιλικάτη.
Στὸ πείσμα τοιγουδίζεται, καίγεται στὸ γινάτι.

Πως σ' ἔμπεψε ὁ Θεός κοντὴ τὴ μοῖρα μη μαλώνεις,
μα με τὴν ὁμορφάδα σου ούλους τοοι νιούς σκλαβώνεις.

Ἀ φτύξεις εἰς τὸν ουρανὸ τὰ μούτρα σου θα φτύσεις.
Τὸν ἐδικὸ σου μη σκεφτεῖς να τὸν κατηγορήσεις.

Οι γι-εδικοί πάνε μαζί όι τα πορτοφόρια.
Αυτά δεν είναι συγγενείς και πάνε χώρια - χώρια. *

Γή να ποθάνεις, άντρα μου, γή εγώ να μείνω χήρα.
Ότι διαλέξεις δέχομαι εγώ η κακομοίρα.

Όντε μαλώνουνε οι δικόι ευχαρισιούνται οι γι-οχθροί.
Όντε μαλώνου οι γι-εδικοί και κάνουνσι καβγάδες
ευχαρισχιούνται οι γι-οχθροί κ' οι κακοθελητάδες.

Ο ελεύτερος μυρίζει, ο παντρεμένος γκανίζει.
Σαν είναι ελεύτερος κιανείς, όπου σταθεί μυρίζει,
όντε θα παντρευτεί κι αυτός θ' αρχίζει να γκανίζει.

Η κακή παντρεία χηριά 'ναι και το κιαουλιάς καλλιά 'ναι.
Σαν είναι η παντρεία κακή ωσάν και τη χηριά 'ναι,
κι ακόμη και το κιαουλιάς, πολλές βολές καλλιά 'ναι.

Βαρέ ν' η καλογερική, φέρνει η παντρεία μελάδες.
Αυτοί που δεν παντρεύονται, δεν είναι μπουνταλάδες.

Κι αν παντρευτείς, κι α δεν παντρευτείς θα το μεταγνώσεις.
Κι αυτός απού παντρεύεται, συχνά το μεταγνώθει,
μα κι όποιος δεν παντρεύεται ποτές χαρά δε νιώθει.

Στην κεφαλή απού μπαίνει στεφάνι πρέπει να μπαίνει και μυαλό
Ότι να βάλει ο άνθρωπος στην κεφαλή στεφάνι,
τσι κουζουλάδες τσι παλιές δεν πρέπει μπλειό να κάνει.

Ο απάντρευτος είναι μισός.
Άθρωπος σα δε πατρευτεί και σπίτι σα δεν κάνει,
μοιάζει μισός χερόμυλος αλεύρι απού δε βγάνει.

Το θέλημά τζη η κοπελιά το κάνει με τα νάζια.
Η κίνηση τση μηχανής γίνεται με γκρανάζια.

Ο ψεύτης μ' όρκους πιάνεται, η κόρη κλαψουρίζει.

Με νάζια και κλαψούρισμα τσι μάχες τσι κερδίζει.
Το όπλο του ψεύτη είναι ο όρκος και το όπλο των γυναικών τα δάκρυα.

Το γιατρικό του έρωнта βρίχεται στο στεφάνι,
όμως κι αυτό το γιατρικό, συχνά πρικόδα βγάνει.

Η νύφη απ' όντε γεννηθεί μοιάζει στην πεθερά τζη,
μα η πεθερά, πολλές βολές είναι η συφορά τζη.

Το νάμι τη μεγάλης θα παντρείει και την άλλη.
Με τα καλά που λέςινε ούλοι για τη μεγάλη,
θα βρούμενε καλό γαμπρό να πάρει και την άλλη.

Οι γάμοι απού τη μοίρα μας είναι από πρι γραμμένοι,
και κάθε ένα το γραφτό θα τονε περιμένει.

Α δεν εμοιάζαμε, δεν εσυμπεθεριάζαμε.
Πρέπει να σκέφτονται καλά όποιοι συμπεθεριάζου,
για θά 'χουσι τρεχάματα, ότι να μην ταιριάζου.

Σαν πάρει ο φτωχός φτωχειά δουλεύουσι και ζιούσι,
και χαίρονται και τη ζωή σα νάχαν είναι πλούσιοι.

Στον έρωнта δε ντρέπεσαι μούδε και δε φοβάσαι
στο νού τον έχεις ξυπνητός, στ' όνειρο όντεν κοιμάσαι.

Δουλευτής και παλικάρι; Μη γυρεύεις άλλη χάρη.
Σαν είναι ο νέος δουλευτής κ' είναι και παλικάρι,
τάξιμο κάνει κάθε μια τέθοιο γαμπρό να πάρει.

Ποτέ ν-του το συμπεθεριό δεν είναι ακουμπιστήρι.
Σ' ένα κουράδι ένα σταμνί δεν είναι ποτιστήρι.

Όποιο όξω κλεί η πόρτα σου μαύρο γάιδαρο τον έχεις.
Όποιο όξω κλεί η πόρτα σου ανάγκη δεν τον έχεις
Όσοι είναι μέσα του σπιθιού μόνο αυτούς κατέεις.

Χαρά στον πού 'ν' ο πόνος του απ' όξω του σπιθχιού ν-του,
κι ας είναι και τση μάνας του, κι ας είν' και τ' αδερφού ν-του.
(π.μ.)

Γυναίκα δεν κλειδώνεται. Είναι σαν τον αέρα.
Σαν τό 'χει όρεξη αυτή θα βγαίνει κάθε μέρα.

Το ξύλο κάνει κακό μόνο στα γυαλικά.
Το ξύλο στρώνει την κερά. Στρώνει και το γαϊδούρι.
Μόνο σ' ότι είν' από γυαλί μπορεί να βλάψει πούρι.

Η γυναίκα δύσκολα χτίζει μα εύκολα χαλά.
Ποτέ η γυναίκα δε μπορεί το σπίτι να το χτίσει,
μα όποια ώρα το σκεφτεί μπορεί να το γρεμίσει.

Γυναίκα λιγομίλητη τση Παναγίας μοιάζει.
Όποιος την πάρει χαίρεται και δεν αναστενάζει.

Σα θέλει η νύφη κι ο γαμπρός θέλουν κ' οι συμπεθέροι.
Κι αν είν' αντίθετος κιανείς δε θα τα καταφέρει.

Οι συμπεθέροι πάν' καλά μόνο τον πρώτο χρόνο,
το δεύτερο κι α σμιξουνε κοτσολογούνται μόνο.

Ανάθεμα πού 'χει δικούς και με τσοι ξένους σμίγει,
ο ξένος εις το ζόρε σου θα σηκωθεί να φύγει.

Τον υγιό σου επάντρεψες; Γείτονα τον έκαμες.
Το γιο σου απού επάντρεψες γείτονα τονε κάνεις,
άλλη τον έχει κατοχή μα δεν τονε σιοχάνεις.

Η γι-αδερφή τον αδερφό κ' η μάνα τον υγιό τζη,
απής τονε παντρέψουνε, άλλη τον έει δικό τζη.

Σαν το πρώτο μου στεφάνι εις τον κόσμο δεν εφάνει.
Όπως την πρώτη μου παντρεία, το πρώτο μου στεφάνι,
κιανένα πλιά καλύτερο μουδ' ήτο μουδ' εφάνει.

Δυο κούκληδες, δυο κούνελοι και πεθερά με νύφη,
τα τρία αυτά ζευγαρωτά δεν κάνουν σ' ένα σπίτι. (π.μ.)

Δε γκίζει το σακκάκι σου σαν το ποκόμισό σου.
Δεν έχεις άλλο ειδικό ωσάν τον αδερφό σου.

Έχεις με και δε με πονείς, μα να με χάσεις και θα δείς.
Έχεις με και δε με πονείς. Χαντάς δεν έχω βάρος,
μα σαν με χάσεις θα το δείς πως μ' είχες πάντα θάρρος.

Όντε γεννιέται η κοπελιά κ' η γι-έγνοια τζη γεννιέται.
Όπου γεννιέται κοπελιά, απού την ίδια μέρα,
αρχίζουν τα βάσανα κ' οι γι-έγνοιες του πατέρα.

Όπου 'νιε σερνικά παιδιά είνιε σα τζοι κολώνες.
Μπορούσι κι απαλεύουσι φουρτίνες και χειμώνες.

Τση καλομοίρας το παιδί, το πρώτο κοπελιά 'ναι.
Ας είνιε τ' άλλα σερνικά κι ούλα καλά θα πάνε.
Πραγματικά της χρειαζότανε τότε το πρώτο παιδί της
νοικοκυράς να είναι θηλυκό. Και βοήθεια θα το είχε σε λίγα
χρόνια μα και συντρόφισσα θα το είχε στην τότε μοναξιά της
γυναίκας.

Μεγαλώνουσι τα παιδιά, μεγαλώνουσι κι γι - έγνοιες τωνε.
Ως μεγαλώνουν τα παιδιά κ' οι γι-έγνοιες μεγαλώνου,
σαν κλείσουν μάθχια οι γονιοί οι γι-έγνοιες τελειώνου.

Η βέργα απού το θεό είναι ευλογημένη,
να τη θωρούνε τα παιδιά στον τοίχο κρεμασμένη.

Το σπίτι απού την κοπελιά, καλλιιά 'ει τον κοπελιάρη.
Άλλο ειν' ο ήλιος τ' ουρανού, κι άλλο 'ναι το φεγγάρι.

Σαν είναι το παιδί μικρό μοιάζει με αγγελάκι.
σ' ούλο το σπίτι δίδει φώς το πρώτο του γελάκι. *

Να τ' αγαπάς τα τέκνα σου μ'αυτά μην το κατένε,
ότι δεν πρέπει μη γενεί, κι ας κάθονται να κλαίνε.

Χοίρο και σκύλο και παιδί να μην τα κακομάθεις,
γιατί μπορεί με τον καιρό πολύ κακό να πάθεις.

Καημένη φούρνου πυρά κι αντρούς αγκάλη.
Όπως του φούρνου την πυρά του άντρα την αγκάλη,
οι σόμπες δε ζεσταίνουνε μούδε και το μαγκάλη.
Δεν ήτανε τότε σόμπες, δεν ήτανε καλοριφέρ. Όταν ψήνανε στο
φούρνο, και ειδικά τα σπίτια που τον είχανε μέσα, εζέστανε.
Ότι αφορά και την "αντρούς αγκάλη" είναι πάντα νόστιμη
ζεστασιά για το γυναικείο φύλλο.

Δεν είδενε η πάπια ομορφότερο πουλί αφού το παπάκι τζη.
Τση πάπιας το παπάκι τζη τση φαίνεται κουκλάκι.
Πλια όμορφο τση φαίνεται κι αφού το περδικάκι.

Σκεπάζει ο ουρανός τη γή, σκεπάζει η μάνα το παιδί.
Όπως ο ουρανός τη γή ούλη τηνε σκεπάζει,
σκεπάζει η μάνα το παιδί. Για πράμα δε δυστάζει.

Εις του παιδιού το ντύσιμο δείχνει η γι-αναθροφή ν-του,
δείχνει και ποιά ν'η μάνα ν-του και ποιοι είνιε οι γι-εδικοί
ν-του

Θε μου μη μπέψεις του παιδιού ότι βάνει ο νούς τση μάνας του.
Θε μου μη μπέψεις του παιδιού η μάνα ότι φοβάται.
Την κάνει η γι-αγάπη τζη κι ούλα τα συλλογάται.

Σπίτι χωρίς νοικοκερά. Κλησιά χωρίς παπάδες.
Βάρκα με δίχως τα κουπιά. Άντρας χωρίς παράδες.

Ποτέ γυναίκα μη ρεχτείς την ώρα που φουρνίζει
Αν είναι και μαραζιαρέ αναψοκοκκινίζει.

Το Μάη βούι μη ρεχτείς, τον Άγουστο γυναίκα.

Αν είναι κι εκατό χρονώ χαντάς πως είναι δέκα. (π.μ.)
Τον Μάη τα βόδια ήτανε ξεκουρασμένα και παχαιμένα. Τον
Αύγουστο και η γυναίκα ήτανε ξεκουρασμένη από τα θέρη και
τα αλωνικά και καλοπερασμένη από τα γάλατα και τα φρούτα
και ήτανε περισσότερο εμφανίσιμη.

**Εφτά ασκημιές χώνει η γι-ασπριά και δεκαοχτώ τα πάχη,
κ' είκοσι τα ξαθά μαλλιά σχαρά στην απού τά 'χει. (π.μ.)**
Η ιδανική ομορφιά πριν μισό αιώνα, κατά τα τότε πρότυπα.

**Άσπρη κατάσπρη δεν περνά, παχούλα δεν πασέρνει.
Μαυριδερή και νόστιμη, ούλους τσι νιούς τσοι σέρνει.**

**Η γι- άσπρη θέλει βισινιά κ' η γαλανή γαλάζια.
Η μαύρη ότι κι α φορεί κάνει πιτήδεια νάζια.**

**Στο γιο σου πε και ψώματα, μα όι στο γαμπρό σου.
Εκείνος εύκολα χολιά, δεν είναι σαν το γιός σου.**

**Σαν έρθει η νύφη στο χωριό μη βιάζεσε να τηνε δεις.
Σαν έρθει η νύφη στο χωριό ούλοι θα τηνε δούσι,
και θα προλάβουν το κοντό και το μακρέ να πούσι.**

**Αν κάμεις και καλό μ-παιδί το πράμα ίντα το θέλεις, μα αν
κάμεις και κακό μ-παιδί το πράμα ίντα το θέλεις.
Καλό μ-παιδί δίχως λεφτά πολλά μπορεί να σιάξει.
Κακό μ-παιδί όσα κι α βρεί μπορεί να τα ρημάξει.**

**Ένας γονιός αντέχει δέκα παιδιά. Δέκα παιδιά δεν αντέχουσι ένα
γονιό.
Δέκα παιδιά αναθρέφονται από φτωχό πατέρα,
μα σα γεράσει, τα παιδιά, τονε πετούνε πέρα.**

**Νευκή γονιώ αγόραζε και στα βουνά προπάθιε,
και τα βουνά αν σκίζονται εσύ να μη φοβάσαι. (π.μ.)**

Οι κατάρες τω γονιώ δε βγαίνουνσι απού την καρδιά.

Είνιε οι κατέρες τω γονιώ δίχως σαΐτα τόξο,
δε βγαίνουν απού την καρδιά, μα απού τα αχειλία κι όξω.

Ότι πείς στα γονικά σου θα σου πούσιν τα παιδιά σου.
Αυτά που κάνεις σήμερα εσύ στα γονικά σου,
τα ίδια πράματα θα δείς ταχιά απού τα παιδιά σου.

Όποιος γονέω δε γροικά κακώς κακού θα πάει,
κι α δεν αρχίζει να γροικά, άσκημο τέλος θά 'ει.

Σχαράς τονε απού τονε θάρτουσι τα παιδιά ν-του.
Σχαράς το γέρο απού καλά επέρναν ο καιρός του,
κι απού στο τέλος τη ζωής τον έθαψεν ο γιός του.

Κατά μάνα, κατά κύρη.
Κατά τη μάνα το παιδί και κατά τον πατέρα.
Ως είνιε σήμερα αυτοί, θά 'ναι κι αυτό μια μέρα.

Όπου πηδήξει η γι-αίγα πηδά και το ριράκι.
Η γι-αίγα εκείά απού πατεί, πατεί και το ριφάκι.
Αυτά που κάνει η μαμά κάνει και το παιδάκι.

Απού 'ει χοίρους γονιούς, μαθαίνει να μουγκρίζει.
Οι χοίροι, όποιο γεννήσουνε, χοίρους γονιούς γνωρίζει,
και δε μαθαίνει να μιλεί. Μαθαίνει να μουγκρίζει.

Το μήλο πέφτει με καιρό εις την μηλιά από κάτω.
Το χούι τω γονέων του ο κάθα νιείς κρατά το.

Άντρας μου βασιλιάς, εγώ βασίλισσα ο γιός μου βασιλιάς, εγώ
δρροσιά.

Σαν έχω άντρα βασιλιά, είμαι η βασίλισσά ν-του.
Σαν είναι ο γιος μου βασιλιάς, έχει την ειδικιά ν-του.

Απ' αστραπή κι από βροντή κι από νερό και χιόνι
κι από γυναίκα παλαβή θεός να σε λυτρώνει.

Ούλα του γάμου δύσκολα κ' η νύφη βαρεμένη.
Σε κάρβουνα αυτούμενα βρίχεται καθισμένη.
Ήτανε μεγάλη ντροπή να βρεθεί γυναίκα έγκυος προ του γάμου
και ήτανε επείγουσα ανάγκη να στεφανωθεί να τα
"κουκλωθούνε". Την παροιμία λέμε τώρα όταν για κάτι είναι
επείγουσα ανάγκη μα παρουσιάζονται εμπόδια.

Κληρονομιέται κ' η γι-αθρωπιά.
Η γι-αθρωπιά και η τιμή κι αυτά κληρονομιούνται,
των τιμημένων τα παιδιά τιμούνε και τιμούνται.

Το βήξιμο κι ο έρωντας δε χώνουνται.
Το βήξιμο κι ο έρωντας δε χώνουνται καθόλου,
μα βρούχο βγάνουσι πολύ. Μοιάζουν τ' ανεμοχόλου.

Ο έρωντας πολλές βολές ζημιά μπορεί να κάνει.
Μπορεί ν' ανοίξει και πληγή ποτέσ τση να μη γειάνει.

Αυτός που θέλει ν' αγαπά δεν πρέπει να κολώνει.
Ν' αντέχει με υπομονή όντε χτυπούνε οι πόνοι.

Άλλα λέει η λογική και άλλα λέει η καρδιά.
Πολλές βολές η λογική στη θέληση ληγίζει.
Συχνά τη λογική η καρδιά δεν την υπολογίζει.

Νέφη καλοκαιριάτικα, χειμωνικές λιακάδες.
Τση μάνας τα μαλώματα. Τση πεθεράς γλυκάδες.
Της μάνας η κακία και της πεθεράς η γλυκάδα δεν έχουνε
διάρκεια.

Πιλιά βάρος είναι ένας ξένος από ούλη τη φαμελιά.
Πέντε νομάτους του σπιθιού εμέτραν η γυναίκα,
μα μ' ένα ξένο μοναχό εβγήκασινε δέκα.

Ο χωρισμός πρικιές πληγιές ανοίγει στην καρδιά μας,,
μα θα γενεί γλυκιός καρπός ταχιά στην εσμιγιά μας.

Η γι-αδερφή τον αδερφό χριστό στωρό τον έχει, κι ο αδερφός την αδερφή στην άκρα του ραββισό ν-του.

Η γι-αδερφή τον αδερφό μη στάξει και μη βρέξει, μα για το λόγο, ο αδερφός μπορεί να τση τσι βρέξει.

Η αδελφή ιθωρίτο βίρος στο σιίτι. Τη γυναίκα την θέλανε για μίνα και για σόζωγο μα όχι για κόρη και για αδελφή. Ο αδελφός έβλεπε την αδελφή βίρος, η αδελφή τον αδελφό αποκούμπι.

Μούδε στ' αντρώνο κακιά, μούδε στ' αδέρφια αμάχη,
μούδε σε μίνα και παιδί τέθιοιο κακό μη λάχει.

Ο άντρας μου κι άλλος κιανείς, ο πλιά καλός μου συγγενής.
Επήγα και στ' αδέρφια μου και στσι γονιούς μου επήγα.
Σαν τ' άντρα μου τη συντροφιά καλύτερη δε είδα.

Πρωτοδιύτεροι κρατούνε, παραπέρα τα ξεχνούνε.
Ξαδέρφιοι πρωτοδεύτεροι είνιε καλά δεμένιοι.
Οι παραιδευτερότεροι είνιε αλαργαρισμένοι.

Όντε σε στραβώσει ο δικό σου, σου κάνει βαθύτερες κουφάλες.
Τα μάθια σου βαθύτερα σου τά 'βγαλε ο δικός σου,
και πλια πολύ σε πλήγωσε παρά και τον εχθρό σου.
Ψυχολογικά πληγώνεται περισσότερο κάνεις από τους δικούς του.

Λύκος και ρίφι, πεθερά και νύφη.
Τότες που θα φιλέψουνε ο λύκος με το ρίφι
ετότες και η πεθερά φιλεύει με τη νύφη.

Με το δικό σου φάε και πιέ μα μην κάμεις συναλλίκι
Φάε και πιέ και γλέντισε μαζί με το δικό σου,
κι άφεις το συναλλίκι ντου να μη γενεί εχθρός σου.

Γαμπρός υγιός δε γίνεται και η νύφη θυγατέρα.
Δε μοιάζει όπως δε μοιάζουνε η νύχτα με τη μέρα.

Μπορεί να πεί και ο δικός μα δε μπορεί ν' ακούσει,

και ταραχίζεται α γροικά άλλοι κακό να πούσι.

Γυναίκα και καλό κρασί καλά 'νιε όντεν τα πίνεις.
Στην υστεριά πολλές βολές δάκρυα μπορεί να χύνεις.

Ο γάμος είναι και κακό μα είναι κι αναγκαίος,
και είναι πλια καλύτερος αν τονε κάμεις νέος.

Είναι άνοστο στον άνθρωπο το δεύτερο στεφάνι.
Ούλη την ώρα στο μυαλό τα πρωτινά ν-του βάνει.

Κάνουνε όνειρα καλά οι γι-αρραβωνιασμένοι,
μετά το γάμο σβήνουνε και πράμα δεν πομένει.

Άθρωπος πού 'ν' ανύπαντρος είναι μισό ψαλίδι,
δεν έχει στόχο και σκοπό. Πράμα δεν αποδίδει.

Καλλιιά γαμπρός μ' έναν αμάτι, παρά γαμπρός μ' ένα παιδάκι.
Καλλιιά να λείπει του γαμπρού το ένα ν-του αμάτι,
παρά από άλλη ν-του παντρεία νά 'χει ένα παιδάκι.
Το καημένο το προγόνη το παραγκωνίζουμε και δημιουργείται
ζήλεια ανάμεσα σ' αυτό και τα παιδιά του προήλθαν από τον
δεύτερο γάμο και κατά συνέπεια όχι καλή ατμόσφαιρα.

Απάντρευτο προξενητή σε προξενειό μη μπέψεις,
και πράγματα μπορεί να δείς που δε θα τα πιστέψεις.
Έχει συμβεί να στείλουνε απάντρευτο προξενητή και αυτός να
ζητήσει την κοπελιά για πάρτη του.

Δεν είναι ο γάμος μπάλωμα να ξυλωθεί να φύγει,
γι' αυτό πρωτύτερα κιανείς τα μάθια ν-του ν' ανοίγει.

Σχαρά στο σπίτι απού 'νιε παιγνίδια τω μ-παιδιώ και ραβδί του
γέρο.
Σχαρά στο σπίτι απού θα δείς γεροντικό ραβδάκι,
και παιγνιδάκια παιδικά που παίζει το γγονάκι.

Αντροδιαλέχτρα, γεροντοκόρη.
Είχε του ήλιου τσ' ομορφιές μα πήγασινε στράφι.
Εδιάλεγε γ-κι εδιάλεγε κι έκατσεν εις το ράφι.

Μούδε φαϊ μούδε ύπνο χορταίνει όποια έχει μωρό.
Απ' όντεν εγεννήθηκε τση μάνας το μωρό τζη.
μούδ' ύπνο δεν εχόρτασε, μούδε το φαητό τζη.

Στα 20 για λεβεδιά, στα 25 για λεφτά, στα 30 δε ρωτά.
Στα είκοσι αν είν' καλός. Στα είκοσιπέντε αν τά 'χει.
Εις τα τριάντα δε ρωτά. "Φέρε τον όπως λάχει".
Είπαμε πως ήτανε κρίση στους γαμπρούς και άμα έπιανε τα 30
η κοπελιά έβλεπε ότι υπάρχει ο φόβος να χάσεις το τρένο και
δεν διάλεγε πια, ενώ στα 20 ρωτούσε για εμφάνιση και στα 25
για πλούτη.

"Σήκω συ να κάτσω γώ". "Σώπα συ κι εγώ μιλώ".
Η πλούσια κ' η καλόσειρη τον άντρα κατοχεύει.
Μια φτωχοπούλα φρόνιμη ο λογικός γυρευεί.

Συχνά θωρεί αλλού η καρδιά κι αλλού θωρούν τα μάθγια,
μα δεν κολώνουν εύκολα τα καρδιακά γινάθγια.

Άσπρος γεννιέται ο κόρακας και κόκκινος μαλλιάζει,
και μαύρος κατασταίνεται και του μπαμπά του μοιάζει. (π.μ.)
Την παροιμία αυτή λέμε για να υποστηρίξομε τους νόμους της
κληρονομικότητας.

Κακό μαρουβά κάνουνε οι κοπελιές.
Αξία στο μαρούβισμα παίρνουνε τα κρασιά σου
μα όμως μαρουβά καλό δεν κάνει η κοπελιά σου.

Καλλιιά 'ναι η σκεπασμένη κεφαλή από την ξεσπέπαστη.
Η σκεπασμένη κεφαλή τση ξεσκεπης καλλιιά 'ναι.
Την κοπελιά σου πάντρεψε γιατί τα χρόνια πάνε.
Σκεπασμένη κεφαλή = παντρεμένη κοπελιά.

Όι νύφη μου όπως εκάτεες, μα όπως ηύρες.
Η νύφη απού τον τόπο τζη δε φέρνει νέους νόμους
μα πρέπει να προσαρμοστεί εις τσοι καινούργιους δρόμους.

Δεν είναι ούλη η αξία στα μάγουλα.
Η ομορφιά στα μάγουλα, δίδει κι αυτήνη χάρη.
Μα χαρακτήρα να θωρεί γυναίκα όποιος θα πάρει.

Όμορφος είναι ο όμορφος, όποιος τον αντικρύζει
μα όμως ο καλόψυχος ηλιόθερα αξίζει.

Ο κύρης τρώει τα ξινά και τα παιδιά αρουδιούνε.
Πολλά παιδιά πλερώνουνε όσα οι γονιοί χρωστούνε.

Καλλιό χόρτα με αγάπη παρά κρέας και αμάχη.
Καλλιό τα χόρτα τα ξερά μ' ομόνοια κι αγάπη
παρά του κόσμου τα καλά με τσακωμούς και δάκρυ.

Σχαράστηνε την ομορφιά αν έχει και καλή καρδιά.
Όμορφη και καλόψυχη σαν έχεις στο πλευρό σου
σου γράφει η μοίρα να περνάς όμορφα τον καιρό σου.

Δεν τό 'χει ο γέρος πως ποθαίνει μα πως δε ζεί να μαθαίνει.
Δεν τό 'χει ο γέρος πως γερά, δεν τό 'χει πως ποθαίνει
μα ήθελε να ζεί κι αυτός ακόμη να μαθαίνει.

Όποιον παινά το σπίτι ν-του παινά κ' η γειτονιά ντου κι όποιον
παινά κ' η γειτονιά παινά κι ο κόσμος ούλος.
Όποιον παινά το σπίτι ν-του παινά κ' η γειτονιά ν-του
κι όποιον παινά κ' η γειτονιά δε δείχνουν τα στραβά ν-του.

Η γι' ομορφιά τραβά, η καλωσύνη κρατίζει.
Μαγνήτη έχει η γι-ομορφιά και σε τραβά κοντά τζη
μα η καλωσύνη σε κρατεί και σ' έχει στα νερά τζη.

Η λογική γυρεύει, η καρδιά βρίχνει.
Η λογική πολλές βολές λύση να βρεί γυρεύει.

Μα τση καρδιάς η θέληση στο τέλος κυριεύει.

**Εδιάλεγε κι εδιάλεγε κ' ήυρεν τ' αποδιαλέουρο.
Εδιάλεγε και εδιάλεγε τον πλιά καλό να πάρη
κι επήρε ν-το χειρότερο απού δεν είχε χάρη.**

**Η γρίνια σπύθια διαλεί κι αντρώνα χωρίζει.
Είναι το σπύτι τυχερό που γρίνια δε γνωρίζει.**

**Η όμορφη είναι στολισίδι, η καλόψυχη είναι θυσαυρός.
Η γι-όμορφη είναι δίπλα σου ολόκληρο στολίδι.
Μα η καλόψυχη χαρά ατέλειωτη σου δίδει.**

**Η γυναίκα κ' η φωθιά, α δε σε κάφουνε θα σε ζεσταίνουνε.
Και η γυναίκες κ' οι φωθχιές, ζεσταίνουνε γη καίνε.
Συχνά τα μάθχια των αντρώ για τσι γυναίκες κλαίνε.**

**Φαμελιά αγαπημένη, στ' άπαρτα τα κάστρα μπαίνει.
Σαν έχει μια ομόνοια στο σπύτι η φαμελιά σου
μπορείς να πείς με σιγουριά πως πάει καλά η δουλειά σου.**

**Βλέμμα χαμηλό, βλέμμα πονηρό.
Να τήνε βλέπεις φίλε μου τη χαμηλοβλεπούσα
γιατί έχει δυνατή καρδιά σα γ-και την Αρετούσα.**

**Η γι-ομορφιά του παγωνιού φαίνεται στα φτερά ν-του.
Στον άθρωπο είν' ομορφιά τα πρωτερήματά ν-του.**

**Μεγάλος βάρος είναι η γι-αλαφρόμυαλη γυναίκα.
Γυναίκα αλαφρόμυαλη, είναι μεγάλο βάρος
για να την υπομονευτής θέλεις μεγάλο θάρρος.**

**Όντεν ανοίγει η καρδιά το δρόμο τζη χάνει η λογική το δικό τζη
δρόμο.**

**Όντε χτυπά βαρέ η καρδιά η λογική σωπαίνει
κι α βουληθεί ν' αντισταθεί θα φύγει νικημένη.**

Εδά που ζιώ με πρόσεξε και κόλυβα δε θέλω.
Εδά που ζιώ, στο ζόρε μου μην αδιαφορήσεις
μα σα ποθάνω κόλυβα δε θέλω να μου ψήσεις.

Η λογική έχει αφεντικό την καρδιά.
Η παντοδύναμη καρδιά τη λογική ορίζει.
Δεν είναι λίγες οι βολές από την ξεφτυλίζει.

Όντε μιλεί ψιθυριστά η καρδιά τηνε γροικά όποιος πρέπει ν' ακούσει.

Και τση καρδιάς, τον ψίθυρο τονε γροικά όποιος πρέπει.
Και με τη φαντασία ν-του, πολλά γροικά και βλέπει.

Καλλιιά ζοφός παρά χοντρός, κρεμαστός κι οί κοντός.
Καλλιιά νά 'ναι ζοφός κιανείς παρά νά 'χει ξιγκάρες.
Είνιε ζοφές και κρεμαστές οι γι-όμορφες αντράρες.

Σ' ένα καπέλο δε χωρούνε δυο κεφαλές.
Σ' ένα καπέλο δε θα δείς δυο κεφαλές να μπούσι
μούδε μια νύφη δυο γαμπροί γιατί θα σκοτωθούσι.

Εγώγια ν-του απόυ λείπει απόυ το γάμο τση γυναίκας του.
Στο γάμο τση γυναίκας του αυτός απόυ δεν πάει
ποτές του μούδε σπιτικό μούδε παντρεία δε θά 'ει.
Δεν πρέπει να ταχτοποιεί κανείς τις δουλειές του με
αντιπροσώπους.

Όσάν το φασολόρυζο το ξαναζεσταμένο
Ετσά 'ναι και τ' αντρόύνο το ξαναπαντρεμένο.

13) Υγεία

Πολλές βολές και την υγεία η κεφαλή την κάνει
και την αρρώσγια η κεφαλή μπορεί να τηνε γειάνει.

Η κεφαλή έχει ευθύνη και για την υγεία.
Πολλές βολές ότι τραβά τ' ανθρώπου το κορμί του,
ακόμη και για την υγεία φταίει η κεφαλή του.

Κάθε αρρώσγια στο κορμί φτάνει με το τσουβάλι,
μα για να φύγει ύστερα δουλεύει με κουτάλι.

Όποιος εβαραρρώσθησε σαν πρώτας μπλειό δε σιάζει,
σαν το γυαλί που εράισε, ετσά κι εκείνος μοιάζει.

Το κακό αρνί ψωριά μα δε φοφά.
Το κακαρνάκι κι αν ψωριά δε θέλει να φοφίσει,
φοφούνε τα καλύτερα κι αυτό μπορεί να ζήσει.

Έχε τα πόδια σου ζεστά την κεφαλή σου κρύα,
και το φαϊ σου μέτριο γιατρό δε θά 'χεις χρεία. (π.μ.)

Με την καθαριότητα τσ' αρρώσγιες τσι ζυγώνεις,
και δίχως να κουράζεσαι και δίχως να πλερώνεις.

Στο σπίτι απού δε μπαίνει αέρας και ήλιος μπαίνει γιατρός.
Το σπίτι απού δε λιιάζεται κι απού δεν παίρνει αέρα,
στα γιατρικά και σσοι γιατρούς πλερώνει κάθε μέρα.

Η χώνεψη του φαητού αρχίζει απού τ' αντόδια,
και στην κοιλιά και στην καρδιά πηγαίνει και στα πόδια.

Βλάφτει σε το πολύ φαί το λίγο δε σε θρέφει,
να τρώεις λίγο και συχνά, όσο και όντεν πρέπει.

Το τρεχούμενο νερό είναι πάντα καθαρό.
Νερό τρεχούμενο όποιος βρεί να πχειέ και μη δυστάσει,

βρομέζει μόνο το νερό που βρίχεται σε στάση.

Τότε που διασχίζαμε όρη και βουνά με τα πόδια πίναμε από τα ρυάκια το νερό μα πιστεύαμε ότι ήτανε καλό αφού ανανεώνετο.

**Τρεχάμενο νερό όποιος βρεί και το αναγυρίσει
να τονε παν τση μάνας του να μην τονε γνωρίσει. (π.μ.)**

Όποιος το χώνει το κακό με κείνο δα ποθαίνει.

Όποιος γυρεύει γιατρικό το πολεμά και γειαίνει.

Γιατρό και παρηγορητή τονε θεωρώ το χρόνο.

Άθρωπος προσαρμόζεται ακόμη και στον πόνο.

Καλλιιά να προλαβαίνεις παρά να γιατρεύεις.

Πλια εύκολα και πλια φτηνά και δίχως να πονέσεις.

τσ' αρρώσχιες πρίχου σου 'ρθουνε πρέπει να τσι προσέχεις.

Απού τ' αβγό θα γρεμιστείς και στ' άχερα θα δώσεις.

Σε γιατρικά και σε γιατρούς δραχμή δε θα πλερώσεις.

Από μικροπροβλήματα δεν μπορεί να προκύψει μεγάλη ζημιά.

14) Περηφάνεια - αχαριστία

Την περηφάνεια τ' άτιμου του γέρου την πορνεία,
μούδ' ο Θεός τη δέχεται μούδε η κοινωνία.

Η λεβεδιά πολλές βολές αξία δε χαρίζει,
μοιάζει με σαπουνόφουσκα που σκά και ξεφουσκίζει.

Ότι να οργιστεί ο Θεός του μελιγκουνιού του δίδει φτερά και πετά.

Το μελιγκούνι ο Θεός σα θε να το ξεκάνει,
φτερά του δίδει και πετά και τη ζωή του χάνει.

Ότι ν' αρχίξει ο άνθρωπος και μοναχός παινιαίται,
με τούτα τα παινέματα πολλά κατηγοριαίται.

Όποιος πολλά ψηλοπετά πέφτει χαμηλά μετά.
Όποιος πολλά ψηλοπετά κι όλο ψηλά ξαμώνει,
οργίζεται του κι ο Θεός και τονε ταπεινώνει.

Όσα δε φτάνει η γι-αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια
λέει κι ο άφραγκος πολλά πως έχει στα σερτάρια.

Πολλά περιφανεύεται στον κάμπο το μουλάρι
ξεχνά πως οι προγόνοι του ήσανε οι γαιδάραι.

Ο γέρος όλο πολεμά τα γέρα του να χώσει,
μα μόλις πχιάσει ρίζωμα θα τα ξεφανερώσει.

Το φύλλο του βασιλικού κι αν ξεραθεί μυρίζει.
Όποιος ποντάρει στοσι παλιούς ο ίδιος δεν αξίζει.

Όποιος δεν έχει δική του αξία τη γυρεύει από τσι παλιούς του.
Όποιος την περηφάνεια, του στηρίζει στοσι παλιούς του,
δείχνει πως δεν αξίζει αυτός, μα δεν το βάνει ο νούς του.

Η περηφάνεια συχνά κι αχάριστο σε κάνει,

κι άνθρωπο δεν ευχαριστάς που χρήσιμος σου φάνει.

Οι σκύλοι δεν είναι αχάριστοι μα οι άνθρωποι είναι.
Δώσε του σκύλου κόκκαλα να σείσει την ορά ν-του.
Βοήθα τ' αχάριστου να δείς τη συμπεριφορά ν-του.

Για την επίδειξη κιανείς πολλά λεφτά ξοδεύει,
λέει και ψόματα πολλά και πράμα δε κερδεύει.

Εις τα νερά τ' ανάβαθα μπορεί να δείς το βάθος,
στην περηφάνεια θα δείς ένα μεγάλο λάθος.

Όσοι σκύλοι με δακάσα εκαμά τσοι κι ελυσιάσα.
Εις την ζωή όσες βολές κι αν με πληγώσαν άλλοι
κάθε φορά των έκαμα εκδίκηση μεγάλη.

Έγκλημα είναι η ψευχιά και η αχαριστία.
Δεν είναι μόνο έγκλημα ο φόνος και η ληστεία.

Σαν κάνει πίσω ο οχθρός ούλ' είναι παλικάρια.
Η μάχη όντεν έβραζε ήσανιε στα σπηλιάρια.

Αχάριστο βοηθός, νεκρό δανείζεις
ποτέ σου τον αχάριστο μην εξυπηρετήσεις
γιατί δεν είναι δυνατό να τον ευχαριστήσεις.

Η θάλασσα από τα νερά ποτές δεν ξεχειλίζει
και δε χορταίνει αχάριστος, και χάρη δε γνωρίζει.

Η λεβεδιά πολλές βολές είναι κουφό καρύδι (π.μ.)
είναι λουλούδι ψεύτικο και μυρωδιά δε δίδει.

15) Εποχές - καιρός

Μεγάλη φουρτίνα, μεγάλη μπονάτσα,
Ότι να κάμει ο Θεός τα φοβερά μπουρίνια,
έχει σειρά καλοκαιριά, δίχως καθόλου γρίνια.

Μη σε γελάσει η μέλισσα μούδε το κωσταντούλι,
το καλοκαίρι θα το δείς ταχιά τον Πρωτογούλη.

Απού το Μάρτη μη χαντάς πως ήρθε καλοκαίρι,
σαν πάντα την καλοκαιριά ο Μάης θα τη φέρει.

Το Μάρτη στέρευε τροφές να δίδεις τω ζουμπέρω,
και χαρουπάκια τον παιδιώ, βραστάρι για το γέρο.

Ο Μάης έχει τ' όνομα και τα πολλά τραγούδια,
Απρίλης έχει πάντα του πιλιάτερα λουλούδια.

Τα νέφη του καλοκαιριού και τ' άστρη του χειμώνα
πάντα παρουσιάζουνε προσωρινή εικόνα.
Μεταφορικά λέγεται η παροιμία για ότι δεν είναι σταθερό.

Τον Πρωτογούλη ρέγομαι πού 'χει μεγάλη μέρα,
κι αρχίζουν και τα δράβιλα, την πείνα κάνουν πέρα.
Του Πρωτογούλη είκοσιμα, η πλια μεγάλη μέρα
μα η νύχτα, από κει κ' ύστερα τση παίρνει τον αέρα.

Απού τσι μέρες τ' Αγιαννιού οι νύχτες μεγαλώνου.
Κάμποσες μέρες παρεμπρός πρι φτάξει του κλειδώνου.

Ήλιο τ' Απρίλη ρέγομαι και ύπνο του Γενάρη.
Τον Άγουστο τα δράβιλα, κρασί το σαραντάρι.

Κάνει μετά απού του Σταυρού ένα καλοκαιράκι,
και σκίζει μερικές βολές ο ήλιος το χαράκι.

Λίγο μετά που τ' Αγί Αντρέ αντρεύεται η μέρα,

η νύχτα λιγοστεύεται από κειδά και πέρα.

Όντε γεννιέται ο Χριστός παντού το φώς πλεισιαινει,
κι ο κάθε χριστιανός στη γή χαρά κι ελπίδα παίρνει.

Με γέρο Γρέο αρμένιζε, Σιρόκο παλικάρι.
Αν έχεις και γερό σκαρί νά 'χεις μεγάλα θάρρη.

Σα βάλει ο καιρός βροχή κόβεται ο αέρας,
προ πάντων όντεν γίνεται στο γύρισμα τση μέρας.

Σα δεν αστράψει δε βροντά, σα δε βροντά δε βρέχει,
και σα δε βρέξει νοτικά ο ποταμός δεν τρέχει.

Κάνει πολλά νερά όντεν αστράφτει απού τη Γαβδοπούλα.
Όντεν αστράφτει και βροντά απού τη Γαβδοπούλα,
θα ρίξει μπόλικά νερά να τα ποτίσει ούλα.

Όντε μαλώνου δυο καιροί ο ένας θα νικήσει,
μετά απού τα πινίκια ν-του πολύ νερό θα χύσει.

Το ψιμοκαίρι τα νερά σαλεύου γ-και δρομώνου,
τό 'να χωριό το πνίγουσι, στ' άλλο δεν αποσώνου.

Ότι να δείς στον ουρανό κι ο ήλιος πόδια κάνει
θα κάμει μπόλικά νερά, σε λίγο μπόρα φτάνει.

Στα νηλιοβασιλέματα, σαν κοκκινίζει η δύση,
με καλωσύνες ο Θεός θέλει να συνεχίσει.

Ότι να δείς να γίνεται αλώνι στο φεγγάρι,
θα βάλει αέρα δυνατό και βλέπου μη σε πάρει.

Όντε μαζώνει ο χοίρος πανιά στην κοιμητέ ν-του θα κάμει
ταίκνα.

Σα δείς το χοίρο και πανιά πάει στην κοιμητέ ν-του,
θα κάμει ταίκνα δυνατή. Δε σε γελά ποτό ν-του.

Πάντα ο Γενάρης καλωνές τσι κάνει τσ' εμισές του,
άλλη χρονιά τσι πρώτες του, κι άλλη τσι ύστερές του.

Από Μαρθιού και Σετεμπριού ίσιαν το μερονύχτι.
Από Μαρθιού και Σετεμπριού ίδιους καιρούς δεν κάνει,
μα ίσια το μερόνυχτο κι ο νιείς κι ο άλλος βγάνει.

Απ' όντε δεν εχιόνισεν απού τα παξιμάδια
εκάμαν κ' οι κουτσές Μαριές αλάλητα κουράδια.
Ο νοτιοδυτικός δεν χιονίζει συχνά, όταν όμως θα χιονίσει ρίχνει
πολύ, κατά την παρατήρηση των κτηνοτρόφων.

16) Συναλλαγές - συναναστροφές

Απ' ακλουθά του κόροκα εις τα φοφίμια πχιαίνει
κι απού ' χει συντροφιά κακή ζημιωμένος βγαίνει.

Μιλούνε και τα ρούχα.

Μιλεί και λέει και πολλά το ντύσιμο τ' ανθρώπου
προ πάντω αλάργο σα βρεθεί κ' ειν'άγνωστος του τόπου.

Νά 'χεν ο χοίρος αθρωπιά δεν ήθελα παχαινει
μα ζεί και δίχως αθρωπιά και στα πηλά του πχιαίνει.

Γαϊδουρινό γινάτι.

Γαίδαρος ειν' ο γαίδαρος κι αθότυρο δεν τρώει
μα το γινάτι του κι αυτός, σαν και τσ' ανθρώπους τό 'ει.

Απάλεψε τα πάθη σου κι αργότερα τσ' οχθρούς σου.
Μ' εκείνους απού μάλωσες ξάνοιξε να τα σιάξεις.
Εχθροί νιε και τα πάθη σου, κι αυτά να τα πατάξεις.

Ο φούρνος εσυνήθισε κι έχει τσι μουζουδές του.
Ο άτιμος υπόληψη δε σκέφτεται ποτές του.

Μην κάμεις μη σου κάμουσι, μην πεις να μη σου πούσι.
Ούλο τον κόσμο ν' αγαπάς κι ούλοι θα σ' αγαπούσι.

Για μιας στιγμής παλικαριά σε μια ζωή πλερώνεις.
Μαλλιοτραβιέσαι, δέρνεσαι, πράμα δε διορθώνεις.

Ο Άγιος θέλει τάξιμο και ο δικος συμφέρο.
Άγιοί και φίλοι και δικοί πρέπει να λαδωθούνε
για νάρθουνε στσι δύσκολες στιγμές να σου βρεθούνε.

Μαζί πονούνε, μαζί χαίρουνται οι αγαπημένες καρδιές.
Κάθε φιλιά σε δυο καρδιές, σα θα γενεί μεγάλη
χαρά γη πρίκα, αν έχει η μια μοιράζει με την άλλη.

Κόρακας κοράκου αμάτι δε βγάνει.
Ο ένας κόρακας τ' αλλού ποτές δε βγάνει αμάτι
μα ο νιείς τον άλλο άνθρωπο σκοτώνει στο γινάτι.

Τ' αλεύρι όντεν το βγάνουνε τ' αλέθουνε δυο πέτρες.
Σε κάθε ανθρώπινο καβγά υπάρχουνε δυο φταιχτές.

Τσ' άντρες δε τσοι ζυγιάζουνε με δράμια και οκάδες
μόνο με το φιλότιμο και με τσι φρονιμάδες.

Να κάνεις το καθήκο σου ποτέ σου μην αργήσεις
όμως ποτέ μη βιάζεσαι να κάνεις εκδικήσεις.

Βοηθήα μου να σου βοηθώ για να βγούμε στο βουνό.
Βοήθα μου στο ζόρε μου, κράτα με, μη γλιστρίξω
σε ζόρε θα βρεθείς κι εσύ και θα σε βοηθήξω.

Η καρδιά 'ναι κατοικία για αγάπη και κακία.
Μίσος και ζήλεια κι αδικία, συμπόνια κι ευσπλαχνία
είναι στην κάθε μία καρδιά με άλλη αναλογία.

Όποιος κι α σου 'καμε καλό να του τ' αναγνωρίζεις
μα στο κακό μην ακλουθάς, καλλιιά ναι να χαρίζεις.

Στην κάμερά οι βασιλικοί ώθεν το φως τραβούνε.
Το ίδιο και τα μυστικά, φως θέλουνε να δούνε.

Οπ' αγαπάς μην πολιοπάς και μην πολιοκαθίζεις
μούδε να μην πολιομιλεις κι αγάπη συνεχίζεις.

Άλλα λέει το στόμα και άλλα λέει η καρδιά.
Συχνά το στόμα τ' αλλονού άλλα σου φανερώνει
όμως δεν έχει η καρδιά πάντα την ίδια γνώμη.

Τσοι όρκους τσοι θυμάται όποιος τονε συμφέρνουνε.
Οι όρκοι είναι σεβαστοί κι αντέχουνε στο χρόνο
αν τύχει και ταιριάζουνε με το συμφέρο μόνο.

Όπου είπες το μυστικό σου δεμένο σε κρατούνε.
Όπου μεγάλο μυστικό έχεις φανερωμένο
ένα σκοινάκι έδωκες και σ' έχουνε δεμένο.

Να συχωράς πολλές βολές εις το συνάθρωπό σου,
όμως ποτέ μη συχωράς ελάττωμα δικό σου.

Με το συργούλιο ο άνθρωπος το κάνει αυτό που θέλει.
Δεν πάει με ξύδι το ψωμί μα πάει με το μέλι.

Στην ανάγκη σου μαθαίνεις τσοι φίλους σου
Αυτός που στην ανάγκη σου ήρθε κοντά και κείνος.
Είναι αυτός εις τη ζωή ο πλιά καλός σου φίλος.

Αυτός απού σου βρίχνεται σε δύσκολες αράδες
είναι χοντρό κεφάλαιο καλλιά απού τσοι παράδες.

Κάμε καλό στον κακό για να τον εκδικηθείς.
Μπορεί να 'γδικηθεί κιανείς με το δικό του τρόπο
με το να κάνει το καλό και των κακών αθρώπω.

Ηύρεν ο γύφτος τη γενιά του.
Ο γύφτος όπου κι α βρεθεί, σα σμίξει τη γενιά του
αιστάνεται ευχαρίστηση κι αναγαλιά η καρδιά του.

Μιλούνε, γελούνε, μισούνε, μερικοί.
Πολλοί αθρώποι εύχουνται η χέρα που φιλούνε
να μεσκινιάσει, να κοπεί, να ευχαριστηθούνε.

Όμοιος τον όμοιο αγαπά, όμοιος τον όμοιο σμίξει
σα δεν ταιριάζουνε οι δυο θα πάει ο νιέζ να φύγει.

Ποτέ σου τον παλιό εχθρό φίλο μην τονε κάνεις
γιατί ξυπνά η έχθριτα και τη φιλιά τη χάνεις.

Του φρονίμου τα φρονά να γροικάς.
Απού 'χει φίλους λογικούς και φρόνιμους δικούς του

α δε τζοι συβουλεύεται δεν του βουηθά ο νούς του.

Τον καιρό που κιντυνεύεις υποστήριξη γυρεύεις.
Φίλε μου στην ανάγκη μου σε θέλω να το δείξεις.
μα τη χαρά τηνε περνώ κι α δε μου βοηθήξεις.

Να μου πείς ποιούς φίλους έχεις, να σου πώ ποιο δρόμο
τρέχεις.

Πε μου ποιούς κάνεις συντροφιά, και πε μου που συχνάζεις
και θα σου πώ για που τραβάς και ποιιάς γραμμής ταιριάζεις.

Από μια συντροφιά κακή καλλιιά 'ναι η μοναξιά σου
γιατί από συντροφιά κακή βρίχνεις και το μπελά σου.

Τη θάλασσα τη γαλανή αέρας τη μαυρίζει
και μιαν ομορφοσυντροφιά, ένας τη μαγαρίζει.

Ξύλα ξερά, ξύλα χλωρά, μαζί η φωθχιά τα καίει
που σμίγει συντροφιάς κακές ένα καιρό θα κλαίει.

Όποιος κι α μπει στα πύτερα όρθες τονε ταιμπούνε
κι όποιος με χοίρους ζεί κοντά ψύλλοι θα τονε βρούνε.

Στσοι βάτους, όπου βρίχνονται, μη θέλεις να σημώσεις
άσκημα αγκάθια έχουνε και θα τηνε πλερώσεις.

Τα μεγάλα ψάρια τρώνε τα μικρά.
Τα ψάρια τα μεγαλωπά, μικρά ψαράκια τρώνε
Μπορεί και νά 'ναι άδικο, μα όμως φυσικό 'ναι.

Καλό ντουφέκι, μεγάλη γλώσσα.
Αλλιώς μιλεί ο ξαρμάρωτος κι αλλιώς ο αρματωμένος
όποιος ντουφέκι δεν κρατεί φεύγει αδικημένος.

Γερά μπράτσα, πολλές αξιώσεις.
Όποιος γροικά τα μπράτσα του και νιώθει πως βαστούνε
έχει και την αξίωση να τονε σεβαστούνε.

Φοβέρα θέλει κι ο Θεός για να σου κάνει θάμα
γή θέλει λάδωμα κι αυτός, αυτό που λένε "τάμα".

Μια του φίλου, δυο του φίλου, τρεις και τον κακό του ψόφο.
Του φίλου μια, του φίλου δυό και τρεις βολές του φίλου
μετά του ρίχνουν αματές όπως του ξένου σκύλου.

Α σ' οργιστεί ο Θεός κάτσε, α σ' οργιστούνε οι γι-αθρώποι
προπάθχιε.

Ότινος οργιστεί ο Θεός ας κάτσει αναπαημένος.
μ' αν οι γι-αθρώποι τ'οργιστού, ας προπατεί ο καημένος.

Καλλιά να βγεί τ' αμάτι σου παρά το κακό σου όνομα.
Που βγάλει όνομα κακό είναι ζημιά μεγάλη.
Καλλιά ντου θάτονε κιανιούς τα μάθχια ν-του να βγάλει.

Όποιος δεν βγαίνει αληθινός τσι πόρτες του τσι κλειούνε.
Δε θέλουνε όπου επέρασε να τονε ξαναδούνε.

Με τον καλλιά σου κάθιζε και νηστικός σηκώνου.
Πάντα να θέλεις να περνάς με τον καλύτερό σου
τη συντροφιά σου διάλεγε σε ούλο τον καιρό σου.

Όποιος κάτσει αποσπéρας με στραβούς το πρωί αλλοιθωρίζει.
Όποιος σημώνει τση ψωθιάς αυτή τονε ζεσταίνει.
Όποιος σημώνει στσι στραβούς, στράβελος κατασταίνει.

Μην το δεχτείς κι ανε σου πεί κιανείς να σε ταΐζει
κι α σε ταΐσει μια βολά θέλει να σε ορίζει.

Όντεν είσαι καβαλάρης τσοι πεζούς να χαιρετάς.
Να χαιρετάς και τσοι πεζούς σαν θά 'σαι καβαλάρης
γιατί τυχαίνει με καιρό να πχαιίνεις προπατάρης.

Όπου τρώει ο σκύλος ψωμί εκειά γαβγίζει κιόλας.
Εκειά που τρώει το ψωμί ο σκύλος συνηθίζει
να είναι φύλακας πιστός, να βλέπει, να γαβγίζει.

Αν έχομε και λούξιγκα κατέσιν το οι γειτόνοι.
Πράμα δεν τονε χώνεται κι α βίξομεν ακόμη.

Δε χώνεσαι τη γειτονιάς, όπως και του Θεού σου.
Κατένε κ' ίντα σκέφτεσαι κ' ίντα 'χεις εις το νού σου.

Ο κακός χρόνος περνά μα ο κακό γείτονας μένει.
Σιγά σιγά θα φύγουνε οι δύσκολοί μας χρόνοι
μα δε θα φύγουνε ποτές οι δύσκολοι γειτόνοι.

Σαν είν' ο νιείς καλύτερος μπορεί η δουλειά να σιάξει.
Σαν είναι ο γείτονας κακός κι εσύ μπορεί να φταίεις
την ώρα που κακολογά, κι εσύ τα ίδια λέεις.

Δεν είναι το χωριό καλό σαν έχει λίγα σπίθια
μα λείπει κ' η ομόνοια στα μετοχάκια, αλήθεια.
Έχει παρατηρηθεί στις μικρές κοινωνίες υπάρχει μεγάλη
διχόνοια.

Καλλιιά ο πρώτος του χωριού παρά ύστερος τη πόλης.
Καλλιιά 'ναι νά 'σαι στο χωριό και νά 'σαι κορυφαίος
παρά στη πόλη άγνωστος, φτωχός και τελευταίος.

Όποιον παινά το σπίτι του παινά κ' η γειτονιά του
κι όποιον παινά κ' η γειτονειά δε δείχνουν τα στραβά ν-του.

Όπου 'ναι γεια κι ομόνοια, εκείά 'ναι κι ευτυχία.
Όπου 'χουν την υγειά ν-τωνε κ' ένιε και μονοιασμένοι
εκείά, σ' αυτό το σπιτικό ούλοι 'νιε ευτυχισμένοι.

Σβήσε τη φωθχιά του γειτόνου σου να γλυτώσει το δικό σου
σπίτι.

Ότι να δείς να καίγεται σπίτι γειτονικό σου
γλάκα να σβήσεις τη φωθχιά να σώσεις το δικό σου.

Απού τον κίντυνο συχνά ο γείτονας σε σώνει
ομπρός σου βοηθά ο Θεός κ' ύστερα οι γειτόνοι.

Πιλά κερδίζει η γι-αλεπού παρά και το λιοντάρι
γι' αυτό μην συνεταιριστείς ποτές με κατεργάρη.

Ένα μουζούρι αλάτσι πρέπει να φάεις μαζί με τον άλλο για να
τονε νιώσεις.

Για να γνωρίσεις άνθρωπο πρέπει μ' αυτό να κάτσεις
και να ξεδέψετε μαζί ένα μουζούρι αλάτσι.

Του συντέκνου μας ο σκύλος είναι σύντεκνος κι εκείνος.
Γνωρίζει το το σπίτι μας του σύντεκνου ο σκύλος
για χάρη του συντέκνου μας σύντεκνος είν' και κείνος.

Μικρές φιλιές στο χωρισμό σβήνουνε και ξεχνιούνται
μα οι πραγματικές φιλιές πάντα διατηρούνται.

Εσύ κακό χερόβολο και εγώ κακό δεμάτι
κι ο ένας μας κι ο άλλος μας κακία και γινάτι.

Η μια χέρα ανοίγει την άλλη.
Ανοίγει με τον τρόπο τζη η μια την άλλη χέρα
κι ας είνιε αδέρφια και δικοί, μάνα και θυγατέρα.

Του γαιδάρου χάρη κάνεις, μόνο τ' άχερά σου χάνεις.
Μόνο όποιος είναι παλαβός γαιδάρου χάρη κάνει.
Εκείνος και τον κόπο του και τ' άχερά του χάνει.

Όποιος δε λιγοστεύει ται μέρες μου, ο Θεός να πλεισιαίνει τα
χρόνια του.

Όποιος εμέ ται μέρες μου δε μου ται λιγοστεύει.
Η Παναγία κι ο Χριστός να τονε ξεμιστεύει.

Ο παπάς ομπρός ευλογά τ' αγένια του.
Ευκούνται αυτοί για πάρτη ντω μ-πρώτη βολά οι παπάδες
αν μ-περισσέψουσιν ευκές πέμπου γ-και στο' αραπάδες.

Ο κάθα εΐς για πάρτη του και ο Θεός για ούλους,
εκείνος μπέμπει τα καλά γι' αρχόντους και για δούλους.

Όποιος κερνά φαρμάκια πίνει κι αυτός.

Όποιος φαρμάκια κι αν κερνά πίνει το μερτικό ν-του,
κάνει κακό των άλλωνώ μα κάνει και δικό ν-του.*

Όποιος λυπάται ξένο κρές τρώνε οι σκύλοι το δικό ν-του.

Όποιος λυπάται ξένο κρές δε βγαίνει σε καλό ν-του
γιατί μπορεί να φάσινε οι σκύλοι το δικό ν-του.

Ένα σουχλί βλάφτει τολάχιστο τρείς.

Αυτοί που κάνουνε σουχλιά είναι καταραμένοι.

Μπάρε μου τρείς, μ' ένα σουχλί, βγαίνουν ενοχλημένοι.*

Αυτός που κάνει το σουχλί και οι 2 που τους αφορά.

Και τα καλά και τα κακά είναι στην κάθε ψυχή.

Στου κάθε ανθρώπου την ψυχή είναι σ' ένα καντούνι
περιστεράκι, γάϊδαρος, και όφης και γουρούνι.

Μόνο τα βουνά δε σμίγουνε.

Δε σμίγουνε τα δυο βουνά, φαράγγι τα χωρίζει,
μα ξανασμίγει ο άνθρωπος με φίλους που γνωρίζει.

Γή θρύφε, γή ανακάτεψε, γή πήγαινε να φύγεις,
μούδε να κάτσεις θέλομε μούδε και να ξανοίγεις.

Στα μίζερα χρόνια, συχνά εβάζανε σ' ένα πήλινο λεκανάκι λίγο
βραστόγαλο ή άλλο ζουμερό φαγάκι και δίνανε κι ένα κομμάτι
ψωμί σε 2,3 ή και 4 παιδιά να φάνε "συνεταιρικά". Συλλογικά
αντιμετωπίζανε και το θρύψιμο του ψωμιού και το ανακάτεμα.
Μεταφορικά το λέμε ακόμα όταν κάποιος, ενώ έχει δικαιώματα,
δεν ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις.

Η καλωσύνη η πολλή σ' ένα σημείο φτάνει,
γιατί κι ο άλλος αρχινά κορόιδο να σε πχιάνει.

Αν έχεις φίλους εκατό μπορεί και νά 'νιε λίγοι.
Αν έχεις ένα αφεντικό, μαγάρι νά 'χα φύγει.

Πρόσεχε με τσοι δυνατούς μάχητα να μη πχιάσεις,

γιατί θα βλάψει σίγουρα η μάχη απού θα χάσεις.

Όποιος πρωτοπλερώνει κακά φιλεί.
Κακά μεταχειρίζεται όποιος πρωτοπλερώνει,
γιατ' ύστερα παρακαλεί και δεν υποχρεώνει.

Συχνά εις τσι συναλλαγές ο κάθα ένας σφέλνει,
μα σφέλνει πλια συχνότερα όπως τον σφεύρνει.*

Ποτές φιλία μη βιαστείς αθρώπου να χαρίσεις,
όζω το χαρακτήρα ντου ανε πρωτογνωρίσεις.

Χρόνια πολλά τον άθρωπο κι αν έχεις εις τη ράχη,
σαν τον αφήσεις θα σου πεί άδικο να σου λάχει.

Ο πλια κακός συβημασμός, η πλια ωραία λύση.
Γινάθια και πεισματικά δε σβήνουνε την κρίση.

Ποτές αλλισοβέρισο μην κάνεις με δικούς σου.
Μπορεί και νάν'ναι αφορμή και να τσοι δείς εχθρούς σου.

Το ίδιο σφεύρο και ο ίδιος εχθρός φιλεύει τσ' αθρώπους.
Ίδιο σφεύρο έχουνε και ίδιο ντουσουμένη
κι αυτός ο λόγος εδικούς κι αδερφοχτούς τσοι κάνει.

Α βγαίνει, μην παρακαλείς μα να υποχρεώνεις.
Όντε μπορείς τη θέση σου μην τηνε ταπεινώσεις.

Να μη ζητάς βοήθεια ανάγκη όντε δεν έχεις,
καλλιά 'ναι με τα πόδια σου στα λήθηγα να τρέχεις.

Όποιος δε μάθει να γροικά αλλωνώ διαταγές, δε θα μάθει και να διατάσσει.

Όποιος δε μάθει να γροικά το τρένο θα το χάσει
μούδε σε θέση θα βρεθεί ποτέ να διατάσσει.

Ποτές σου να μην καβαλάς το μεγαλύτερο σου.

Στον ύστερο λογαριασμό δε θά 'ναι σε καλό σου.

Όποιος τον κόσμο ωφελεί είναι ωφελημένος,
όπου σταθεί κι όπου βρεθεί, πάντ'ά 'ναι τιμημένος.

Ο γείς με την αξία ν-του και την παλικαριά ν-του,
κι ο άλλος με γλειψίματα την κάνει τη δουλειά ν-του.

Στο ξένο σπίτι λίγα θέλε, λίγα λέγε.
Στο ξένο σπίτι, σα βρεθείς πρέπει να το κατέεις,
δεν πρέπει να ζητάς πολλά και λίγα να τα λέεις.

Τον ξένο εις το σπίτι σου για μάρτυρα τον έχεις
και ότι κάμεις κι ότι πείς πρέπει να το προσέχεις.

Το μίσος με άλλο μίσος δε σβήνει.
Με την αγάπη ο άνθρωπος μπορεί να σβήσει μίση
και το κακό ξεκίνημα μπορεί να σταματήσει.

Αν είναι ο φίλος σου γλυκός εσύ μην τονε φάεις
μόνο να τονε σέβεσαι και τη φιλιά ν-του θά 'εις.

Ο φίλος ο πραγματικός πάρα πολλά αξίζει.
Χαρά και συμπάρσταση πολλές βολές χαρίζει.

Όπου πάς κι όπου καθίσεις όνομα κλό ν' αφήσεις.
Όπου σταθείς κι όπου βρεθείς κι απ' όπου κι αν περάσεις
με το καλό σου φέροισιμο αγάπη ν' αγοράσεις.

Εκοιλιπόνανε βουνό να κάμει βουναλάκι
μα σαν εγέννησε έκαμει ένα μποντικαλάκι.
Συχνά κάποιος κορδίζει και υπόσχεται πολλά μα τελικά
παρουσιάζει λίγα. (από το ρυθμό του Λισώπου).

Δεν τα δένουνε τ' αβγά με τα σπαούλια.
Τ' αβγά δεν είναι εύκολο να δένονται με σπάους.
Δε δένου σκύλους μ' άντερα μουδε με βρούλα τράους.

Κάθε δουλειά πρέπει να δένεται γερά.

Όντεν ψοφά η ζουρίδα τηνε τσιμπούνε οι γι όρθες.
Την ώρα που ψοφούσινε οι πονηρές ζουρίδες.
οι γι - όρθες τσι τσιμπούσινε με γελοχαχαρίδες.

Τόπου συνήθειο, νόμου κεφάλαιο.
Του τόπου τα συνήθεια να σέβεσαι όπου πάεις.
Εκτίμηση και σεβασμό από τον κόσμο θά 'εις.

Μην πλησιάζεις άνθρωπο αν δεν τονε κατέεις.
Αγάπα τσι δικολογιές, τσι φίλους να διαλέεις.

Τη σημερινή σου μάνιτα στεύρευε τηνε για αύριο.
Τη μάνιτα που έτυχε να έχεις αποσπέρας
να τη στερέψεις μερτικό τσ' αυριανής ημέρας.

Η καλωσύνη έχει όρια μα η κακία δεν έχει.
Η καλωσύνη πάντα τζη πηγαίνει προπατώντας
μα η κακία έχει φτερά και πάει φτερουγώντας.

Πάντα ξανοίγουν το δεντρό απ' τσι καρπούς που βγάνει.
Τον άνθρωπο ζυγιάζουνε απ' όσα έργα κάνει.

Κι αν είναι ο γείτονας καλός το φράχτη μη χαλάσεις.
Κι αν αγαπάς το γείτονα, κι αν τονε συμπαθήσεις
μια λογική απόσταση μαζί του να κρατήσεις.

Βλέπου από αγάπη του κακού κι από καλού το μίσος.
Από το μίσος του καλού κι από κακού αγάπη
μπορεί να πχεις φαρμακερό ζαχαρωμένο χάπι.
Του κακού ανθρώπου και η αγάπη του είναι επικίνδυνη.

Με την ευγένεια μπορείς λιοντάρι να βυζάξεις.
Με ζοριλίκια δύσκολα στο στόχο σου θα φτάξεις.

Όπχοιος έχει στάρι βρίχνει δανεικό αλεύρι.

Απού 'χει στάρι μπόλικο ούλοι τον αγαπούνε
κι αλεύρι του δανείζουνε και στάρι του χρωστούνε.

Ο όφης απού σ' αγαπά κάμε τονε βραχιόλι
και φόριε το στη χέρα σου καθημερινή και σκόλη.

Και με τα ντουφέκια σκλαβώνεις ανθρώπους μα και με την
ευγένεια.

Με όπλα σκλάβοι πιάνουνται, πιάνουνται και με κάλλη.
Μα και με την ευγένεια πιάνουνε σκάβους άλλοι.

Στο' ανθρώπους εκμετάλειψη κάνουνε άλλοι άνθρωποι
κι όπου βρεθεί κιανείς καλός το γ-κάνου οι γι-άλλοι τόπι.

Όντε σε παινά ο οχθρός σου βάλε σκέιμες στο μυαλό σου.
Ο οχθρός σου κι όντε σε παινά δε θέλει το καλό σου
κι εσύ δεν πρέπει να ξεχνάς πως είναι πάντα οχθρός σου.
Η στροφή της συμπεριφοράς του εχθρού μπορεί να κρύβει
πολλά.

Η μάνιτα πνίγει τη λογική.
Δεν είσαι ο ίδιος άνθρωπος την ώρα που μανίζεις
κι όσο μπορείς να νεύρα σου να τα περιορίζεις.

Όποιος σου φέρνει λόγια, σου παίρνει λόγια.
Μη θαρρευτείς στον άνθρωπος, λόγια απού σου φέρνει
για θα τα πάει αλλωνώ τα λόγια που σου παίρνει.

Απ' ακλουθά τον ευγενή ουφέρο έχει και τιμή.
Απ' ακλουθά τον ευγενή βρίχνηται κερδισμένος
για θα βρεθεί σιγά σιγά κι αυτός ξευγενισμένος.

Η κλειστή χέρα μούδε δίδει μούδε παίρνει.
Αυτή η χέρα η κλειστή δε δίδει και δεν τάσει
μα δεν ανοίγει και ποτές δόσουδι για να πιάσει.

Όσά μεθύσει ο άνθρωπος περνά απού τσ' σχτίνες

και φαίνετ' ολοκάθαρα ίντα κουμάσι είναι.

Αν πάεις με κοπέλια στο μύλο, α μ-πέσει ο γάιδαρός τωνα
κλαίνε, α μ-πέσει ο δικός σου γελούνε.

Α μ-πάεις και καριά βολά στο μύλο με κοπέλια
α μ-πάθουν πράμα κλαίσινε, α μ-πάθεις σκούνε γέλια.

Εψόφησεν η αελιά, απόκαμεν η συζεψιά.

Εψόφησεν η αελιά που εκάναμε ζευγάρι
και δεν την έχομενε μπλειό του συζευτή τη χάρη.

Ομπρός καλά να συμφωνάς πρι δέσετε τα βούγια
γιατί μπορεί ο συζευτής ταχιά να βγάλει χούγια.

Η συζεψιά στο ζευγάρι έπρεπε να μελετηθεί καλά γιατί αν τα
χαλούσανε στην πορεία, ίσως δεν βρίσκανε μετά άλλον συζευτή.

Ποτέ σου τον παλιό εχθρό μην τονε κάμες φίλο
γιατί σ' απογριμίζεται σαν τον λυσσαίρη σκύλο. (π.μ.)

17) Από τον τροζό ως το φρόνιμο

Ο φρόνιμος κιαμιά βολά κάνει και κείνος λάθη,
μα νιώθει και σκεπάζει τα ο κόσμος μην τα μάθει.

Του φρονίμου οι λόγοι του, πάντα 'νιε ζυγιασμένοι,
αυτός κατέει να μιλεί, κατέει και να σωπαίνει.

Ο έξυπνος κι ότι δε δει κι αυτό το προλαβαίνει,
ο παλαβός κι ότι θωρεί δεν το καταλαβαίνει.

Λίγα κατέχει ο τροζός μα ούλά 'νιε για δικό ν-του,
και πάντα το καλύτερο θέλει το μερτικό ν-του.

Όση ζημιά κάνει ένας τροζός δεν τηνε σιάζουνε σαράντα
έξυπνοι.

Ένα τροζός την εζημιά απού 'χει καρωμένη,
δεν τηνε διορθώνουνε σαράντα μυαλωμένοι.

Ότι δε νιώθει ο παλαβός το μασκαρεύεται.

Ότι κι αν δει ο παλαβός κι ο νούς του δεν το φτάνει,
για παλαβάδα το περνά και σκόλια του κάνει.

Ότι να θέλεις να ευχαριστήσεις τον παλαβό, πέ τονε έξυπνο.
Σα θέλεις κάθε παλαβό να τον ευχαριστήσεις,
πέτου πως είναι έξυπνος να τονε ξελληνίσεις.

Μπορεί να μιλήσει σωστά κι ο παλαβός, μα δίχως να το νιώσει.
Κιαμιά βολά κι ο παλαβός μα δίχως να το νιώσει,
μιλεί κι εκείνος λογικά σαν νά 'χαν έχει γνώσει.

Ο έξυπνος νιώθει πολλά μα όμως λίγα λέει.
Ο κουζουλός λέει πολλά μα πράμα δεν κατέει.

Με το μυαλό ο άνθρωπος πολλά μπορεί να κάνει,
μ' αυτό δεν αγοράζεται. Η καμηνέ το βγάνει.

Όπχιος δεν έβαλε μυαλό κι έβγαλε το μουστάκι.
Όποτε να ζεί εις το μαυλό θα μείνει κοπελάκι.

Τσι πλιά πολλές βολές ο νούς την τύχη τηνε κάνει,
ο νούς στο δρόμο τον καλό, γή στον κακό σε βάνει.

Νά 'χαν είναι χρωματιστή η τροζάδα σε πολλούς θελά 'ναι το
χρώμα τζη.
Αν είχαν είναι κόκκινη στο' ανθρώπους η τροζάδα
τον κόσμο ήθελα θωρείς γεμάτο κοκκινάδα.

Ο άνθρωπος ο έξυπνος μπορεί ν' αλλάξει γνώμη,
μα δεν αλλάσσει ο παλαβός, μούδε ζητά συγγνώμη.

Δώσε θάρρος του χωριάτη να σου βγει και στο κρεβάτι.
Θάρρος μη δώσεις του τροζού μούδε και του χωριάτη,
γιατί θα σου γυρέψουνε γυναίκα και κρεβάτι.

Πολλοί επροοδέψανε γιατ' είχαν εξυπνάδα,
μα προσδεύουνε πολλοί και με την κουζουλάδα.
Τροζό λέμε όποιον έχει ψυχολογικά προβλήματα. Τροζό όμως με
κάπως διαφορετική έννοια λέμε και εκείνον που από ψυχραιμία
ρισκοκινδυνεύει. Όμως αυτή η "τροζάδα" της δεύτερης
περίπτωσης, συχνά βγαίνει σε καλό ή σε καταστροφή.

Εγώι ν-του απού χίλιοι του βουηθού μα ο νούς του δε δουλεύει.
Αυτός που χίλιοι του βουηθού μα ο νούς του δε δουλεύει.
Αυτός δε νιώθει να σου πεί έντά 'ρθε να γυρεύει.

Σαν είναι παλαβός κιανείς κάνει διπλό τον κόπο
προ πάντων όντε δε γροικά τω λογικών ανθρώπω.

Ο έξυπνος θωρεί, γροικά, νιώθει, λαγάζει.
Καλά θωρεί, καλά γροικά, απού 'ναι μυαλωμένος.
Μα όμως δεν πολυμιλεί. Έτσά 'ναι μαθημένος.

Καλλιιά να δείς το δαίμονα παρά δαιμονισμένο,

παρά να δείς στο δρόμο σου τροζό γη μεθυσμένο.

Του παλαβού και του τροζού άδικα τ' ορμινεύεις.
Σε σίντερο κρυγιό χτυπάς, αναφιλέ δουλεύεις.

Πλιά εύκολα αδειάζεις τη θάλασσα παρά να συννοηθείς
παλαβό.

Πλιά εύκολο μου φαίνεται τη θάλασσα ν' αδειάσω,
παρά να νιώσω παλαβό και να του κουβεδιάσω.

Κάθε χωριό έχει εκκλησιές, έχει και το σκολειό ν-του.
Έχει κι ανθρώπους λογικούς έχει και τον τροζό ν-του.

Ότι ξανοίγει ο φρόνιμος, ο τροζός το παίρνει.
Εκείά από πάει και θωρεί του φρόνιμου τ' αμάτι,
πάει η χέρα του τροζού και παίρνει το κομμάτι.

Όστε να διαλέξει ο φρόνιμος, ο τροζός αρπά.
Όστε να πάει ο φρόνιμος, να δει και να διαλέξει,
πάει και παίρνει ο τροζός δίχως να βγάλεϊ λέξη.

Υποχωρούν οι γι-έξυπνοι γιατί 'νιε μυαλωμένοι.
Στην παλαβάδα ο παλαβός, με πείσμα επιμένει.

Μέσα στοσι τροζούς κάνει κάμποση τροζάδα κι ο φρόνιμος,
Κι εκείνος απού μια ζωή έζιε στη φρονιμάδα,
στην κοινωνία των τροζώ κάνει κι αυτός τροζάδα.

Το ίδιο το τροζό πουλί προδίδει τη φωλιά ν-του,
και τα γεράκια πάσινε και τρώσιν τα πουλιά ν-του.

Βρώμα δε βγάνει ο φρόνιμος μούδε στα κατρουλιά ν-του,
γιατί πηγαίνει αλάργωπά δεν κατουρεί κοντά ν-του.

Φέρνουνε τα γεράματα ζαρούκλες και ψαράδες
δε φέρνουν ούλες τσι βολές, όμως και φρονιμάδες.

Ο μεθυσμένος κι ο τροζός, αλήθεια πάντα λένε,
γιατί δεν είναι ικανοί ψόματα να κατένε.

Εις τα λειβάδια του μυαλού φυτρώνουνε γεράνια,
όμως και γαιδουρότσιτες κι αγκάθια και ζιζάνια.

Η εξυπνάδα του παλαβού είναι να λαγάζει.
Σαν το θελήσει ο παλαβός μιαν εξυπνάδα κάνει.
Κρατεί το στόμα του κλειστό και μια μιλιά δε βγάνει.

Μην έχεις στόχο μοναχό πως να ξεκοιλιδώσεις.
Θέλει τροφή και το μυαλό και πρέπει να του δώσεις.

Το έξυπνο πουλί απού τη μύτη πιάνεται.
Ποτές το έξυπνο πουλί παίδα δεν το πχιάνει,
από τη μύτη πχιάνεται και τη ζωή του χάνει.

Ο διάολος πρώτη βολά το νου τ' ανθρώπου παίρνει
και στα νερά ν-του ύστερα εύκολα τότε φέρνει.

Σα δεν κατέχεις να μιλείς να μάθεις να λαγάζεις
τσι παλαβάδες του ντουινιά μην αναλιγαδιάζεις.

Στ' αστεία μερικές βολές λέγονται εξυπνάδες,
κι άλλες βολές στα σοβαρά λέγονται παλαβάδες.

Πολλά μαθαίνει ο έξυπνος από τα ξένα λάθη.
Δεν ξεστραβώνεται ο τροζός όσα πολλά κι αν πάθει.

Ο άνθρωπος με το μυαλό πρέπει ν' αποφασίζει,
μα το κουμάντο τση καρδιάς τσ' ανθρώπους ξεφτυλίζει.

Του φρόνιμου το παιδί πρίχου πεινάσει μαγερεύει.
Κάθε παιδί του φρονίμου δεν το ξεχνά ποτέ ν-του
να σιάξει με την ώρα ν-του τη μαγερεματέ ν-του.

Μόνο απού τσοι λογικούς παράδειγμα να παίρνεις

να δείς πως πράματα καλά κι εσύ θα καταφέρνεις.

Τα σύνορα τη λογικής ποτέ μην τα περάσεις
α θέλεις με υπόληψη στον κόσμο να γεράσεις.

Αν ακλουθάς του κόρακα θα πάεις εις τα θράσια
Ακλούθα των πελιστεριώ να πάεις στα κεράσια.

Να μην του πέψει ο Θεός φτωχά μυαλά τ' ανθρώπου
γιατ' άλλοι θα τσεπώνουνε κέρδη δικού ν-του κόπου.

Σα δεν αστράφει δε βροντά, σα δεν βροντά δε βρέχει.
Σα δε δουλέψει το μυαλό κέρδος κιανείς δεν έχει.

Ο έξυπνος κάνει μια βολά το ίδιο λάθος.
Ούλοι μας λάθη κάνωμε πολλές βολές το χρόνο.
Το ίδιο λάθος μια βολά, το κάνει ο ξύπνιος μόνο.

Η ζουρίδα δεν πέφτει δυο βολές στην παίδα.
Παμπόνηρη πανέξυπνη τη λένε τη ζουρίδα
γι' αυτό ποτέσ τη δυο φορές δεν πέφτει στην παίδα.

Με τα χρόνια το κορμί χάνει, η κεφαλή κερδίζει.
Δύναμη χάνει το κορμί όσο περνούνε οι χρόνοι
μα στου καιρού το πέρασμα η πείρα μεγαλώνει.

Στου παλαβού την κεφαλή σκέψη σωστή δε βάνεις.
Κουφού καρμπάνα κι α χτυπάς άδικο κόπο κάνεις.

Όποιος μιλεί κάνει σπορά κι όποιος γροικά θερίζει.
Όποιος γροικά τσοι γνωστικούς πάρα πολλά κερδίζει.

Με το νερό σβήνει η φωθχιά, με το κρασί σβήνει η λογική
Όπου ξεσπάσει η φωθχιά με το νερό τη σβήνεις
μα σβήνεις και τη λογική με το κρασί που πίνεις.

Επά χαντά κάθε τροζός πως είναι, ο πρώτος γνωστικός.

Πάντα χαντά ο παλαβός, κατά δική ν-του γνώμη
πως σαν την εξυπνάδα ν-του δεν έλαχεν ακόμη.

Απού το στόμα μπαίνει το κρασί απού το νού φεύγει η λογική.
Απού το στόμα το κρασί, πηγαίνει στην κοιλιά σου
μα χάνεις και τη λογική, χάνεις και τη δουλειά σου.

Κάθε δουλειά πρέπει να ξεκινά απού το νού.
Πρίχου ν' αρχίζεις τη δουλειά ο νούς σου να δουλέψει
και τση καρδιάς να μη γροικάς για θα σε ρεζιλέψει.

Δεν είναι ανάγκη ο άνθρωπος παρά πολλά να μάθει.
Ας μάθει όσα χρειάζονται να κάνει λίγα λάθη.

Καλλιά 'ναι μια καλή κεφαλή παρά εκατό καλά χέρια.
Τση κεφαλής τα κέρδητα γεμίζουνε κεμέρια
Λιγότερα κερδίζουνε τα πόδια και τα χέρια.

Αν έχεις μούτρα άσκημα κι όμορφο το μυαλό σου
εσύ καλλιά απού τ' όμορφους θα ζήσεις τον καιρό σου.

Κιαμιά βολά κι ο γνωστικός κάνει κι εκείνος λάθη
μα από 'να λάθος γνωστικού ο κόσμος δεν εχάθη.

Δεν είναι απαραίτητος πολύ κόπος. Πολύ σκέψη χρειιάζεται.
Δεν είναι απαραίτητο κόπο πολύ να κάνεις.
μα πάντα για ξεκίνημα τη λογική να βάνεις.

Ο τροζός και ο κακός απ' αλάργο γνωριστός.
Δεν είναι ο βλάκας ικανός να χώσει τη βλακία
μα δεν μπορεί μουδ' ο κακός να χώσει την κακία.

Ο έξυπνος διακρίνει από τσοι παλαβούς απ' όσα δε λέει.
Πάντα κατέχει ο έξυπνος αν πρέπει να μιλήσει
και σα μιλήσει η γλώσσα του είναι μελένια βρούση.

ΜΕΡΟΣ Γ'
"ΝΕΟΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΟΛΟΓΟΣ"
Α' Μαντινάδες ερωντικές

Έλα να ζήσομε μαζί ταιράκι να γεννούμε
κι' ότι ζητά η γνώμη σου ποτές δε θα τ' αρνούμαι.

Γιά 'να χατήρι μόνο ζω. Ένα σκοπό 'χω μόνο
και μian ελπίδα μου 'μεινε παρηγοριά στον πόνο.

Θέλω να γίνω χρυσοχός χρυσάφια να δουλεύω
κι' όπου θωρώ ξαθά μαλλιά να μην τωνε ζηλεύω.

Δε θέλω νά 'μαι εμπόδιο σε άλλα σχέδιά σου
και φεύγω αιπού το δρόμο σου να μη χαλά η καρδιά σου.

Θέλεις να πέσω θύμα σου να τό 'χεις καύχημά σου
μα δε σου ικανοποιώ αυτό το θέλημά σου.

Φουρτινιασμένη θάλασσα, πως να σε σιγανέψω.
Να κάτσω στ' ακρογιάλι σου λαυράκια να ψαρέψω.

Θα κάμω μεταμόσκειψη ν' αλλάξω την καρδιά μου.
Θέλω καρδιά να σε μισεί για νά 'χω την υγείά μου.

Είχα καρδιά και λογική πρίχου να σε γνωρίσω
μα μου τα πήρες και τα δυο και δεν μπορώ να ζήσω.

Καρδιά μου πήρες και μυαλό κι έχεις μεγάλη ευθύνη
και μ' άφηκες χωρίς καρδιά και η ζωή μου σβίηνει.

Η διαμαντένια σου καρδιά και η γλυκιά σου γλώσσα.
Τα κάλλη σου τ' αγγελικά για πάντα με σκλαβώσα.

Όντε θα πώ τον πόνο μου χαντώ πως θ' αλαφρώσω.
Μα δε θαρρεύομαι κιανούς να τονε φανερώσω.

Μπορεί να φέρει ο έρωντας γλυκιά στενοχωρία.
Συχνά ξιδιάζει το γλυκιά και γίνεται αγγαρεία.

Σαν τον τσιγάρο να καώ. Σαν το κερί να σβήσω.
Α μ' αρνηθείς κιαμιά βολά α θα μπορώ να ζήσω.

Σαν τον τσιγάρο να καώ, σαν το κερί να λυώσω.
Όποιος μου πεί να σ' αρνηθώ α δεν τονε σκοτώσω.

Βλέπου να μην το μάθουνε ποθές το μυστικό μας
γιατί πολλοί το θέλουνε μικρό μου το κακό μας.

Το γιασεμί μαραίνεται σαν δε θα το ποτίσεις.
Έτσά 'ναι και ο έρωντας γεμάτος απαιτήσεις.

Μικρό μου την αγάπη μας θέλω να τη φροντίζεις.
Σαν το βασιλικάκια σου να τη βαγιοκλαδίζεις.

Τα μάθια σου πληγώνουνε τα μάθια τα δικά μου
και με μαθιές αρνητικές μου καίεις την καρδιά μου.

Να μου χαρίσεις κοπελιά τσοι χτύπους τση καρδιάς σου
και δε θα κάνω κίνηση δίχως την άδειά σου.

Να μου χαρίσεις κοπελιά απ' την καρδιά ένα χτύπο
για να μου πεί α βρίχνομαι εις την καρδιά, γή λείπω.

Ως βλέπουνε τσοι θησαυρούς βλέπε το μυστικό μας
για να τονε πετύχομε μικρή μου το σκοπό μας.

Μάθια απού δε δακρίζουνε, χείλια απού δε γελούνε.
Δίμουρα σ' αγκαλιάζουνε. Ψεύτικα σε φιλούνε.

Ας είχα κάρβουνα χρυσά φλόγα μαλαματένια.
Για να ζεστάνω μια καρδιά απού 'ναι σιντερένια.

Ας είχα κάρβουνα χρυσά και φλόγες να μην καίνε.
Να κάψω εκείνη απού 'καμε τα μάθια μου και κλαίνε.

Δε σου πηγαίνει η μάνιτα κι' α θέλεις. Για καλό σου.
Τη μάνιτά σου άλλαξε μ' ένα χαμόγελό σου.

Σαν αποθάνω και θαυτώ, στο μπνήμα απού θα λυώνω.
Η ποθαμένη μου καρδιά για σένα θά 'χει πόνο.

Τα ρόδα αθούν την άνοιξη εις τον αθόκηπό σου.
Μιαν άνοιξη παντοτινή είναι στο πρόσωπό σου.

Δίχως εσένα τη ζωή δεν τηνε λογαριάζω.
Για μιαν επιθυμία σου ούλα τα θυσιάζω.

Δεν έχεις το δικαίωμα να μ' αρνηθείς εμένα
και να ξεχνάς οσά 'χομεν οι δυο μας μιλημένα.

Ως χύνεται ο ποταμός στη θάλασσας την άκρη.
Χύνουνται απού τα μάθια μου για σένα μαύρα δάκρυ.

Ούλα πηγαίνουνε ομπρός μα γώ πηγαίνω πίσω
απού την ώρα απού 'καμα τη σκέψη ν' αγαπήσω.

Γύρισε τα ματάκια σου και ξάνοιξε κι εμένα
να δεις τα μάθια μου τα δυο πως τρέχουνε για σένα.

Δεν έχεις το δικαίωμα να μου κρατείς κακία.
Εγώ για σένα χάνομαι και κάνεις αδικία.

Χώσε την την αγάπη μας στα φύλλα τη καρδιά σου
και βλέπου να μη νιώσουνε πράμα στη γειτονιά σου.

Ψυχή θα δώσω στο Θεό και ψόματα δε λέω.
Μια μέρα μόνο, α δε σε δώ, σαν το κοπέλι κλαίω.

Τέθοια λουλούδια δε μπορεί να κάμει το χωράφι
μούδε και τέθοιες ζωγραφιές δεν κάνουν οι ζωγράφοι.

Ετσά που τρέχει ο ποταμός τρέχει ο λογισμός μου
εις ται γαλαζιες θάλασσεσ των αμαθιώ σου φώσ μου.

Σβήνουνε τ' άστρα τ' ουρανού ο ήλιος σα προβάλλει.
Όπως εθάμπωσες κι εσύ των άλλωνώ τα κάλλη.

Δάσε μου την υπόσχεση πως θα γενείς δική μου
γιατί με τα γινάθια σου μου βγάνεις την ψυχή μου.

Έχω κι εγώ δικαίωμα να σ' αγαπώ με πάθος
κι 'α δεν με αγαπάς εσύ, είναι μεγάλο λάθος.

Μαλώνω γω τα μάθια μου μ' αυτά δε με προσέχου.
Αυτά ρωτούνε την καρδιά και λέει τωνε να τρέχου.

Μαλώνω γω τα μάθια μου μα δε γροικούν εμένα.
Συβόλαια με την καρδιά έχουν υπογραμμένα.

Η λογική των αμαθιώ των έκανε συστάσεις
μα η καρδιά τη λογικής τη κάνει επαναστάσεις.

Μυαλό μου πήρες και καρδιά τα βασικά μου κέντρα
και κατοχή σου μ' έκαμες κ' είσαι κερά κι αφέντρα.

Δε μοιάζει εκείνο το χρυσό που βγαίνει απού το χώμα
σαν τη χρυσή σου την καρδιά και το χρυσό σου στόμα.

Όυλες του κόσμου τσι χαρές να τσι μονομεριάσω.
Ότι να σ' έχω αλάργο μου ποτές δε θα γελάσω.

Μόνο τα κάλλη τη καρδιάς αξίζουνε χρυσάφια.
Αξίζουνε λιγότερο του κόσμου τα παλάθια.

Κάθε φροντίδα μου για σε είναι χαρά για μένα.
Είναι μεγάλο γιατρικό σε χείλια πρικαμένα.

Τα γράμματά σου τα παλιά διαβάζω κάθε βράδι
και μου θυμίζουνε στιγμές που ζήσαμεν ομάδι.

Με του Θεού το θέλημα και την επιμονή μας
θα φτάζομε στο στόχο μας να σκάσουν οι γι-εχθροί μας.

Θέ μου που κάνεις θάματα, κάμε ακόμη ένα.
Φέρε μου την αγάπη μου που βρίχεται στα ξένα.

Έχεις αγγελική μορφή κι' αγγέλου καλωσύνη
μα όποιος σε δει για μια βολά, πάντα ν-του δάρκνα χύνει.

Άγγελος είσαι μάθια μου στη μέση των ανθρώπων.
Σκλαβώνεις με τα μάθια σου και τον καλό σου τρόπο.

Παλιά, Θεά τη ομορφιάς ήταν η γι- Αφροδίτη.
Εσύ 'σαι τ' ομορφιάς θεά, μοναδική στην Κρήτη.

Αν είχαν πάεις κούκλα μου εσύ στα καλλιστεία.
Ούλης τη γής τη καλλονές θά 'βγανες σ' αχρηστεία.

Όποιος κι' αδει την ομορφιά την αποκαμαρώνει.
Η γι-εδική σου ομορφιά το νού μου χαλαρώνει.

Τ' αχειλία σου είναι ζάχαρη. Χρυσάφι τα μαλλιά σου.
Σχαράστονε απού θα βρεθεί μέσα στην αγκαλιά σου.

Τη φαντασίας τα φτερά με φέρνουνε κοντά σου
και φαίνεται μου πως γροικώ τσοι χτύπους τη καρδιάς σου.

Ο τόπος είναι αλαργινός μά 'ναι κοντά η μέρα
απού θα ξανασιμίξομε να πάρομεν αέρα.

Αλάργο είσαι μάθια μου. Δε φαίνονται οι τόποι.
Πεθύμιο τό 'χω να σε δώ και το φαϊ μου εκόπη.

Καλλιά 'τονε να πόθαινα, πρώτη βολά που σ' είδα
γαιτί σ' αγάπησα πολύ δίχως κιαιμιάν ελπίδα.

Καλύτερα ας επόθαινα πρίχου να σε γνωρίσω,
μα και δε θέλεις την καρδιά πού 'χω να σου χαρίσω.

Γίνου καρδιά μου σίντερο τα βάσανα ν' αντέξεις
μα κ' ήτονε με άπονη ερωτικά να μπλέξεις.

Από καιρό με τυραννά μαρτύριο μεγάλο.
Αν μ' αγαπάς ειλικρινά, άρχισα κι' αφιβάλλω.

Όντε θα ξανασιμίξομε πολλά 'χομε να πούμε
για τον καιρό του χωρισμού ν' αποζημιωθούμε.

Με ποιό μυαλό; Με ποιά καρδιά; το σκέφτηκες να φύγεις
και δε λυπάσαι δυο καρδιές, πληγές που των ανοίγεις.

Μην κάνεις την απόφαση να φύγεις να μ' αφήσεις
γιατί κι' εσύ αλάργο μου δε θα μπορείς να ζήσεις.

Εκείνος που δεν έζησε του έρωντα τον πόνο.
Έρθε να κάνει στη ζωή μιαν αγγαρεία μόνο.

Αυτός απού θα παντρευτεί έναν καλύτερό ν-του
εξασφαλίζει αφεντικό για ούλο τον καιρό ν-του.

Εσύ την ώρα απού γελάς παντού σκορπάς γλυκάδα.
Όσαν την ανοιξιιάτικη, την όμορφη λιακάδα.

Έθελα να την κάτεχα την εδική σου γνώμη.
Αν άρχιξες να μ' αγαπάς γή οργίζεσαι μ' ακόμη.

Καλλιιά να μη σε γνώριζα ποτέ μου στη ζωή μου.
Να λείπει απού την καρδιά η φοβερή πληγή μου.

Αναστενάζω, καίγομαι κι έχω μεγάλο πόνο
και δύσκολες στιγμές περνώ μα πρέπει να το χώνω.

Καρδιά μου κράτηξέ τηνε την ανεξαρτησία.
Για να μπορείς να προσκυνάς σε κάθε εκκλησία.

Μην έχεις την εντύπωση πως είμαι τω χεριώ σου.
Σαν αρχινάς πεισματικά κάνεις κακό δικό σου.

Ογλήγορα με ξέχασες και δεν το δικαιάσαι.
Τσοι όρκους απού μου 'κανες έπρεπε να θυμάσαι.

Νάχαν πουλιέται η λησμονιά ήθελα ν' αγοράσω.
Μόνο με τρόπο τεχνικό μπορώ να σου ξεχάσω.

Πολλές βολές είσ' αφορμή και κλαίω και δακρύζω.
Την ώρα που σε γνώρισα την αναθεματίζω.

Πάρε με στο τηλέφωνο ν' ακούσω απου το τέλι
και να χαντώ πως κουβαλεί η γι-εμιλιά σου μέλι.

Πάρε με στο τηλέφωνο και μην καθυστερήσεις
και μ' ένα καλημέρα σου θα με παρηγορήσεις.

Γράψε μου φώς μου μια γραφή με τ' όμορφο σου χέρι.
Δώσε κουράγιο μιας καρδιάς όπου για σε υποφέρει.

Γράψε καλό μου μια γραφή με λόγια τη καρδιάς σου.
Να μάθω γώ πως μ' αγαπάς κι έχεις και την υγείά σου.

Δεν είναι δύσκολο για σε να γράψεις ένα γράμμα
για μένα που το καρτερώ είναι μεγάλο πράμα.

Ήθελα να μου γράψουνε τα χέρια τα δικά σου.
Να με πληροφορήσουνε πως μ' έχεις στην καρδιά σου.

Είναι γλυκιάς ο πόνος μου. Νόστιμος ο καημός μου
κι 'ευχάριστα τα βάσανα που 'χω για σένα φώς μου.

Μόνο με την υπομονή και την επιμονή μας
θα δούμε να αποκάνουνε οι γι-αναστεναγμοί μας.

Ανάθεμα την τύχη μου που σ' έφερε μπροστά μου
κι' εμπλέχτηκα στα δίχτυα σου κι' έκαψες την καρδιά μου.

Απ' όντε σε πρωτόδανε τα μάθια τα δικά μου
είναι ο νούς μου απάνω σου και λείπει από κοντά μου.

Α σκέφτεσαι να μ' αρνηθείς θέλω να σου ζητήσω
να μου το πείς πρωτύτερα το μπνήμα μου να χτίσω.

Α σκέφτεσαι να μ' αρνηθείς κάμε το να ξεμπλέξω
μ' άντεξα κι άλλα βάσανα και τούτο θα τ' άντέξω.

Α μ' αρνηθείς να μη χαντάς πως θα με καταστρέψεις.
Μόλις θα δείς το λάθος σου θά 'ρθεις να με γυρέψεις.

Υπομονή θα κάνομε μα καθ' αργά βραδιάζει
κ' η μέρα που θα σμίξομε όλο και πλεισιάζει.

Θέλεις να με ταλαιπωρείς και χάζι να με κάνεις.
Πως θα γυρίσει ο τροχός, στο νού σου δεν το βάνεις.

Γιάντα με τόση απονιά θέλεις να με πληγώνεις.
Τη μια με θέλεις δίπλα σου, την άλλη με ζυγώνεις.

Εσύ με τα ματάκια σου μπορείς να κάνεις φόνους
και τό 'χεις και πασιχαριά να προκαλείς τσοι πόνους.

Έχεις καρδιά απού χαίρεται ανθρώπους να πληγώνει.
Εσύ είσαι αιτία κι' αφορμή και με χτυπούν οι πόνοι.

Γεμάτος είναι θύματα ο εδικός σου δρόμος.
Κάνεις πολλά εγκλήματα μα δε σε πιάνει ο νόμος.

Εσύ μικρή μου τσι καρδιές τσι παίρνεις των ανθρώπω.
Δίχως νιστέρι βγάνεις τσι με το δικό σου τρόπο.

Όντε θωρείς σε θάνατο πως με καταδικάζεις.
Μούδε πονείς, μούδε δειλιάς, μόνο διασκεδάζεις.

Μάθια και φρύδια, άπונה, έχεις οργανωμένα
για να χτυπάς αλύπητα εις την καρδιά μου εμένα.

Πολλές βολές τα κάλλη σου τα φέρνω στα μυαλά μου
και φεύγω απού τα όρια κι' απού τα συγκαλά μου.

Πολλές βολές παραμιλώ και τ' όνομά σου λέω.
Πολλές βολές για χάρη σου σαν το κοπέλι κλαίω.

Πολλές βολές παραμιλώ και λέω τ' όνομά σου.
Αν το βαστάς να μ' αρνηθείς είναι δικαίωμά σου.

Μοιάζει η καρδιά σου με θεριού και η φάτσα σου αγίου
και τα ματάκια σου τα δυο μαχαίρια του σφαγείου.

Μαλλιά και μάθια καστανά και ζαχαρένια χείλη.
Πάντα μου θά 'μαι δυστυχής α δε γινούμε φίλοι.

Το μόνο πράμα στη ζωή που θέλω να κερδίσω.
Ταιράκι να γινούμενε και δίπλα σου να ζήσω.

Χαντώ πως είμαι βασιλιάς όντε βρεθώ μαζί σου.
Χαντώ στα χέρια μου κρατώ κλειδιά του παραδείσου.

Αξία σου χαρίζουνε τα όμορφα σου κάλλη.
Μα τα θωρούνε, όπου περνάς, και υποφέρουν άλλοι.

Πρώτη φορά που σ' είδανε τα μάθια τα δικά μου
ήυρες τσι πόρτες ανοιχτές κι' εμπήκες στην καρδιά μου.

Όποιος δεν εδοκίμασε του έρωντα τη γέψη.
Δεν ημπορεί τα βάσανα τσ' αγάπης να πιστέψει.

Ψαράς θα γίνω στη στεριά με σύνεργα καινούργια.
Αρέσει μου στα χέρια μου να πιάνω μελανούρια.

Ήθελα ν' απαντήξομε, μόνο να σε ρωτήσω.
Αν το πιστεύεις πως μπορώ δίχως εσέ να ζήσω.

Απού το νού μου μ' έβγαλες και την καρδιά μου επήρες
κ' ύστερα με παραίτησες γιατί δεν είχα λίρες.

Δεν έχω λίρες και λεφτά, μετόχια και παλάθια.
Αυτό μου φταίει κι' έχασα ένα ζευγάρι μάθια.

Είμαι φτωχός και δε μπορώ παλάθια να σου τάσσω.
Μα στην καρδιά έχω θησαυρούς. Μ' αυτούς θα σε χορτάσω.

Με σείσμα και με λήγισμα επέρνας απ' ομπρός μου
και σ' είδα καταπρόσωπα κι' εθάμπωσες το φώς μου.

Είδα κι' αγάλματα Θεώ και πίνακες ζωγράφων.
Την ειδική σου ομορφιά ανώτερη τη γράφω.

Είνιε αγάλματα Θεώ κι' ο κόσμος τα θαμάζει.
Μουδ' άγαλμα μουδε Θεός εσένα δε σου μοιάζει.

Τα μάθια και τα φρύδια σου και το γλυκιά σου στόμα
αφήκανε δίχως καρδιά το άτυχό μου σώμα.

Μάθια κι' αφρύδια εθώρουνε κι' εδίδασί μου ελπίδα.
Μα δεν εθώρουν την καρδιά κι' έκλαψα σαν την είδα.

Ριπές πολυβολίστικες πετούν τα δυο σου μάθια.
Και την καρδιά μου εκάμανε βερούλια και κορμάθια.

Εσένα τα ματάκια σου είνιε πολυβολεία
και ρίχνεις κάθε αντίπαλο με δίχως δυσκολία.

Για όπλα σου ερωτικά έχει τα δυο σου μάθια
κι' έχεις για πυρομαχικά πείσματα και γινάθια.

Αιχμάλωτος σου επιάστηκα, δίχως να το προσέξω.
Το μπλέξιμο ήτον εύκολο, μα δά πως θα ξεμπλέξω;

Ζωή γή θάνατο ζητώ κι' ότι σ' αρέσεις κάμε.
Α θέλεις δώσε μου ζωή κι' αιχμάλωτος θά 'μαι.

Ζωή γή θάνατο ζητώ και κάμε μου τη χάρη
να πείς εις την καρδούλα σου απόφαση να πάρει.

Δε σου ζητώ να μ' αγαπάς για να μου κάμεις χάρη
μα δε θα βρείς καλύτερο, γυναίκα να σε πάρει.

Δε σου ζητώ να μ' αγαπάς δίχως τη θέλησή σου
μα σκέψου το και να μου πείς ποιάν η γι-απόφασή σου.

Όστε να ζω θα σ' αγαπώ κι' εσένα πάλι ξιά σου.
Σα θέλεις ν' αγαπιούμεστα είναι δικαίωμά σου.

Όστε να ζω θα σ' αγαπώ αφού το δικαιούμαι.
Αν είσαι σύφωνη κι' εσύ ταιράκι θα γενούμε.

Όντε γ-κι' αν απαντήξομε χοροπηδά η καρδιά μου
και το μυαλό μου σ' ακλουθά και φεύγει από κοντά μου.

Αν τύχει και βρεθεί ποθές άψυχο το κορμί μου
θα μάθει ο κόσμος πως εσύ είσουν η γι-αφορμή μου.

Εσύ μου φέρνεις ταραχή και δε μπορώ να ζήσω
και τη φωτιά που μ' άναψες δύσκολα θα τη σβήσω.

Πάψε καρδιά μου να πονείς. Πάψε να υποφέρεις.
Σα δε ρωτάς τη λογική έπρεπε να το ξέρεις.

Εσύ που μ' άνοιξες πληγές να μου τσι θεραπεύεις
κι' α δε με γειάνεις γλήγορα στον άδη θα με μπέμεις.

Πάψε καρδιά μου να πονείς. Κιανένας δε σου φταίει
μα εσύ είσαι απού την άναιμες τη φλόγα απού σε καίει.

Πάψε καρδιά μου να πονείς. Κι' άλλες καρδιές πονούνε.
Τσοι πόνους τσοι γιατρεύουνε οι χρόνοι απού περνούνε.

Πέ μου το πως δε μ' αγαπάς μα μοναχός μου νιώθω
πως έχεις μέσα στην καρδιά άλλης αγάπης πόθο.

Πέ μου το πως δε μ' αγαπάς κι' απ' άλλους το μαθαίνω
κι' απού τον αποχωρισμό μάθε πως δεν ποθαίνω.

Άλλη αγάπη έκαμες κι' εξέχασες εμένα.
Τσοι όρκους και τα λόγα σου τα γράφεις ξεχασμένα.

Άρχιξες και δε θέλεις μπλείο μούδε να με ξανοίγεις.
Όλο φαρμάκια με κερνάς κι όλο πληγές μ' ανοίγεις.

Μαύρα είναι τα ματάκια σου. Μαύρα και τα μαλλιά σου.
Και την καρδιά μου εμαύρισες με τα φερσίματά σου.

Παράξενο μου φαίνεται πως ζιώ και δεν ποθαίνω
με τόσο δηλητήριο που μού 'χεις ποτισμένο.

Η γι-ομορφιά σου εγκλήματα, δίχως να θέλεις κάνει.
Όποιος σε δει πληγώνεται και δεν μπορεί να γειάνει.

Τα μάθια σου σκροπούσινε αχτίνε του θανάτου
κι' εμένα το κορμάκι μου το μπέμπεις του μπνημάτου.

Τα μάθια σου είναι θάλασσα. Τα φρύδια σου γεφύρια.
Αγαπάμε να γίνονται ούλα σου τα χαρήτια.

Το ρώτημα είναι δωρεά. Το ξάνοιγμα είναι τζάμπα.
Μόνο να μην παραφερθείς για θα πλερώσεις άμπα.

Ούλα τα μάθια είναι γλυκιά κι' ούλα γλυκιά θωρούνε.
Σα μολογά το ξάνοιγμα ότι σε συμπαθούνε.

Έκαμα όρκο και σταυρό να μην ξαναγαπήσω
γιατί μ' αγάπες δίμουρες δεν ημπορώ να ζήσω.

Έπαψες να μ' απασχολείς και να μ' ενδιαφέρεις.
Αφού μου φέρθεις δίμουρα κι' έπρεπε να ξέρεις.

Πουλί μου π' άνοιξες φτερά κι' επέταξες στα ξένα.
Ο νούς μου ξενιτεύεται για νά 'ρθει μετά σένα.

Δε θέλω απού τα λεφτά που έχει ο μπαμπάς σου.
Δικούνε με οι θησαυροί απού νιε στην καρδιά σου.

Έχω παράξενη καρδιά κι' ο ίδιος δεν τη νιώθω.
Στσοι πόνους εσυνήθισε, στσοι πόνους έχει πόθο.

Αιχμάλωτό σου μ' έπιασες και μ'έχεις τω χεριώ σου.
Όσο κακό κι' α μού 'καμες δε θέλω το κακό σου.

Δε δέχομαι να με πουλείς, να με ξαναγοράξεις
μούδε να μ' έχεις χτήμα σου να με εξουσιάζεις.

Η πληγωμένη μου καρδιά για σένα υποφέρει
μα με τον πόνο μου γελάς και δε σ' ενδιαφέρει.

Η κάθε μια σου αματέ σφάζει σαν το μαχαίρι.
Η γι-ομορφιά σου σίγουρα θάνατο θα μου φέρει.

Ο ήλιος δίδει ομορφιά στον κόσμο σαν προβάλει.
Σαν και τον ήλιο λάμπουνε και τα δικά σου κάλλη.

Όποιος σε δει για μια βολά πάντα τον υποτάσσεις.
Γεμίζει ο κόσμος θύματα απ' όπου κι αν περάσεις.

Επλήγωσές με το φτωχό, με το που σ' είδα μόνο.
Και στην αγνή μου την καρδιά εφύτεψες τον πόνο.

Όπου θα ρίξεις αματέ ποτέ δεν τηνε χάνεις.
Παίρνεις τ' ανθρώπου την καρδιά κι' όργανο τονε κάνεις.

Τα μάθια σου σκροπού χαρές, σκροπούσινε και πόνους.
Σε άλλους χρόνους κόβουνε, σε άλλους δίδου χρόνους.

Ίντα νιε οι βασιλισσες με το γαλάζιο αίμα
μπροστά σε σένα που φορείς τση ομορφιάς το στέμμα.

Εσύ σε τούτη τη ζωή είσαι προνομιούχα.
Εσύ μου πήρες την καρδιά και το μυαλό απου 'χα.

Δίχως μυαλό. Δίχως καρδιά. Δίχως ζωή μ' αφήνεις.
Μούδε Θεό δε σκέφτεσαι μούδε δικαιοσύνη.

Δε γίνονται τα φονικά με τα ντουφέκια μόνο.
Εσύ με τα ματάκια σου μπορείς να κάνεις φόνο.

Στο στάδιο που μ' έφερες δεν έχω θεραπεία.
Μα ρέγομε τα βάσανε σαν είσαι εσύ αιτία.

Στο στάδιο που μ' έφερες με τα πεισματικά σου.
Σα να με ντουφεκίζουνε τα χέρια τα δικά σου.

Οι ομορφιές σου μοιάζουνε σαν ουρανός με τ' άστρα.
Σαν αθισμένη ροδαρέ. Σαν καντιφές στη γλάστρα.

Ούλες του κόσμου τσ' ομορφιές το πρόσωπό σου τσ' έχει.
Όντε μιλεί η γλώσσα σου μέλι και γάλα τρέχει.

Νά 'μουν εκείνος π' αγαπάς δεν ήθελα άλλα πλούτη
και θελα ζιώ χαρούμενος εις την ζωή ετούτη.

Απού τα μάθια σου τα δυο μπέψε μου μιαν αχτίδα
και στην καρδιά μου θα γενεί παρηγοριά κι' ελπίδα.

Στα μάθια σου τα όμορφα αφής να δώ τον ήλιο.
Σα δε σε δώ μου φαίνεται πως ζιώ σε μαύρο σπήλιο.

Μια λέξη σχηματίζουνε οι χτύποι τση καρδιάς μου
κ' η λέξη είναι τ' όνομα τση αγαπητικιάς μου.

Όντε θα δουν τα μάθια μου τα όμορφά σου μάθια.
Αυτές απού 'χουν τα λεφτά ας πάνε στα κομμάθια.

Εδέτσι απού φουντώνουνε τα λούλουδα στοι κήπους
φουντώνει κ' η γι- αγάπη μας με τση καρδιάς τσοι χτύπους.

Ετσά απού δέχεται η γη του ήλιου τη λιακάδα
δέχεται όποιος σε θωρεί την πλια γλυκιά γλυκάδα.

Μαυρά 'νιε τα ματάκια σου σγουρά 'νιε τα μαλλιά σου.
Σχαρά στο νεό απού χτυπά για κείνον η καρδιά σου.

Μια κούκλα καμαρώνουνε των αμαθιώ μου οι κόρες.
Μα για το χατηράκι τζη έζησα μαύρες ώρες.

Τη μέρα την εικόνα σου την έχω στο μυαλό μου
και κάθε βράδυ συντροφιιά μου κάνεις στ' όνειρό μου.

Ας είμουνε στα χέρια σου απλέρωτός σου δούλος.
Θα χάντουνε πως θά 'τονε δικός μου ο κόσμος ούλος.

Γή άντρα σου, γη δούλο σου, γη απλέρωτό σου εργάτη.
Πάρε με να αιστάνομαι σαν τον αριστοκράτη.

Τα μάθια σου είνιε θάλασσες που πνίγουνται οι ελπίδες
και ναυαγούν τα όνειρα που κάνου οι μερακλήδες.

Ο θάνατος και η ζωή είνιε στα δυο σου χέρια.
Οι γι-αματές σου γιατρικό γίνονται, γη μαχαίρια.

Η γι-αματέ σου στη ζωή το δύσκολο ταξίδι
πολύ κουράγιο και χαρά έρχεται και μου δίδει.

Γη αγάπα με, γη αρνήσου με, γη πέ μου ίντα πιστεύεις.
Α σκέφτεσαι να μ' αρνηθείς πάψε να με παιδεύεις.

Η πλια γλυκιότερη στιγμή πού 'νωσα στη ζωή μου.
Αυτή που μου 'πες "σ'αγαπώ" πρώτη φορά μικρή μου.

Κούκλα μου, αγαπημένη μου, τετράξαθη νεράγδα.
Τα κάλλη σου τα όμορφα ποθές δεν τα ξανάειδα.

Μ' αρέσει νά 'μαι μοναχός να φέρνω στο μυαλό μου
ονείρατα και σκέδια για μας τσοι δυο καλό μου.

Σαν κλείσουνε τα μάθια μου. Σαν πάψω να υπάρχω.
Τότες θα πάψω στην καρδιά τον έρωτά σου νά 'χω.

Δεν έχεις ειδικότητα μικρή μου στην αγάπη
και την καρδιά μου μού 'καμες μαύρη σαν τον αράπη.

Δεν έχεις ειδικότητα στον έρωντα μικρή μου
και τη δηλητηρίασες άδικα τη ζωή μου.

Δεν έχεις ικανότητα στο ύψος σου να στέκεις
και ν' αγαπάς αληθινά την τέχνη δεν κατέχεις.

Εσύ δε θα ωφεληθείς, αν με ταλαιπωρήσεις.
Α σκέφτεσαι να μ' αρνηθείς να φύγεις να μ' αιρήσεις.

Μ' ένα σου σφιχταγκάλιασμα κι' ένα γλυκιά φιλάκι
και γέρος εκατό χρονώ γίνεται κοπελάκι.

Ένα φιλί σου μπιστικό μίαν αματέ σου μόνο
φέρνεις αμέσως τη χαρά και διασκορπιάς τον πόνο.

Σιγά σιγά μα ταχτικά, μικρή μου, με σκοτώνεις
μα και την ύστερη στιγμή, σα θέλεις, με γλυτώνεις.

Σαν το κομμένο λούλουδο μαραίζομαι και λυώνω.
Εσύ κρατείς το φάρμακο για το δικό μου πόνο.

Ο κόσμος θέλει τη ζωή κι' εγώ το θάνατό μου
δεν τηνε θέλω τη ζωή αλάργο σου μικρό μου.

Ο πόνος πού 'χω στην καρδιά δεν έχει θεραπεία.
Γλήγορα χάνω τη ζωή κι' εσύ 'σαι η γι-αιτία.

Κοντά στον τάφο μέ 'φερεις και μέσα δε με βάνεις.
Φαίνεται πως εδειλίσσες εκτέλεση να κάνεις.

Δεν έχεις το δικαίωμα εμένα να πληγώσεις
μα έχεις υποχρέωση ελπίδες να μου δώσεις.

Ας είχα πέτρινη καρδιά με σιντερένια φύλλα
να νταγιαντώ τα βάσαν πού 'χω για σένα σκύλα.

Μοιρόγραφο μου ήσουνε, αλύπητε κουρσάρε.
Καρδιά που πήρες και μυαλό, και το κορμί μου πάρε.

Σγουρή, ξαθομαυρόματη και κρουσταλλομπρατσάτη
έκαμες την καρδούλα μου πονέματα γεμάτη.

Διάλε το μοιρογράφι μου που μ' έφερε και σ' είδα
Στρογκυλομηλοπρόσωπη, ξαθή γαϊτανοφρύδα.

Β' Μαντινάδες διάφορες

Ότι κι' αν πάθεις στη ζωή μην αρχινάς το κλάμμα.
Αθρωπος με τα κλάμματα δε διορθώνει πράμα.

Απού 'χει νιάτα ας τα γλεντά, γιατί καλά το ξέρει
πως δεν υπάρχει δύναμη να του τα ξαναφέρει.

Σε μια εξομολόηση πού 'καμα στου δεσπότη
μού 'πε πως η παράδεισος είναι στο φαγοπότι.

Η αθρωπιά δε γίνεται με τσι πολλούς παράδες.
Την πλια καλύτερη αθρωπιά έχουν οι φουκαράδες.

Λίγα στοιχίζει η αθρωπιά μά 'χει πολλή αξία.
Καλλιά 'ναι αυτή κι' από λεφτά κι' από περιουσία.

Σα δε σου βρίχνονται λεφτά δεν έχεις μούδε γλώσσα
μόνο στ' αβγά σου κάθεσαι, όπως το κάνει η κλώσσα.

Ο άντρας, όπου δει γδυμένες, θέλει να τσι ξανοίγει
μ' αν είναι για εχτίμηση των έχει ντίμπις λίγη.

Ποτέ στον κόσμο μια καρδιά το θάρρος τση μη χάνει.
Α δε γλυτώσει στη ζωή, γλυτώνει σαν ποθάνει.

Δεν έχεις ότι θά 'θελες, μ' αγαπά ότι έχεις.
Ότι δε φτάνει η χέρα σου ποτέ σου μην ξετρέχεις.

Τα τέκνα δεν πλερώνουνε γονεώ αμαρτίες.
Μα σίγουρα πλερώνουνε τσι γονικές βλακίες.

Ετσά απού βρίχεται μαζί το ρόδο με τ' αγκάθι
βρίχνονται μέσα στη ζωή, λύπες, χαρές και πάθη.

Μην πχιαίνεις κόντρα του Θεού, γιατί δε σε ουφέρνει
κι' αυτά που σου πομείνανε σα θέλει σου τα παίρνει.

Πάντα εκτιμά ο άνθρωπος ότι δεν του βγορίζει
γιατί με τα ψεγάδια ν-του αυτός δεν το γνωρίζει.

Όπου υπάρχει μια αρχή και τέλος θα υπάρξει.
Ο κόσμος ετσά βρέθηκε και δε μπορεί ν' αλλάξει.

Ο χρόνος γειαίνει τσι πληγές και τσοι καημούς γλυκιάίνει
και φανερώνει τα χωστά και προπατεί και πχιαίνει.

Πολλές βολές πληγώνεται άνθρωπος στη ζωη ν-του.
Τσι πλια χειρότερες πληγές τ' ανοίγουν οι δικοί ν-του.

Οι καθαροί λογαριασμοί κάνουν καλές φιλιές.
Ότι τσι βλάφτει τσι φιλιές ειν' οι αφιβολιές.

Στην κεφαλή οφείλονται τα πλιά πολλά μας πάθη
γιατί πλερώνει το κορμί τση κεφαλής τα λάθη.

Ο χρόνος είναι στρογγυλός και πάντα κύκλο φέρνει
και έχει το συνήθειο ν' αφήνει και να παίρνει.

Σα μπέμπει ο ήλιος στο βουνό τσι ύστερες αχτίνες
οι ομορφότερες στιγμές ούλης τση μέρας είνιε.

Ατοπα και παράξενα γίνονται στον καιρό μας.
Και το Θεό θωρούμενε για πλια μικρότερό μας.

Η θάλασσά 'χει κύματα. Η γι-άνοιξη έχει άθη.
Και του ανθρώπου η ζωή έχει καημούς και πάθη.

Με την ελπίδα ζει κιανείς. Ελπίζοντας ποθαίνει.
Αυτοί που δεν ελπίζουνε λογούνται ποθαμένοι.

Ήλιε μου κοσμογυρευτή και πώς τα νταγιαντίζεις
όσα παράξενα θωρείς στον κόσμο απού φωτίζεις.

Καρδιά που δεν επόνεσε, μάθια που δεν εκλάψα
κι' απού δεν εδακρύσανε ποτές των δεν ελάψα.

Κί' ο βασιλιάς, κί' ο δούλος του σα μπούσινε στο χώμα.
Δε γίνεται διάκριση και βγάνουν ίδια βρώμα.

Τα αχειλία λένε ψόματα. Τα αμάθια μολογούνε
σαν θα καλοξανοίξομε τον τρόπο απού θωρούνε.

Όντε θα δεις τον άνθρωπο και κάθεται και κλαίει.
Τσι περισσότερες βολές η κεφαλή ν-του φταίει.

Ήθελα να 'μαι μοναχός. Αλάργο απού τσ' ανθρώπους.
Δε θέλω κόσμο να θωρώ με τσι "μοντέρνους" τρόπους.

Ήθελα νά 'τονε εύκολο να ζήσω μοναχός μου.
Να μη θωρώ τα σύγχρονα παράξενα του κόσμου.

Μ' αρέσει νά 'μαι μοναχός συλλογισμούς να κάνω.
Ίντα 'βλαψα; Ίντα 'φέλησα; στον κόσμο αυτό που χάνω.

Λέξη που δεν εποήθηκε δεν ημπορεί να βλάψει
μα λέξη που εποήθηκε φωθιές ημπορεί ν' ανάψει.

Φίλος καλός δε βρίχεται για το δικό σου πόνο.
Α σου σημώσει και κιαείς, από συφέρο μόνο.

Μικρές φιλιές στο χωρισμό λιγό γ-καιρό κρατούνε.
Μα τσι φιλιές τσ' αληθινές οι ρίζες τσι βαστούνε.

Ποτές δε σμίγει η μια κορφή με την κορφή την άλλη
μα ανθρώποι απού χωρίζουνε θα σμίξουσινε πάλι.

Ανοίγει ο χωρισμός πληγές, μα ο γιαερμός τσι γειαίνει
και ο δικός μας χωρισμός στο σμίξιμο πηγαίνει.

Ο χωρισμός εις την καρδιά πολλούς καημούς φυτεύει.
Αυτός απού τον έζησε ημπορεί να το πιστεύει.

Σαν είναι η βάρκα μοναχή εις τ' ανοιχτά δε βγαίνει.
Όξω κί' αδεί τη θάλασσα καλά γαληνεμένη.

Ποτέ μου δεν εζήλεψα στα πλούτη των αθρώπων.
Και οι πλούσιοι υποφέρουνε με το δικό ν-των τρόπο.

Και τον ασπάλαθο να δείς, σαν είναι στον αθό ν-του.
Είν' όμορφος γιατί φορεί κι' αυτός το σκολινό ν-του.

Φορτίο είναι η αθρωπιά για όσους την κρατούνε.
Μα είναι και περήφανοι όπου κι' ανε βρεθούνε.

Η γι-αθρωπιά στον άθρωπο βάνει δικούς τη όρους
κι' όποιος τη χάσει δε μπορεί να τηνε βρεί στο' εμπόρους.

Έχεις φουρτίνες η στεριά κ' η θάλασσα γαλήνη.
Φουρτίνες έχει κι' άθρωπος, ως τη στιγμή που σβήνει.

Από καράβι σαν πνιγείς στα κύματα απαλεύεις.
Στο στεριανό ναυάγιο πλιάτερα κιντυνεύεις.

Θα πάω στο διάστημα να χτίσω κατοικία.
Να μη θωρώ από κοντά του κόσμου την κακία.

Πολλές βολές η λογική με την καρδιά μαλώνει.
Γιατί το θέλει κάθε μια δικό τζη το τιμόνι.

Η λογική τον άθρωπο σε τάξη τονε βάνει.
Μα η καρδιά, πολλές βολές, άλλα κουμάντα κάνει.

Αυτό που δίδει του φτωχού στα βάσανα ν-του θάρρος.
Δεν κάνει πλούσιου γη φτωχού διάκριση ο χάρος.

Ο πλια θαματοουργός Θεός εγίνηκε το χρήμα.
Έφαε και την αθρωπιά που ήτονε μέγα κρίμα.

Και τα μεγάλα μυστικά έχουνε προθεσμία.
Γη ομπρός, γη ύστερα κι' αυτά βγαίνου στην κοινωνία.

Όλα τα πρωτερήματα η φτώχεια τα πειράζει
κι' είναι και μέσα στην ψυχή αβάσταχτο μαράζι.

Αυτός που θέλει πλιά πολλά μα όσά 'χει δεν τα τρώει.
Φαίνεται πως εχάλασε του νού ν-του το ρολόι.

Εις τη ζωής τα σύνορα ο άνθρωπος σα φτάσει .
Κουφαίνεται, στραβώνεται, κι' ολόκληρος αλλάσσει.

Και ο μεγάλος βασιλιάς, κι' ο ταπεινός εργάτης.
Καθ' ένας είναι στη ζωή σύντομος επιβάτης.

Το χρήμα πύργους καταλεί. Το χρήμα πύργους χτίζει.
Άλλους ανθρώπους τσοι τιμά κι' άλλους τσοι ξεφυλίζει.

Είναι Θεός και διάλογος το έρημο το χρήμα .
Πάρα πολλοί για τα λεφτά βουλιάζουνε στο κρίμα.

Ο άνθρωπος για τα λεφτά πολλά μπορεί να κάνει.
Πολλές βολές για τα λεφτά την αθροπιά ν-του χάνει.

Ο άνθρωπος την αγαπά πάντα την αδικία
και πολεμά το διπλανό να κάμει αποικία.

Είνιε οι γι-αθρώποι εις τη γή τα τρομερά θηρία
και "αθροποφάοι" γίνουνται σε κάθε ευκαιρία.

Ο άνθρωπος με το Θεό εις την εικόνα μοιάζει
μα μοιάζει και του πειρασμού γιατί κι'αυτός πειράζει.

Ο άνθρωπος να ευγνωμονεί δεν πολυσηθίζει.
Αυτός και τσοι γονέους και το Θεό ν-του βρίζει.

Όποιος στο χρήμα κολυμπά πνίγεται και στη θλίψη.
Γιατί δε μπόρεσε να βγεί σε πλιά μεγάλα ύψη.

Απού τσι πρίκες τσι πρικές, πρικάδα πλια μεγάλη
αιστάνεται εις την καρδιά αυτός που αφιβάλλει.

Πάντα τσοι δύσκολες στιγμές χρειιάζεται το θάρρος.
Όποιος το χάνει εύκολα, αυτός δεν έχει βάρος.

Κάθε δουλειά στο διάβα τζη, πολλές βολές αλλάσσει.
Στον ύστερο λογαριασμό φαίνεται ποιός θα χάσει.

Όποιος γελάξει ύστερος είναι στα κερδεμένα
και σαν κερδίσει τα ξεχνά οσά 'χει απαλεμένα.

Όλα του κόσμου τα καλά θα φύγεις να τ' αφήσεις.
Πέρνα καλά και τίμια όσαν καιρό θα ζήσεις.

Θέλει αλλαγή ο άνθρωπος συχνά χωρίς να ξέρει
αν ωφελήσει η γι-αλλαγή, γη εζημιιά θα φέρει.

Εις την ανάγκη σβήνουνε πείσματα και γινάθια
και μένουνε κουφά τ' αφχιά και σφαλιχτά τ' αμάθια.

Σαν οι γι-ανάγκες το ζητού κ' οι γι-ώρες το καλούνε
και το καθήκο χάνεται και τα γινάθια σπούνε.

Είνιε πολλά εις τη ζωή που φαίνονται σπουδαία
κι' αυτά δεν είνιε πλιότερο από απλή ιδέα.

Το λογικό, τ' ανθρώπινο κιανείς, δεν το προσέχει.
Κάθε μοντέρνος άνθρωπος, μοντέρνες γνώμες έχει.

Ο άνθρωπος με το μίσος του χάνει μα δεν κερδίζει
πως είναι λίγη η ζωή δεν το υπολογίζει.

Τσ' ώρες που θέλει η ψυχή το σώμα να τ' αφήσει.
Το σώμα κάνει ότι μπορεί να την καθυστερήσει.

Γ' Μαντινάδες φιλοφρονητικές

Γειά σου κουμπάρε μερακλή κι' εμπήκες στην καρδιά μου.
Ώστε να ζω θα σ' αγαπώ κ' είναι δικαίωμά μου.

Γειά σου παιδί τη λεβεδιάς. Σαν τα βουνά να ζήσεις
κι' ούλα του κόσμου τα καλά εύκομαι ν' αποχτήσεις.

Όντε μιλήσει η γλώσσα σου είναι πρεπιά στο γλέντι.
Δεν είδανε τα μάθια μου καλύτερο λεβέντη.

Γλώσσας ευγενικής λαλιά. Χρυσού στομάτου λέξη.
Όποιος σε σμίξει μια βολά φίλο θα σε διαλέξει.

Σε όσο κόσμο εγύρισα, σ' όσους ανθρώπους ξέρω
δεν είδανε τα μάθια μου τέθιο λεβέντη γέρο.

Κόσμο πολύ εγύρισα, κι' επήγα σ' άλλους τόπους
μα γώ δεν είδα αλλού ποθές καλύτερους ανθρώπους.

Τέθιοι πιτήδεια συντροφιά θα βρείς σε λίγους τόπους
γιατί εμονομεριάστηκεν από καλούς ανθρώπους.

Όντε μιλήσει η γλώσσα σου τον τόπον ομορφαινείς.
Κι' όποιος σ' ακούσει μια βολά εις την καρδιά του μπαίνεις.

Την εδική σου λεβεδιά δεν είδα σ' άλλον τόπο
και την καλή σου την καρδιά, τον όμορφό σου τρόπο.

Την όμορφή σας συντροφιά την έχω σε τιμή μου.
Χριστέ μου και να πέρνουνε κοντά σας τη ζωή μου.

Πολλούς λεβέντες έτυχε να κάμω συναλλίκι.
Τση λεβεδιάς μετάλλιο σ' εσένα μόνο ανήκει.

Σαν έχω τέθιοι συντροφιά δε λέγεται η χαρά μου.
Η γι-όρεξη μου είναι πολλή μα λίγη η προσφορά μου.

Ως κι' αν παλιώσει το χρυσό ποτές του δε σκουριάζει.
Ως κι' αν γεράσει ο μερακλής με το χρυσάφι μοιάζει.

Όντε μιλεί το στόμα σου μ' ευγένεια και τάξη.
Η κάθε λέξη φαίνεται το μέλι πως θα στάξει.

Με τη γλυκιά σου τη μιλιά, τον όμορφό σου τρόπο
κερδίζεις πάντα τσι καρδιές τω σοβαρών ανθρώπων.

Σαν το χρυσάφι αξίζουνε τα όμορφά σου λόγια
και την ακρίβεια δείχνουνε σαν τ' ακριβά ρολόγια.

Τη λεβεδιά σου εχτιμώ και την ευγένειά σου.
Ευχαριστώ την τύχη μου που μ' έφερε κοντά σου.

Μεγάλη χάρη η γλώσσα σου σ' ούλο το γλέντι δίδει
κι' η λεβεδιά σου όπου βρεθείς, του τόπου είναι στολίδι.

Όπου υπάρχει το νερό είναι και πρασινάδα.
Όντε μιλήσει η γλώσσα σου θα πεί μια φρονιμάδα.

Πάντα μ' ευγένεια μιλείς, πάντα με καλωσύνη
κι' αλλού ποθές δε βρίχνεται τέθιοι λεβεντωσύνη.

Γροικώ σε και θαμάζω σε όμορφο παλληκάρι
ο κάθε λόγος που θα πείς έχει αθρωπιά και χάρη.

Πάντα με την ευγένεια το στόμα σου τ' ανοίγεις.
Κι' ούλους τσοι κάνεις φίλους σου τσ' ανθρώπους απόυ σμίγεις.

Σαν σ' είδανε τα μάθια μου, σ' ακούσανε τ' αφιά μου
ένοιωσα την αξία σου κι' εμπήκες στην καρδιά μου.

Η μερακλιδικη καρδιά όπου και να τη λάχει.
Από μian τέθιοι συντροφιά δε θα γυρίσει ράχη.

Όποιος κι' αν σ' είδε σ' αγαπά αν θέλει κι' αν δε θέλει
γιατί ειν' το στόμα σου χρυσό και η καρδιά σου μέλι.

Θα μείνω σ' ούλη τη ζωή φίλος και θαυμαστής σου.
Τιμή μου τό 'χω σήμερα που γλέντισα μαζί σου.

Φίλος σου θά 'μαι μπειστικός όσον καιρό θα ζήσω.
Δε βρίχνω λόγια βολικά για να σ' ευχαριστήσω.

Μέσα στο στόμα το χρυσό μια γλώσσα ζαχαρένια
κι' άπου την καλωσύνη τζη λέει για μένα παίνια.

Ξανοίγω σε, θαμάζω σε και σ' αποκαμαρώνω.
Όσο αξίζουν εκατό εσύ αξίζεις μόνο.

Δ' Μαντινάδες τση τύχης

Τη νύχτα μου τηνε περνώ με πόνους στο κρεβάτι.
Η μέρα είναι βάσανα αβάσταχτα γεμάτη.

Στα βάσανα εσυνήθισα. Χαρές δεν περιμένω.
Τέθιοιο ήτονε το έρημο τση μοίρας το γραμμένο.

Στα πλια μεγάλα βάσανα πού 'συρες στον καιρό σου.
Είσαι εσύ υπεύθυνος κι' όι το τυχερό σου.

Κι' ο πόνος ο βαρύτερος στο θάνατο τελειώνει.
Μοναδική παρηγοριά που μου 'μεινεν ακόμη.

Όλοιο οι καιροί με δέρνουνε κι' ως πότες θ' απαλεύω.
Απελπισμένος βρίχνομαι. Παρηγοριά γυρεύω.

Όπως χτυπούν τα κύματα αλύπητα στην ξέρα
με δέρνουνε τα βάσανα κ' οι πόνιοι νύχτα μέρα.

Βρίχνοονται γύρου-γύρου μου σύννεφα μαυρισμένα
κι' αν δεν αλλάξουν οι καιροί αλλοίμονο σε μένα.

Παράξενο μου φαίνεται ακόμη πως αντέχω.
Με τα μεγάλα βάσανα και τσοι καημούς απ' έχω.

Με κάθε τρόπο πολεμώ παρηγοριά να κάνω
μα κάθε μέρα το θωρώ πως τη ζωή μου χάνω.

Αντίς για να γιατρεύομαι εγώ χειροτερεύω
κι' απού το χάρο θα το βρώ εκείνο απού γυρεύω.

Δεν είναι τρόπος να μπορώ τη μοίρα μου ν' αλλάξω
κι' εύκολα δεν περνά στιγμή δίχως ν' αναστενάξω.

Ός απαλεύει ο ναυαγός μέσα στην καταιγίδα.
Έτσα απαλεύω πάντα μου δίχως κιαμιάν ελπίδα.

Ούλο τον κόσμο εγύρισα κι' εγύρευα βοτάνι
μα ταιη καρδιάς μου η πληγή ποτές τση δε θα γειάνει.

Φουρτίνες και κακοτοπιές του γράφει να περάσει.
Όποιος στον κόσμο γεννηθεί και φτάξει να γεράσει.

Τα βάσανα εις τη ζωή τά 'χω συνηθισμένα.
Και μόνο ασυνήθιστο ειν' η χαρά για μένα.

Και τα βουνά φαώνονται με το νερό που τρέχει.
Και μια καρδιά στα βάσανα πόσο καιρό θ' αντέχει.

Δεν εκατάφερα στη γή να βρώ το φάρμακό μου
στον άλλο κόσμο καρτερώ να γειάνω τον καιμό μου.

Ότι κι' αν επολέμησα να κάμω στη ζωή μου.
Σε πράμα δεν επέτυχα κι' όλο πονεί η ψυχή μου.

Ο κόσμος είναι αφορμή για την κατάστασή μου
μα να νικήσω τελικά ειν' η απόφασή μου.

Καρδιά μου μερακλήδικη και παραπονεμένη
κι' άλλο κακό βαρύτερο στη στάση περιμένει.

Στου χρόνου τα φτερά πετούν ούλα τα όνειρά μου
και μόνο στα ονειράτα βρίχνεται η χαρά μου.

Εις την καρδιά μου ταχτικά είνιε καημοί και πόνοι
και κάθε μέρα απού 'ρχεται καινούργιους μ' αποσώνει.

Ο χρόνος είναι ένας γιατρός και τσοι καιμούς γιατρεύει
μα ο δικός μου ο καημός όλο χειροτερεύει.

Ο πόνος τσι στιγμές μετρά και τσι καλοζυγιάζει
μα η χαρά χρόνια περνά και δεν τα λογαριάζει.

Η λύπη φέρνει τη χαρά και η χαρά τον πόνο.
Λύπες, χαρές και βάσανα γεμίζουνε το χρόνο.

Τα πλιά μεγάλα μυστικά τα φανερώνει ο χρόνος.
Δε θά 'ναι πάντα μυστικός μούδε ο δικός μου πόνος.

Δεν ημπορείς ν' αντισταθείς στο θέλημα τη μοίρας.
Πρέπει να πχιαίνεις το χορό με το σκοπό τη λύρας.

Σαν όνειρο. Σα μιαν ασκιά στον κόσμο ειν' η ζωή μας.
Σαν τα βουνά οι πόνοι μας κ' οι γι-αναστεναγμοί μας.

Δε θα γνωρίσει τη ζωή και δε θα την πιστέψει
με τσοι ενάντιους καιρούς όποιος δεν απαλείφει.

Θέ μου μεγαλοδύναμε, λυπήσου με κι' εμένα.
Δικούνε με τα βάσαν απού 'χω απαλαιμένα.

Θε μου μεγαλοδύναμε να κάνεις ένα θάμα.
Γειάνε μου μέσα στην καρδιά το φοβερό τζη τράμα.

Θε μου δεν έκανα κακά να πώ πως τα πλερώνω.
Γιάντα μου μπέμπεις στην καρδιά καθημερινά τον πόνο.

Ποτές κακό δεν έκαμα σε άθρωπο κιανένα.
Μα η μοίρα δεν εχτύπησε άθρωπο σαν εμένα.

Κιανένας δεν εχάρηκε σε ούλη τη ζωή ν-του.
'Ενα σαράκι κάθε νιούς βαραίνει τη ψυχή ν-του.

Εγώ δεν είχα μερτικό εις ται χαρές του κόσμου
μα πάντα είναι αβάσταχτος ο πόνος ο δικός μου.

Η ευτυχία βρίχεται παραξενιές γεμάτη.
Και στην καλύβα θα τη δεις. Και λείπει απ' το παλάτι.

Όντε θα τύχει και θα δεις άθρωπο ποθαμένο
θα δεις για κάθε άθρωπο ίντα 'ναι το γραμμένο.

Ο χρόνος είναι ειδικός να διασκορπά τσοι πόνους
μα μένα δε μου φεύγουνε μούδε σε χιλίους χρόνους.

Όντε θα δείτε και γελώ έχω μεγάλο πόνο.
Μέσα σε γέλια ψεύτικα τα βάσανά μου χώνω.

Εγώ δεν ήρθα στη ζωή για να διασκεδάζω
μα για να ζω να καίγομαι, να βαριαναστενάζω.

Δίχως ελπίδες η ζωή καθόλου δεν αξίζει.
Βάρος την έχει τη ζωή αυτός που δεν ελπίζει.

Είναι υποχρέωση να ζεις σαν ήρθες εις τον κόσμο
μα είναι και μαρτύριο, ότι να ζεις με πόνο.

Όποιος ποτές δεν πολεμά, ποτές δε θα πετύχει.
Όμως δεν πρέπει να κρατεί παράπονο στην τύχη.

Μη βλαστημάς την τύχη σου, μούδε και το Θεό σου
όντεν πλερώνεις βάσανα που φταίεις μοναχός σου.

Όποιος πονεί δεν το ξεχνά μόνο το συνηθίζει
μα μοναχός πολλές βελές θυμάται και δακρύζει.

Ίντα τη θέλω μια ζωή σκληρά βασανισμένη.
Απού τη θέση απού 'μαι γώ καλλιά 'νιε οι ποθαμένοι.

Τυχαίνει και κιαμιά βολά στο πέρασμα του χρόνου
να περιμένουμε χαρές στο τέλειωμα του πόνου.

Και το χειρότερο κακό ο χρόνος το γλυκαίνει
γίνεται πλια αλαφρότερος κι' ο πόνος δεν γειαίνει.

Με το διαστημόπλοιο θα πάω στο φεγγάρι.
'Ετσα απού γίνειν η ζωή στη γή δεν έχει χάρη.

Μπορεί να βρίχνονται στη γή κι' άλλες καρδιές με πόνο
μα γώ κατέχω πως πονεί η γι-εδική μου μόνο.

Δε θέλω κόσμο να θωρώ και πράμα δε μ' αρέσει
γιατί στου κόσμου τσι χαρές εγώ δεν έχω θέση.

Όστε να βρίχνομε στη γή βάσανα θ' απαλεύω
και δύσκολες στιγμές περνώ και σσοι νεκρούς ζηλεύω.

Είναι πολλής ο πόνος μου και μπλειό δεν τον αντέχω.
Ελπίδα και παρηγοριά κ' υπομονή δεν έχω.

Πουλιά μου ταξιδιάρικα που πάτε σ' άλλους κόσμους.
Είδετε αν βρίχνεται κ' αλλού ο πόνος ο δικός μου;

Πουλιά μου ταξιδιάρικα που πάτε σ' άλλους τόπους.
Είδετε αν είναι γιατρικό για τσ' άτυχους ανθρώπους;

Πουλιά απού ταξιδεύεται σ' ούλης τση γής τα πλάτη.
Είδετε γιατρικό καρδιάς πού 'ναι πληγές γεμάτη;

Πουλιά μου ταξιδιάρικα και κοσμογυρισμένα.
Είδετε κι' άλλον άτυχο στον κόσμο σαν εμένα;

Δεν ημπορούνε οι γιατροί να βρούν το φαρμακό μου.
Μόνο με θάμα του Θεού σώνεται το κακό μου.

Ούλη τ' ανθρώπου η ζωή είναι μια τραγωδία
και ξεκινά με κλάηματα και φτάνει στην κηδεία.

Ο άνθρωπος σται δύσκολες στιγμές μη χάνει θάρρος
κι' αν ευτυχήσει μην ξεχνά πως βρίχνεται κι' ο χάρος.

Μόνο ο πλούτος τση καρδιάς είναι περιουσία.
Λεφτά κι' αμπελοπέρβολα δεν έχουν τόση αξία.

Τα πλούτη σαν τα σύννεφα πολλές βολές σκορπούνται.
Όμως, τη φτώχεια οι φτωχοί, να χάσου δε φοβούνται.

Μοιάζω με βάρκα στο γιαλό σε φοβερή φουρτίνα
που δε τζη φαίνεται στεριά σε ούλη την αχτίνα.

Θέλω να ζιώ στην ερημιά. Κιανείς να μην υπάρχει.
Καρδιά που καίγεται βαριά θέλει ησυχία νά 'χει.

Αν έχω και κιαμιά βολά χαμόγελο στο στόμα.
Μαύρη καρδιά και στοτεινή το συντηρά το σώμα.

Ποτές μου δεν εγνώρισα εγώ χαρά μεγάλη
ανε γελάξω και ποτές το μεταγνώθω πάλι.

Είνιε και δάκρυα χαράς, όπως γροικώ και λένε.
Μα μένα τα ματάκια μου, μόνο από πόνους κλαίνε.

Αν θα γελάξω και ποτές κάνω παρανομία
μόνο πως δε διώκομαι απ' την αστυνομία.

Ανάθεμα την τύχη μου, διάλε το ριζικό μου.
Ίντ' αφορμή των έδωκα και θέλουν το κακό μου.

Φέρνουνε τύχη τα λεφτά και δύναμη και θάρρος
μα δεν εξαγοράζεται με τα λεφτά ο Χάρος.

Ως κι α σε δέρνει η μοίρα σου αντίσταση τη κάνε.
Ότι να τη παραδοθείς χειρότερα σου θά'ναι.

Η τύχη και το ριζικό μου μάχονται με πάθος.
Ότι κι αν ξεκινώ σωστά μου ξετελεύει λάθος.

Η μοίρα με σφυροκοπά, η τύχη με σκοτώνει.
Ανάμεσα με βάνουνε στη σφύρα και στ' αμόνι.

Ετσά το γράφει η μοίρα μας να μασε φάει το χώμα
και είναι ούλη η ζωή ένα μεγάλο ψόμα.

Βάστα καρδιά τα βάσανα, βάστα κορμί τσοι πόνους
μά 'μαθα γω και τσοι περνώ μαρτυρικούς τσοι χρόνους.

Δε μου 'χει η μοίρα μερτικό εις τσι χαρές του κόσμου
κ' είναι βαρέ, σαν τα βουνά, ο πόνος ο δικός μου.

Η κάθε μέρα πού 'ρχεται καημούς καινούργιους φέρνει.
Ανάθεμα το χάροντα και γιάντα δε με παίρνει.

Όποιος με δει κι αμιά βολά και κάνω να γελάξω
φαρμάκια απού την καρδιά ξανοίγω να πετάξω.

Με τ' όπλο και με τα λεφτά σαν είσαι αρματομένος
σου βοηθά κ' η τύχη σου και φεύγεις κερδισμένος.

Ε' Μαντινάδες γνωμικά

Σα θές να φτάξεις γλήγορα εις τον προορισμό σου
νά 'χεις μικρή ταχύτητα εις τ' αυτοκίνητό σου.

Και ο Θεός πού 'ναι ψηλά και βρίχεται στα ύψη.
Ότι να πολυζοριστεί μπορεί να υποκείμει.

Αγάπη π' αγοράζεται ποτέ σου μη γυρέψεις.
Μούδε σε τέθοιο έρωντα ποτέ σου μη ζηλέψεις.

Εύκολους εθουσιασμούς στο νού σου να μη βάνεις.
Μα και σται δύσκολες στιγμές το θάρρος σου μη χάνεις.

Τσοι γέρους και τσοι φρόνιμους παρέα να τσοι κάνεις
κι' αυτά που λένε να γροικάς στο νου σου να τα βάνεις.

Όποιος δεν έχει υπομονή δεν έχει μούδ' ελπίδες.
Ούλα στραβά του πχαιίνουνε και πέφτει σε παγίδες.

Πολλά λογιά πλερώνουνται τα σφάλματα που κάνεις
κι' ότι κερδίσεις μια ζωή, σε μια στιγμή τα χάνεις.

Όποιος προβλέπει στη ζωή είναι ωφελημένος
κι' όποιος σαλεύει βιαστικά βγαίνει ζημιωμένος.

Υπομονή όποιος μπορεί κι' όσο μπορεί να κάνει
κι' όποιος κι' αν κάνει υπομονή κερδίζει μα δε χάνει.

Βασιλικός απότιστος γλήγορα κιτρινίζει.
Την αθρωπιά ν-του χάνει την όποιος δεν τη φροντίζει.

Ποτέ σου δεν εκέρδισες δίχως να κάνεις κόπο.
Το κάθε αίνιγμα το λείς, ότι να βρείς τον τρόπο.

Κάθε παρανομή χαρά φέρνει μαζί και πόνο.
Βρίχνεις χαρά πραγματική στον ίσιο δρόμο μόνο.

Τό νά 'χεις συντροφιά κακή καλλιιά 'σαι μοναχός σου
και να διαλέξεις πάντα σου ποιόν έχεις σύντροφό σου.

Καλλιιά 'ναι όντε 'χρωστέι κιανείς παρά όντε του χρωστούνε.
'Όπου χρωστέεις τα πλέρωνε πρίχου να σου το πούνε.

Μην είσαι πρώτος όπου πας κ' ύστερος μην πομένεις.
Και πως θα πρέπει να φερθείς τσ' άλλους θωρείς και μπαίνεις.

Η φρονιμάδα είναι καρπός τη πείρας και τη σκέψης.
'Ότι σου πεί ο φρόνιμος πρέπει να το πιστέψεις.

Ούλα σε ούλους μην τα πείς. Αν πρέπει κι' όπου πρέπει.
'Όπου η ώρα το καλεί κι' ο τόπος το επιτρέπει.

Να πείς το λόγο τον καλό. Εσύ δε χάνεις πράμα.
'Όμως μπορεί νά 'ναι σωσμός για τ' αλλονού το δράμα.

Η φλιαρία εζημιιά κάνει στ' αφεντικό τζη.
Ετούτο δα είναι από παλιά χαρακτηριστικό τζη.

Αργά να πχαιίνεις στσι χαρές και γλήγορα στσι πόνους
να σ' εχτιμά ο τόπος σου σε ούλους σου στσι χρόνους.

Να μη ξεχνάς στσι φίλους σου και τα καθήκοντά σου
αν βρίχνονται αλάργο σου κι' αν βρίχνονται κοντά σου.

Σε ώρες και σε όρια γίνονται και τ' αστεία
για να γροικούνται ευχάριστα και νά 'χουνε αξία.

Πρικιά 'ναι η γ-υπομονή νόστιμα φρούτα κάνει.
Ο άνθρωπος τσ' υπομονής κέρδη στο γύρο βάνει.

Πάντα ν-του θά 'χει ο άνθρωπος ανάγκη των ανθρώπω.
Μούδε δεν είναι δυνατή ζωή με άλλο τρόπο.

Πρέπει να προνοεί κιανείς, όι να μετανοιώνει
και να προσέχει όντεν κρατεί στα χέρια ντου τιμόνι.

Τον κόσμο α δεν σέβεσαι ευχάριστος δε θά 'σαι.
Να σέβεσαι και ν' αγαπάς, αν θέλεις ν' αγαπάσαι.

Τα λίγα λόγια έχουσε γέψη και σημασία.
Το λίγο αλάτοι στο φαί τη δίδει την ουσία.

Όντε θ' ακούσεις το σωστό να το υποστηρίζεις
κι' όποιος το λέει το σωστό να τον υπολογίζεις.

Στον άνθρωπο η λογική, χρυσά φτερά του κάνει.
Πάντα στο δρόμο τον καλό μπορεί και τονε βάνει.

Πάντα σται δύσκολες στιγμές φαίνεται ποιός αξίζει.
Απού τον τρόπο απού θωρείς και τσ' αντιμετωπίζει.

Όποιος φοβάται και δειλιά και δεν αρχίζει πράμα
ποτές του δεν επέτυχε κ' είναι η ζωή ν-του δράμα.

Εις την πορεία τση ζωής πρέπει να συνηθίζεις
να σπαταλός λιγότερα απ' όσα θα κερδίζεις.

Των αλλωνώ τα σφάλματα να τά 'χεις μάθημά σου
μην τύχει και γινούσινε και σφάλματα δικά σου.

Σαν είναι λογικός κινείς ποτέ δεν επιμένει
και νιώθει αν πρέπει να μιλεί, γι' αν πρέπει να σωπαίνει.

Καθήκο και συνείδηση όντε σε διατάζει.
Εις σε κιαμιά περίσταση δεν πρέπει να δυστάζεις.

Όντε μ-παινάς τον άνθρωπο δίχως να του αξίζει.
Είναι αυτό το παίνεμα που τονε ξεφτυλίζει.

Ποτέ μη στενοχωρεθείς, ποτέ σου με μη γρινιάσεις
για πράμα απού δεν έτυχε να τό 'χεις να το χάσεις.

Σαν είσαι πλια αχόρταγος και πλιάτερα γυρεύεις
τον απατό σου πλια συχνά τον απογοητεύεις.

Ότι θωρείς πως δε μπορείς ποτέ σου ν' απολάψεις,
Ποτέ σου μην το σκέφτεσαι. Ποτές σου μην το κλάψεις.

Στο χαλικάκι το μικρό βλέπε μην ασκοντάψεις.
Το βόλακα τονε θωρείς κι' αυτός δε θα σε βλάψει.

Αυτός που δείχνει πρόθυμος για να σ' ευεργετήσει.
Μπορεί και νά 'χει πρόγραμμα πράμα να σου ζητήσει.

Οι γι-ευκαιρίες έρχονται στα χέρια των ανθρώπω
μ' αφήνου τζι και φεύγουσι και πάνε σ' άλλο ν-τόπο.

Όπου δε μπαίνει η λογική τον έλεχο να κάνει
γίνονται τα παράλογα κι' όποιος σημώνει χάνει.

Όπου είναι άνθρωποι λογικοί να πχιαίνεις να καθίζεις.
Η γι-ώρα σου δε χάνεται γιατί πολλά κερδίζεις.

Η λογική στον άνθρωπο είναι τση φύσης δώρο
και δε μπορείς να τηνε βρεις στα ράφια των εμπόρω.

Ότι σκεφτεί ο άνθρωπος ν' αρχίζει μ' ατιμία
θα τελειώσει με ντροπή. Με θλίψη. Με ζημία.

Κιανείς να μείνει αθάνατος δε θα τα καταφέρει
μα ας πάρει από τη ζωή όσα καλά προσφέρει.

Κάθε καλό και τίμιο πρέπει να τ' απολάψεις
κι' όσα μπορέσεις κέρδισε μ' άνθρωπο να μη βλάψεις.

Το δάκρυ είναι ένας καρπός που τον γεννά ο πόνος.
Το γιατρικό είναι καρπός που τον γεννά ο χρόνος.

Ανοίγει η γη τσ' αγκάλες τση αδιάφορα να βάλει
ένα αθρωπάκι ταπεινό γη μια μορφή μεγάλη.

Αν έχεις δικαιώματα να τα διεκδικήσεις
μα στσι υποχρεώσεις σου μην αδιαφορήσεις.

Μπορεί να δείς κα πράματα που δε θα τα πιστεύεις
και νά 'σαι πάντα έτοιμος ούλα να τ' απαλεύεις.

Όπλο είναι κ' η ευγένεια απού υποχρεώνει
και με τη βία ο άθρωπος πλια λίγα κατορθώνει.

Το χρόνο και το χρήμα ν-του ο άθρωπος προβλέπει
και τα ξεδεύει λογικά, αν πρέπει κι' όσο πρέπει.

Για νά 'χεις μια υπόληψη πολλά πρέπει να κάνεις
και την κερδίζεις δύσκολα κι' εύκολα τηνη χάνεις.

Δείχνει η γι-αξία κάθε νιούς εις την διαγωγή ν-του.
Όχι στη φάτσα, στα λεφτά, γη στην καταγωγή ν-του.

Σαν το μεγάλο θησαυρό να βλέπεις την τιμή σου
γιατί δεν την γιαέρνουνε οι γι-αναστεναγμοί σου.

Ο χρόνος εις το διάβα ν-του ούλα τ' ανακατώνει.
Είναι γιατρός. Είναι φονιάς. Γιατρεύει γη σκοτώνει.

Η σκέψη με τη θύμιση την πείρα αποτελούνε
και μπαίνουνε στη λογική τσ' ανθρώπους κι' ωφελούνε.

Ότι κι' αν κάμει ο άθρωπος με λογική και πείρα
κι' έχει κι' εργατικότητα του βοηθά κ' η μοίρα.

Μόδα και πολυτέλεια και λούσα κι' επιδείξεις.
Το караβάκι ογλήγορα στην ξέρα θα το ρίζεις.

Ένα φορτίο απού κρατείς με ευχαρίστησή σου.
Δεν κάνει ανυπόφορη ποτές την κούρασή σου.

Όποιος κι' αν είναι δυνατός και κόβει το σπαθί ν-του
γίνονται οι φίλοι ν-του πολλοί και λίγοι οι γι-εχθροί ν-του.

Πράμα δεν είναι πλια κακό απού την υποψία.
Σ' ανδρόννο, γη σε δικούς, γη σε συνεργασία.

Α δε μπορείς ν' αντισταθείς εις τας αδυναμίας.
Αυτές θα σ' οδηγήσουνε εις τας παρανομίας.

Δεντρό που δεν καρποφορεί δεν το πετροβολούνε.
Για άνθρωπο ασήμαντο καθόλου δε μιλούνε.

Φτωχός με πλούσια καρδιά είναι κεφαλαιούχος.
Μούδε ποτέσ δε χάνεται ένα ετέθιος πλούτος.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Αβιζιέρνω = παραγγέλλω επίμονα

αγαστέρα, η = πυτιά από αποξηραμένο το περιεχόμενο της Κοιλιάς του βυζιάστακα αρνιού ή ριφιού για να πύζουμε το γάλα να κάνουνε τυρί. Ειδικά στην γερμανοκατοχή, έτσι πύζανε το γάλα και κάνανε το τυρί. Την ξεραίναμε στον καπνό της παραστιάς για να μην μυρίσει.

αγγανάρω = ενοχλώ, πιέζω, στενοχωρώ κάποιον. Ειδικά λέμε ότι αγγανάρει ο κατώτερος τον ανώτερο. (αγγανάrouνε τα παιδιά τη μητέρα τους)

αγγέλαμος, ο = αγριοταγή

αγγρίζω = ειδικά επί παιδιών, τα κάνω να κλάψουνε

αγγαλέ, η = δεμάτι στάχια

αγγαλονιά, η = πολυετής θάμνος

αγίδα, η = βοήθεια

αγόρι, το = ορεινό χωριό (αόρι)

αδερφοδιώχτης, ο = μια μυστηριώδης ακτινοβολία που πιστεύανε ότι ασκούσανε μερικά παιδιά και τα αδελφάκια τους που γεννιούνταν μετά απ' αυτά δεν μπορούσανε να ζήσουνε

αδυνατός, ο = όταν τονίζεται στη λήγουσα σημαίνει δυνατός (αδυνατός βοριάς φυσά)

αδρομιάζω τα ζώα = τα πάω στη βοσκή

σελιά, η = αγελάδα ή και αελέ

άζουδος, ο = άτυχος, δεν έχει ζόδιο

αθάλη, η = κάρβουνα ανακατεμένα με στάχτη

αθιβολή, η = συζήτηση σχετική με ένα πρόσωπο ή μια κατάσταση

άθος, ο = στάχτη

αθός, ο = λουλούδι

αλάϊ, το = δόση

άλεσμα, το = το στάρι ή το κριθάρι που πάει στο μύλο, το φορτίο ενός ζώου

αλετριγουδιό, το = πρωτόγονο εργαστήριο επεξεργασίας ελαιοκάρπου

αλλέτι, το = αλλού (αλλέτι να έχει ο πειρασμός = αλλού να πάει)

αλλοιθωρος, ο = δεν βλέπουνε στο ίδιο μέρος και τα δυο του μάτια
αμάχι, το = κακία μίσος, εμπάθεια

αμέντες = προσωχή (δε σ' έβαλ' αμέντες = δε σε πρόσεξα) ακλ.

λέξη

αμολέρνω = απελευθερώνω, αλλά και ξεκινώ 1) (αμόλαρα κι εβγήκα στο βουνό. 2) Έπχιασα ένα μ-πουλάκι μα αμολαρά το, γιατί το λυπήθηκα).

αμόι = το λέμε συγκρίνοντας (ε, μωρέ πολιτικούς τσ' έχομενεδά, αμόι ο Βενιζέλος!)

αμούδιασμα, το = έκπληξη (δε ν-το περιμενε γ-κι έκαμε ν-τ- αμούδιασμά ν-του)

αμπέτι, το = στήθος

αμπέρδουκλο, το = δυσκολία, μπέρδεμα.

αμπώθω = απωθώ

αναγαλιάζω = ευχαριστιούμαι

αναγελώ = σχολιάζω ειρωνικά και καυτηριάζω κάποιον

αναγορεύω = απενθυμίζω επιδεικτικά κάτι καλό που έκαμα

αναγουρίζω = αποφεύγω

αναδένω = προσκολώ (όταν ένα αρνάκι θα χάσει τη μάνα του το αναδένω σε άλλη προβατίνα και σιγά - σιγά το υοθετεί)

αναζαίνω = ξαναζεσταίνω (το λέμε στην επεξεργασία του γάλακτος επειδή το ζεσταίνωμε για να γίνει το τυρί και το ξαναζεσταίνωμε για να γίνει η μυζήθρα)

ανάκαρα, τα = αντοχή

ανακάτερα, τα = ανάμειχτα

ανακατερό ή και ανακατώματα, τα = κακοπροαίρετα κουτσομπολιά "Σουχλιά κι ανακατώματα μας έχουν γ-καμωμένα...." (από μαντινάδα)

αναλιγαδιάζω = αραδιάζω διάφορα σχετικά στοιχεία

αναμούρδουλος, ο = ατζαμής, άβολος, αταχτοποιήτος

αναπνρανίζω = ανασηκώνομαι

αναρραφτερό, το = η πάνινη σακούλα που έβαζε η νοικοκυρά τα ραφτικά είδη, βελόνες, κλωστές, ψαλίδι κ.α.

ανασφαή, η = το κενό ανάμεσα σε δυο τάβλες. Παλιότερα, συχνά δεν κάνανε πατούρα στις τάβλες που έφτιαχναν την πόρτα και έμενε ανασφαή.

αναστορούμαι = θυμίζομαι

ανατριχιάζω = βλέπω κίνδυνο και δειλιάζω

ανατσαρώνω = αντιστέκομαι
ανατσουλώνω = βελτιώνομαι (ανακάμπτω από οικονομική ή ηγειρινή δυσκολία)
ανεμίζω = υποψιάζομαι
ανεριάζομαι = προσκολούμαι
άνομά σου = χαϊδευτική βλαστήμια
αντέτι, το = συνήθειο
αντιβαδιάζω = κατηγορώ, εκθέτω κάποιον
αντίδικος, ο = αστρόλογος
αντίνητρα = επέρασα στην άλλη όχθη
αξάι, το = έτσι λέγαμε το δικαίωμα που έπαιρνε ο μυλωνάς για να μας αλέσει το στάρι. Αξάι ήτανε ένα ογκομετρικό δοχείο που χωρούσε μια οκά στάρι και απ' αυτό λέμε αξάγια και το δικαίωμα του μύλου αλλά και του ελαιοτριβείου.
απαλαγή, η = προβατίνα ή κατοίκα που έχει το βυζαστάρι της
απαλαγιάζομαι = επιμένω πιεστικά για να πετύχω κάτι, από κάποιον
απαντέχω = ελπίζω
απαντήχνω = συνανατώ
σπατός μου, σου, του = εγώ, εσύ, αυτός, αντίστοιχα
σπής = άμα
απογριμίζομαι = δείχνω άσχημες διαθέσεις.
αποδόματα, τα = καταλήξεις
αποκωλώνω = προχωρώ σε σημείο που δεν φαίνομαι πια.
 μεταφορικά, όποιος πέθανε λέμε πως αποκόλωσε
αποκοτώ = τολμώ
απομεσικά, τα = εντόσθια
αποπαιδιωμένος, ο = δεν κάνει άλλα παιδιά
αποσιάζω = ταχτοποιώ, μα και επεμβαίνω σε πράγματα που δεν με αφορούν (ούλα τ αποσιάζει αυτή = σ' όλα ανακατεύεται)
αποσκυλακώ = βρίζω απειλητικά
αποτάσσω = έχω (δεν αποτάσσω λεφτά = δεν έχω λεφτά)
απού = α) πρόθεση: απού το πρωί (δε σ' είδα β) αντωνυμία: απού τρώει, ας καθαρίζει γ) σύνδεσμος: Αυτό απού θέλεις δε γίνεται
αραγαλώνω = κάνω κάποιες κινήσεις επιδεικτικά
αραγός, ο = δοχείο για υγρά από δέρμα αρνιού ή ριφιού με δεμένα τα πόδια και το λαιμό και με μεγάλο στόμιο από πίσω
αράι, το = ένα μικρό αραγάκι που το κρατούσε στο σακκούλι του ο

βοσκός και που είχε μέσα τα απαραίτητα για να κάνει πρόχειρο
μπάλωμα στα στιβάνια του στο βουνό

αραλίκι, το = βόλεψη χωρίς πολλούς κόπους. Από το αράζω.
άρβαλος, ο = θόρυβος
αργαδινή, η = βραδυνή
αργαστήρι, το = αργαλειός
αργόχερο, το = εργαλείο
άρε και πού = σπανάκι
αρίδι, το = τρυπάνι
άρκαλος, ο = ασβός
αρμαμεντο, το = όπλο
αρμεγάρι, το = το καζανάκι που αρμέγουνε τα πρόβατα
αρνεύω = παύω να κλαίω
αρτυσιά, η = το τυρί και η μυζήθρα
ασβολώνω = καταστρέφω
ασκοντάβλα, η = γουβάς από δέρμα ζώου
αστάξει = ας υποθέσομε
ασφεντουρώ = πετώ κάτι με εμπάθεια
άταρα, τα = αταχοποίητα
άτζελο, το = αντίσταση
άτζεμπα = άραγε
ατζίγκανος, ο = τσιγκούνης, αλλά και Τσιγκάνος
άτσαλα, τα = τσαπατσούλικα
ατσετέρνω = καταδέχομαι
ατού - ατού = επιμόνως
αφέντης, ο = πατέρας, μα και το αφεντικό
αφορούμαι = υποψιάζομαι
αφουρκάζομαι = ακούω αλλά και υπακούω

Βαγιστώ = χάνω την υπομονή μου
βάλη, τα = βάσανα (τα πάθη και τα βάλην-του)
βαρεμένη, η = έγκυος
βαρισματέ, η = πληγή
βαταλαλώ = φλυαρώ
βγανίζω = δημιουργώ σκάνταλο χωρίς να υπάρχουνε στοιχεία
βγορίζει = είναι σε μέρος που φαίνεται

βερβελίδα, η = τα περιτώματα, αίγας, προβάτου, λαγού κ.α.
μικρά και στρογγυλά.

βερούλια, τα = κομμάτια (συνήθως λέγεται: βερούλια και κομμάτια)

βιατζέ, η = περίοδος. Ειδικά λέμε βιατζέ την περίοδο του μιτάτου

βίσαλο, το = κομμάτι από σπασμένο πιθάρι

βιστήριγμα, το = κακό που προκαλούνε τα κακά πνεύματα

βλεπές, ο = αγροφύλακας

βόλακας, ο = μεγάλη πέτρα

βολόσυρος, ο = αλωνιστικό εργαλείο που το σέρνουνε βόδια ή
άλογο

βορθακός, ο = βάτραχος

βοσκισμένος, ο = χορτάτος

βρούχος, ο = θόρυβος

Γαλατόμος, ο = χουβαρντάς

γαμαρισμένος ή και μαγαρισμένος, ο = λερώνει από
καθαριότητα μα μεταφορικά ελεεινός, κακός χαρακτήρας

γαμπάς, ο = κάπα, ράσο

γαργαλιστήρι, το = η σκαντάλη του όπλου

γαργερό, το = δεν είναι καθαρό

γδέχομαι = περιμένω, ελπίζω (ειδικά για την έγκυο λέγανε
“γδέχεται σσοι τόσες του μήνα”).

γεμεκλίκι, το = η προμήθεια που γίνεται για να περάσομε τον
χειμώνα

γέμι, το = η τροφή των ζώων

γεροντομοίρι, το = η περιουσία που είχε κρατήσει ο γέρος για να
βολεύεται και που τη μοιράζουνε μετά οι κληρονόμοι

γιάερνω = γυρίζω

γίβεντα, τα = ντροπές

γितσικά, τα = γितσικό λέμε ότι βγαίνει από τις αίγες, μα λέμε γितσικά
και το κοπάδι τις αίγες που βόσκονται χωριστά και που δεν
βγάζουν γάλα

γκυλώτα, η = ανδρικό πατελόνι, όμοιο μ' αφτά που βάζανε οι
Έλληνες φαντάροι προπολεμικά

γλακώ = τρέχω

γλειμισιά, η = από το δέρμα της κατσίκας φτιάχνανε το λουρί, ράμα για τα στιβάνια. Το στενό κομματάκι που βγάζανε από το λουρί για να ράψουνε, το λέγανε γλειμισιά

γνωστός, ο = ξυπνητός

γόζυομαι = γογκύζω, διαμαρτύρομαι

γομάρι, το = φορτίο (αρχ. ελληνικά γόμος = φορτίο)

γούργουθος, ο = λάκκος

γρατζουνέ, η = λίγο ξύσιμο

γράντισμα, το = μπέρδεμα με τον νόμο ή και με ζόρικη ασθένεια

γρόμπος, ο = μικρός όγκος σε μεγάλο αντικείμενο

γρικισμένος, ο = χτυπημένος από χρόνια πάθηση. Γρικισμένο λέμε και το φρούτο που άρχισε να χαλά ή το άρρωστο ζώο

γρυλώνω = ανοίγω διάπλατα τα μάτια μου

Δακανορούφι, το = στο βουνό ο βοσκός κρατούσε λίγο ψωμί στο σακκούλι του και έπινε μια ρουφιά γάλα από τον αραγό και εδάγκανε μια μπουκιά ψωμί και αυτό ήταν το γεύμα του, και αυτό λέγανε δακανορούφι

δαχτυλίδωση, η = αρραβώνιαση

δεματικά, τα = οι βασκανιές που λένε ότι κάνανε, στα νιόπαντρα αντρόγυνα για να καταστήσουνε τον άντρα ανίκανο να ανταποκριθεί στα συζυγικά του καθήκοντα.

διαγουμίζω = δημιουργώ σύγχυση, ενόχληση

διαλαλώ = όταν κλέβανε πρόβατα του βοσκού και έψαχνε για να βρεί τους κλέφτες, λέγαμε πως τα διαλαλούσε

διαρμίζομαι = μεταχειρίζομαι "πέτε μου πώς να διαρμιστώ, πέτε μου πώς να διάξω; κι ετροζανέμε μια γ-ξαθή..." Από ριζίτικο

διάω = διάγω, συχνάζω

διγαβρές, ο = φροντίδα

δικά = φτάνει

δικολογιά, η = συγγένεια

διώχνει μου = κάνω τη σκέψη

δοκίδα, η = λιανό δοκάρι (αρχ. ελληνικά δοκίς μικρός δοκός)

δράβιλα, τα = φρούτα

δραπόδι, το = στρωμάτσο

δρετίδικα, τα = προσωρινή, επιπόλαιη λύση

δρομαχισμένος, ο = λαχανιασμένος
δροσιά, η = τίποτα (Δεν έφαγα σήμερα δροσιά)
δυσίλαβα, τα = δυσκολίες, συμφορές
δώμα, το = χωματένια στέγη

Εβαστήχτηκα = εσυγκρατήθηκα

έβγορο ή και όβγορο, το = μέρος που φαίνεται

εγανάχτησα = εδυσκολεύτηκα, όχι με την έννοια ψυχολογικά.

(Εγανάχτησα να βρω ένα ρούχο να μ' αρέσει).

έγγαλα, τα = τα ζώα που βγάνουνε γάλα

εγκαρδιώθηκα = έβαλα κάτι στο νού μου και θέλω με την καρδιά μου να το κάνω

εγώγια μου ή και ηγούγια μου = αλοίμονό μου

ελληνικούρα = λέξη, της καθαρεύουσας που παλιότερα

αντεδείκνυτο στα χωριά γιατί δεν αναγνώριζαν το δικαίωμα σ' ένα χωρικό να λέει λέξεις της καθαρεύουσας.

έμου = εναντιοματικό (έμου σε βοηθώ, έμου με κλέφτεις)

εμπασάδα = μικροεξυπηρέτηση από μικρότερον σε μεγαλύτερον

εξεμπουμπουλώθηκε = δεν είναι πια μυστικό

εξετσουλούκωσε = επαρουσιάστηκε ξαφνικά τόσο ωραίος που εξέπληξε

επεά; = άραγε

εργώ = κρυώνω

έρχου = έλα

εσμιγιά, η = συνάντηση

ετσέ = έτσι

εφτοπάπαδο, το = κατάρα που διαβάζεται από 7 παπάδες

έχνος, το = ζώο

Ζάβαλε = δεν τα βρήκαμε όπως τα θέλαμε και όπως τα περιμέναμε (δεν έβρεξε ζάβαλε κι εδηψάσανε οι γι-ελιές)

ζαγάρι, το = κυνηγετικός σκύλος. Μεταφορικά δυνατός κλέφτης

ζαερές, ο = προμήθεια τροφών

ζάρει = τυχαίνει

ζαφτηγές, ο = χωροφύλακας. Τουρκικά

ζευγαρέ, η = όσο χωράφι κάνει μια μέρα ένα ζευγάρι

ζευτικά, τα = τα βόδια που ζευγαρίζουνε

ζεύτω τσι πετρές κάποιον = τον πετροβολώ, ή τον ζεύτω τσι

μπαλωτές = τον πυροβολώ (έξεψε με στσι πέτρες ένα τροζοκόπελο)

ζούμπερα, τα = οικόσιτα ζώα

ζυγώνω = διώχνω, μα και κυνηγώ κάποιον (εζύγωνεν ο σκύλος μου ένα λαγό, μα δεν τον έπχιασενε το μ-πατέρμο)

ζυμοπουλήτικα, τα = τα έτοιμα παπούτσι, τα οποία και έχουνε, φτηνότερα υλικά από τα παραγγελίστικα, γι αυτό, ότι ήτανε κακοφτιαγμένο το λέγαμε "ζυμοπουλήτικο"

Ήμπα = μήπως (ήμπα να πεινάς; = μήπως πεινάς;)

Θαράπια, τα = ευχαρήστηση, ειδικά λέγεται σε χαιρέκακη ευχαρήστηση. Όταν π.χ. Θα καταφέρει κανείς να εκδικηθεί τον εχθρό του ή και όταν θα τύχει πολύ κακό σε μεγάλο εχθρό "εγινήκασι τα θαράπια ν-του"

θαρρεύομαι = εμπιστεύομαι

θεοτικό, το = ότι είναι καλό λέμε πως είναι θεοτικό

θέτω = πλαγιάζω

θρινάκι, το = γεωργικό εργαλείο για να λιχνίζομε τα στάχυα (από τη λέξη τρίαίνα)

θρούβαλο, το = ψίχουλο

θροφάρης, ο = χοίρος στον οποίο κάνανε ιδιαίτερη περιποίηση για να τραφεί να τον σφάξουνε τα Χριστούγεννα

θυμιατό, το = το φαί που πήγαιναν από το σπίτι του πεθαμένου σε φτωχά σπίτια για 40 μέρες μετά το θάνατό του για να του συγχωρέσουνε

θυμίζει το ζώο = θέλει να ζευγαρώσει

Ίγιωτας, ο = διοξειδίο του χαλκού

ισούλια, τα = συνήθεια

Καβαλίνες, οι = περιπτώματα του γαιδάρου

καδελέτο, το = φορείο που μεταφέρανε τους νεκρούς μέχρι τον τάφο τότε που συνήθως δεν είχανε φέρετρα. Κάθε ενορία είχε το δικό της καδελέτο

καζάς, ο = ατύχημα, συμφορά

καθάργιο, το = καθαρό, καθάριο λέγαμε και το σταρένιο ψωμί

κακανηγίζω = μιλώ περιφανευόμενος και επιδεικτικά για κάτι

κακαποδομένος, ο = αδυνατισμένος

κακοπαθίζομαι = επιδεικνύω ανησυχία, ίσως και προσποιητά
(αρχ. ελληνικά κακοπάθεια = δυστυχία)

κακοπορευμένος, ο = αδυνατισμένος από κακοπέραση

κακόσειρος, ο = είναι οι ρίζες του από ταπεινό σόι

καλαποδιάζω = πείθω μετά από νουθεσίες

καλλιμέντο, το = προδευτικό ιδιοτικό έργο (Δεν είν' αυτός για καλλιμέντα, λέμε για όποιον δεν διαθέτει σύστημα κι εργατικότητα)

καλλιχερίδια, τα = δωράκια

καλοπίταγος, ο = καλόβολος

καλουριά, η = έτσι λέγαμε το ζευγάρισμα την άνοιξη στο χωράφι που θα σπέρναμε τον ερχόμενο χειμώνα, μα έτσι λέγαμε μεταφορικά την προετοιμασία που κάνομε σε ένα άτομο πριν να του ζητήσομε μια χάρη (καλλιέργεια του εδάφους)

καλοφακιολίζομαι = το παίρνω στα σοβαρά

κάλφας, ο = ο μαθητευόμενος τεχνίτης

καματερό, το = το χωράφι που εκαλλιεργήθηκε και τα αμέσως προηγούμενα χρόνια, αν περάσουνε λίγα χρόνια να καλλιεργηθεί το λέμε χέρισσο. Καματερό λέγαμε και το βόδι που ήτανε συνηθισμένο στο αλέτρι.

καμινάδα, η = κουζίνα

καμπαλαρία, η = βοήθεια σε ξένο χωρίς πληρωμή

κανιάς, ο = πολύ κοντός, ειδικά το λέμε για τα ζώα

κανίσκι, το = δώρο, ειδικά λέμε κανίσκι τα δώρα που πηγαίνομε στο γάμο τρόφιμα ή ποτά

κάνω = νομίζω (κάνω πως θα βρέξει = νομίζω πως θα βρέξει)

καπαντίζω = ξεπερνώ, εξουδετερώνω άλλους με την έντονη παρουσία μου (ο ήλιος καπαντίζει το φεγγάρι)

κάρτο, το = ογκομετρικό δοχείο που βάζει δυόμισυ οκάδες γάλα.

Οι δυόμισυ οκάδες είναι το ένα τέταρτο του μίστατου (των δέκα οκάδων). Το τέταρτο ιταλικά το λέμε κάρτο. Το κάρτο ήταν απαραίτητο στο μιτάτο

κασίδης ο = φαλακρός

κατακοντίς = εκείνες τις μέρες

καταχανάς = βρυκόλακας

κατιμέρι = ελάττωμα

κατίνα, η = πλάτη, σπονδυλική στήλη. (Ιταλικά)

κατραμέρνω = σώνεται η αντοχή μου

κατούνα, η = καλύβα ή κακόσπιτο του βοσκού στο χειμαδιό

κατσίγαρος = φέτσες του λαδιού

καφός, ο = σβέρκος

κείτομαι = 1) είμαι ξαπλωμένος 2) είμαι άρρωστος

κεντινάρι, το = εκατοντάδα. Οι βυζαντινοί λέγανε τους εκατόνταρχους κεντινάριους

κερεστές, ο = τα υλικά που φτιάχνουμε κάτι, ειδικά τα παπούτσια

κετές = έπειτα (από το αρχ. ελληνικό κ' είτα)

κιαιίς = κανείς

κισουλιάς = καθόλου

κισπόης = μετά

κισπόκειας = κι αποκεί και μετά

κισ = τουλάχιστο (κισ εδά το καλοκαίρι δεν έχει κρύος)

κιρατζής, ο = αγωγιάτης

κλητούρια, τα = μακαρία της κηδείας

κόκκαλος, ο = μηρός (ούλη ν-την ώρα κρέμεται στο γ-κοκκαλό ν-του το μπιστόλι)

κολέβδα, η = η προβιά από τους ορχείς του κριού που την χρησιμοποιούσαν οι βοσκοί για να βάζουνε μέσα ότι χρειαζότανε για να κάνουνε στο βουνό μια πρόχειρη διόρθωση στα στιβάνια τους

κομεσούρα, η = κενό, βλέπε λέξη ανασφαή

κομματέ, η = μερικά πρόβατα, όχι όλο το κοπάδι

κομπίτσakas, ο = σκόρος

κοξίζω = δεν πηγαίνω πια ενώ εσύ χναζα πριν

κοπάνα, η = ένα ξύλο που είχε σχήμα αμβλίας γωνίας και που το ένα σκέλος ήτανε λαβή, ενώ το άλλο ήτανε βαρύ και ίσιο και χτυπούσανε το χώμα στο δόμα για να μαρμαρώσει να γίνει αδιαπέραστο από το νερό της βροχής.

κοτσάκι, το = λόγος που θέλει να πληγώσει τον άλλο
κοπελιάρης, ο = νεαρός
κουβαρίστρα = καρόλι
κουλουμουντρίζω = κατακυλώ
κουζουλός, ο = τρελός
κουκκοσάλι, το = χαλάζι
κουλαντρίζω = διοικώ (αντίδικα είναι τα κοπέλια μου και δε μου
 κουλαντρίζονται)
κουλούκι, το = κουτάβι. Μεταφορικά λέγανε κουλούκια τα νόθα
 παιδιά και ένας βαρύς όρκος ήτανε: "κουλούκια στο σπίτι μου α
 δεν είναι εστιά απού σας το λέω", δηλαδή να γίνουμε στο σπίτι
 του νόθα παιδιά αν δεν ήτανε έτσι όπως έλεγε
κουμπάνια, η = προμήθεια (καθα χρόνο από νωρίς κάνω γω τη γ-
 κουμπανία του χειμώνα)
κουντούρι = κυνήγημα (τονε πήρανε κουντούρι = τον
 εκυνηγήσανε)
κουπί, το = ευθύνη. (Ο άντρας έχει πάντα το κουπί του σπιθιού)
κουράδι, το = κοπάδι
κουρέτο, το = θάρρος που αντλούμε από άλλον
κουρκούτσες, τα = αγίνωτα χαρούπια
κουρουντίζω = προστατεύω
κουρούπι, το = κιούπι
κουτσαμίζω = λιγοστεύω κάτι
κουτροβάρια, τα = λίγα πρόβατα, οικόσιτα, μικρό κοπαδάκι
κούτουλο, το = δεν έχει κέρατα. Μεταφορικά λένε κούτουλο τον
 άνθρωπο που θέλουμε να θίξουμε ότι δε νιώθει
κουτσούνα, η = κούκλες που φτιάχνανε με τα πανιά οι κοπελιές
 παλιότερα
κρεμαστά = ψηλά
κρεμαστός, ο = ψηλός (ο ψηλός τοίχος, ο ψηλός άντρας)
κρίση, η = δικαιοσύνη, τα δικαστήρια
κροπέ, η = κοπρά
κρούβομαι = αισθάνομαι πλήξη
κρούβω = απαγχονίζω
κρυγιότη, η = κρύος
κυλιντρώ = κατακυλώ
κύρης, ο = πατέρας
κωσταντούλι, το = είδος σαύρας

- Λα** = επιβεβαιωτικό (έφυγε, λα, η μέρα ώστε να το καλονιώσω)
- λαβέτζι, το** = καζάνι
- λάγασε** = πάψε
- λαγούτάρω** = διευθύνω
- λαδώνομαι** = φεύγω ξαφνικά (ελαδώθηκε γ-κι έφυγε και μου δε καληνύχτα δεν είπε, γιατί είχενε τα ντρόπχια ντου)
- λαθρακισμένο, το** = σαπιμένο
- λαλώ** = οδηγώ (λαλώ τα πρόβατα, λαλώ ζευγάρι)
- λαμνί, το** = σωρός. Ειδικά λέγαμε λαμνί το λιχνισμένο σωρό του σταριού στο αλώνι, μα είναι συνηθισμένη και η φράση "ένα λαμνί χρυσάφι" άμα θέλομε να χαρακτηρίσομε κάτι ότι είναι πολύτιμο.
- λαντουρώ** = καταβρέχω
- λασιά, η** = η περίοδος που ζευγαρώνει το κοπάδι λέμε πως έχει λασιά
- λάφα, η** = ακρίδα
- λε** = λένε (Ακρίβησενε, λε, το λάδι = το λένε)
- λειξίδια, τα** = ξηροί καρποί, καραμέλες κλπ που τα λέμε και καλολοΐδια
- λήτηγα, τα** = βάσανα, ευθήνες
- λιακόνη, το** = είδος σαύρας που λένε πως αναδίδει από το δέρμα του δηλητηριώδες υγρό
- λιγωμάρα, η** = λιποθυμία
- λιγώνομαι** = νοσταλγώ, αποζητώ
- λιμοπεινασμένος, ο** = πολύ πεινασμένος
- λιο** = πιο. Ο λιο μέγας = ο πιο μέγας
- λόπις** = μήπως
- λούμακας, ο** = νεαρό κλαδί του δέντρου ειδικά η παραφυάδα.
- λουσόθυρο, το** = μεγάλη καταστροφή (λουσόθυρο έκαμεν ο βοριάς τ'ελιές)
- λυχνοστάτης, ο** = ένα όρθιο ξύλο που το στηρίζαμε σε μια βάση και που είχε τρύπες σε όλο του το ύψος για να καρφώνομε το λύχνο σε όποιο ύψος τον θέλαμε ανάλογα με τη δουλειά που κάναμε.
- λω** = λέω (δεν είμαι μπλειό, λω, ετσ' απού με κάτεχες μια βολά)

Μαγερέματα, τα = όσπρια

μαδάρα, η = καλοκαιρινός βοσκότοπος

μαλισσιπίδες, οι = αυτοί που αποτελούνε την παρέα του μιτάτου, όταν ήταν συνεταιρικό

μαλιχουλές, ο = φασαρία, καβγάς

μάλι, το = θυσαυρός

μανάρι, το = τσεκούρι

μανίζω = θυμώνω

μάντακας, ο = τσιμπούρι των ζώων

μαντρατζής, ο = το παιδί υπηρέτης του μιτάτου

μαραγγιασμένο, το = μαραμένο φρούτο

μαργωμένος, ο = παγωμένος

μαριόλος, ο = πονηρός

μαρτί, το = οικόσιτο ζώο

μάρτσο, το = πύο

μάρωπο, το = θηλυκό αρνί

μασκαρεύω = κοροϊδεύω

μαστόρισσα, η = πρακτική μαμή

μαστραπάς, ο = κύπελο

μαστραχαλιάζω = στριμώνω

ματζέτα, η = θηλυκό νέικο βόδι

ματζιαδούρα, η = το μέρος που βάζαμε τα άχυρα των βοδιών

ματσαοίς = μα τοις Αγοίς (όρκος)

μάχομαι = εχθρεύομαι

μελιγκούνι, το = μυρμίγκι

μελίζω = κομματιάζω. Ειδικά το λέμε όταν κομματιάζομε κρέας

μελίντακας, ο = μυρμίγκι

μεραμπούτης, ο = αταχτοποιήτος, άχαρος

μεροβίγλι, το = το μέρος που κάθιζε κρυμένος ο κλέφτης για να βλέπει κίνηση

μερωτικός σύντεκνος, ο = το άτομο που μας βάφτισε παιδί

μεσκίνης, ο = λεπρός

μεταγνώθω = μετανιώνω

μητάτο ή και μιτάτο, το = τυροκομείο στο βουνό

μιγάδι, το = ανακατεμένο σάρι και κριθάρι

μιγόμι, το = το σακί που πάει στη μια μεριά του γαϊδάρου (μισό γομάρι)

μισερώνω = τραυματίζω
μίστατο, το = 10 οκάδες υγρό
μιστό, το = θεάρεστη πράξη (μιστό κάνει όπχοιος κάνει βοήθεια
στα όρφανά)
μοιράσι, το = μερίδιο
μονιάρου = μαζεμένα
μοντέρνω = εφορμώ (Ιταλικά)
μουζίκα, η = σφυρίχτα
μουλαϊνεύω = μαλακώνω
μουνούχισμα, το = ευνούχισμα
μουρίδα, η = φύμοτρο
μουσαφήρης, ο = φιλοξενούμενος
μουστερής, ο = πελάτης
μουχριάσματα, τα = η ώρα που σκοτεινιάζει
μπάρε μου = τουλάχιστον
μπασαλντίζω = καταφέρνω
μπαταλεύω = αχριστεύομαι
μπαταλεμένο, το = αχριστεμένο
μπατάλικο = πιάνει πολύ τόπο
μπατσιάρομαι = αναλαμβάνω
μπεγιεντίζω = συμπαθώ, εκτιμώ
μπεγίρι, το = άλογο
μπελί είναι = φανερό είναι
μπεράτης, ο = 1) ο σύρτης της πόρτας 2) τα ξύλα που
περνούσανε από τους τοίχους για να κρατούνε τις σκαλωσιές
όταν χτίζανε
μπίρμπαση, η = αποβολή της εγκύου
μπλειό = πλέον
μποκάρι, το = μποκιασμένο το μαλλί ενός προβάτου
μποσκάδα, η = ενέδρα
μποτζάλια, τα = τα χείλια του πηγαδιού
μποτόνι, το = περιδέрайο
μπούγιος, ο = όγκος
μπούκα, η = στόμα
μπούνια, τα = κακία (μού πχιασε μπούνια γιατί δε ν-τούδωκα τα
δανεικά)
μπρατάδο = γεμάτο
μπράτη, τα = κινητά σκεύη του σπιτιού

μπροκάνω = προλαμβάνω

μπροστάρης, ο = ο τράγος ή ο κριός που πηγαίνει μπροστά με το κουδούνι και τον ακολουθεί το κοπάδι

μυγιόγκιχτος, ο = ευαίσθητος

μυρμιγκιά, η = εξανθήματα των χεριών

Νάμι, το = φήμη

νάκλια, τα = δηγήσεις και σχόλια, όχι πάντα καλοπροαίτερα

νεκρικά = επιστεύετο ότι πιο εύκολα βγαίνει η ψυχή όταν ο άρρωστος είχε το κεφάλι προς τη δύση και όταν κάποιος επολυβασανίζετο στα ύστερά του ελέγανε να τον γυρίσουνε νεκρικά για να μην βασανίζεται άλλο

νεροβούτσι, το = ο κατσιγαριάρης, εκεί που βάζανε τα λείματα του λαδιού όπου όλο τον καιρό, από λίγο λίγο εμάζεψε μερικό λάδι, τότε που δεν είχανε διαχωριστήρες στα ελαιουργεία

νόημα, το = νεύμα

νομάτοι, οι = άτομα

νόμι, το = το τυρί που δίδανε για ενοίκιο της μαδάρας, του θερινού βοσκότουπου για τον καιρό του μιτάτου

νταγιαντώ = αντέχω

ντάι - ντάι = ταχτικά, συχνά - συχνά

ντάκοι, οι = τα παξιμαδιασμένα ψωμάκια, διπυρίτης.

νταμούζα, η = αγελάδα

ντάργανα = όργανα μουσικής

ντάφκος, ο = βάραθρο

ντελικανής, ο = νεαρός

ντελόγο = αμέσως

ντεμεκιούνικος, ο = διαθέσιμος

ντενεκές, ο = έτσι λέγαμε την άρνηση όταν ζητούσε σε γάμο ένας νέος, μια νέα και δεν τον δεχόνταν

ντιλικάτος, ο = σωματικά ευαίσθητος

ντίμπις = τελείως

ντοκάρει = του ανήκει

ντοξάρι, το = εργαλείο που εχρισμοποιούσανε για να ξάνουνε τα αρνίσια μαλλιά και που έμοιαζε με τόξο

ντουρούσικο, το = αντεχτικό

ντουσουντίζω = σκέφτομαι, φιλοσοφώ
ντουσουμάνης, ο = εχθρός
ντρακέρνω = αρχίζω

Ξαγγελίζωμαι = πληρώνω παλιές αμαρτίες

Ξαγγλώ = εξαντλώ

Ξαθέρι, το = το καλύτερο (το Ξαθέρι του Κάθα τόπου είναι τα νιάτα)

Ξαμόρι, το = τα μέτρα που μας παίρνανε για να μας φτιάξουνε
παπούτσια τότε που τα φτιάχναμε "παρεγγελλίστηκα". Τα έτοιμα
τα λέγαμε "ζυμποπουλήτικα"

Ξαμώνω = σκοπεύω

Ξανίγω = κοιτάζω

Ξαποστάρηδες, οι = τότε που οργιάζε η ζωοκλοπή λέγαμε ότι
κάποιου του πήρανε τα πρόβατά του Ξαποστάρηδες, δηλαδή
ανθρώποι που θέλανε να πειράξουνε αυτόν συγκεκριμένα, ενώ
αυτοί που βγαίνανε να κλέψουνε όπου εύρισκαν τους λέγαμε
λαχάρηδες.

Ξαργουτού = επί τούτου. Αρχ. ελληνικά εξέργου = σκόπιμα

Ξεικάζω = έχω κάποια ιδέα

Ξελληνίζω = νιώθω μεγάλη χαρά

Ξεμπουργάρω = Ξαλαφρώνω, Ξεδίδω

Ξεμυστεύω = προστατεύω από κάποιον κίνδυνο

Ξεπητηρώ = περνώ από δύσκολα περάσματα

Ξεσκουδέρνω = εισπράττω χρήματα που εθεωρούνταν
μπερδεμένα

Ξετσουλουκώνω = βγαίνω Ξαφνικά στην πιάτσα καλύτερος απ' ότι
με νομίζανε

Ξετσουνίζω = το λέμε όταν καταφέρει κανείς μετά δυσκολίας να
γλυτώσει κάτι

Ξέφορτσος, ο = ικανός για όλα, νταής

Ξεχαμπετωμένα στιβάνια = πολύ σκισμένα

Ξεχαρτζίζω = κερδίζω

Ξίγκι, το = το λιπός των ζώων

Ξίγκικο, το = λίγο, σπάνιο

Ξόδι, το = τα μοιρολόγια που λένε στον νεκρό

Ξόμπλια, τα = διακοσμήσεις

ξόφλημα, το = τελείως καταστρεμένα, το λέγαμε κυρίως για ταϊσμένα σπαρμένα άμα μπαίνανε πρόβata και προκαλούσανε πάρα πολύ ζημιά

ξυλιάζω = κρυώνω πάρα πολύ

ξωτάρικα τα = οι περιουσίες που είναι μακριά από τα χωριά

Ογλήγορα = γρήγορα

ογρασιά, η = υγρασία

οκαδιάρες, οι = σε μερικά χωριά παίρνανε μαζώχτρες που τις ταΐζανε και τους δίνανε μια οκά λάδι την ημέρα. Αυτές λέγανε οκαδιάρες

ομπλή, η = ένδειξη. Όταν ήτανε η ζωοκλοπή έψαχνε όποιος έχασε πρόβata να βρει ομπλή. Από πατηματιές, από περιτώματα, από σφαγάρες κ.λ.π.

όμπυος, ο = πύο

όντεν = όταν

ορδίνιασμα = ετοιμασία

όρθα, η = κότα

ορπίδες, οι = ελπίδες

όπως - όπως = δίχως άλλο, (ενώ αλλού σημαίνει μέσες - άκρες)

όρτσα = εμφανές, όρθιο

ουλιά, η = μικρή ποσότητα (μια ουλιά ώρα, μια ουλιά νερό κ.α.)

όπου γιά = σε λίγο

ούριο, το = κλούβιο

όφκαιρο = άδειο, εύκαιρο

οχρός, ο = εχθρός

οψάργας = εχθές βράδυ

Παγονέ, η = το μέρος που βόσκουνται τα πρόβata του συγκεκριμένου βοσκού

παγούριασμα, το = μαλάκωμα. Το λέμε κυρίως για τον πόνο

παθινίστρα, η = το σημείο που ο φούρνος έχει σαν αυλή και σταματούνε τα κάρβουνα

παντούρα, η = πνευστό μουσικό όργανο από καλαμάκι.

παπούρα = στρωτό μέρος στην κορφή

παρακατσεύω = κρυφακούω
παρακεντές, ο = υπηρέτης των Ρωμαίων. Σε μας κακοτερένιος
παραμένω = μένω κάπου για να βλέπω κάτι. Π.χ. παραμένω τα ζώα
μου να μην μου τα κλέψουνε
παράουρος, ο = ελαττωματικός, παρακατιανός
παρατέλεμα, το = καθυστερημένο στην ανάπτυξη
πασάρω = προσφέρω
πασπατεύω = ψάχνω
πατανία, η = υφαντή κουβέρτα με ντόπιο μαλλί
πατητά, τα = γίνονται από ζύμη και είναι σύμπλεγμα. Είναι για
τους γάμους τις βάφτισες, τους αρραβώνες, αλλά και για τα
μνημόσυνα
πατούλια, η = ομάδα
παχτώνω = ενοικιάζω
πεδούλι, το = κομματάκι δέρμα που κάνει για μπάλωμα
παπουτσιού
περματιζώ = ξεδίδω
περάτες, οι = διαβάτες
περίτου = προ πάντων
πεσίχαρος = πρόθυμος
πίζιλο, το = ευαίσθητο, επικίνδυνο
πίσπυρα, τα = υπέρπυρα, βυζαντινά νομίσματα
πλεξάνα, η = τα πλεγμένα κρεμμύδια και τα σκόρδα τα λένε
πλεξάνες
πλουμιά, τα = διακοσμήσεις (Βυζαντινή λέξη)
πνηγουριάζω = καταπιέζω
πολεμώ = προσπαθώ (πολεμώ να μαζώξω τσ' ελιές)
πορόλαγκο, το = είσοδος φαραγγιού
πούρι = πράγματι
πουσί, το = το μέρος που κρύβονται οι κυνηγοί για να χτυπήσουνε
τις πέρδικες, ειδικά στο νερό
πρεζάρω = εκτιμώ
πρικιό, το = πικρό
πρίχου = προτού
πρόκιο, το = μέρος που έχει μεγάλη ορατότητα
πρόσαργο, το = απόγευμα

Ραέτι, το = τραπέζωμα

ράσο, το = κάπα

ράσω = εφορμώ

ρεγάιο, το = γεύμα

ρεγάλω, το = δώρο. Όταν ήτανε οι Ενετοί στην Κρήτη υποχρεώναν τους Κρητικούς και τους δίνανε ορισμένα πράματα μα αυτοί τα λέγανε "ρεγάλα"

ρεμέδιο, το = λύση

ρέμπομαι = απολαμβάνω

ριζικάρει = τυχαίνει

ριζικό, το = τυχερό

ρόβι, το = ψυχανθές κτηνοτροφικό φυτό

ροδαράς, ο = αυτός που γνωρίζει τα πρόβατα και που ξέρει να τα περιποιείται σωστά

ροζονάρουμε = συζητούμε ευχάριστα

ρουβαχταρέ, η = εξόρμηση, δόση (για ρουβαχταρέ = μιά προσπάθεια σύντομη)

ρυπάδι, το = ομοιότητα

Σάικα = σίγουρα

σακουνιέρα ή σακκουλιέρα, η = σακούλα

σαμώνω = βάζω χαρακτηριστικά σημάδια

σάντουλος, ο = νονός

σαφής = τελείως

σβάχια, τα = όρχεις

σειραγώ = συνεχίζω το δρόμο μου

σεκλέτι, το = μεγάλη και δύσκολη φροντίδα

σερμαγιά, η = τα είδη που έχει το μαγαζί για πούλημα

σεντόνα, η = κουβέρτα υφαντή από ντόπιο μαλλί.

σερβίρει = ταιριάζει

σημαντήρι, το = σήμαντρο. Αυτό χτυπούσανε όταν οι Τούρκοι απαγορεύανε τις καμπάνες.

σιόκαιρα, τα = συνήλικα

σκαδιάρης, ο = αυτός που σιχαίνεται πολύ

σκαπουλώ = 1) ξεπερνώ εις ότι αφορά δύσκολες καταστάσεις,

2)εις ότι αφορά τον τόπο ξεπερνά ένα σημείο και δεν φαίνομαι πια
σκαρμώνω = δημιουργώ μια κατάσταση
σκίνα τση ράχης = ραχοκοκκαλιά του ζώου
σκληρίζω = φωνάζω δυνατά από ενθουσιασμό ή από πόνο
σκοπανέ, η = δόση
σκουντί, το = σκύλος
σκρόφα, η = γουρούνα
σκύβαλα, τα = χοντρά άχυρα με λίγο καρπό (αρχ. Ελληνικά
 σκύβαλο απομεινάρι)
σμαρδεμένα, τα = νοθευμένα
σουλούσια, τα = περιουσίες
σουρεύω = κατηγορώ
σουσούμια, τα = ομοιότητες
σπολάιτη = εις πολλά έτη (ευχή)
σπορέ, η = το κομμάτι που σπέρνει ο ζευγάς κάθε φορά, όπως
 σπέρνει το χωράφι τμηματικά για να το ζευγαρίσει
σταμαρίζω = υστερούμαι κάτι που πολύ θα το ήθελα
σταφνίζω = προορίζω (από το σταθμίζω).
στείρα, τα = τα ζώα που δε βγάζουνε γάλα
στερεύω = φυλάω
στιμαδόρος, ο = εκτιμητής
στιμόνι, το = το νίμα που μπαίνει, στον αργαλιό και που από την
 αναμεσάδα του περνά το υφάδι
στρούσια, τα = βάσανα, κακοποιήσεις (αξιώσασί ν-του στρούσια
 απού δε ν-τ' αξισασιν οι γι Ογδαίοι του Χριστού)
στραθιά, η = δρομολόγιο, ταξίδι
συμπαρδουλίζω = παροτρύνω
συμπλιέρνω = πλεισιάζω
συσιλέ, η = σόι
συχέρια, τα = εργαλεία
σφαχτά, τα = τα πρόβατα, όχι μόνο τα σφάγια
σώτος, ο = έμεινα σώτος = μου τέλειωσαν τα χρήματα ή κάτι άλλο.

Τάβλα, η = την παρέα την περιποιούνταν σε τραπέζια από τάβλες,
 και για καθίσματα πάλι εβάζανε τάβλες, γί αυτό λέγαμε "θα
 κάτσομε στη ν-ταλα, δεν λέγαμε" θα κάτσομε στο τραπέζι"

ταλίμι, το = πήδημα που γίνεται με χάρη στο χορό
τάνιο, το = μικρό, ασήμαντο
ταράχτης, ο = ξύλο που ανακατεύουμε το γάλα στο καζάνι
ταϋτερινή, η = πρωινή
τάχια = κάποια μέρα
ταχυνή, η = πρωινή
τεζιάκι, το = ο πάγκος του καφετζή,
τελόι, το = το παιδί που πέθανε αβάφτιστο
τζελομαι = το έχω μεράκι
τζενιαδόρος, ο = επιτήδειος ερασιτέχνης
τζέργκωμα, το = πρόχειρο διόρθωμα
τζερεμί, το = ανεπιθύμητο έξοδο
τζιρίτι, το = τρέξιμο
τζιφτές, ο = κυνηγετικό όπλο
τζουραλής, ο = φτηνός σουγιάς
τζούστικο, το = ελλειματικό
τίβοτσι = κάτι
τόμου = αμέσως
τουπί, το = κουλούπι του τυριού
τραβάγια = καβγάς
τράλικας, ο = σύνορο κτημάτων, μα και οι πέτρες που κάνουνε τον κύκλο στο αλώνι λέγονται τράλικες
τράπα, η = ανταλλαγή
τράτος, το = περιθώριο
τραφαπάλεμα, το = χαριεντίσματα μα και μικροσακώματα
τρεχάματα, τα = τα τρέχοντα βάσανα
τριγουνίζω = ακονίζω ή σαρακίζω, μα και μεταφορικά ενοχλώ
τρικούκουλο, το = το μάθανε όλοι
τρόχαλος, ο = σωρός από μικρές πέτρες
τσάλαχος, ο = θόρυβος
τσελέκια, τα = χειροπέδες
τσευδός, ο = ψευδός, δεν μιλά καθαρά.
τσελεπής, ο = λεβέντης
τσιγουδίζω = τσουδίζω
τσίκνα, η = κακοκαιριά
τσινέ, η = κλοτσιά
τσιράκι, το = το παιδί που πήγε να μάθει τσαγκάρης
τσιφίδι, το = καλούπι αθοτύρου

τσιφούτης, ο = τσιγκούνης
τσούκνα, η = πιάσιμο φαγητού στο τσικάλι
τσουράπι, το = κάλτσα πλεχτή με ντόπιο μαλλί
τσουρώ = γκρεμίζομαι

Φαμέγιος, ο = υπηρέτης

φαρί, το = άλογο

φίλιο, το = εμβόλιο φυτού

φιλιότσος, ο = βαφτισιμιάς

φκαιρέζω = αδειάζω κάτι

φλουμάρι, το = αρνάκι ή ριφάκι που του δίνουμε γάλα με πιπίλα ή
κρατούμε άλη προβατίνα ή κασίκα και τη βυζαίνει αυτό

φούντος, το = μεγάλο ύψος

φραγερό, το = φαί που εμφραίνει

φρύσαλα, τα = σκουπίδια

Χαήρι, το = βόλεψη

χαζίρικο, το = έτοιμο

χάκι σου = σου αξίζει, το δικαιούσαι

χάλαζη, η = τριχινίαση, ασθένεια των χοίρων που μεταδίνεται και
στον άνθρωπο

χαλασές, ο = πολλές πέτρες μικρές

χάμολα, η = φάλαγγα

χαραμπάτης, ο = κάνει αδικαιολόγητες σπατάλες

χαρίσματα, τα = τα χρήματα που βάζουνε στον γάμο στους
νιόνυμφους, μα και αυτά που βάζουνε στο νεογέννητο

χαντώ = νομίζω

χαχαλέ, η = μικρή ποσότητα

χετζώνω = αντιστέκομαι

χέρα - ημέρα = πρωί - πρωί

χεράμενη, η = έχει τον άντρα της

χερικήρης, ο = είναι ο παπάς που πιάνουνε τα διαβάσματά του,
είναι αποτελεσματικά

χίζι, το = ταχύτητα

χυματίζω = ποτίζω με το ζόρι φάρμακα στα ζώα

Χλουχλουμπάρα, η = οχλαγωγία
χόλιασμα, το = αντίδραση με άρνηση φαγητού ή άρνηση συμμετοχής στην παρέα.
χοντροβουλίζω = υψώνω τη φωνή ή κάνω κάτι χωρίς ψιλάφιση
χουβίζω = φωνάζω άγρια, δυνατά
χουζούρι, το = βόλεψη
χουμάς, ο = λείμμα από το γάλα
χουρχούδι, το = χοντρό ραβδί
χτήμα, το = φορτηγό ζώο
χυνοβολώ = εφορμώ
χώρα, η = έτσι λένε από τα χωριά της Κρήτης την πρωτεύουσα του νομού

Ψιάκα = πικρό

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	5
Εισαγωγή	7

ΜΕΡΟΣ Α΄

Ριζίτικα τραγούδια Εθιμικά, ιστορικά αλληγορικά κ.α.

1. Της αρραβώνιασης	14
2. Του γάμου	17
3. Της βάφτισης	23
4. Αλληγορικά ριζίτικα τραγούδια	30
5. Ιστορικά ριζίτικα τραγούδια	33
6. Μερικά ωραία ριζίτικα τραγούδια που δεν έχουνε ορισμένη ώρα και θέση	47
7. Ομάδες ριζιτικών τραγουδιών που λέγονται με ίδιο σκοπό	55

ΜΕΡΟΣ Β΄

Παροιμιακές μαντινάδες

1. Παροιμιακές φράσεις	61
2. Εμπειρίες	74
3. Τύχη	117
4. Θρησκεία	123
5. Κλεψιές-ψεφχιές-αδικίες	126

6. Αγροτικά	135
7. Απού τον πεινασμένο στον χορτασμένο	141
8. Επαγγέλματα ασχολείες	147
9. Γλώσσα	156
10. Νοικοκυριό	160
11. Οικονομία	162
12. Έρωτας-οικογένεια	175
13. Υγεία	192
14. Περηφάνεια-αχαριστία	194
15. Εποχές καιρός	196
16. Συναλλαγές-συναναστροφές	199
17. Απού τον τροζό ως το φρόνιμο	212

ΜΕΡΟΣ Γ΄

“Νέος μαντιναδολόγος”

1. Α΄ Μαντινάδες ερωτικές	218
2. Β΄ Μαντινάδες διάφορες	234
3. Γ΄ Μαντινάδες φιλοφρονητικές	240
4. Δ΄ Μαντινάδες τση τύχης	243
5. Ε΄ Μαντινάδες γνωμικά	250
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	256
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΟΧΟΜΕΝΩΝ	279

CRETA

Unus magni medii saxi insulae pars.

Βενετσιάνικος χάρτης του 1696

